

पारदर्शी

वर्ष २०, अङ्क १, ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालको बुलेटिन, २०७८ वैशाख



भ्रष्टाचार विरुद्धको चित्रकला २०७७, युरेस बस्नेत

सदाचारको अधुरो सपना

वि.सं. २०५३ मा दर्ता भएदेखि भ्रष्टाचारको विरोध तथा सदाचार, जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्द्धनमा सक्रिय रहेको ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) आफ्नो अभियानप्रति सक्रिय रहँदैआएको छ । २०७६ फागुन महिनादेखि कोभिड माहामारी, लकडाउन र निषेधाज्ञाले संस्थाका सार्वजनिक कार्यक्रमहरू पूर्णरूपले प्रभावित भए तापनि समयसापेक्ष विषयमा भ्रष्टाचार विरुद्ध सशक्तरूपमा आवाज उठाइरहने कार्य जारी नै रहे ।

अन्य वर्षको तुलनामा यस वर्ष देशको राष्ट्रिय सदाचार प्रणाली बढी नै प्रभावित रहेको देखिएको छ । संघीय संरचना क्रमिकरूपमा स्थापित भई लोकतान्त्रिक व्यवस्था सुदृढ हुने र आम-नागरिकको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा व्यवहारमा कार्यान्वयन हुन नसकेको धेरैले अनुभव गरेका छन् । संघीय र प्रदेश सरकारबीच अधिकारको विषयमा गुनासो बढेको छ । राजनीतिक दलहरूभित्र वा बाहिर गुटबन्दीका कारण अलोकतान्त्रीकरण सुरु भएको छ । संसद् विघटन र पुनःस्थापना तथा सत्तारूढ दलसम्बन्धी अदालतको फैसलाले राजनीतिमा थप तरलता ल्याएको छ । सरकार परिवर्तन गर्ने र नयाँ समीकरण बनाउने खेल फेरि सुरु भएको छ ।

यसैबीच, प्रत्यक्षरूपमा राष्ट्रप्रमुख राजनीतिक दलको आन्तरिक विवादमा मुछिएको चर्चा पनि चलेको छ । सरकारको प्रभाव संवैधानिक अंगहरूको कार्यसम्पादनमा परेको भान हुन्छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणसम्बन्धी ऐनहरू फितलो बनाउने प्रयास भएको विज्ञहरूको राय रहेको छ । धेरै ठूला भ्रष्टाचारका काण्डहरू सञ्चारमाध्यममा नियमितरूपमै उजागर भइरहेको स्थिति छ । तर, सरकार र सम्बद्ध निकायप्रति संवेदनशील देखिएको छैन ।

मन्त्रीहरूमाथि लाग्ने भ्रष्टाचारको आरोपको प्रधानमन्त्रीबाट सार्वजनिकरूपमै मौखिक बचाउमा आउनु र यस्तो बचाउले भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा प्रभाव परेको भन्ने हो कि भन्ने आशंका ठूला काण्डमा अख्तियारको निष्क्रियताले जन्माएको छ । भ्रष्टाचार विरुद्धको राजनीतिक प्रतिबद्धता र शून्य संवेदनशीलता बोल्ने

नारामा मात्र सीमित रहेको आम-मानिसको बुझाइ छ । यो बुझाइ हालै सार्वजनिक भएको ग्लोबल करप्सन ब्यारोमिटर एसिया २०२० प्रतिवेदनबाट समेत उजागर भएको छ । ब्यारोमिटरमा ५८ प्रतिशतले भ्रष्टाचार बढिरहेको र ८४ प्रतिशतले सरकारी भ्रष्टाचार प्रमुख समस्या रहेको बताएका छ । प्रतिवेदनको ठाडो अस्वीकृति र आलोचना सरकारका प्रवक्ताबाट गरिनुले सरकारको असहिष्णुता र असंवेदनशीलता प्रकट भएको छ ।

आर्थिक विकास, स्थायित्व र स्थिरताको एजेन्डामा अग्रसर हुनुपर्ने बेला यस वर्ष दुई तिहाइ मत पाएको सत्तासीन दलभित्रका गुटहरूको आन्तरिक द्वन्द्वले देशलाई लामो समय महत्त्वपूर्ण एजेन्डाहरूबाट विमुख गरेको छ । सत्तासीन दल आफैँ पनि दुई दलको रूपमा विभाजन भइसकेको छ । सरकार, संसद्, न्यायालयजस्ता राज्यका मूल अंग शासनसँग आबद्ध हुने र तिनको व्यवहारबाट मुलुकको स्वरूप देखिने स्थिति यस वर्ष निराशाजनक रहेको छ ।

समग्रमा, वर्तमान अवस्थामा भ्रष्टाचार नियन्त्रणको एजेन्डामा राजनीतिक प्रतिबद्धता र इमानदारी नदेखिएकाले सरकारको भूमिकामा शंका उत्पन्न भएको छ । सदाचार प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा उच्च राजनीतिक प्रतिबद्धता हुनुपर्ने, सो व्यवहारमै छर्लङ्ग देखिनुपर्ने र सरकारले भ्रष्टाचार हुन नदिने जिम्मेवारी आफ्नो हो भनेर काम गर्नुपर्नेजस्ता मूलभूत विषयलाई नजरअन्दाज गरिँदा राज्यका केही निकाय वा अंगबाट भ्रष्टाचार र अनियमितता रोक्न भएका सकारात्मक नीतिगत, कानूनी र प्रक्रियागत कार्यहरूमात्र सामान्य तथा क्षणिक समाचारका विषयसम्म बन्न सकेको देखिन्छ । यस्ता कार्य उच्च तहबाटै नभएसम्म बीच वा तल्लो तहका प्रयासले तात्त्विक असर पार्न नसक्ने विगत १५ वर्षको सीपीआई इन्डेक्समा नेपाल भ्रष्ट मुलुकको सूचीमा लगातार रहिरहनुले पनि देखाइसकेको छ ।

(वार्षिक प्रतिवेदनको अद्यावधिक रूप)

निम्न संस्थाको सहयोगमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूबाट यो बुलेटिन प्रकाशन गरिएको हो ।



त्यागबन्दः यो बुलेटिन ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालद्वारा सुशासन तथा सदाचार प्रवर्द्धनका लागि प्रकाशन गरिएको हो । यस बुलेटिनमा प्रकाशित आलेख लेखकका निजी विचार हुन् । यिनले प्रकाशक संस्थाको आधिकारिक धारणा प्रतिबिम्बित गर्ने छैनन् ।

बुलेटिनः पारदर्शी । (वैशाख २०७८)

प्रकाशकः ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल ।

छकुबकु मार्ग, नयाँबानेश्वर, काठमाडौँ, नेपाल । **पोष्ट बक्स नंः** ११४८६

फोनः ००९७७-१-४४७५२६२, ४४७५०६२, **फ्याक्सः** ००९७७-१-४४७५११२

टोल फ्री नम्बरः १६६०-०१-२२-२११

नोटिस बोर्ड सेवाः १६१८-०१-४४७५११२

Email: trans@tinepal.org, **Web:** www.tinepal.org, /tinepal



नवनिर्वाचित अध्यक्षको अन्तर्वार्ता

पद्मिनी प्रधानाङ्ग
अध्यक्ष, टीआई नेपाल

8

सदाचारको दिशामा !

39

चिन्तामणि योगी
सदस्य, टीआई नेपाल



जीवित भएको प्रमाणपत्र

शरच्चन्द्र वस्ती
सदस्य, टीआई नेपाल

39

रौनकभन्दा बाहिर अख्तियारको 'स्टिड अपरेसन'

38

हरिबहादुर थापा
सदस्य, टीआई नेपाल



कहाँ हुन्छ भ्रष्टाचार ? कसरी हटाउने भ्रष्टाचार ?

गोपीनाथ मैनाली
सचिव, नेपाल सरकार

82

नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रमा अनुशासन: एक विवेचना

88

रामबाबु नेपाल
महासचिव, पूर्व कर्मचारी परिषद्



The Excessive Election Campaign Expenses may facilitate Corruption and Criminalisation in Politics

Raju Man Singh Malla
Member, TI Nepal

69



- टीआई नेपालको रणनीतिक योजना २०१८-२०२२ को फ्रेमवर्क ६
- संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा आधारित महासचिवको मन्तव्य १२
- संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा आधारित कोषाध्यक्षको मन्तव्य १७
- कार्यसमितिका केही मुख्य निर्णय १९
- केही मुख्य नीतिगत विषयमा जारी प्रेस विज्ञप्ति २२
- आईपीईआरआर कार्यक्रम समापन तथा धन्यवाद ज्ञापन २७
- नेपालमा स्वास्थ्यसेवा प्रवाहको अवस्था ५७
- स्वास्थ्य उपचार सेवा, औषधि र सामग्रीको गुणस्तर र मूल्यको बजार मूल्यांकन ६०
- Transparency International (TI) Nepal : FACT SHEET ६९
- PRIORITIES 2021-2022 (Concept Note) ७१
- 2020 Corruption Perceptions Index reveals widespread corruption is weakening COVID-19 response, threatening global recovery ७८
- Corruption remains a major problem in Asia, damaging trust in government, survey finds ८२
- परियोजना गतिविधि (आईपीईआरआर, सीजीआई, ओसीफोरएच र टीसाई) ८६-९०
- टीआई नेपाल आय/व्यय विवरण ९२-९५
- ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल, कार्यसमिति र मानार्थ सदस्य ९६
- ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल, सदस्य ९७
- ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालमा आबद्ध संस्था ९८
- टीआई नेपालका नयाँ प्रकाशन १०३-१०४
- फोटो फिचर १०५-१०७



भ्रष्टाचार विरुद्धको चित्रकला २०७७, उद्धवराज रिमाल

कानून स्वतन्त्र हुनुपर्दछ र यसको निरूपण कुनै जात, धर्म, वर्ग, लिङ्गको आधारमा विभेदकारी हुनुहुँदैन ।

नवनिर्वाचित अध्यक्षको अन्तर्वार्ता

□ पद्मिनी प्रधानाङ्ग
अध्यक्ष, टीआई नेपाल



तपाईं संस्थाको २५ औं साधारणसभाबाट अध्यक्ष पदमा चुनिनुभएको छ । संस्थाको आगामी योजना के छ ?

टीआई नेपाल भ्रष्टाचारको विरोध तथा सदाचार, जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्द्धन गर्ने संस्था हो । संस्थाको उद्देश्यअनुसार कार्य गरेर शान्त, स्वच्छ, समृद्ध नेपाल निर्माणका लागि अभियान चलाउनु आजको आवश्यकता हो । देश विकास नहुनुको प्रमुख कारण भ्रष्टाचार हो । यो न्यूनीकरण गर्न सरकारले मात्र सम्भव छैन । सरकार तथा सरकारका भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने संयन्त्रहरू, नागरिक समाज, संघ-संस्था, निजी क्षेत्र, पत्रकार, आम नागरिक आदिको सामूहिक प्रयासबाट मात्र यसको न्यूनीकरण सम्भव छ भन्ने टीआई नेपालको धारणा छ । दिगो विकासका लक्ष्यहरू पछ्याउँदै, टीआई नेपालको रणनीतिक योजना २०१८-२०२२ को आधारमा कार्य गर्ने र भ्रष्टाचार विरुद्धको संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय महासन्धि (UNCAC) का प्रावधान कार्यान्वयन गर्न कोसिस गर्ने, विशेषतः युवा र महिलालाई यो अभियानमा संलग्न गराउने नीति लिएका छौं । यसका लागि सबै पक्षसँग भ्रष्टाचार विरुद्ध सहकार्य गरेर अगाडि बढ्ने सोच

छ । सदाचारका लागि सहकार्य गर्न टीआई नेपालको तर्फबाट हामी प्रयास जारी राख्नेछौं । नीतिगत तहमा हुने भ्रष्टाचारको खबरदारी गर्ने र आम नागरिकलाई जनचेतना जगाएर भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्यमा गोलबद्ध गर्ने कार्यसमेत संस्थाको प्राथमिकतामा छ ।

नेपालमा भ्रष्टाचारको समस्या कस्तो देखिनुभएको छ ?

नेपाली जनताले देशमा भ्रष्टाचार बढेको महसुस गरिरहेका छन् । वास्तवमा हरेक क्षेत्र र निकायमा भएको भ्रष्टाचारले देश पछाडि धकेलिइरहेको छ । विशेषतः राजनीतिक दलहरू भ्रष्टाचार विरुद्ध प्रतिबद्ध हुन नसक्नु, राजनीतिक नेतृत्वमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने इच्छाशक्ति, प्रतिबद्धता, साहस, व्यवहार र इमानदारीको कमी हुनु नै आजको परिस्थितिको कारण हो । भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशीलता अपनाउने प्रतिबद्धता जनाउने तर आवश्यक कानून नबनाउने, भएका कानून कार्यान्वयन नगर्ने, ठूला भ्रष्टाचारमा मुछिएका प्रभावशाली व्यक्तिहरूलाई संरक्षण गर्ने, निजी स्वार्थका लागि पदको दुरुपयोग गर्ने जस्ता मूल समस्या देखिन्छन् । यस्तै, भ्रष्टाचार बढ्नुका मुख्य कारणमा आर्थिक, सामाजिक, प्रशासनिक, न्यायिक तथा धार्मिक, सांस्कृतिक पक्षहरू र नातावाद कृपावाद, दलवाद जस्ता विषयहरू रहेका छन् ।

कुन क्षेत्रबाट पहल भए भ्रष्टाचार कम हुन मद्दत पुग्छ जस्तो लाग्छ ?

मूलतः सरकार र राजनैतिक दलले नै भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा पहल गर्नुपर्छ । राजनैतिक नेतृत्वमा इच्छाशक्ति नभएसम्म भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुन सक्दैन । योग्यता, दक्षता, क्षमता र अनुभव भएका सदाचारी, नैतिकवान्, राष्ट्रप्रति समर्पित स्वतन्त्र

भ्रष्टाचारविरुद्ध शून्य सहनशीलता अपनाउने, प्रतिबद्धता जनाउने, आवश्यक कानून नबनाउने, भएका कानून कार्यान्वयन नगर्ने, ठूला भ्रष्टाचारमा मुछिएका प्रभावशाली व्यक्तिहरूलाई संरक्षण गर्ने, निजी स्वार्थका लागि पदको दुरुपयोग गर्नेजस्ता मूल समस्या देखिन्छ ।

व्यक्तिहरूलाई मात्र हरेक क्षेत्रमा नियुक्त गर्नुपर्छ । सरकारले आफूले प्रतिबद्धता गरेअनुसार काम गरेर देखाउन आँट गरी भ्रष्टाचार विरुद्धको कानून कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । यसका साथै सरकारका भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने संयन्त्रहरू, नागरिक समाज, संघ-संस्था, निजी क्षेत्र, पत्रकार आम नागरिक आदिको सामूहिक प्रयास हुन पनि जरूरी छ । सरकारले प्रणाली बसाल्ने र आफू त्यसअनुसार चल्ने गरेमा सरकारका कार्यहरू पारदर्शी हुन जान्छन् । पारदर्शिताले हरेक क्षेत्रमा सदाचार कायम राख्न मद्दत पुऱ्याउँछ । हरेक वर्ष देशका सत्तहत्तरै जिल्लामा सरकार र सरकारी निकायको काम-कारबाही र सार्वजनिक सेवाप्रवाहप्रति जनताको अवधारणा कस्तो छ भनेर अध्ययन गरी सुधारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्छ ।

भ्रष्टाचार बढ्दो छ भन्ने सर्वेक्षणहरूले देखाइरहेका छन् । यस सम्बन्धमा के भन्न चाहनुहुन्छ ?

मूलतः सर्वेक्षण कहाँ, कसरी, कति जनसंख्यालाई आधार मानेर, कस्ता प्रश्नावली बनाएर गरिएको हो, त्यस आधारमा भर पर्दछ । नेपालको परिप्रेक्ष्यमा भ्रष्टाचार सम्बन्धी सर्वेक्षण ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलको मुख्य कार्यालय, बर्लिनबाट विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाको सहयोगबाट गर्ने गरिएको छ । यसले नेपालमा भ्रष्टाचारको आँकडा बढिरहेको देखाएको छ र नेपाल भ्रष्टाचारले ग्रस्त मुलुकको सूचीमा परेको छ । यो अवस्थालाई मध्यनजर गर्दा सरकारले भ्रष्टाचार न्यूनीकरणका लागि आफ्ना निकायहरूलाई अभै सशक्त, जवाफदेही र उत्तरदायित्व वहन गर्ने संस्थाका रूपमा विकास गर्न जोड दिनुपर्ने देखिन्छ ।

भ्रष्टाचारविरोधी अन्य निकायसँग कस्तो सम्बन्ध बनाउने सोच्नुभएको छ ?

यो संस्थाले स्थापनाकालदेखि नै देशमा भएका भ्रष्टाचारजन्य गतिविधिहरूविरुद्ध खबरदारी गर्दै सरकारका भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने निकायहरू, गैरसरकारी तथा निजी संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै आइरहेको छ । यो कार्यलाई अभै सशक्त रूपमा अगाडि लानुपर्ने देखिन्छ । नागरिक तथा सरोकारवालाहरूको सहयोगविना भ्रष्टाचार न्यूनीकरणको प्रयास सफल हुन कठिन हुने हुँदा यसमा सबैको सहयोग र साथ आवश्यक रहने टीआई नेपालको ठहर छ । टीआई नेपालको रणनीतिक योजना २०१८-२०२२ ले नै सरकार, संवैधानिक निकाय, संघ-संस्था, समुदाय र नागरिकसँग साभेदारीको नीति लिएको छ ।

नागरिकको भूमिका कस्तो हुनु पर्दछ ?

भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा नागरिकको भूमिका सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण हुन्छ । नागरिकले घुस नदिने संकल्प गर्नुपर्छ र कसैले घुस मागेमा सम्बन्धित अधिकारी वा निकायलाई तत्काल खबर गर्नुपर्छ । भ्रष्टाचार, अनियमितता, ढिलासुस्ती जस्ता विषयलाई सहेर कहिल्यै बस्न हुँदैन, सहनु पनि भ्रष्टाचार हो भन्ने चेतना जगाउनु पर्छ । भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलाप गर्ने व्यक्तिलाई समाजमा नागरिकहरूबाट नै सहजै स्वीकार नगर्ने परम्पराको थालनी गर्नुपर्छ । सदाचारीको सम्मान गर्नुपर्छ र सामाजिक प्रतिष्ठालाई आर्थिक सामर्थ्यसँग कहिल्यै तुलना गर्नु हुँदैन । हाम्रा सामाजिक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक रीतिरिवाजलाई तडकभडकमुक्त गरी

तिनै तहका सरकारको प्रयासबाट मात्र भ्रष्टाचार न्यूनीकरण सम्भव भएकोले यो विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नु जरूरी छ । बदलिँदो शासकीय स्वरूपअनुरूप भ्रष्टाचार निवारणका लागि आवश्यक ऐन, कानूनको व्यवस्थापन गर्न जरूरी छ । विद्यमान नीति-नियम र कानूनहरूकै प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेमात्र पनि भ्रष्टाचारमा कमी आउने निश्चित छ ।

सादगीपूर्ण बनाउनुपर्छ । भ्रष्टालाई कानूनी दायरामा पुऱ्याउने संस्कारको विकास नागरिकमा हुन जरूरी छ । लोभलालच र व्यक्तिगत स्वार्थबाट टाढा, इमानदार, मेहनती, स्वाभिमानी भएमा यसले सबैलाई फाइदा पुऱ्याउँछ ।

संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको काम कसरी प्रभावकारी बनाउन सकिनेछ ?

भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा केन्द्रका साथै प्रदेश र स्थानीय सरकारको भूमिका पनि उत्तिकै महत्त्वपूर्ण हुन्छ । तर, यिनीहरूले आम नागरिक आश्वस्त हुने गरी कार्यहरू गर्न सकिरहेका छैनन् । तीनै तहका सरकारको प्रयासबाट मात्र भ्रष्टाचार न्यूनीकरण सम्भव भएकाले यस विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नु जरूरी छ । बदलिँदो शासकीय स्वस्मअनुरूप भ्रष्टाचार निवारणका लागि आवश्यक ऐन, कानूनको व्यवस्थापन गर्न जरूरी छ । विद्यमान नीति-नियम र कानूनहरूकै प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सके मात्र पनि भ्रष्टाचारमा कमी आउने निश्चित छ ।

टीआई नेपालको रणनीतिक योजना २०१८–२०२२ को फ्रेमवर्क

रणनीतिक दिशा

यो नयाँ रणनीतिक योजना २०१८–२०२२ ले पुरानै योजनालाई टीआईएन र मुख्य साभेदारहरुबीच सर्वेक्षण, छलफल, अन्तर्वार्ता र लिखित सुभावका आधारमा फराकिलो र समावेशी परामर्शको प्रक्रियाद्वारा निरन्तरता दिनेछ । दोस्रो रणनीतिक योजना २०१३–०१७ पछिको

यो नयाँ योजनाले निम्नलिखित मुख्य चार दिशालाई मार्गचित्र बनाउनेछ :

- (१) वकालत तथा हस्तक्षेप,
- (२) निवारण, कार्यान्वयन तथा निष्पक्षता,
- (३) आम नागरिकको संलग्नता,
- (४) समुदाय, संस्था तथा साभेदारहरु ।

रणनीतिक दिशा १ : वकालत तथा हस्तक्षेप

प्राथमिकता

- राज्यका निकायहरुको जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्न विधायिकी पहलका लागि थप उपायहरु खोज्ने र सुझाउने ।
- सार्वजनिक सदाचार, विशेषगरी दण्डहीनताको बुझाइ वा बढ्दो अवस्थालाई सम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिँदै कार्यकारी जिम्मेवारीलाई मुख्य प्रस्थानविन्दु ठानेर हस्तक्षेप गर्ने ।
- न्यायिक प्रणालीको पारदर्शिता तथा जवाफदेहितालाई राज्यका अरु अङ्गसँगै सरहमा ल्याउने ।
- राजनीतिक दलको आर्थिक कार्यप्रणालीको पारदर्शिता र उनीहरुको जवाफदेहिताका लागि विशेष तरिकाले हस्तक्षेप गर्ने ।
- सार्वजनिक कोष जस्तै वैदेशिक सहायताको पनि प्रवाह र प्रयोगमा पारदर्शिताका लागि वकालत र हस्तक्षेप गर्ने ।
- विद्यालय पाठ्यक्रममा भ्रष्टाचार विरुद्धको सिकाइ र मान्यतालाई समावेश गर्न दबाब दिने ।
- सरकारी पदाधिकारीमा सदाचार अभिवृद्धि गर्न आचारसंहिता र स्वार्थको द्वन्द्वको खोजी र अनुगमन गर्ने ।
- निजी क्षेत्रमा पारदर्शिता र जवाफदेहिताका लागि पैरवी गर्दै हस्तक्षेप गर्ने ।

रणनीतिक दिशा २ : निवारण, कार्यान्वयन तथा निष्पक्षता

प्राथमिकता

- भ्रष्टाचार विरुद्ध विशेष मापदण्डको कार्यान्वयनलाई प्राथमिकीकरण गर्ने, सुभाव दिने र निरीक्षण गर्ने ।
- सरकारलाई नीति तथा विधायिकी सुधार, निरीक्षण विधि र मापदण्डका लागि सुभाव दिने ।
- अदालतहरुको न्यायिक प्रवाहमा निष्पक्षता सुनिश्चित गर्न न्यायिक मुद्दाहरुको निरीक्षण गर्ने ।
- संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारका सरोकारवाला संस्थालाई संलग्न हुने ।
- भ्रष्टाचार विरोधी अभियानमा समान उद्देश्यले काम गर्ने राज्यका निकायहरु र संसदीय समितिसँग कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गर्ने ।
- सम्बन्धित पक्षहरूसँग राष्ट्रिय सहकार्य गर्दै राज्यका कार्यकलापमा निष्पक्षताका लागि सुभाव दिने ।

रणनीतिक दिशा ३ : आम-नागरिकको संलग्नता

- ❑ नागरिकहरूलाई केन्द्रविन्दुमा राखेर भ्रष्टाचार विरोधी सार्वजनिक अभियानको विकसित गर्ने ।
- ❑ शिक्षा, स्वास्थ्य, सरकारी काम, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र राजस्व सेवा आदिमा आम-नागरिक सक्रियरूपमा संलग्न हुनेखालका कार्यक्रम र गतिविधि सञ्चालन गर्ने ।
- ❑ टीआईएनका मूल्य-मान्यताहरूलाई नागरिकसँग जोड्न सञ्चार र सूचना प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- ❑ टीआईएनका वार्षिक प्रतिवेदन, अनुसन्धान र अन्य प्रकाशनहरूलाई आम-नागरिकमा सचेतना जगाउने गरी बाहिर ल्याउने ।
- ❑ निश्चित संवेदनशील क्षेत्र र प्रक्रिया तथा त्यसभित्रका ज्यादती र दुरुपयोगमा केन्द्रित हुने र सुधारका उपायहरू सुझाउने ।
- ❑ भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण, जलवायु परिवर्तन, सामाजिक विकास, सूचनाको हक र खुला सरकारको सुधारका लागि निगरानी गर्ने तथा उपायहरू सुझाउने ।
- ❑ सदाचारको उदाहरणीय कार्यलाई पहिचान गर्ने र सम्मान गर्ने ।

रणनीतिक दिशा ४ : समुदाय, संस्था तथा साभेदारहरू

प्राथमिकता

- ❑ साभेदार संस्थाहरूको नीति तथा कार्य सञ्चालनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने ।
- ❑ ज्ञान उत्पादन गर्ने संस्थाहरू (विश्वविद्यालय, अनुसन्धानमूलक संस्थाहरू)सँग कार्यगत सम्बन्धको विकास गर्ने ।
- ❑ समाजभित्रका भ्रष्टाचार विरुद्ध लड्न प्रतिबद्ध समूहलाई सबलीकरण गर्दै उनीहरूसँग सहकार्य पनि गर्ने ।
- ❑ भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानमा मिडियालाई अभिन्न साभेदारका रूपमा लिई मिडियासँग प्रभावकारी समन्वय गर्ने ।
- ❑ नेपालमा शासकीय पद्धति र दिगो विकासमा काम गरिरहेका अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू, दुईपक्षीय र बहुपक्षीय निकायहरूसँग समन्वयात्मक सम्बन्ध विकास गर्ने ।
- ❑ सूचना, ज्ञान, भ्रमण र साभा कार्यक्रमहरूको आदान-प्रदानमार्फत दक्षिण एसियाका टीआई च्याप्टर्ससँग सञ्जाल विकास गर्ने ।

कार्यप्रणालीको प्रबन्ध (अपरेसनल अरेन्जमेन्ट)

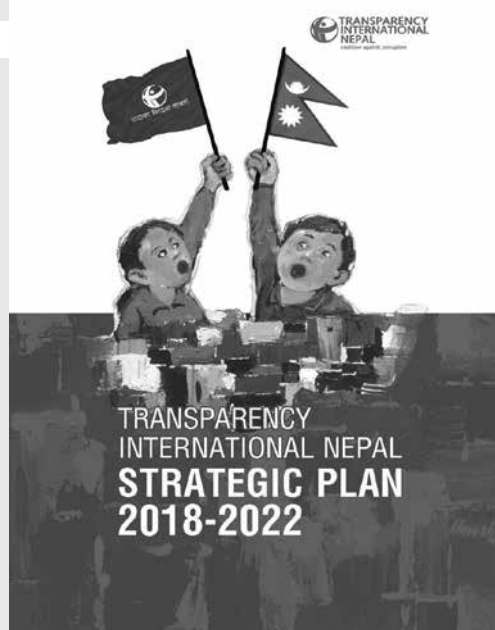
प्राथमिकताहरू

ॐ शासकीय सुधार

- ❑ सदस्यता वृद्धि तथा संलग्नता
- ❑ टीआईएनको प्रयासमा युवा तथा महिला सहभागिता
- ❑ आन्तरिक संरचनामा परिवर्तन
- ❑ नयाँपन र लचकता

ॐ सचिवालयको क्षमता अभिवृद्धि

- ❑ निरीक्षण तथा मूल्याङ्कन
- ❑ मानव संसाधन विकास
- ❑ टीआईएन भवन तथा भौतिक सुविधा
- ❑ वार्षिक योजना ।।



ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको

२५ औं वार्षिक साधारणसभा प्रतिवेदन

२०७७ पुस २० गते
वानेश्वर, काठमाडौं

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको २५औं वार्षिक साधारणसभा २०७७ पुस २० गते बानेश्वर, काठमाडौंमा आयोजना गरियो । साधारणसभामा टीआई नेपालका ६२ मध्ये ३९ सदस्यको उपस्थिति रहेको थियो । उपस्थितिबाट साधारणसभाको गणपुरक संख्या पुगेको हुँदा संस्थाका अध्यक्ष श्री खेमराज रेग्मीको अध्यक्षतामा सभा आरम्भ गरियो । उहाँले उपस्थित सम्पूर्ण सदस्यलाई सभामा हार्दिक स्वागत गर्दै सामान्यत आश्विन महिनामा हुनुपर्ने साधारणसभा कोभिड १९ महामारीका कारण केही महिनापछि सर्न गएको जानकारी गराउनुभयो । त्यसैगरी महामारी र त्यसबाट सृजित परिस्थितिले गर्दा विशेषगरी स्थलगत गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरू गर्न नसकिएको जानकारी सभालाई दिनुभयो । तत्पश्चात् छलफल र निर्णय गर्न साधारणसभाको पूर्वनिर्धारित कार्यसूची प्रस्तुत गरियो :

१. २४ औं वार्षिक साधारणसभाको निर्णयको जानकारी ।
२. महासचिवद्वारा संस्थाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/०७७ को प्रस्तुति र सोको स्वीकृति
३. कोषाध्यक्षद्वारा संस्थाको आर्थिक तथा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन २०७६/०७७ को प्रस्तुति र सोको स्वीकृति
४. आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ का लागि लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक निर्धारण ।
५. कार्यसमितिको रिक्त हुने ९ स्थानको निर्वाचन (अध्यक्ष-१, सदस्य-७, संस्थागत सदस्य मध्येबाट सदस्य-१)

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुति

संस्थाका महासचिव मुकुन्द बहादुर प्रधानद्वारा सभासमक्ष वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै समग्र राष्ट्रिय सदाचारको स्थिति, गत वर्ष कार्यसमितिको पहल, सक्रियता र निर्णयहरू प्रस्तुत भएको थियो । त्यसैगरी संस्थाबाट सञ्चालित मुख्य चार परियोजनाहरू, भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार, नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुल्ला करारका लागि पहल, जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी कार्यमा सुशासन

र सदाचार, सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्यको बारेमा जानकारी दिँदै सञ्चालित गतिविधिहरूबारे संक्षिप्त जानकारी गराउनुभएको थियो । जसमा अध्ययन अनुसन्धान, सर्वेक्षण, विश्लेषण, बैठक, सभासम्मेलन, छलफल, तालिम, अवलोकन, अनुगमन, सञ्चारमाध्यमबाट सन्देश सम्प्रेषण, गुनासो संकलन, विद्यार्थी अभिमुखीकरण, पिछडिएका वर्ग समुदायसँग भेटघाट, सदाचार प्रतिबद्धता मापन, प्रचारप्रसार सामग्रीहरू प्रकाशन र वितरणलगायत राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय दिवसमा सक्रियताजस्ता गतिविधिहरूको चर्चा भएको थियो । त्यसैगरी वहाँले संस्थाको आर्थिक स्थिति, प्रभाव, चुनौती तथा आगामी वर्षका योजनाहरूबारेमा प्रस्तुति गर्नुभएको थियो ।

कार्यसमितिको तर्फबाट गरिएका विभिन्न पैरवी र वकालतहरूकाबारे जानकारी गराउँदै उहाँले राष्ट्रिय सदाचारको स्थितिमा सुधार गर्दै भ्रष्टाचारमुक्त समृद्ध नेपाल बनाउने नारालाई कार्यान्वयन गर्न सरकारलाई अवसर रहेको राय दिनुभएको थियो । कार्यसमितिद्वारा सरकार, संसद्, न्यायालय, संवैधानिक निकायलगायत अन्य सरोकारवालालाई भ्रष्टाचार न्यूनीकरण र सदाचार प्रवर्द्धनमा पैरवी र नीतिगत वकालत गर्न पत्र र प्रेस वक्तव्य आदिको प्रयोग गरिएको जानकारी गराउनुभएको थियो ।

अन्त्यमा उहाँले विधिको शासन, निष्पक्षता, पारदर्शिताको मूलमन्त्रसहित संस्थाको रणनीतिक योजनाको लक्ष्य पहिल्याउन सम्पूर्ण सदस्यलगायत सरकारी निकाय, सरोकारवाला, आबद्ध संस्था, कर्मचारी आदिको सहयोग र सद्भाव संस्थालाई अझ बढी प्राप्त हुनेमा विश्वस्त रहँदै यस साधारणसभामार्फत बन्न लागेको नयाँ कार्यसमितिलाई शुभकामना र अग्रिम बधाई ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुति

संस्थाको समग्र आर्थिक क्रियाकलाप र स्थितिबारे जानकारी संस्थाका कोषाध्यक्ष किरण थापाद्वारा सभालाई जानकारी दिइएको थियो । टीआई नेपालले भ्रष्टाचार

न्यूनीकरणका लागि लगातार पहल गरिरहेको भए तापनि भ्रष्टाचार अपेक्षाकृत घट्न नसकेको बरु बढिरहेको अवस्थामा संस्थाले कस्तो पहलकदमी लिने भन्ने कुरा महत्त्वपूर्ण रहेको विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । संस्थाले आफ्ना क्रियाकलापहरू निरन्तररूपमा गरिरहेको भए तापनि ठोस परिणाम नदेखिएकाले त्यसतर्फ सभाबाट केही मार्गनिर्देशको आशा गर्नुभएको थियो । आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुतिका क्रममा गत आर्थिक वर्षको कुल आम्दानी २ करोड ९७ लाख रुपैयाँमध्ये ८४ प्रतिशत खर्च भएको, आर्थिक वर्ष २०७७/०८८ मा चालु रहेका परियोजनाहरू र संस्थाको आफ्नै खर्चबाट करिब २ करोड ७५ लाख रुपैयाँ आम्दानी र २ करोड ६५ लाख रुपैयाँ खर्च हुने अनुमान गरिएको जानकारी दिँदै आवश्यक पर्दा सदुपयोग गर्न सकिने संस्थाको आफ्नै बचत रकम १ करोड ६६ लाख रुपैयाँ पुगिसकेको अवगत गराउनुभएको थियो ।

खुला सत्र र छलफल

खुला सत्रमा भाग लिँदै सदस्यहरूबाट निम्न जिज्ञासा, सल्लाह र सुझाव आएकोमा तीबारे पदाधिकारीबाट स्पष्ट गरिएको थियो ।

आदित्य मान श्रेष्ठ

प्रगति प्रतिवेदनमा चुनौतीको एउटा बुँदामा राजनीतिक अस्थिरता भनेर राखिएको पाइयो, तर वर्तमान दुई तिहाइको सरकार भएको अवस्थालाई अस्थिरता भन्न नमिल्ला कि ?

रेवत बहादुर कार्की

संस्थामा रहेको नगद रकमलाई अलिक बढी ब्याज पाइने ठाउँमा लगानी गरी संस्थाको आयस्रोत वृद्धि गर्न सकिन्छ कि ? त्यसैगरी लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा निजको पारिश्रामिक तोक्दा राम्रो हुने थियो ।

सागर राज शर्मा

टीआई नेपालका काम नियमित र स-साना खालका भए । संस्थाले ठोस काम गर्न आवश्यक छ । कामको गुणस्तर र प्रभावकारिता के कसरी बढाउने भन्ने कुरामा चिन्तन-मनन बढाऔं ।

मदनकृष्ण शर्मा

प्रतिवेदनमा प्रभावको मूल्यांकन के कसरी गरिएर राखिएको हो ? हामीले विज्ञप्ति मात्र निकाल्नुभन्दा तथ्यगत कुराहरूको सूचना प्रवाह गरौं । लेखेर मात्र

भ्रष्टाचार नियन्त्रण सम्भव छैन । तथ्यमा आधारित काम गरौं । यस अभियानमा सबैको साथ आवश्यक छ । संवैधानिक निकायहरूसँग समन्वय गर्दै र आम नागरिकहरूलाई परिचालन गरी काम गरौं ।

छलफलमा उठेका विषयमाथि महासचिवको राय

खुला सत्रमा भाग लिने सदस्य सबैप्रति आभार प्रकट र सुझाव सल्लाहका लागि धन्यवाद दिँदै महासचिवले जिज्ञासाउपर थप प्रस्ट गर्नुभएको थियो :

- प्रतिवेदनमा राज्यको अस्थिरतालाई खास गरी दृढ इच्छाशक्ति र कार्यसम्पादनसँग दाँजेर हेर्न खोजिएको हो । गणितीय हिसाबमा दुई तिहाइको सरकार भए तापनि सोचेअनुरूप सरकारी तहबाट काम भएको छ कि छैन भन्ने कुरा महत्त्वपूर्ण रहन्छ ।
- टीआईद्वारा जारी गरिएको प्रतिवेदन सरकारले अस्वीकार गर्नु पनि संस्थाको एउटा सफलता र प्रभावकारिता सूचक हो । हामी सदा खबरदारी र निगरानी गर्ने प्रतिपक्षको भूमिकामा रहेका छौं ।

छलफलमा उठेका विषयमाथि कोषाध्यक्षको राय

खुला सत्रमा भाग लिने सदस्य सबैप्रति आभार प्रकट र सुझाव सल्लाहका लागि धन्यवाद दिँदै कोषाध्यक्षले जिज्ञासाउपर थप प्रस्ट पार्दै आर्थिक प्रतिवेदन पारित गर्न अनुरोध गर्नुभएको थियो ।

- टीआई नेपाल देशमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नमा सहायता गर्ने संस्था भएकाले यसलाई भ्रष्टाचार विरुद्धका गतिविधि सञ्चालन गर्न राज्यबाट बजेट छुट्याउनु पर्छ ।
- लेखापरीक्षक तोकिएकोमा निजको पारिश्रमिक हाल दिइरहेकोभन्दा नबढ्ने गरी कार्यसमितिले तोक्ने गरी निर्णय गर्न वाञ्छनीय होला ।

अध्यक्ष खेमराज रेग्मीद्वारा संस्थाले प्रभावमूलक काम गरेको बारे विस्तृत जानकारी दिँदै सल्लाह, सुझाव र सहयोगका लागि सदस्यहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै २५ औं साधारणसभा निर्वाचनको कार्यसूचीमा प्रवेश गरेको जानकारी दिइयो ।

निर्वाचन अधिकृतमा मानार्थ सदस्य वरिष्ठ अधिवक्ता कृष्ण प्रसाद भण्डारीले संस्थाको अध्यक्ष र कार्यसमिति सदस्यको निर्वाचन कार्यक्रम आरम्भ भएको जानकारी दिएपछि विधानबमोजिम प्रक्रिया पुन्याएर अध्यक्ष र कार्यसमिति सदस्यको मतदान प्रारम्भ गरियो । साधारणसभामा अध्यक्ष पदमा भएको निर्वाचनमा सदस्य खेमराज रेग्मी र सदस्य पद्मिनी प्रधानाङ्गमध्ये पद्मिनी

प्रधानाङ्गले खसेको ३७ मतमध्ये २७ मत र सदस्य खेमराज रेग्मीले १० मत प्राप्त गरेकाले अध्यक्ष पदमा पद्मिनी प्रधानाङ्ग निर्वाचित भएको घोषणा निर्वाचन अधिकृतद्वारा गरियो ।

यसैगरी कार्यसमिति सदस्यका लागि भएको निर्वाचनमा साधारण सदस्यमध्येबाट किरण थापाले ३६, सागरराज शर्माले ३५, मुकुन्द बहादुर प्रधानले ३४, बुद्धि नारायण श्रेष्ठले ३३, आर्या श्रेष्ठले ३३, कृष्ण ज्ञवालीले ३२ र मदनकृष्ण शर्माले ३२ मत प्राप्त गरेकाले कार्यसमिति सदस्यमा निर्वाचित भएको घोषणा निर्वाचन अधिकृतद्वारा गरियो । सदस्य रामकृष्ण मानन्धरले २० मत प्राप्त गर्नुभएको थियो ।

अन्त्यमा साधारणसभाका अध्यक्ष खेमराज रेग्मीद्वारा नवनिर्वाचित अध्यक्ष पद्मिनी प्रधानाङ्गलाई विजयी भएकोमा बधाइसहित सफल कार्यकालका लागि शुभकामना प्रदान गरियो । सभा अध्यक्षले आफ्नो कार्यकालमा सचिवालय र समितिका पदाधिकारी, सदस्य, कर्मचारीहरूको सहयोग, सद्भाव र समन्वयमा काम गरेको स्मरण गर्दै सबैलाई धन्यवाद दिँदै कृतज्ञता व्यक्त गर्नुभएको थियो । आउँदा दिनमा पनि यस संस्थाले सरकारका त्रुटिहरू औल्याउँदै र ठूला-ठूला भ्रष्टाचारका मुद्दाहरूमा थप खबरदारी गर्नुपर्ने विचार राख्नुभएको थियो ।

नवनिर्वाचित अध्यक्षद्वारा पूर्वअध्यक्ष र कार्यसमितिको सहयोगका लागि धन्यवाद ज्ञापन गर्दै सबैको सहयोगका लागि अनुरोध गर्नुभयो । साथै, सम्पूर्ण सदस्यहरूको सद्भाव र सहयोगमा काम गर्ने जानकारी गराउनुभयो । तत्पश्चात् सभाध्यक्षद्वारा सभाको बैठक समापन भएको घोषणा गरियो ।

सभाको निर्णय

१. २४ औं साधारणसभाले गरेका निर्णयहरू २५ औं साधारणसभाद्वारा आफ्नो जानकारीमा लिइयो ।
२. संस्थाले सम्पन्न गरेका विभिन्न क्रियाकलापहरू विस्तृतरूपमा उल्लेख गरी अग्रिमरूपमा सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराइएको ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/०७७ संस्थाका महासचिव मुकुन्द बहादुर प्रधानद्वारा प्रस्तुत गरी, छलफल भएपश्चात् सर्वसम्मतिले स्वीकृत गरियो ।
३. संस्थाको आम्दानी र खर्चको विस्तृत विवरण उल्लेख गरी अग्रिमरूपमा सभा सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराइएको ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन संस्थाका

कोषाध्यक्ष किरण थापाद्वारा प्रस्तुत गरी छलफल भएपश्चात् सर्वसम्मतिले स्वीकृत गरियो ।

४. आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ का लागि लेखापरीक्षक पी.एम. एण्ड एशोसिएट्सलाई पुनः नियुक्ति दिइयो । लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक अघिल्लो वर्षको पारिश्रमिक रकममा नबढ्ने गरी तय गर्न कार्यसमितिलाई अधिकार प्रदान गरियो ।

५. संस्थाको अध्यक्ष र कार्यसमिति सदस्यको पदमा भएको निर्वाचनमा सदस्य पद्मिनी प्रधानाङ्गलाई सभाद्वारा अध्यक्ष पदमा निर्वाचित गरियो । यसैगरी कार्यसमिति सदस्यमा किरण थापा, सागरराज शर्मा, मुकुन्द बहादुर प्रधान, बुद्धि नारायण श्रेष्ठ, आर्या श्रेष्ठ, कृष्ण ज्ञवाली र मदनकृष्ण शर्मालाई सभाद्वारा निर्वाचित गरियो । संस्थागत सदस्य तर्फबाट एकल उम्मेदवार राष्ट्रिय व्यावसायिक पहललाई सभाद्वारा निर्विरोध निर्वाचित गरियो ।

साधारण सभामा उपस्थिति

क्र.स.	नाम
१.	श्री खेमराज रेग्मी (अध्यक्ष)
२.	श्री मुकुन्द बहादुर प्रधान (महासचिव)
३.	श्री किरण थापा (कोषाध्यक्ष)
४.	श्री सुरेन्द्र वीर मालाकार (का. सदस्य)
५.	श्री बुद्धि नारायण श्रेष्ठ (का. सदस्य)
६.	श्री कृष्ण ज्ञवाली (का. सदस्य)
७.	श्री आर्या श्रेष्ठ (का. सदस्य)
८.	श्री सीताराम अग्रहरी (का. सदस्य)
९.	श्री भरत बहादुर थापा, सदस्य
१०.	श्री विष्णु बहादुर के.सी., सदस्य
११.	डा. राम दयाल राकेश, सदस्य
१२.	श्री महादेव प्रसाद यादव, सदस्य
१३.	श्री रामकृष्ण मानन्धर, सदस्य
१४.	श्री आदित्य मान श्रेष्ठ, सदस्य
१५.	श्री पद्मिनी प्रधानाङ्ग, सदस्य
१६.	श्री कोमल बहादुर चित्रकार, सदस्य
१७.	श्री चिन्तामणि योगी, सदस्य
१८.	श्री शरच्चन्द्र वस्ती, सदस्य
१९.	डा. सागर राज शर्मा, सदस्य
२०.	डा. विश्व केशर मास्के, सदस्य
२१.	डा. पोषराज पाण्डे, सदस्य

२२.	श्री प्रेम राज पन्त, सदस्य
२३.	डा. सुरेश राज चालिसे, सदस्य
२४.	डा. विजय के.सी., सदस्य
२५.	डा. अनुशुया जोशी, सदस्य
२६.	डा. ईश्वर प्रसाद उपाध्याय, सदस्य
२७.	श्री भोजराज पोखरेल, सदस्य
२८.	श्री मुकुन्द शर्मा पौडेल, सदस्य
२९.	डा. रेवत बहादुर कार्की, सदस्य
३०.	श्री पवन कुमार ओझा, सदस्य

३१.	श्री केशव प्रसाद आचार्य, सदस्य
३२.	श्री मदन कृष्ण शर्मा, सदस्य
३३.	श्री दोलख बहादुर गुरुङ, सदस्य
३४.	श्री राजुमान सिंह मल्ल, सदस्य
३५.	श्री गीता अर्याल, सदस्य
३६.	श्री खेमराज पाण्डेय, सदस्य
३७.	श्री सुरेन्द्र बहादुर भारीजू, सदस्य
३८.	श्री हरिबहादुर थापा, सदस्य
३९.	राष्ट्रिय व्यावसायिक पहल, संस्थागत सदस्य



शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को उपलक्ष्यमा
सम्पूर्ण महानुभावहरूमा
हार्दिक शुभकामना



ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल

२५औं वार्षिक साधारणसभा

२०७७ पुस २० गते, काठमाडौं

संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनमा आधारित महासचिवको मन्तव्य

श्री अध्यक्षज्यू,
कार्यसमिति सदस्यज्यू,
मानार्थ सदस्यज्यू,
सदस्यज्यू,

यहाँहरू सबैलाई २५ औं वार्षिक साधारणसभा स्वागत गर्दै कार्यसूचीको एजेन्डा नं. २ बमोजिम यहाँहरूलाई अग्रिमरूपमा उपलब्ध गराइएको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७६/०७७ को सारसंक्षेप प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।



□ मुकुन्द बहादुर प्रधान
महासचिव, टीआई नेपाल

राष्ट्रिय सदाचारको स्थिति

वि.सं. २०५३ सालमा दर्ता भएदेखि भ्रष्टाचारको विरोध तथा सदाचार, जवाफदेहिता र पारदर्शिता प्रवर्द्धनमा सक्रिय रहेको ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल २०७६/०७७ को वर्षमा (२४ देखि २५औं साधारणसभा सम्म) आफ्नो अभियानप्रति सक्रिय रह्यो ।

अन्य वर्षको तुलनामा यस वर्ष देशको राष्ट्रिय सदाचार प्रणाली बढी नै प्रभावित रहेको देखिएको छ । संघीय संरचना क्रमिकरूपमा स्थापित भई लोकतान्त्रिक व्यवस्था सुदृढ हुने र आम-नागरिकको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा व्यवहारमा कार्यान्वयन हुन नसकेको धेरैले अनुभव गरेका छन् । संघीय र प्रदेश सरकारबीच अधिकारको विषयमा गुनासो, दलहस्तभित्र गुटबन्दीका कारण अलोकतान्त्रीकरण, राष्ट्रप्रमुख राजनीतिक दलको आन्तरिक विवादमा मुछिएको र ठूला भ्रष्टाचारका काण्डहरू उजागर भइरहेको स्थिति छ ।

मन्त्रीहरूमाथि लाग्ने भ्रष्टाचारको आरोपको प्रधानमन्त्रीबाट सार्वजनिकरूपमै मौखिक बचाउमा आउनु र यस्तो बचाउले अख्तियारमा प्रभाव परेको भन्ने हो कि भन्ने आशंका ठूला काण्डमा अख्तियारको निष्क्रियताले जन्माएको छ । भ्रष्टाचार विरुद्धको राजनीतिक प्रतिबद्धता र शून्य संवेदनशीलता बोल्ने नारामा मात्र सीमित रहेको आम-मानिसको बुझाइ बढ्दै गएको देखिएको छ । यो बुझाइ हालै सार्वजनिक भएको

ग्लोबल करप्सन ब्यारोमिटर एसिया २०२० बाट समेत उजागर भएको छ । ब्यारोमिटरमा धेरैले भ्रष्टाचार बढिरहेको र सरकारी भ्रष्टाचार प्रमुख समस्या रहेको बताएका छन् ।

हालै प्रधानमन्त्रीबाट भएको संसद् विघटनको सिफारिस राष्ट्रपतिबाट स्वीकृत भएको छ । विघटन असंवैधानिक हो भनी रिट परेको र सम्पूर्ण राजनीतिक दलले विघटनको विरोध गरेको सन्दर्भमा राज्यमा पूर्ण अन्याय र अस्थिरताको वातावरण सिर्जना भएको छ । कोभिडबाट आक्रान्त नागरिकलाई औषधि उपचार र भ्याक्सिन उपलब्ध गराउने प्रबन्ध गर्नुपर्ने अवस्थामा मध्यावधि निर्वाचन गराउने सरकारको कदमले महामारी नियन्त्रण नहुने हो कि भन्ने जनआवाज उठेको छ ।

सदाचार प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा उच्च राजनीतिक प्रतिबद्धता हुनुपर्ने मूलभूत विषयलाई नजरअन्दाज गरिँदा राज्यका केही निकाय वा अंगबाट भ्रष्टाचार र अनियमितता रोक्न भएका सकारात्मक कार्यहरूमात्र क्षणिक समाचारका विषयसम्म बन्न सकेको देखिन्छ ।

सरकारले प्राप्त अवसरलाई सदुपयोग गरी भ्रष्टाचारमुक्त समृद्ध नेपाल बनाउने नारा कार्यान्वयन गर्न जरूरी छ । विपक्षी दलले मुख्य सचेतकको थप भूमिका निर्वाह गर्न

अभै जरूरी छ ।

२४औं वार्षिक साधारणसभा

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको २४औं वार्षिक साधारणसभा २०७६ असोज १७ गते काठमाडौंमा आयोजना गरिएको थियो । सभाद्वारा ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०७५/०७६ सर्वसम्मतिले स्वीकृत गरियो । साथै, आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पनि सर्वसम्मतिले स्वीकृत गरियो । आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखा-परीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिकसम्बन्धी निर्णय गर्न कार्यसमितिलाई अधिकार प्रदान गरियो ।

कार्यसमिति

२४ औं र २५ औं साधारणसभाबीच ६ पटक कार्यसमितिको बैठक र १ पटक व्यवस्थापन उपसमितिको बैठक सम्पन्न भएको छ । समितिका केही मुख्य निर्णय निम्नबमोजिम रहेका छन् :

- २५ औं वार्षिक साधारणसभाका २०७७ पुस २० गते सोमबार आयोजना गर्ने । आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को सदस्यता शुल्क बुझाउने मिति २०७७ पुस २० गतेसम्म कायम गर्ने । साधारणसभाको प्रयोजनका लागि सदस्यता नवीकरण साधारणसभासम्मै अद्यावधिक गरी सदस्यको नामावली प्रकाशित गर्ने । संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक प्रतिवेदन र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदन गर्ने । २५ औं वार्षिक साधारणसभाको निर्वाचन अधिकृतका रूपमा मानार्थ सदस्य वरिष्ठ अधिवक्ता श्री कृष्णप्रसाद भण्डारीलाई नियुक्त गर्ने ।
- संस्थाका कर्मचारीको वार्षिक सेवा करारनामा असार ३१, २०७७ मा अन्त हुनेमा सम्बद्ध परियोजनाको अवधि र उपलब्ध बजेटको आधारमा परियोजना कर्मचारीको सेवा करारनामा नवीकरण गर्ने ।
- कोभिड-१९ का कारण उत्पन्न परिस्थितिलाई मध्यनजर गर्दै कार्यसमिति, व्यवस्थापन उपसमितिका तथा अन्य बैठक प्रतिकूल परिस्थिति रहिरहे आगामी दिनमा डिजिटल, भिडियो कन्फरेन्स, इमेल, टेलिफोनजस्ता माध्यमबाट पनि गर्न सकिने ।
- कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम सदस्यता नवीकरणका लागि विभिन्न चरणमा गरिएको पत्राचारपश्चात् पनि आफ्नो सदस्यता नवीकरण गर्न इच्छुक नदेखिनुभएका श्री सर्वज्ञरत्न तुलाधर, श्री जगतमान शाक्य, श्री पुरुषोत्तम बाँस्कोटा, श्री वीरेन्द्रप्रसाद मिश्र, श्री केदार सुवेदी र श्री फुर्पा तामाङको नाम

सदस्यता सूचीमा नरहने विधानको धारा ९ 'घ' कार्यान्वयन गर्ने ।

- भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सदाचारसम्बन्धी सन्देश दिने तथा पुनर्निर्माण, जलवायु परिवर्तन, स्वास्थ्य सेवा, सार्वजनिक सेवाजस्ता विषयवस्तुमा आधारित भई वि.सं. २०७७ को संस्थाको क्यालेन्डरमा प्रयोग हुने चित्रकलाका लागि चित्रकला प्रतियोगिता सम्पन्न गरी प्रदर्शन आयोजना गर्ने ।
- प्रहसन, नाटक, गीत, संगीत र स्पष्ट विचारका माध्यमबाट नेपाली समाजमा भ्रष्टाचारको विकृत रूप र त्यसको नियन्त्रण, सामाजिक अन्याय र त्यसको विरोध, जवाफदेहिता र सदाचारको सन्देश प्रचार-प्रसार गरी नेपाली समाजको रूपान्तरणको क्रममा विगतका पाँच दशकभन्दा बढी समयमा भएको संयुक्त प्रयास, अभियान र निरन्तर लगावको उच्च सम्मान गर्दै ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेसनल नेपालको राष्ट्रिय सदाचार सम्मान २०७६ महजोडी श्री मदनकृष्ण श्रेष्ठ र श्री हरिवंश आचार्यलाई प्रदान गर्ने ।
- २४औं साधारणसभाद्वारा प्रत्यायोजित अधिकारबमोजिम समितिमा सचिवालय र कोषाध्यक्षद्वारा सिफारिस भएको र गत वर्ष लेखापरीक्षकका रूपमा संलग्न रहेको चार्टर्ड एकाउटेन्ट पि.एम.एस. एशोसिएट्सहस्ताई संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखापरीक्षकका रूपमा नियुक्ति गर्ने ।
- कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम कार्यकारी निर्देशकद्वारा तयार गरिएको National Chapter Accreditation सम्बन्धी दस्तावेज Transparency International समक्ष प्रस्तुत गरिएपश्चात् ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेसनलद्वारा यस संस्थाको National Chapter आबद्धता १६ जनवरी २०२० देखि तीन वर्षका लागि नवीकरण गर्ने निर्णय गरिएको र सोसम्बन्धी समझदारी-पत्रमा अध्यक्षद्वारा हस्ताक्षर गरिएको कार्य अनुमोदन गर्ने ।
- बैठकमा प्रस्तुत पत्रका आधारमा छलफलपश्चात् संस्थालाई सहिद स्मृति पुस्तकालय, रूपन्देहीबाट सदाचार जागरणका लागि पुरस्कार ग्रहण गर्न अनुरोध आएकोमा सो स्वीकृत गर्ने ।

कार्यसमितिको पैरवी र वकालत

कार्यसमितिद्वारा सरकार, संसद्, न्यायालय, संवैधानिक निकायलगायत अन्य सरोकारवालाहरूलाई भ्रष्टाचार निवारण र सदाचार प्रवर्द्धनमा पैरवी र नीतिगत वकालत गर्न पत्र, प्रेस वक्तव्यमार्फत निम्न विषय सशक्तरूपमा उठाइएको र सार्वजनिक महत्त्वका विषयमा आफ्ना धारणा टिप्पणी, रेडियो र छापामार्फत राख्ने काम भएको छ :

- ❑ भ्रष्टाचारको नागरिकस्तरबाटै विरोध गरौं
- ❑ भ्रष्टाचार एसियाकै प्रमुख समस्या हो: नियन्त्रण गरौं
- ❑ डा. गोविन्द केसीको जीवन रक्षा गरौं
- ❑ स्वतन्त्र निष्पक्ष र निर्भीक आयुक्तहरूको सिफारिस होस्
- ❑ ठूला भ्रष्टाचारका मुद्दाहरूमा अख्तियारको सक्रियता बढोस्
- ❑ लगानी बोर्डको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा विवादास्पद व्यक्ति नियुक्त बदर होस्
- ❑ कोभिड-१९ महामारीका समयमा सरकार जनताप्रति संवेदनशील बनोस्
- ❑ कोभिड-१९सम्बन्धी विपद् व्यवस्थापन कार्यमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता र सदाचार कायम होस्
- ❑ स्वास्थ्य सामग्री खरिद प्रकरणको छानबिन होस्
- ❑ भ्रष्टाचारीउपर निर्मम कारबाही होस्
- ❑ ठूला भ्रष्टाचारउपर पनि यथाशीघ्र कारबाही अघि बढाइयोस्
- ❑ भ्रष्टाचार विरोधी अभियानमा सबै संलग्न हुन जरूरी छ
- ❑ नेपालमा भ्रष्टाचारको स्थिति अझ चिन्ताजनक रहेको : नियन्त्रण गरौं
- ❑ गोकर्ण रिपोर्टसँगको सम्झौता नवीकरण खारेज गरियोस्

संस्थाबाट सञ्चालित परियोजनाका मुख्य गतिविधिका फलफल

संस्थाको रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न गत वर्षकै निरन्तरताका रूपमा यो वर्ष पनि संस्थाका निम्न चार परियोजना सञ्चालनमा रहेका थिए :

- ❑ पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार (आईपीईआरआर)
- ❑ स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल (ओसीफोरएच)
- ❑ जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यमा सुशासन र सदाचार (सीजीआई)
- ❑ सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य (टीसाई)

परियोजनाका मुख्य गतिविधि

कोभिड-१९ का कारण सरकारद्वारा जारी लकडाउन, निषेधाज्ञा र सभा-सम्मेलन तथा आवत-जावतमा रोकतोक्ले गर्दा परियोजनाका तय गरिएका गतिविधि यस वर्ष तुलनात्मकरूपमा कमै सम्पन्न हुन सकेका छन् । सम्पन्न भएका विविध गतिविधिहरू मुख्यरूपमा

निम्न प्रकृतिका छन् :

अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, विश्लेषण

विभिन्न अध्ययन, अनुसन्धान सम्पन्न गरी प्राप्त निष्कर्ष सरोकारवाला सरकारी निकाय र सञ्चारजगत्लाई प्रेषित गरिएको छ । यसबाट भ्रष्टाचार, ढिलासुस्तीजस्ता विषयहरू उजागर भएका छन् भने फितलो कार्यान्वयन, समन्वयको अभाव, सूचनाको कमीजस्ता पक्ष सार्वजनिक भएको छ ।

बैठक, सभा, सम्मेलन, छलफल, तालिमको आयोजना

सामाजिक जवाफदेहिता, पुनर्निर्माण, खुला करार र जलवायु परिवर्तन विषयसँग केन्द्रित रही जवाफदेहिता, पारदर्शिता र सदाचारका विषयमा नीति-निर्माण र कार्यान्वयनमा हुनसक्ने सुधारका लागि बहस पैरवी गरिएको छ ।

अवलोकन, अनुगमन, मापन

सरकारीस्तरका निर्माण संरचना, खरिद नीति र प्रक्रिया, जलवायु परिवर्तनका असर, निर्माण सामग्रीको मूल्य र गुणस्तर आदिको निरीक्षण सम्पन्न भएको छ । यस्ता कार्यहरूबाट नागरिक संस्थाको सहयोगी र पहरेदारी भूमिका बढाउन मद्दत पुगेको छ ।

सञ्चारमाध्यमबाट सन्देश सम्प्रेषण

संस्थाको अभियानको पहुँच व्यापक बनाउन रेडियो नेपाल, रेडियो सगरमाथा, उज्यालो एफएम, जनसञ्चार एफएमका साथै काठमाडौं बाहिरका १३ रेडियो स्टेसनबाट रेडियो कार्यक्रमहरू र जनहितमा जारी छोटो सन्देश प्रचार-प्रसार गरिएको छ । पत्रकारहरूसँग समय-समयमा अन्तर्क्रिया गरी फेलोसिप र सफलताको कथालेखन गराई संस्थाको सन्देशको पहुँच बढाउने कार्य गरिएको छ । खुला करार, जलवायु परिवर्तन र पुनर्निर्माण विषयक डकुमेन्ट्रीहरू तयार गरी केहीको टीभी माध्यमबाट प्रचार-प्रसार पनि गरिएको छ ।

गुनासो संकलन, सार्वजनिक सुनुवाइ र पत्राचार

भ्रष्टाचार, अनियमिता, सेवाप्रवाह, ढिलासुस्तीजस्ता समस्याबारे नागरिकको धारणा बुझ्न सरोकारवाला संघीय वा स्थानीय सरकारका कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी सहायता कक्ष, गुनासो संकलन र सार्वजनिक सुनुवाइ गरी पीडितलाई मद्दत गरिएको छ ।

विद्यार्थी तथा स्वयम्सेवी अभिमुखीकरण र परिचालन विद्यार्थी तथा युवावर्गको भ्रष्टाचार विरोधी

अभियानमा रहने भावी योगदानलाई मध्यनजर गर्दै विद्यालयहरूमा सदाचार शिक्षा र विपद् व्यवस्थापन केन्द्रित अभिमुखीकरण गरिएको छ । काठमाडौँका क्याम्पसस्तरका विद्यार्थीहरूबीच चित्रकला प्रतियोगिता आयोजना गरी उत्कृष्ट चित्रहरूलाई सार्वजनिक प्रदर्शनीमा पनि राखिएको छ ।

पिछडिएका वर्ग, महिला, वृद्ध र न्यून आय भएकासँग भेटघाट

सरकारको नियमित सेवाप्रवाहबाट बाहिर रहने पिछडिएका वर्ग, महिला, न्यून आय भएका र वृद्धहरूसँग सरकारी सेवाप्रवाहमा केन्द्रित रहँदै पुनर्निर्माणका समस्या संकलन गरी राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सदाचार प्रतिबद्धता मापन

जलवायु परिवर्तन र पुनर्निर्माणको कार्यमा सदाचार बढाउन स्थानीय सरकार र अन्य संघ-संस्थाको सदाचार प्रतिबद्धता सार्वजनिक गर्न पहल गरिएको छ । बैठकहरू आयोजना गरी नागरिकस्तरमा प्रतिबद्धताको प्रभावकारिताबारे प्रस्तुति गराइएको छ ।

प्रचार-प्रसार सामग्री प्रकाशन तथा वितरण

संस्थाको ब्रोसर, पम्पलेट, पर्चा, होडिङ बोर्ड, सूचना बोर्ड, बुलेटिन, वेबसाइट, एलईडी बोर्ड, फ्लेक्स प्रिन्ट, खुला करार हातेपुस्तिका आदि छपाइ गरी परियोजना गतिविधिहरूमा उपस्थितबीच वितरण गरी सूचना प्रवाह र ज्ञानवर्द्धक सामग्रीको भण्डार बढाउन सहयोग पुऱ्याइएको छ ।

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय दिवसमा सक्रियता

भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस, विश्व वातावरण दिवस, स्वास्थ्य दिवस, भूकम्प सुरक्षा दिवस, भूकम्प स्मृति दिवसजस्ता अवसरमा भ्रष्टाचार विरुद्ध ऐक्यबद्धता बढाउने कार्य गरिएको छ ।

प्रभाव

वर्षभरि सम्पन्न उल्लिखित बहस पैरवी र गतिविधिहरूबाट निम्न केही प्रभाव परेको देखिएको छ :

- संस्थाले सरकारलाई भ्रष्टाचारका क्रियाकलापमा औला उठाइरहेको छ र सो कार्यमा सञ्चारमाध्यमको मद्दत र चासो प्राप्त भएको छ । सरकारका कामहरूको निगरानी कसैले गरिरहेको छ भन्ने आभास दिलाउन सक्षम भएको छ ।

- सुधारका लागि भएका पहल, नियमित खबरदारी र निगरानीले मूलतः भ्रष्टाचारको प्रतिरोध गर्ने जमातको निर्माण गर्न सहयोगी भूमिका खेलेको छ । विकृति तथा विसंगतिविरुद्ध नागरिकहरू सुसूचित हुँदै यसविरुद्ध आवाज बुलन्द गर्न केही मद्दत पुऱ्याएको छ ।
- भ्रष्टाचार, अनियमितता तथा ढिलासुस्ती सम्बन्धमा प्राप्त हुने गुनासो सम्बन्धित कार्यालयहरूमा ध्यानाकर्षण गराइएका छन् भने भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्यमा जोड दिइएको छ ।
- सदाचार जागरणका लागि मद्दत पुऱ्याएको कुरालाई कदर गर्दै सहिद स्मृति पुस्तकालय, रूपन्देहीले “सदाचार जागरणका लागि पुरस्कार” प्राप्त भएको छ ।
- भूकम्पपीडितका नाममा बनेका एककोठे घरको विषय, बैकहरूको सेवा स्थानीयस्तरमा पुऱ्याउने विषय, जनप्रतिनिधिहरूको संलग्नता पुनर्निर्माणमा बढाउने विषय, लाभग्राहीको भ्रष्टाचारको प्रक्रियालाई छोट्याउने विषय आदिमा सुधारका लागि सहजीकरण गर्न सम्भव भएको छ ।
- सदाचारको प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न जिल्लाका स्थानीय निकायमा सदाचार प्रतिबद्धता-पत्रमा हस्ताक्षर गराइएको छ । जसबाट जनमानसमा सुशासन, जवाफदेहिता, पारदर्शिताजस्ता महत्त्वपूर्ण सन्देश प्रवाह भएको छ ।
- सरकारी स्वास्थ्य सेवा प्रभावकारी नभएको, स्वास्थ्य संस्थामा औषधि नपाएको र खरिदसम्बन्धी सूचना सजिलै उपलब्ध नभएको, सेवामा ढिलासुस्ती भएको जस्ता विषयमा संस्थाको पहलले जनचेतना वृद्धि भएको छ ।
- वातावरणीय असर र यस क्षेत्रमा भइरहेको कामको पारदर्शिता, जवाफदेहिता तथा सदाचार विषयमा संस्थाको संलग्नता हुनुका कारण सरोकारवालाबीच सहकार्य बढेको छ ।

चुनौती

राजनीतिक अस्थिरता र कोभिड महामारीले देशको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था धराशयी बनाएको समयमा संस्था क्रियाशील रहँदा यस वर्ष मुख्यरूपमा निम्न केही चुनौतीहरू पनि महसुस गरिएको छ :

- राष्ट्रिय सदाचार प्रणालीको प्रवर्द्धन कार्यमा सम्बन्धित निकायको इच्छाशक्तिमा कमी र असमझदारी रहेको ।
- घूस दिने र लिने कार्य र भ्रष्टाचार संस्थागत भएको

सोचाइमा वृद्धि भएको ।

- ❑ सतारुढ दलभिन्न देखिएको मतभिन्नताका कारण सरकारको प्रभावकारितामा कमी देखिएको ।

आगामी वर्षका योजना (२०७७/०७८)

भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानमा आफ्नो भूमिकाको निरन्तरताका लागि निम्न लिखित कार्यहरू आगामी वर्षमा जारी राखिनेछ :

- ❑ नीतिगत भ्रष्टाचार रोक्न समय-समयमा संस्थाको सुभाब पेस गर्ने । भ्रष्टाचार र अनियमिततालाई रोक्न शीघ्र प्रतिक्रिया जनाउने ।
- ❑ भ्रष्टाचार विरोधी अनुसन्धान तथा अध्ययनकार्यलाई अगाडि बढाउने ।
- ❑ पुनर्निर्माण, सार्वजनिक खरिद, जलवायु परिवर्तन, सामाजिक जवाफदेहिता, स्वास्थ्य, शिक्षाजस्ता विषयहरूमा स्थलगत कार्यक्रम र गतिविधि आयोजना गर्ने ।

उपसंहार

संस्थाको वर्तमान कार्यसमितिको दुई वर्ष कार्यकाल पूरा भएको छ । आउँदा दिनहरूमा कोभिड-१९ बाट सिर्जित परिस्थितिले परियोजना दाताहरूको सहयोग घट्ने र यसले यस संस्थाका विविध गतिविधिहरूमा असर पर्ने अनुमान गरिएको छ । यसका लागि आगामी कार्यसमितिले निकै मेहनत गर्नुपर्ने देखिन्छ । विधिको शासन, निष्पक्षता, पारदर्शिताको मूल मन्त्रसहित संस्थाको रणनीतिक योजनाको लक्ष्य पहिल्याउन सम्पूर्ण सदस्यहरूलगायत सरकारी निकायहरू, सरोकारवाला, आबद्ध संस्था, कर्मचारी आदिको सहयोग र सद्भाव यस संस्थाले अझ बढी प्राप्त गर्नुपर्ने देखिन्छ भन्दै नयाँ कार्यसमितिलाई अग्रिम बधाइसहित मेरो यो मन्तव्य यही अन्त्य गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद ।



२५ औं वार्षिक साधारणसभा

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल

२५औं वार्षिक साधारणसभा

२०७७ पुस २० गते, काठमाडौं

संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा आधारित कोषाध्यक्षको मन्तव्य

श्री अध्यक्षज्यू तथा सदस्य महानुभावहरू,

सर्वप्रथम, यस गरिमामय २५औं वार्षिक साधारणसभामा उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई हार्दिक स्वागत तथा अभिवादन गर्दछु ।

यस संस्थाको कार्यसमितिको २६५औं बैठकबाट अनुमोदन भएको स्वतन्त्र लेखापरीक्षक पी.एम. एण्ड एशोसिएट्सद्वारा लेखापरीक्षण गरिएको यस संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को आर्थिक प्रतिवेदन सबै सदस्य महानुभावहरूलाई वितरण भइसकेको छ ।

उक्त प्रतिवेदनमा आधारित हुँदै संस्थाको आर्थिक प्रतिवेदनबारे केही विवरण तथा जानकारी यहाँहरूसमक्ष प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु । प्रस्तुतिपश्चात् केही थप जिज्ञासा भएमा प्रस्ट्याउने कोसिस गर्नेछु ।

- संस्थाको आम्दानी खर्चको लेखापरीक्षण परियोजना केन्द्रित र वार्षिकरूपमा हुने गरेको छ । Project Audit र Statutory Audit नियमितरूपमै भई Auditor को प्रतिवेदन प्राप्त हुने गरेको छ । खर्च तोकिएको मापदण्डभित्र रही प्रक्रिया पुर्‍याएर भएको लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन रहेको छ ।
- आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा संस्थाको कुल आम्दानी करिब रु. २ करोड ९७ लाख रह्यो ।
- आम्दानीको मुख्य स्रोत परियोजनासम्बन्धी सहयोग रह्यो । मुख्यतः युरोपियन युनियनबाट करिब रु. २ करोड ४६ लाख, ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलबाट करिब रु. १८ लाख र ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल युकेबाट करिब रु.७६ लाख पेशीस्वरूप प्राप्त भयो । परियोजनाहरू अन्तर्गत अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ बाट ल्याइएको करिब रु.९६ लाख रहेको थियो ।
- गत आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को बजेट करिब रु. ३ करोड ४१ लाखमध्ये करिब रु. २ करोड ८६ लाख खर्च भएको छ । जम्मा खर्चमध्ये आईपीईआरआर परियोजनाको करिब रु. २ करोड १३ लाख, एलाक आउटरिचको करिब रु. ९० हजार, ओसिफोरएचको



□ किरण थापा

कोषाध्यक्ष, टीआई नेपाल

करिब रु. ५३ लाख, क्लाइमेट फाइनेन्सको करिब रु. १६ लाख र टीसाईको बकरिब रु. ८० हजार रहेको छ । छुट्याइएको बजेटमा भएको खर्च करिब ८४ प्रतिशत रहेको छ । कम प्रतिशत खर्च हुनुमा कोभिड-१९ को असर रहेको छ ।

- कार्यक्रम तथा गतिविधि र सम्बन्धित तलब खर्चमा करिब २ करोड ६३ लाख रुपैयाँ र प्रशासनिक खर्चमा करिब २२ लाख रुपैयाँ खर्च भएको छ ।
- संस्थाको परियोजना गतिविधि सञ्चालनार्थ काठमाडौंलगायत जिल्लाहरूमा २३ कर्मचारीहरू परिचालन गरिएको छ । संस्थाबाट हुने सम्पूर्ण खर्च परियोजनाबाटै हुने भएकाले तलब, प्रशासनिक र गतिविधि खर्चमा संस्थाको रकम खर्च हुने गरेको छैन ।
- संस्थाको स्थिर सम्पत्ति करिब रु.४७ लाखको रहेको छ । यसमा २ वटा चारपाङ्ग्रे साधन, ६ वटा मोटर साइकल, ल्यापटप, प्रिन्टर, फोटोकपी, अफिस सामग्री आदि रहेका छन् । परियोजना समाप्त भएपश्चात् दाताको स्वीकृतिमा स्थिर सम्पत्तिलाई संस्थाको स्वामित्वमा ल्याउने गरिएको छ ।
- वर्षभरि भएको खर्चहरूमध्ये करिब रु.३ लाख २ आबद्ध संस्थामार्फत १ परियोजना सञ्चालनका लागि दिइएको करिब रु. ४ लाख पेशीबाट भएको छ ।

- यस आर्थिक वर्षमा संस्थाले ओभरहेड खर्च र अन्य स्रोतबाट करिब रु. २७ लाख आम्दानी र आफ्ना केही कार्यहरूमा करिब रु. १६ लाख खर्च गरी वर्षको अन्तमा करिब रु. ११ लाख बचत गरेको छ ।
- आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा चालु रहेका परियोजनाहरू र संस्थाको आफ्नै खर्चबाट करिब रु. २ करोड ७५ लाख आम्दानी र करिब रु. २ करोड ६५ लाख खर्च हुने अनुमान गरिएको छ जुन तल प्रस्तुत गरिएको छ । संस्थाको आफ्नै बचत रकम पनि करिब १ करोड ६६ लाख जति पुगिसकेकाले यसलाई पनि आवश्यक परे परिचालन गरी अभियानको दिगोपना बढाउन सकिनेछ । सो रकमहरू मुद्दती तथा बचत खातामा रहेको छ । यो स्रोतको अभावमा प्रयोग गर्न सकिनेछ ।
- यस वर्ष वैशाखसम्ममा चालु ४ परियोजनामध्ये ३ परियोजना समाप्त भई संस्थाको तलब, प्रशासनिक र कार्यक्रम खर्चमा धेरै कम हुनेछ । करिब २२

कर्मचारीहरूको पूर्णकालीन करारनामा समाप्त हुनेछ । एक परियोजना T-SAI मात्र कार्यान्वयनमा रहनेछ ।

प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग गर्नुभएका वरिष्ठ अधिकृत, लेखापरीक्षक र अन्य सहयोगी सहकर्मीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । कार्यसमितिका सदस्यहरूबाट मेरो जिम्मेवारी वहन गर्न सहजता प्रदान गर्नुभएकामा पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

लेखापरीक्षण गरिएको प्रतिवेदनमा आम्दानी र खर्चको सम्पूर्ण विवरणसहित उल्लेख गरिएको छ ।

यस संस्थामा कोषाध्यक्षको रूपबाट जिम्मेवारी पूरा गर्दा मैले पाएको सहयोगको लागि आदरणीय अध्यक्षज्यू, उपाध्यक्षज्यू, महासचिवज्यू लगायत संस्थाका सम्पूर्ण कार्यसमिति सदस्य तथा कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद ।

Transparency International Nepal

Budget
FY 2077/078
(in Rs '000)

Source of Fund	Yearly Budgeted		
	Committed Budget	Available Budget	Total
TIN Source			
Return from Investment	925	-	925
Membership Fee	63.0	-	63
Overhead Income	1,173	-	1,173
Grant from Donor			
IPERR (EU)	(1,910)	14,629	12,719
OC4H- Open Contracting for Health Initiative (TI-UK)	2,665	1,589	4,253
CGI - Climate Governance Integrity (Tis)	3,010	6	3,016
T-SAI- (Tis)	5,492	(81)	5,412
Total	11,417	16,143	27,561
Expenditure			
HR- Central	-	-	5,933
Administration- Central	-	-	1,624
Program Activities- Central	-	-	15,223
Program Cost District	-	-	3,800
Total Expenditure	-	-	26,581
Surplus (Deficit)			980

Projects' Acronym

IPERR - Integrity in Post Earthquake Reconstruction and Rehabilitation
OC4H- Open Contracting for Health Initiative
CGI- Climate Governance Integrity
T-SAI- Together for Social Accountability and Integrity

Donor

European Union Delegation to Nepal
Transparency International UK
Transparency International Secretariat
Transparency International Secretariat

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको

कार्यसमितिका केही मुख्य निर्णय

(पछिल्ला निर्णयदेखि पुराना निर्णयहरू क्रमानुसार)

- महासचिव श्री मुकुन्द बहादुर प्रधान संयोजक रहने र कार्यसमिति सदस्य श्री सुरेन्द्र वीर मालाकार तथा श्री आर्या श्रेष्ठ सदस्य रहने सदस्यता उपसमिति गठन गर्ने । उपसमितिले संस्थाको विद्यमान सदस्यतालाई मध्यनजर गर्दै युवा तथा महिलालाई विशेष प्राथमिकता दिँदै संस्थाको अभियानमा योगदान पुऱ्याउन सक्ने व्यक्तिहरूको नाम कार्यसमितिलाई वैशाख २०७८ सम्म प्रस्ताव गर्ने ।
- हाल चालु रहेको संस्थाका चारवटा परियोजनाहरू क्रमशः IPERR, OC4H, CGI र TSAI मध्ये IPERR, OC4H, र CGI परियोजना समाज कल्याण परिषद्बाट स्वीकृतिप्राप्त भएमा सन् २०२१ को मध्येबाट समाप्त हुने र TSAI परियोजना सन् २०२३ मा समाप्त हुने विषय आफ्नो जानकारी लिने ।
- IPERR परियोजना समापन यही चैत मसान्तमा हुने सन्दर्भमा ११ जिल्लामा धन्यवाद ज्ञापन र समापन कार्यक्रमहरू आयोजना गरेपश्चात् अन्तिम कार्यक्रम युरोपियन युनियन र राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणको संलग्नतामा काठमाडौंमा यही चैत २९-३० भित्र आयोजना गर्ने ।
- काठमाडौंबाहिर ११ जिल्लामा रहेको IPERR परियोजनाको सम्पर्क कार्यालयहरू बन्द गरी जिल्लाका सरोकारवालाहरूलाई धन्यवाद दिने र साथै परियोजना समापन भएको जानकारी सञ्चारमाध्यम तथा अन्य विधिबाट प्रदान गर्नको लागि कार्यसमितिका पदाधिकारीहरू ११ जिल्ला जान तयारी गरिएकोबारे जानकारीमा लिने । उक्त कार्यक्रमहरू जिल्लाहरूमा चैत १६ देखि २८ गतेसम्म आयोजना गर्ने ।
- IPERR परियोजना समापन भएपश्चात् सो कार्यक्रममा पूर्णकालीनरूपमा काम गरिरहेका केही कर्मचारीहरू संस्थालाई आवश्यक पर्ने भएकाले आंशिकरूपमा संलग्न गराउने कार्यकारी निर्देशकको प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने । यसैगरी OC4H, CGI परियोजनाका कर्मचारीहरूलाई पनि परियोजना लम्बिएको अवधिसम्म आवश्यकताअनुसार पूर्णकालीन वा आंशिकरूपमा संलग्न गराउने कार्यकारी निर्देशकको प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने । सोसम्बन्धी कार्य सम्पन्न गर्ने अधिकार कार्यकारी निर्देशकलाई प्रदान गर्ने ।
- वि.सं. २०७८ को क्यालेन्डर प्रकाशनका लागि २०७७ सालमा सम्पन्न संस्थाको भ्रष्टाचार विरोधी चित्रकला प्रदर्शनमा राखिएका चित्रहरू प्रयोग गरी ३००० प्रति क्यालेन्डर प्रकाशन गरी काठमाडौंलागत विभिन्न जिल्लामा सरोकारवालालाई वितरण गर्ने । साथै, २०७८ को संस्थाको मुखपत्र पारदर्शी प्रकाशन गर्ने कार्य सुरु गर्ने ।
- कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम कार्यकारी निर्देशकद्वारा संस्थाको रणनीतिक योजनामा आधारित रहँदै आगामी दुई वर्षमा नवनिर्वाचित कार्यसमितिको प्राथमिकता के हुनसक्ने भन्ने विषयमा तयार गरिएको दस्तावेज अध्ययन गरी सुझाव प्रदान गरेपश्चात् सोलाई अन्तिम रूप दिने ।
- कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम संस्थासँग विगतमा आबद्ध रहँदैआएका काठमाडौं बाहिरका संस्थाहरूको आबद्धता अधिल्लो कार्यसमितिको कार्यकालमा समाप्त भएको सन्दर्भमा नवनिर्वाचित कार्यसमितिले आबद्धता जारी राख्ने इच्छापत्र र संस्था नवीकरण दस्तावेज पठाउने १२ संस्थाहरूलाई संस्थाको आबद्ध संस्थाको हैसियत प्रदान गर्न पत्राचार गर्ने । अन्य संस्थाहरूलाई चैत मसान्तसम्मको समय प्रदान गर्ने ।
- Transparency International का लागि संस्थाको Official Chapter Representative (OCR) मा प्रचलनबमोजिम अध्यक्ष पद्मिनी प्रधानाङ्गलाई मनोनीत गर्ने ।
- साधारणसभाले प्रत्यायोजित गरेको अधिकारबमोजिम सभाद्वारा नियुक्त लेखापरीक्षकको आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को लेखापरीक्षण शुल्क करसहित रु. १६०,०००/- (एक लाख साढी हजारमात्र) तय गर्ने ।
- संस्थाको पदाधिकारी मनोनयनसम्बन्धी विधानको दफा ३० को व्यवस्थाबमोजिम अध्यक्षद्वारा कार्यसमिति सदस्यहरूमध्ये बुद्धि नारायण श्रेष्ठलाई उपाध्यक्ष र मुकुन्द बहादुर प्रधान तथा किरण

थापालाई क्रमशः महासचिव र कोषाध्यक्षमा पुनः मनोनयन गर्ने समितिद्वारा जानकारीमा लिनै अनुमोदन गर्ने ।

- अध्यक्षद्वारा संस्थाको प्रवक्तामा महासचिव र सह-प्रवक्तामा सदस्य कृष्ण झवालीलाई प्रस्ताव गरिएकोमा सो अनुमोदन गरियो । महत्त्वपूर्ण नीतिगत पत्राचार वा प्रेस वक्तव्य संस्थाको व्यवस्थापन उपसमिति सदस्यबीच छलफल गरेर मात्र जारी गर्ने ।
- ब्याज, ओभरहेड र सदस्यता शुल्कबाट जम्मा भएको रकममध्येबाट एक नयाँ मुद्दती खातामा रु.१० लाख जम्मा गर्ने ।
- संस्थासँग आबद्ध विभिन्न जिल्लाका १९ संस्थाको आबद्धता २०७७ मंसिरमा समाप्त भई नवीकरण गर्ने कार्य अधिल्लो कार्यसमितिबाट यस कार्यसमितिलाई आएको सन्दर्भमा आबद्ध संस्था निर्देशिकाबमोजिम आबद्धता नवीकरणको प्रक्रिया सुरु गर्न निर्णय गरियो । यसका लागि पत्रमार्फत ती संस्थाको नवीकरण अनुरोध-पत्र तथा दर्ता नवीकरणको दस्तावेज माग गर्ने ।
- २०७७/०७८ को कार्यक्रम, सोमा हालसम्मको प्रगति, बजेट तथा खर्चको रकम, गतिविधि र चुनौतीसम्बन्धी सचिवालयका कर्मचारीहरूबाट भएको विस्तृत प्रस्तुतिउपर छलफल गर्दै प्रगति आफ्नो जानकारीमा लिने ।
- निर्वर्तमान अध्यक्ष तथा यसअघिको कार्यसमितिबाट संस्थाको उपस्थिति सुदृढ बनाउन पुऱ्याइएको योगदानका लागि धन्यवाद ज्ञापन गर्ने ।
- २५औँ वार्षिक साधारणसभा २०७७ पुस २० गते सोमबार आयोजना गर्ने । आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को सदस्यता शुल्क बुझाउने मिति २०७७ पुस २० गतेसम्म कायम गर्ने । साधारणसभाको प्रयोजनका लागि सदस्यता नवीकरण साधारणसभासम्म अद्यावधिक गरी सदस्यको नामावली प्रकाशित गर्ने । संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक प्रतिवेदन र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदन गर्ने । आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को लेखापरीक्षकका रूपमा PM & Associates लाई पुनः नियुक्त गर्ने । २५ औँ वार्षिक साधारणसभाको निर्वाचन अधिकृतका रूपमा मानार्थ सदस्य वरिष्ठ अधिवक्ता श्री कृष्णप्रसाद भण्डारीलाई नियुक्त गर्ने ।
- हाल काठमाडौँ उपत्यकामा कोभिड-१९ संक्रमण बढ्दो रहेको, जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँ, ललितपुर र भक्तपुरबाट सभा-सम्मेलन नगर्न जारी गरेको आदेश कायमै रहेको, हालको अवस्थामा निर्वाचनमा भाग लिन सदस्य स्वयम् उपस्थित हुन सहज नहुन पनि सक्ने भएको तथा अधिकांश सदस्यबाट हालको संक्रमण अवस्थामा पुस महिनाभित्र सभा सम्पन्न गर्न उपयुक्त हुने सुझावसमेत प्राप्त भएको विषयलाई मध्यनजर गर्दै संस्थाको वार्षिक साधारणसभा विधानको दफा १३ बमोजिम आउँदो २०७७ पुस मसान्तभित्र आयोजना गर्ने र सोबारे सबै सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
- संस्थाका कर्मचारीको वार्षिक सेवा करारनामा असार ३१, २०७७ मा अन्तः हुनेमा Operational Manual मा भएको व्यवस्थाबमोजिम कर्मचारीको Performance, Evaluation लाई मध्यनजर गर्दै सम्बद्ध परियोजनाको अवधि र उपलब्ध बजेटको आधारमा परियोजना कर्मचारीको सेवा करारनामा नवीकरण गर्नेतर्फ व्यवस्थापन उपसमितिले आवश्यक निर्णय गर्ने ।
- कोभिड-१९ का कारण उत्पन्न परिस्थितिलाई मध्यनजर गर्दै कार्यसमिति, व्यवस्थापन उपसमितिका तथा अन्य बैठक प्रतिकूल परिस्थिति रहिरहे आगामी दिनमा Digital/Video Conference/Email/ Telephone जस्ता माध्यमबाट पनि गर्न सकिने ।
- संस्थामा कार्यरत कर्मचारीका लागि आचारसंहिता प्रस्ताव गरिएकामा छलफल भएपश्चात् सो स्वीकृत गर्ने । आचारसंहितालाई संस्थाको Operational Manual 2018 मा समावेश गर्ने ।
- ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलको बर्लिनमा आयोजना हुने सन् २०२० को वार्षिक सदस्यता भेलामा महासचिव मुकुन्द बहादुर प्रधान भर्चुअलरूपमा सहभागी हुने ।
- कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम सदस्यता नवीकरणका लागि विभिन्न चरणमा गरिएको पत्राचारपश्चात् पनि आफ्नो सदस्यता नवीकरण गर्न इच्छुक नदेखिनुभएका श्री सर्वज्ञरत्न तुलाधर, श्री जगतमान शाक्य, श्री पुरुषोत्तम बाँस्कोटा, श्री वीरेन्द्रप्रसाद मिश्र, श्री केदार सुवेदी र श्री फुर्पा तामाङको नाम सदस्यता सूचीमा नरहने विधानको धारा ९ 'घ' कार्यान्वयन गर्ने ।
- भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सदाचारसम्बन्धी सन्देश दिने तथा पुनर्निर्माण, जलवायु परिवर्तन, स्वास्थ्य सेवा, सार्वजनिक सेवाजस्ता विषयवस्तुमा आधारित भई वि.सं. २०७७ को संस्थाको क्यालेन्डरमा प्रयोग हुने चित्रकलाका लागि चित्रकला प्रतियोगिता सम्पन्न गरी प्रदर्शन आयोजना गर्ने ।
- प्रहसन, नाटक, गीत, संगीत र स्पष्ट विचारका माध्यमबाट नेपाली समाजमा भ्रष्टाचारको विकृत रूप र त्यसको नियन्त्रण, सामाजिक अन्याय र त्यसको विरोध, जवाफदेहिता र सदाचारको सन्देश प्रचार-प्रसार गरी नेपाली समाजको रूपान्तरणको क्रममा

विगतका पाँच दशकभन्दा बढी समयमा भएको संयुक्त प्रयास, अभियान र निरन्तर लगावको उच्च सम्मान गर्दै ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालको राष्ट्रिय सदाचार सम्मान २०७६ महजोडी श्री मदनकृष्ण श्रेष्ठ र श्री हरिवंश आचार्यलाई प्रदान गर्ने ।

- ❑ सामाजिक सुरक्षा कोषमा कर्मचारीको सेवा-सुविधासम्बन्धी रकम जम्मा गर्नेबारेको लेखापरीक्षकको सुभाष समितिसमक्ष जानकारी गराउँदा यस विषयमा हाल केही अन्योल रहेकाले थप कुरा बुझिएपछि पुनः छलफल गर्ने ।
- ❑ २४औँ साधारणसभाद्वारा प्रत्यायोजित अधिकारबमोजिम समितिमा सचिवालय र कोषाध्यक्षद्वारा सिफारिस भएको र गत वर्ष लेखापरीक्षकका रूपमा संलग्न रहेको चार्टर्ड एकाउटेन्ट पि.एम.एस. एशोसिएट्सहस्ताई संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को लेखापरीक्षकका रूपमा नियुक्ति गर्ने ।
- ❑ Climate Governance Integrity (CGI) कार्यक्रममा व्यवस्था भएबमोजिम सार्वजनिक सूचना, अन्तर्वार्ता र लिखित परीक्षाबाट सम्पन्न गरी व्यवस्थापन उपसमितिको छनोट टोलीको सिफारिस गरेको

सन्दर्भमा कार्यक्रम अधिकृतमा प्रकृतिश्री अधिकारीलाई मंसिर २३, २०७६ देखि लागू हुनेगरी नियुक्ति गर्ने ।

- ❑ कार्यसमितिको निर्णयबमोजिम कार्यकारी निर्देशकद्वारा तयार गरिएको National Chapter Accreditation सम्बन्धी दस्तावेज Transparency International समक्ष प्रस्तुत गरिएपश्चात् ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलद्वारा यस संस्थाको National Chapter आबद्धता १६ जनवरी २०२० देखि तीन वर्षका लागि नवीकरण गर्ने निर्णय गरिएको र सोसम्बन्धी समझदारी-पत्रमा अध्यक्षद्वारा हस्ताक्षर गरिएको कार्य अनुमोदन गर्ने ।
- ❑ बैठकमा प्रस्तुत पत्रका आधारमा छलफलपश्चात् संस्थालाई सहिद स्मृति पुस्तकालय, रूपन्देहीबाट सदाचार जागरणका लागि पुरस्कार ग्रहण गर्न अनुरोध आएकोमा सो स्वीकृत गर्ने ।
- ❑ टीआई बर्लिनको सन् २०१९ को साधारणसभाका लागि दुईजना प्रतिनिधि मनोनयन गर्न सकिने जानकारी टीआईबाट प्राप्त भएकामा उक्त सभामा संस्थाका अध्यक्ष र महासचिवले सहभागिता जनाउने ॥

हाम्रो आह्वान

तपाईंले कतै भ्रष्टाचार, अनावश्यक हैरानी वा ढिलासुस्तीको सामना गर्नुपरेको छ ? छ भने हाम्रो निःशुल्क नम्बर १६६०-०१-२२-२-११ मा सम्पर्क गर्नुहोस् । हामी तपाईंलाई मद्दत गर्न तयार छौं ।

शुल्क नलाग्ने नम्बर १६६०-०१-२२२११

(गुनासो सुन्न व्यवस्था गरिएको)



ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालद्वारा

केही मुख्य नीतिगत विषयमा जारी प्रेस विज्ञप्ति

अध्ययन प्रतिवेदन सार्वजनिक

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालले स्वास्थ्य क्षेत्रको सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा खुला करारलाई प्रश्रय दिन, सार्वजनिक खर्चमा जिम्मेवारीपन र पारदर्शिता प्रवर्द्धन गर्न स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करार (Open Contracting for Health-OC4H) परियोजना सञ्चालन गरिरहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा बिहीबार २०७७ चैत ५ गते यस संस्थाद्वारा स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित दुई अनुसन्धान प्रतिवेदन : Market Assessment of Health Care Services, Quality and Price of Medicines and Kits तथा Mapping Service Delivery in Health-Care सार्वजनिक गरिएको छ । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयका सहसचिव श्री दामोदर रेग्मी, विशेष अतिथि सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयका निर्देशक सुवासचन्द्र सिवाकोटी, स्वास्थ्य व्यवस्थापन शाखाका निर्देशक डा. भीमसिंह तिम्करी, प्रमुख अनुसन्धानकर्ता तथा टीआई नेपालका पदाधिकारीबाट संयुक्तरूपमा उक्त प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिएको थियो ।

मूलतः संघीय व्यवस्थाकासाथै बागमती र प्रदेश २ केन्द्रित यी अध्ययनले खुला करारको अभ्यासमार्फत नेपालको स्वास्थ्य सेवामा सुधार ल्याउन स्वास्थ्य सेवाप्रदायक व्यवसायी, सरकारी निकाय र नागरिक समाजले आफ्नो भूमिका बढाउनुपर्ने कुरा इंगित गरेको छ । त्यसैगरी सार्वजनिक सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि हुनुपर्ने, मूल्य र गुणस्तरको अनुगमन नियमित हुनुपर्ने, खरिद प्रक्रियाका तथ्यांकको पारदर्शितामा देखिएको कमीलाई सुधारनुपर्ने जस्ता विषय प्रतिवेदनमा उठान गरिएका छन् । प्रस्तुत विषयमा अनुसन्धानकर्ताबाट संक्षिप्त प्रस्तुति र कार्यक्रमका वक्ताहरूबाट उक्त विषयमा आफ्ना धारणा व्यक्त भएको थियो । स्तरीय स्वास्थ्य सेवाप्रवाहका लागि सार्वजनिक खरिदमा पारदर्शिताकासाथै नियमन निकाय र नागरिकस्तरबाट समेत नियमितरूपमा खबरदारीको आवश्यकताबारे कार्यक्रममा चर्चा भएको थियो । कार्यक्रमको अध्यक्षता ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालका अध्यक्ष पद्मिनी प्रधानाङ्गले गर्नुभएको थियो ।

आशिष थापा, कार्यकारी निर्देशक
२०७७ चैत ५

2020 Corruption Perception Index (CPI)

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलद्वारा आज संसारभरि सार्वजनिक गरिएको 2020 Corruption Perception Index (CPI) ले भ्रष्टाचारका कारण कोभिड-१९ महामारी रोकथामका प्रयास कमजोर बनेको र लोकतन्त्रलाई समेत पछाडि धकेलेको जनाएको छ ।

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) द्वारा 2020 Corruption Perception Index (CPI) (२०२० भ्रष्टाचार अवधारणा सूचकाङ्क) सार्वजनिक गरिएको छ । CPI 2020 ले १८० देशको सार्वजनिक क्षेत्रको भ्रष्टाचारबारे विज्ञको अवधारणा मापन गरेको छ । यस सूचकाङ्कमा १०० अङ्कले अति स्वच्छ र ० अङ्कले अति भ्रष्टाचार रहेको जनाउँछ । विश्वसनीय अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूद्वारा सम्पन्न गरिएका विभिन्न सर्वेक्षणको आधारमा टीआईद्वारा यो सूची तयार गरिएको छ । टीआईले यो सूची सन् १९९५ देखि प्रत्येक वर्ष सार्वजनिक गर्दैआएको छ भने यस सूचीमा नेपाललाई सन् २००४ देखि समावेश गरिएको छ ।

यस वर्षको सूचकाङ्कमा समावेश १८० देशमध्ये डेनमार्क र न्युजिल्यान्डले कुल १०० मा ८८ अङ्क प्राप्त गरी सबैभन्दा कम भ्रष्टाचार हुने मुलुक भएका छन् भने साउथ सुडान र सोमालिया १२ अङ्क प्राप्त गरी सबैभन्दा बढी भ्रष्टाचार हुने मुलुकका रूपमा सूचीकृत भएका छन् । सीपीआई २०२० मा दुई तिहाइ मुलुकले ५० भन्दा कम अंक (स्कोर) पाएका छन् र यस वर्षको औसत स्कोर ४३ रहेको छ । आधाजति मुलुक एक दशकदेखि सूचीमा लगभग उस्तै स्थानमा रहनुले सरकारको भ्रष्टाचार नियन्त्रणको प्रयास प्रभावकारी हुन नसकेको देखाएको छ ।

विगत १ वर्ष (सन् २०१९/२०) मा विश्व बैंक, वर्ल्ड इकोनोमिक फोरम, ग्लोबल इनसाइट, बर्टेल्सम्यान फाउन्डेसन, वर्ल्ड जस्टिस प्रोजेक्ट, र भीडीइएमसमेत गरी ६ वटा संस्थाद्वारा गरिएका सर्वेक्षणका आधारमा सीपीआई २०२० मा नेपाललाई १०० मा ३३ अङ्क (११७ औं स्थान) दिइएको छ । यसले नेपाल भ्रष्टाचार व्याप्त

मुलुकहरूको श्रेणीमै रहेको देखाएको छ । गत वर्ष यस सूचीमा नेपालको अंक ३४ (११३ औं स्थान) रहेको थियो । अघिल्लो वर्षभन्दा यस वर्ष नेपालको स्कोर घट्नुमा वर्ल्ड जस्टिस प्रोजेक्टको स्कोरमा आएका कमीले गर्दा हो, जसले राज्यका प्रमुख अङ्गहरूमा निजी स्वार्थका लागि सार्वजनिक पदको दुरुपयोगबारे सर्वेक्षण गर्ने गर्दछ ।

सीपीआई २०२० मा नेपालका लागि समाविष्ट विभिन्न ६ संस्थाका सर्वेक्षणले सरकारको भ्रष्टाचार विरोधी प्रयास पर्याप्त नहुनु, सार्वजनिक क्षेत्रमा भ्रष्टाचार र अधिकारको दुरुपयोग रहनु, सार्वजनिक पदाधिकारीमाथि कारबाहीमा कमी हुनु, व्यापार व्यवसायमा घूसखोरी कायम रहनु, सूचनामा नागरिकको पहुँचमा कमी हुनुजस्ता समस्या कायमै रहेको सन्देश दिएको छ । ट्रान्सपरेन्सी

स्कोर/कूल अङ्क	३३/१००	३४/१००	३९/१००	३९/१००	२९/१००	२७/१००	२९/१००	३९/१००	२७/१००
स्थान/कुन देश	११७/१८०	११३/१८०	१२४/१८०	१२२/१८०	१३९/१७६	१३०/१६८	१२६/१७५	११६/१७७	१३९/१७६

सीपीआईका पूरक सर्वेक्षणहरूमध्ये विश्व बैंकले सरकारद्वारा सार्वजनिक पदाधिकारीहरूको काम कारबाहीको निगरानी, नागरिक समाजलाई राज्यको सूचनामा पहुँच र सीमित व्यक्तिहरूको राज्य सञ्चालनमा पकडबारे सर्वेक्षण गरेको छ । वर्ल्ड इकोनोमिक फोरमले आयात निर्यात, सार्वजनिक सेवा, कर भुक्तानी, ठेक्का-

इन्टरनेशनलले भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्न नियमनकारी निकायहरूको सशक्तीकरण, खुल्ला तथा पारदर्शी ठेक्का प्रक्रिया, लोकतन्त्रको रक्षा, नागरिक संस्थाको स्वतन्त्रता, तथ्याङ्क सम्प्रेषण र सूचनामा पहुँचजस्ता सुभाव दिएको छ । सीपीआई २०२० मा दक्षिण एशियाली राष्ट्रहरूमध्ये

सीपीआई २०२० मा नेपालको स्कोरका लागि प्रयोग भएका पुरक तथ्याङ्क र सम्बद्ध संस्था						
वर्ष	विश्व बैंक	वर्ल्ड इकोनोमिक फोरम	ग्लोबल इनसाइट	बर्टेल्सम्यान फाउन्डेसन	वर्ल्ड जस्टिस प्रोजेक्ट	भीडीईएम
२०२०	३५	४०	३५	२९	३२	२९
२०१९	३५	४०	३५	२९	३५	२९
२०१८	३५	३३	३५	२५	३२	२५
२०१७	३५	३४	३५	२५	३२	२५
२०१६	३५	२६	३४	२४	३१	२१
२०१५	३५	३३	२२	२३	२४	—
२०१४	३५	३१	२२	२८	३१	—
२०१३	३५	२८	३२	२८	३२	—
२०१२	३५	२७	२२	२३	३१	—

पट्टा र न्यायिक निर्णयमा भ्रष्टाचारबारे सर्वेक्षण गरेको छ । ग्लोबल इनसाइटले व्यापार, व्यवसाय, ठेक्का-पट्टा, आयात निर्यातमा घूस र भ्रष्टाचारबारे सर्वेक्षण गरेको छ । बर्टेल्सम्यान फाउन्डेसनले पदको दुरुपयोगमा सार्वजनिक पदाधिकारीमाथि कतिको कारबाही हुन्छ र सरकारको भ्रष्टाचार नियन्त्रणको प्रयास कतिको सफल छ भन्ने सर्वेक्षण गरेको छ ।

वर्ल्ड जस्टिस प्रोजेक्टले सरकार, न्यायालय, संसद् र सुरक्षा निकायका प्रतिनिधिहरूद्वारा निजी स्वार्थका लागि सार्वजनिक पदको दुरुपयोग विषयमा सर्वेक्षण गरेको छ । भेराइटेज अफ डेमोक्रेसी प्रोजेक्ट (भीडीईएम) ले राजनीतिक भ्रष्टाचारान्तर्गत संसद्, कार्यपालिका र न्यायपालिका सम्बन्धित भ्रष्टाचारको व्यापकताजस्ता विषय समेटेका छन् ।

भुटान ६८ अङ्क प्राप्त गरी २४ औं स्थान, मालदिभ्स ४३ अङ्क प्राप्त गरी ७५ औं स्थान, भारत ४० अङ्क प्राप्त गरी ८६ औं स्थान, श्रीलङ्का ३८ अङ्क प्राप्त गरी ९४ औं स्थान, नेपाल ३३ अङ्क प्राप्त गरी ११७ औं स्थान, पाकिस्तान ३१ अङ्क प्राप्त गरी १२४ औं स्थान, बङ्गलादेश २६ अङ्क प्राप्त गरी १४६ औं स्थान र अफगानिस्तान १९ अङ्क प्राप्त गरी १६५ औं स्थानमा रहेका छन् । छिमेकी मुलुक चीन ४२ अङ्क प्राप्त गरी ७८ औं स्थानमा रहेको छ ।

2020 Corruption Perceptions Index सम्बन्धमा थप जानकारी www.transparency.org/research/cpi मा उपलब्ध छ । टीआई नेपालको प्रेस विज्ञप्ति www.tinepal.org मा उपलब्ध छ ।

मुकुन्द बहादुर प्रधान, महासचिव
२०७७ माघ १५

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल पदाधिकारी चयन

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालका नवनिर्वाचित अध्यक्ष पद्मिनी प्रधानाङ्गको अध्यक्षतामा २०७७ पुस २४ गते सम्पन्न कार्यसमितिको २६७ औं बैठकले संस्थाको उपाध्यक्षमा बुद्धि नारायण श्रेष्ठलाई चयन गरेको छ । यसैगरी महासचिवमा मुकुन्द बहादुर प्रधान र कोषाध्यक्षमा किरण थापालाई पुनः चयन गरेको छ । संस्थाको २०७७ पुस २० गते सम्पन्न साधारणसभाबाट चुनिएका अध्यक्ष प्रधानाङ्गलगायत ९ कार्यसमिति सदस्यहरूमध्येबाट पदाधिकारी चयन गरिएको हो ।

संस्थाको नवनिर्वाचित कार्यसमितिमा पद्मिनी प्रधानाङ्ग (अध्यक्ष), बुद्धि नारायण श्रेष्ठ (उपाध्यक्ष), मुकुन्द बहादुर प्रधान (महासचिव), किरण थापा (कोषाध्यक्ष), डा.

सागरराज शर्मा (सदस्य), सुरेन्द्र वीर मालाकार/राष्ट्रिय व्यावसायिक पहल (सदस्य), कृष्ण झवाली (सदस्य), आर्या श्रेष्ठ (सदस्य) र मदनकृष्ण शर्मा (सदस्य) रहेका छन् । कार्यसमितिद्वारा महासचिव मुकुन्द बहादुर प्रधानलाई प्रवक्ता र सदस्य कृष्ण झवालीलाई सह-प्रवक्ता पनि तोकिएको छ ।

नयाँ कार्यसमितिले निवर्तमान अध्यक्ष र कार्यसमितिलाई धन्यवाद दिँदै नयाँ परिवेशलाई मध्यनजर गर्दै आगामी दिनमा संस्थाको रणनीतिक दिशामा नयाँपन ल्याउनेबारे पनि छलफल गरेको छ ।

आशिष थापा, कार्यकारी निर्देशक
२०७७ पुस २४

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको अध्यक्षमा पद्मिनी प्रधानाङ्ग निर्वाचित

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालको सोमबार २०७७ पुस २० गते सम्पन्न २५ औं वार्षिक साधारणसभाले पूर्वमहासचिव श्री पद्मिनी प्रधानाङ्गलाई अध्यक्ष पदमा निर्वाचित गरेको छ । कार्यसमिति सदस्यमा मुकुन्द बहादुर प्रधान, किरण थापा, बुद्धि नारायण श्रेष्ठ, कृष्ण झवाली, आर्या श्रेष्ठ पुनः निर्वाचित भएका छन् । नयाँ समिति सदस्यको रूपमा डा. सागरराज शर्मा, मदनकृष्ण शर्मा र राष्ट्रिय व्यावसायिक पहल निर्वाचित भएका छन् । सभाले संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन र लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन पनि पारित गरेको छ ।

सभाद्वारा पारित संस्थाको वार्षिक प्रतिवेदनमा नागरिकले भ्रष्टाचार बढ्दो रहेको अनुभव गरेकाले सरकारको भ्रष्टाचार विरुद्धको सून्य संवेदनशीलता नारामा मात्र सीमित रहेको उल्लेख गरिएको छ । प्रतिवेदनमा संघीय संरचनामा लोकतान्त्रिक व्यवस्था सुदृढ हुने र आम नागरिकको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष प्रभाव पर्ने अपेक्षा व्यवहारमा कार्यान्वयन हुन नसकेको धेरैले अनुभव गरेको उल्लेख गरिएको छ । सभाले संस्थाको सक्रियता र प्रभावकारिता अझ बढाउनुपर्नेमा जोड दिएको छ ।

आशिष थापा, कार्यकारी निर्देशक
२०७७ पुस २०

भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस (डिसेम्बर ९) को सन्दर्भमा जारी भ्रष्टाचारको विरोध नागरिक स्तरबाटै गरौं

संयुक्त राष्ट्रसंघको भ्रष्टाचार विरुद्धको महासन्धि सदस्य राष्ट्रहरूद्वारा अनुमोदन गर्न सन् २००३ डिसेम्बर ९ मा खुल्ला गरिएको थियो । त्यसै बेलादेखि डिसेम्बर ९ लाई भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवसका रूपमा मनाइने गरिएको छ । यस दिवसमा विश्वभर सरकारी र नागरिक संघ-संस्थाहरूको संलग्नतामा भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सदाचार प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित विभिन्न कार्यहरू गरिँदै आएको छ । यस वर्ष भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवसको सन्दर्भमा संयुक्त राष्ट्रसंघद्वारा आफ्ना सदस्य राष्ट्रहरूलाई महासन्धि अनुमोदन गर्न, महासन्धिका प्रावधानहरू बमोजिम राष्ट्रका ऐन-कानून अध्यावधिक गर्न र भ्रष्टाचार विरुद्धको कारबाहीमा अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय बढाउन अपिल गरिएको छ ।

हाल सम्पूर्ण विश्व नै कोरोना भाइरस (कोभिड-१९)

को संक्रमणबाट आतंकित भइरहेको सन्दर्भमा यो महामारी यथाशीघ्र नियन्त्रण गर्न अपडनाइने विधि र प्रक्रियामा भ्रष्टाचारको सम्भावना न्यून गर्दै सदाचारका प्रयास बढाउन जरुरी भएको अपिलमा जनाइएको छ । कोभिड-१९ नियन्त्रण कार्य थप सशक्त र समन्वयात्मक बनाउन, महामारीसम्बन्धी सामग्रीको खरिदमा पूर्ण पारदर्शिता अपनाउन, हुने र भइरहेको कार्यमा पर्याप्त अनुगमन र सुपरीवेक्षण गर्न, सरकारी सूचना एवं विवरणमा नागरिकको सहज पहुँच बढाउन तथा नागरिक अभियन्ता र पत्रकारको सुरक्षा गर्न पनि सरकारलाई अपिल गरिएको छ ।

विगत २५ वर्षदेखि भ्रष्टाचार न्यूनीकरण र सदाचार प्रवर्द्धनका लागि अनवरतरूपमा नागरिकस्तरबाट सक्रिय रहेको ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल यस

दिवसका अवसरमा संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धिका प्रावधानबमोजिम नेपाली ऐन-कानूनमा आवश्यक सुधार र थप नयाँ कानूनको निर्माणतर्फ यथाशीघ्र आवश्यक कदम चाल्न तथा कोभिड-१९ सम्बन्धी सरकारी कार्यहरू थप पारदर्शी एवं प्रभावकारी र चुस्त बनाउँदै भ्रष्टाचारको सम्भावना न्यून गर्न सरकारलाई अनुरोध गर्दछ । साथै, ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल आम सचेत नागरिकलाई पनि महासन्धि कार्यान्वयन हुने वातावरण बनाउन सरकारलाई दबाब दिन, भ्रष्टाचार रोक्ने मुख्य जिम्मेवारी सरकारको हो भन्ने कुरामा सचेत रहन, भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा युवाको संलग्नता बढाउन, शिक्षा र स्वास्थ्यजस्ता अति संवेदनशील क्षेत्रलाई भ्रष्टाचारबाट जोगाउन र भ्रष्टाचारलाई उजागर गर्न अपिल गर्दछ ।

हालै सार्वजनिक भएको Global Corruption Barometer Asia 2020 ले नेपालमा भ्रष्टाचार बढ्दो क्रममा रहेको र सरकारी भ्रष्टाचार नै प्रमुख समस्या रहेको भन्नेजस्ता तथ्यांक उल्लेख गरेको छ । यस परिप्रेक्ष्यमा यस दिवसका अवसरमा भ्रष्टाचार विरुद्ध नागरिक सचेतना बढाउन, भ्रष्टाचार भनेको नियमित प्रक्रिया होइन भन्ने अवधारणा व्यक्ति र समाजमा अभिवृद्धि गर्न र जनचाहनाबमोजिम सुशासन कायम गर्न नेपाल सरकार थप क्रियाशील रहोस् भनी टीआई नेपाल आग्रह गर्दछ ।

मुकुन्द बहादुर प्रधान, महासचिव

२०७७ मंसिर २३

डा. गोविन्द केसीको जीवन रक्षा गर

स्वास्थ्य सेवा एवं स्वास्थ्य शिक्षा क्षेत्रमा विद्यमान विकृति विसंगति विरुद्ध डा.गोविन्द केसीले सत्याग्रहका माध्यमबाट पटक-पटक सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदै आउनु भएको हो । डा. केसीसँग सरकारले गरेका सम्झौताअनुरूप ती क्षेत्रमा कतिपय सुधारका कार्यक्रम सम्पन्न पनि भएका छन्, तर अबै पनि कतिपय मुद्दामा सरकार आफैँले लिखित प्रतिबद्धता जनाए पनि कार्यान्वयनमा उदासीनता देखाउनु कुनै पनि जिम्मेवार सरकारका लागि सुहाउने विषय होइन । सरकार स्वयंले तत्परता देखाएर सम्झौताका बाँकी विषयहरूको कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा डा.गोविन्द केसीले आफ्नो जीवन धरापमा पारी आमरण अनशनको माध्यमद्वारा सरकारको

ध्यानाकर्षण गर्नुपर्ने बाध्यता विडम्बनापूर्ण छ ।

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालले 'राष्ट्रिय सदाचार सम्मान'द्वारा सम्मानित डा. केसी बृहत्तर राष्ट्रिय हितमा विधि र पद्धतिबारे सशक्त आवाज उठाउने एक इमानदार, कर्तव्यनिष्ठ र देशभक्त नागरिक हुनुहुन्छ । टीआई नेपाल डा. केसीको साथमा छ र उहाँका मागहरूको पूर्ण समर्थन गर्दछ । अतः सरकारले डा. केसीका माग अविलम्ब पूरा गरी उहाँको जीवनरक्षा गरोस् भनी टीआई नेपाल जोडदार माग गर्दछ ।

खेमराज रेग्मी, अध्यक्ष

२०७७ असोज १८

(ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालद्वारा संवैधानिक परिषदलाई २०७७ असोज ११ गते प्रेषित पत्र)

स्वतन्त्र, निष्पक्ष र निर्भीक आयुक्तहरूको सिफारिस होस्

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल भ्रष्टाचार नियन्त्रण तथा सुशासन पक्षमा निरन्तर लागि रहने संस्था हो । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका प्रमुख आयुक्तको पद हालसालै रिक्त हुन आएको र अन्य आयुक्तहरूको पद पनि विगत लामै समयदेखि रिक्त भइआएको छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्नमा उक्त आयोगको महत्वपूर्ण संवैधानिक दायित्व रहेको छ । तर, आयोगले केही अपवाद छोडेर राजनीतिक नेतृत्वहरू संलग्न भएको ठूला भ्रष्टाचार (Grand Corruption) का मुद्दाहरू शक्ति केन्द्रहरू र सत्ता पक्षको दबाब र प्रभावमा परी अल्मलाएर राख्ने र अन्ततः तामेलीमा राख्ने गरेको छ ।

आयोगको यस्तो निरीह कार्यशैलीले आयोगको

औचित्यमाथि नै गम्भीर प्रश्न उठ्न थालेका छन् । यस्तो हुनुमा नियुक्तिका लागि गरिने सिफारिसमा गम्भीर त्रुटिमात्र होइन, राष्ट्रिय स्वार्थलाई भन्दा व्यक्तिगत स्वार्थलाई प्राथमिकतामा राखेको देखिन्छ । तसर्थ, संवैधानिक परिषदले प्रमुख आयुक्त तथा आयुक्तहरूको सिफारिस गर्दा देहायका तथ्यहरूमा ध्यान पुऱ्याओस् भनी हार्दिक अनुरोध गर्दछौं ।

१. दलीय भागबण्डा तथा परिषदकै सदस्यहरूको बीचमा हुने भागबण्डाका आधारमा सिफारिस गर्ने गरिएको गलत र सर्वाधिक आलोचित परिपाटीको अन्त्य गरी संविधानको मर्म र भावनाअनुरूप स्वतन्त्र, निष्पक्ष र निर्भीक व्यक्तिहरूको सिफारिस गरियोस् ।

२. कुनै पनि राजनैतिक दलको सदस्य नरहेको भन्ने

प्रावधानलाई कुनै पनि दलप्रति विशेष आग्रह पूर्वाग्रहबाट मुक्त र स्वतन्त्र छवि बनाएको व्यक्ति भन्ने अर्थमा लिई सिफारिस गरियोस् ।

३. प्रमुख आयुक्त तथा आयुक्तहरूमा अधिकांशतः पूर्वप्रशासकहरूमध्येबाट छनौट हुँदैआएका छन् । उनीहरूमा सामान्यतः राजनीतिक नेताहरूसँगको सामीप्यले गर्दा नेताहरूप्रति बढी अनुगृहीत रहने र साहसपूर्वक न्यायिक मनको प्रयोग गर्न नसक्ने कमजोरी देखिएका छन् । अतः कानून, न्याय तथा विश्वविद्यालय एवं स्वतन्त्र निकायका अनुसन्धानकर्ताहरूलाई समेत ध्यान दिई सिफारिस गरियोस् ।

४. उच्च नैतिक चरित्र एवं ख्यातिप्राप्तसम्बन्धी योग्यताबारेमा वस्तुगत मापदण्ड एवं आधार तयार गरी कार्यान्वयन गरियोस् ।

५. संवैधानिक परिषद् ऐनबमोजिम योग्य व्यक्तिहरूको अभिलेख तयार पार्दा विभिन्न प्रक्रिया र माध्यम अपनाई देशका प्रतिष्ठित एवं प्रबुद्ध वर्गको राय-सुभावको

आधारसमेत लिइयोस् । अभिलेखबाहिरका व्यक्तिको नाम खल्तीबाट भिकी पेस गर्ने परिपाटी नियुक्ति सिफारिसमा हुने सबै विकृतिको जड हो, यस्तो परिपाटी बन्द गरिनु पर्दछ र अभिलेख पारदर्शी बनाइनु पर्दछ ।

६. सिफारिस हुने व्यक्तिप्रतिको जनभावना बुझ्न आवश्यकताअनुसार सार्वजनिक सुनुवाइसमेत गर्ने परिपाटी बसाइयोस् ।

अन्त्यमा राज्यका शीर्षस्थ पदाधिकारीहरूको संलग्नताले बनेको संवैधानिक परिषद्को संरचना आफैँमा गर्व गर्नलायक संस्था हो र हुनुपर्दछ । मुलुकको व्यापक र समग्र हितमा यसका जिम्मेवारीपूर्ण निर्णयहरू आउनु पर्दछ । संवैधानिक निकायहरूको स्वतन्त्र, निष्पक्ष र सबल उपस्थितिले मात्र संवैधानिक दायित्वको प्रभावकारी निर्वाह हुन सक्दछ ।

खेमराज रेग्मी, अध्यक्ष

२०७७ असोज ११

ठूला भ्रष्टाचारका मुद्दाहरूमा अस्तित्वको सक्रियता बढोस्

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल भ्रष्टाचारका विरुद्धमा निरन्तर खबरदारी गर्ने नागरिक संस्था हो । अस्तित्व दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले हालै आयल निगमको जग्गा खरिद प्रकरणमा भएको ठूलो अनियमिततासम्बन्धी मुद्दाको फाइल हतारहतारमा तामेलीमा राखिएको समाचारले यस संस्थाको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ ।

संसद्का विभिन्न चारवटा संसदीय समितिहरू, महालेखा-परीक्षकको कार्यालय तथा सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयसमेतले आयल निगमको जग्गा खरिद प्रकरणमा व्यापक अनियमितता भएको तथा प्रचलित कानूनको ठाडो उल्लंघन गरी निगमलाई ठूलो आर्थिक हानी-नोक्सानी पुऱ्याएको भन्ने प्रतिवेदन प्राप्त भएको अवस्थामा थप अनुसन्धान गरी दोषीहरूउपर कडा सजायको मागदाबी गरी मुद्दा दायर गर्नुपर्नेमा उल्टै माहामारीको मौका छोपेर गुपचुपमा एक अर्ब रूपैयाँभन्दा बढी रकम हिनामिना गर्ने/गराउने व्यक्तिहरूलाई ठाडै उन्मुक्ति दिनेगरी मुद्दाको फाइल बन्द गरी तामेलीमा राख्नुको पछाडि आयोगका पदाधिकारीहरूको कार्यक्षमता र इमानदारीतामा मात्र होइन, नियतमा पनि गम्भीर प्रश्नहरू उठेका छन् ।

निष्पक्षता र निर्भीकतापूर्वक आफ्नो संवैधानिक दायित्व निर्वाह गर्नुपर्ने आयोगले सत्तापक्षको दबाब र प्रभावमा

परी राजनीतिक नेतृत्वहरूको संलग्नता, निर्देशन वा संरक्षणमा हुने ठूला भ्रष्टाचारका मुद्दाहरू नचलाउने गरी तामेलीमा राख्दै जाने हो भने आयोगको औचित्य पुष्टि गर्न निकै गाह्रो पर्ने देखिन्छ । यसर्थ, आयोगले आफ्नो साख जोगाउन पनि प्रशासनिक तहमा हुने भ्रष्टाचारका साथै राजनीतिक नेतृत्व तहको संलग्नता एवं नीतिगत निर्णयका नाममा हुने ठूला भ्रष्टाचारका मुद्दामा केन्द्रित रही भ्रष्टाचारीहरूउपर निर्मम कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाउनु अत्यावश्यक भइसकेको छ ।

यसै सन्दर्भमा आयोगले हालै तामेलीमा राखेको भनिएको आयल निगमको जग्गा खरिद प्रकरणको फाइल बूँत्याएर त्यसमा र हाल आयोगमा अनुसन्धानका क्रममा रहेका वाईडबडी जहाज खरिद प्रकरण, न्यारोबडी जहाज खरिद प्रकरण, नेपाल ट्रष्टको जग्गाहरू यति कम्पनीलाई लिजमा दिएको प्रकरण, सेक्युरिटी प्रेस खरिद सम्बन्धमा तत्कालीन मन्त्रीको अडियो प्रकरण र स्वास्थ्य सामग्री खरिदमा ओम्नी समूहद्वारा गरिएको व्यापक अनियमिततासम्बन्धी प्रकरणका मुद्दाहरूमा अविलम्ब अनुसन्धान प्रक्रिया सम्पन्न गरी दोषीहरूलाई अदालतको कठघरामा पुऱ्याओस् भनी टीआई नेपाल जोडदार माग गर्दछ ।

खेमराज रेग्मी, अध्यक्ष

२०७७ भदौ २८

सम्बद्ध र सरोकारवालालाई प्रेषित पत्र

आईपीईआरआर कार्यक्रम समापन तथा धन्यवाद ज्ञापन

महोदय,

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल भ्रष्टाचार विरुद्ध क्रियाशील एक नागरिक संस्था हो । पारदर्शिता, जवाफदेहीपता, सदाचार, ऐक्यबद्धता, साहस, न्याय, प्रजातन्त्र र सम्मान यस संस्थाका आधारभूत मूल्य-मान्यता हुन् । टीआई नेपाल विभिन्न देशमा स्थापित १०० भन्दा बढी ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलको राष्ट्रिय च्याप्टरमध्येकै एक अभिन्न अंग पनि हो ।

वि.स. २०५३ भदौ ३ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंमा दर्ता भएको यो संस्था समाज कल्याण परिषद्मा पनि आबद्ध रहेको छ । यस संस्थाले विगत २५ वर्षदेखि सरकार, नागरिक समाज, सञ्चारक्षेत्र र आम-नागरिक कसँगको हातेमालोमा सदाचार प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानलाई गतिशील बनाउन र नागरिक निगरानी बढाउन विविध कार्य गर्दै आएको छ ।

गत वि.सं. २०७२ वैशाख १२ गते नेपालको गोरखा जिल्लामा रहेको बारपाकलाई केन्द्रविन्दु बनाई ७.८ रेक्टर स्केलको भूकम्पबाट ३२ जिल्लामा धन-जन, संरचना, निजी घर, सार्वजनिक भवनहरू, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्त्वका सम्पदा एवं संरचनाहरू नोक्सान भए । प्रभावित ३२ मध्येका १४ जिल्लामा बढी क्षति भएकाले यिनलाई अति प्रभावित जिल्लाका रूपमा वर्गीकरण गरिएको छ ।

सरकारी तथ्यांकअनुसार भूकम्पका कारण ८९७९ जनाको निधन र २२३०९ जना घाइते हुन पुगेको र ८८७३५६ निजी घर, ६४३० सरकारी भवन, ८६८० शिक्षण संस्था, ११९७ स्वास्थ्य संस्था र ९२० पुरातात्विक महत्त्वका संरचनामा पनि क्षति पुगेको छ । राष्ट्रिय योजना आयोगले गरेको अध्ययनमा भूकम्पबाट करिब ७ खर्ब रुपैयाँको क्षति भएको उल्लेख छ ।

भूकम्पपछि सरकार, राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण, स्थानीय निकाय र अन्य साभेदारहरूबाट भएका पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनाका कार्यमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता र गुणस्तर कायम गर्न आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्दै सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्न टीआई नेपालले २०७३ सालमा भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार (Integrity in Post Earthquake Reconstruction and Rehabilitation-IPERR) कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याएको हो । युरोपीयन युनियनको सहयोगको यो कार्यक्रममार्फत भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनासम्बन्धी नीति-निर्माण, योजना कार्यान्वयन र अनुगमनमा सहकार्य गर्न यो संस्था सक्रिय रहेको छ ।

यो कार्यक्रम सञ्चालनका लागि राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण, तत्कालीन संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, समाज कल्याण परिषद्, तत्कालीन जिल्ला विकास समिति र स्थानीय सरकारहरूबाट स्वीकृति लिइएको थियो । भूकम्पबाट अति प्रभावित १४ जिल्लामा यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।

कार्यक्रम निम्न विषयमा केन्द्रित रहँदै सम्पन्न गरिएको छ :

- पुनर्निर्माणसम्बन्धी सरकारी नीति र कार्यक्रममा पारदर्शिता बढाउने,
- शैक्षिक संस्थाको पुनर्निर्माण समयमै र गुणस्तरीयरूपमा सम्पन्न गर्न पहल गर्ने,
- पुनर्निर्माणसम्बन्धी सार्वजनिक खरिद पारदर्शी/जवाफदेही बनाउन प्रयास गर्ने,
- पुनर्निर्माणको कार्यमा नागरिक समाजको संलग्नता र चासो बढाउने,
- सञ्चार क्षेत्रको सहयोग लिई पुनर्निर्माणसम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने,
- पुनर्निर्माणसम्बन्धी वित्तीय प्रतिवेदनमा नागरिक पहुँच बढाउने,
- व्यावसायिक र नागरिक संघ-संस्थाको पुनर्निर्माणसम्बन्धी प्रयास पारदर्शी बनाउने,
- पुनर्निर्माणसम्बन्धी सेवा प्रवाहमा युवा र विद्यार्थीको संलग्नता बढाउने,
- पुनर्निर्माणको गुणस्तर मापन गर्न सहकार्य गर्ने,

□ भूकम्प पीडितको गुनासो संकलन र सम्बोधन गर्ने प्रक्रिया सहजीकरण गर्ने ।

२०७३ जेठदेखि २०७७ चैतसम्म करिब ५ वर्षमा यस कार्यक्रमअन्तर्गत निम्न गतिविधि सञ्चालनमा ल्याइएको छ :

आईपीईआरआर कार्यक्रमअन्तर्गत १४ जिल्लामा सम्पन्न भएका गतिविधि

क्र.स.	गतिविधि	जम्मा
१	पुनर्निर्माणसम्बन्धी नीति र प्रगतिमा छलफल	९९
२	अध्ययन तथा अनुसन्धान/प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण	२६
३	निर्वाचित प्रतिनिधिको संलग्नता अभिवृद्धिमा छलफल	१२४
४	विद्यालयहस्तसँग संयुक्तरूपमा छलफल	४०
६	उच्च माध्यमिक तह वा क्याम्पसस्तरका विद्यार्थी अभिमुखीकरण	१४
७	स्थानीय तहको पुनर्निर्माण, विपद् कार्यमा प्रतिबद्धता	२१
८	सदाचार प्रतिबद्धता कार्यान्वयन समितिको बैठक र प्रभावबारे सरोकारवालाहस्तसँग छलफल	३२
९	निर्माण सामग्रीको बजार मूल्य अवलोकन	५६
१०	सामाजिक जवाफदेहिताका औजारको प्रयोगसम्बन्धी फलोअप, अन्तर्क्रिया	५९
११	पत्रकारहस्तसँग भेटघाट/अन्तर्क्रिया	९२
१२	रेडियो, पत्रपत्रिकाजस्ता सञ्चारमाध्यमसँग सन्देश प्रसारण	१४४
१३	पत्रकारमार्फत फेलोसिप, सफलताका कथा	५५
१४	जनचेतनामूलक आइईसी (IEC) सामग्रीको वितरण	७०
१५	इभेन्ट न्यूज क्लिपिङ, मिडिया म्यापिङ	७०
१६	सार्वजनिक स्थान/कार्यालयमा होर्डिङबोर्ड	१४५
१७	सूचना बोर्ड, नागरिक बडापत्र स्थापना	७५
१८	पुनर्निर्माणसम्बन्धी वित्तीय प्रतिवेदन संकलन/छलफल	९०
१९	व्यवसायी र नागरिकको संलग्नता/अभिवृद्धि बैठक	६०
२०	गैर-सरकारी संस्थाहस्तसँग अन्तर्क्रिया/बैठक	५०
२१	स्वयंसेवकहस्तसँग अन्तर्क्रिया/अभिमुखीकरण, पुरस्कार	११८
२२	सामाजिक परिचालकहस्तसँग अन्तर्क्रिया	११
२३	सेवाप्रवाहमा सुधार ल्याउन सहयोग कक्ष सञ्चालन	१९८
२४	निर्माणाधिन संरचनाको संयुक्त तथा प्राविधिक अवलोकन	४९१
२५	पीडितको गुनासो संकलन र सहजीकरण	१६८
२६	सार्वजनिक सुनुवाइ	१४३
२७	सामाजिक परीक्षण	१२
२८	पिछडिएका र अति प्रभावित समूहहस्तसँग संवाद	२१०
२९	विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी गोष्ठी	११
३०	भ्रष्टाचार विरुद्धको दिवस भूकम्प सुरक्षा दिवस भूकम्प वार्षिकी कार्यक्रम	१३५
३१	लक्षित समूहहस्तसँग छलफल	१०
३२	प्रभाव मूल्याङ्कन (१४) तथा अवधारणा सर्वेक्षण (१४)	२८
३३	कार्यक्रमको प्रभाव साथै पुनर्निर्माणको सिकाइ प्रतिवेदन तयारी	१२
३४	अन्य गतिविधि	२५
जम्मा गतिविधि		२८९४

आईपीईआरआर कार्यक्रमअन्तर्गत टीआई नेपाल सचिवालय काठमाडौँबाट सम्पन्न भएका गतिविधि

क्रसं	गतिविधि	संख्या
१	अध्ययन रिपोर्ट	२
२	अध्ययन तथा अनुसन्धान प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण	२
३	अध्ययन रिपोर्टसम्बन्धी एनआरए तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँगको छलफल	२
४	एनआरए, सीएलपीआईयू, स्थानीय तह तथा अन्य सरोकारवालाहरूसँग नीतिगत छलफल	५
६	उद्योग वाणिज्य महासंघसँग छलफल	१
७	रेडियो तथा पत्रिकाबाट सूचना प्रवाह	१०
८	सूचना बोर्ड स्थापना	२
९	पत्रकारलाई फेलोसिप	२
१०	पर्चा, नोटबुक, पेन, क्यालेन्डर वितरण	५
११	पत्रकारसँग अन्तर्क्रिया/छलफल	१
१२	चित्रकला प्रतियोगिता तथा चित्रकला प्रदर्शनी	५
१३	अन्तर्राष्ट्रिय भ्रष्टाचार विरुद्धको दिवस	२
१४	भूकम्प सुरक्षा दिवस (माघ ०२)	१
१५	सडक नाटक प्रदर्शनी	३
१६	स्वयंसेवकहरूसँगको अन्तर्क्रिया/अभिमुखीकरण	३
१७	गुनासो संकलन	५
१८	पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनासम्बन्धी धारणा, समस्या तथा सुझाव संकलन	७
१९	सार्वजनिक सुनुवाइ	२
२०	जिल्ला स्वयंसेवी भेला	२
२१	अन्तरजिल्ला भ्रमण/अवलोकन	५
२२	वृद्ध, महिला, कम आम्दानी तथा पिछडिएका वर्गहरूसँग अन्तर्क्रिया	१
२३	जनचेतनामूलक भिडियो प्रदर्शन	१
२४	भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनासम्बन्धी समीक्षा कार्यक्रम	१४
२५	जिल्ला कार्यालय स्थापना, कार्यक्रम स्वीकृतिसम्बन्धी छलफल	११
२६	पेसागत संघ-संस्थासँग छलफल	१
२७	छिमेकी जिल्लामा भूकम्पसम्बन्धी सुरक्षा छलफल कार्यक्रम	२
जम्मा गतिविधि		९६

* सरकारलगायत विभिन्न निकायमा ध्यानाकर्षणका लागि पठाइएका पत्रहरू माथिको सूचीमा समावेश गरिएको छैन ।

माथि उल्लिखित गतिविधिमाफत सरकारलाई नीतिगत सुधारका लागि ध्यानाकर्षण गराउने, पुनर्निर्माणको अध्ययन-अनुसन्धान गर्ने, सम्बन्धित निकायलाई ध्यानाकर्षण गराउने, नागरिकलाई कानुनी सल्लाह दिने, युवा तथा विद्यार्थीको संलग्नता बढाउने, सहायता कक्ष सञ्चालन गर्ने, संरचना निर्माणको गुणस्तर मापन गर्ने, स्थानीयस्तरमा जनप्रतिनिधि, भूकम्पपीडित तथा सरोकारवालाबीच प्रगति विवेचना गर्ने, उद्योगी/व्यापारी/संघ/संस्था/बैंक/पत्रकार/प्राविधिकलगायतको कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउने, सीमान्तीकृत/महिला/एकल महिला/दलित आदि समुदायका समस्यालाई प्राथमिकतामा राखेर समाधान खोज्ने आदि कार्य सफलतासाथ सम्पन्न गरिएको छ ।

यस संस्थाले मूलतः नीतिगत र कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्नुकासाथै सम्पन्न सरकारी गतिविधि

अवलोकनका साथसाथै भूकम्पपीडितलाई सहजीकरण गर्दैआएको छ । भन्डै पाँच वर्षको दौरानमा यस संस्थाले पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार अभिवृद्धि गर्ने करिब ३००० गतिविधि सम्पन्न गरेको छ । करिब ५१,००० जनालाई आफ्नो गतिविधिमा प्रत्यक्ष संलग्न गराएको छ भने अप्रत्यक्षरूपमा लाखौंसमक्ष आफ्नो सन्देश पुऱ्याएको छ । यस्ता गतिविधिबाट सरकारले गरेको पुनर्निर्माणका कार्यहरूमा थप पारदर्शी, जवाफदेही तथा सदाचारयुक्त बनाउन मद्दत पुगेको छ । निर्माणकार्यमा भएको कमी-कमजोरी समयमै सच्याउन सहयोग पुगेको छ । नागरिकहरूमा विपद् र पुनर्निर्माणबारे जनचेतना बढेको छ । सरकारी कार्यालय, सरोकारवालाबीच भ्रष्टाचार विरोधी सन्देश पुगेको छ । भूकम्पपीडितका नाममा बनेका एककोटे घरको विषय, बैकहरूको सेवा स्थानीयस्तरमा पुऱ्याउने विषय, जनप्रतिनिधिहरूको पुनर्निर्माणमा संलग्नता बढाउने विषय, लाभग्राहीको भ्रष्टाचारको प्रक्रियालाई छोट्याउने विषय आदिको उठान र सहकार्य सम्भव भएको छ । पिछडिएका तथा सीमान्तीकृत नागरिकको समस्या समाधान गर्न पहल गरिएको छ । सदाचारको प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न जिल्लाका केही स्थानीय निकायमा सदाचार प्रतिबद्धता-पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ । कोभिड-१९ का कारण पुनर्निर्माण केही प्रभावित भएको प्रतिकूल परिस्थितिमा पनि संस्थाले आफ्नो काम र प्रभाव कायम राख्न सफल भएको छ ।

विगत पाँच वर्षमा पुनर्निर्माण प्राधिकरण, केन्द्र तथा जिल्ला कार्यालयबाट लक्ष्यअनुसृत पुनर्निर्माणसम्बन्धी कार्यलाई अघि बढाउन भएको प्रयास तथा कार्य र गतिविधि सराहनीय रहेको छ । विशेषगरी बैकिङ प्रणालीबाट लाभग्राहीहरूलाई वितरण गरिएको अनुदानको रकमको विषय पारदर्शिताका हिसाबले उत्कृष्ट नमूनाका रूपमा रहेको छ । यस्तो चुनौतीपूर्ण कार्यमा प्राधिकरणबाट हजारौं प्राविधिक र नेपाल सरकारका कर्मचारीहरू परिचालन गरी संयोजनकारी भूमिका निर्वाहको विषय नेपाल सरकारका अन्य कार्यालयलाई अनुकरणीय रहनेछ ।

स्थानीय सरकार र नेपाल सरकारका विभिन्न कार्यालयले पुनर्निर्माणको कार्यमा पुऱ्याएको आवश्यक संयोजनले प्राविधिकको कार्य सफलताउन्मुख हुन सकेको देखिन्छ । नागरिक समाज, उद्योगी तथा व्यवसायी, पत्रकार, स्वयंसेवी, प्राविधिक, युवा, महिला, सीमान्तीकृत, भूकम्प पीडित, सरोकारवाला तथा आम नागरिक सबैको आ-आफ्नो क्षेत्रको प्रयासबाट सरकारीस्तरबाट भएको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनाको काममा महत्त्वपूर्ण सहयोग पुगेको अनुभव भएको छ ।

उपयुक्त विषयहरूलाई मध्यनजर गर्दै पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनाको कार्य प्रभावकारी बनाउनुकासाथै टीआई नेपालको आईपीईआरआर कार्यक्रममा त्यस संस्थासँगको सहकार्य र सहयोग अति महत्त्वपूर्ण र प्रभावकारी रह्यो र रही रहनेछ भन्ने यस संस्थाको विश्वास रहेको अवगत गराउन चाहन्छौं । यस्तो महत्त्वपूर्ण सहयोगप्रति टीआई नेपाल आभार व्यक्त गर्दछ । सबै किसिमको सहयोग र सद्भावका लागि सम्पूर्ण सहयोगी हात र सद्भावप्रति टीआई नेपाल कृतज्ञ छ ।

यस संस्थाले सञ्चालन गरेको आईपीईआरआर कार्यक्रम यही ०७७ चैत ३० गते समापन भएसँगै जिल्लामा आईपीईआरआर कार्यक्रमको कार्यालय रहनेछैन, तर टीआई नेपालको सदाचार प्रवर्द्धन तथा भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियान काठमाडौं कार्यालयबाटै जारी रहनेछ । आगामी दिनमा टीआई नेपालको जिल्लामा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरूमा यहाँको संस्थाको सहयोग र हातेमालो जारी रही रहनेछ भन्ने अपेक्षासमेत यस संस्थाले राखेको छ ।

अन्त्यमा, विपद् व्यवस्थापन र सोसँग सम्बन्धित पुनर्निर्माणको काममा आगामी दिनमा पनि टीआई नेपाल आफ्नो समन्वय र सहकार्य जारी राख्न प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछ ।

सहयोगका लागि धन्यवाद ।

पद्मिनी प्रधानाङ्ग, अध्यक्ष

२०७७ चैत १३



**विवेकी होऔं
व्यावसायिक आचारसंहिता पालन गरौं ।**



सदाचारको दिशामा !

□ चिन्तामणि योगी

सदस्य, टीआई नेपाल

भ्रष्टाचारवाद नेपालमा मौलाएको एउटा यस्तो वाद हो, जसले अरू सम्पूर्ण वादलाई पाखा लगाइदियो । हुन त धेरै वाद नेपालमा देखिए तर समयक्रममा एउटा मात्र वाद स्थापित हुन गयो, भ्रष्टाचारवाद ।

नेपालमा राम्रा वाद नफस्टाएका होइनन् । प्रजातन्त्रवाद, लोकतन्त्रवाद, गणतन्त्रवाद, राजसंस्थावाद, पञ्चायतवाद आदि । संसारमा भएका जति पनि राजनीतिक सिद्धान्त, वाद, दर्शन छन्, हामीले तिनलाई क्रमशः प्रयोग गर्छौं । तर दुर्भाग्य, हात लाग्यो शून्य भनेभैं अन्त्यमा एउटै मात्र वाद बलियो भएर गयो, भ्रष्टाचारवाद ।

हुन त यो भन्दै गर्दा नेपाल मात्रै यस्तो देश होइन, जहाँ नीतिनियम छैन, सदाचारपालन गरिएको छैन, आदर्श समाज र राज्यको कुरा गरिएको छैन । अरू देश पनि छन् आकण्ठ भ्रष्टाचारमा डुबेका । तथापि हामीले बुझ्नुपर्ने कुरा त के हो भने, जुन देशले विश्वलाई चरित्रको, पञ्चशीलको, पराज्ञानको, त्यागको, अहिंसाको, आदर्श शिक्षाको, सहअस्तित्वको, मोक्षको, अहिंसा व्रतको, अपरिग्रहको, प्रत्याहारको, परोपकारको कल्याण मार्गको, श्रेय मार्गको, वैराग्य मार्गको, अवधूत मार्गको, योग मार्गको, नाथ मार्गको, सन्त जीवन परम्पराको, सन्यास आश्रमको आधार भूत शिक्षा दियो, त्यहीँ पनि घोर नास्तिकता र नीतिहीनता छायो ।

विश्वका लागि अत्यन्तै अनौठा विषयमा हाम्रा पुर्खाले ज्ञान दिए । विश्वका मानिसले राम्रोसँग बुझ्न पनि सकेका छैनन्, यस्ता दर्शन के हुन् भनेर । त्यस्ता त्यस्ता उत्कृष्टतम दर्शन र चिन्तन हाम्रा ऋषिले गुफामा बसेर ओडारमा बसेर, नदीका तीरमा बसेर

दिए । 'उपह्वरे च गिरीणां संगमे च नदीनां धिया विप्रो अजायत' भनेजस्तै ऋषिहरूले परम अनुभूति, ज्ञान चिन्तन, जीवन दर्शन र जीवनसूत्र दिए तर बत्तीमुनि अँध्यारो हुन्छ भनेभैं हामीले ती चिन्तन बुझ्न सकेनौं ।

विचित्र त के छ भने नेपाल वेदभूमि, बुद्धभूमि, मुन्धुमभूमि, गोरखभूमि हो । नेपालमै जनकजस्ता राजा भए, जसलाई विदेह भनियो, जलाई देहको कुनै अभिमान थिएन, वासना थिएन, आसक्ति थिएन । नेपालमै वेद रचियो, दमौली तनहुँको गुफामा बसेर, मात्र बयरको एउटा फल खाएर । नेपालमै राजा भए सिद्धार्थजस्ता जसले आफ्नो परिवार, वैभव सम्पूर्ण कुरा त्यागे । नेपालमै राजा भए पृथ्वीनारायण शाहजस्ता, आफ्नो गुरु गोरखनाथको आदेश उपदेश परिपालनका लागि सम्पूर्ण जीवन बलिदान गरिदिए, राष्ट्रिय एकीकरण, धर्मरक्षा र राष्ट्रिय संस्कृतिको रक्षाका लागि । यस्ता कैयौं साधुसन्त भए र अद्यापि छन्, जसबारे जति चर्चा गरे पनि कम हुन्छ ।

नेपालको सिंगो प्राचीन इतिहास यस्तै त्याग, यस्तै वैराग्य, यस्तै परम ज्ञान र यस्तै सौर्य र साहसिक कदमले भरिएको छ । तर, आज यस्तो पवित्र देशमा भ्रष्टाचार घरघरको, जनजनको विषय बन्यो; प्रत्येक कार्यालय, संस्था र मन्त्रालयको विषय भयो । कस्तो विडम्बना, १११ मानवको सम्पूर्ण शरीरमा कुनै क्यान्सर फैलिएकोजस्तो; रक्तका प्रत्येक कोषमा क्यान्सर फैलिएको छ भनेजस्तै आज माथिदेखि तलसम्म त्यही असाध्य भ्रष्टाचार रोगले नेपाल आमा थला परेकी छिन् ।

भ्रष्टाचार मूलतः स्वभाव हो कि अभाव ? एउटा दार्शनिक विवाद सुरु भएको छ; एक गम्भीर चिन्तन

सुरु भएको छ विश्वमै । तपाईं हामी सबैले सोच्नुपर्ने बेला आयो, यो मूलतः स्वभाव हो कि अभाव ? आवश्यकता हो कि आकांक्षा ? वृत्ति हो कि वित्त ? समस्या हो कि संकल्प-विकल्प ?

साँच्चै भोक लाग्नु भ्रष्टाचारको मूल कारण मान्ने हो भने नेपालकै सुदूरपश्चिममा, कर्णाली, सेती, महाकालीमा बस्ने मानिसले त्यस हदमा भ्रष्टाचार गरेका छैनन् । गरिबीको रेखामुनि जिउन बाध्य भएकाहरूले, ढुंगा सिरानी राखेर सुत्नेहरूले भ्रष्टाचार गरेका छैनन् । यदि आवश्यकतालाई भ्रष्टाचारको कारण मान्ने हो भने के नेपालमा हाल भ्रष्टाचार गर्नेहरू सामान्य किसान वा मजदुर हुन् त ? तसर्थ मूलतः भोक हैन, भोग हो, अभाव होइन, स्वभाव हो, आवश्यकता होइन, आकांक्षा हो ।

कतै कुनै प्रसंगमा कसैको जीवनमा भने भोक पनि भ्रष्टाचारको कारण बनेको होला, अभाव पनि भ्रष्टाचारको कारण बनेको होला । यस्ता घटना पनि संसारमा देखिएका छन् । तर यो कुरा भुल्नुहुँदैन कि भोक अभाव आदि निमित्त कारण हुन्, मूल कारण भने कदापि होइनन् । मूल कारण त हाम्रो स्वभाव नै हो, हाम्रो आकांक्षा नै हो, आसक्ति नै हो, राग नै हो, अहंकारी वृत्ति, भ्रष्टासुर वृत्ति नै हो ।

गीतामा पनि भ्रष्टाचारको मानवीय स्वभावबारे ज्यादै सुन्दर मनोवैज्ञानिक चित्रण गरिएको छ : 'काम एषः क्रोध एषः रजोगुणसमुद्भवः महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ।'

अर्थात् काम नै, क्रोध नै सम्पूर्ण पापको मूल हो, जुन रजोगुणद्वारा उत्पन्न हुन्छ । यही काम, क्रोध नै सम्पूर्ण स्वप्नले अनिष्टकारी छ, विनाशकारी छ । त्यसकारण यसलाई वैरी समान सम्झनुपर्छ । मनोविज्ञानका हिसाबले भन्नुपर्दा काम-क्रोधले नै मानिसलाई दुराचारी बनाउँछ, कमजोर र सर्वथा पतित बनाउँछ । मानिसको अन्तःस्तलमा कतै न कतै कुनै आसुरी वृत्ति, राक्षसी प्रवृत्ति लुकेर बसेको हुन्छ, यसलाई समयमै चिनेर निदान गर्न सक्नुपर्छ भन्ने कुरा हामीले भुल्नुहुँदैन । गीतामै एउटा सुन्दर प्रसंग छ, प्रश्न छ : 'अथ केन प्रयुक्तोयं पापं चरति पुरुषः ?' अर्थात् नचाहँदा-नचाहँदै पनि मानिस कुन कारणले गर्दा पाप गर्छ ? मानौं उसलाई कसैले सुनियोजित तरिकाले पापमा लगाएकोजस्तो ।

मानवीय स्वभावमा ती कुरा छन्, जसलाई आसुरी वृत्ति भनेर व्याख्या गरिएको छ । गीतामा दैवासुरसम्पद्विभाग योगान्तर्गत यसलाई आसुरी सम्पदा भनेर पनि व्याख्या गरिएको छ । साथै गीतामै नरकको द्वार भनी स्पष्ट

स्मृता बताइएको छ, त्यसलाई कुनै पनि हालतमा मानिसले त्याग गर्नेपर्छ :

'त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः

कामः क्रोधस्तथा लोभस्तस्मादेतत्त्रयं त्यजेत् ।'

अर्थात् : काम, क्रोध, लोभ, भनेका नरकका द्वार हुन्, यसको त्याग हरेक विवेकी मानिसले गर्नेपर्छ ।

भ्रष्टाचारको नियन्त्रण कसरी गर्ने त ? कानुनी शिक्षा, सामाजिक व्यवस्था, प्रशासनिक संरचना आदि सबै यसका लागि आवश्यक पक्ष हुन् । तथापि कसरी हुन्छ त नियन्त्रण ? भनेपछि अद्यापि कताकता निरुत्साहित नै देखिन्छ हाम्रो समाज ।

पश्चिमी मुलुकमा भने कानूनकै आधारमा पनि भ्रष्टाचारको नियन्त्रण गरिएको देखिन्छ । अधिकांश ठूला-ठूला शिक्षित र सम्पन्न मुलुकमा स-साना कुरामा भने भ्रष्टाचार गरेका छैनन्जस्तो लाग्छ । विभिन्न प्रकारका सार्वजनिक जीवनमा अपनाउनुपर्ने नीतिनियमको परिपालन गर्छन् । स-साना कुरामा, लेनदेनका कुरामा स्पष्टता अपनाउँछन् । सामाजिक प्रसंगमा अपनाउनुपर्ने इमानदारी अपनाउँछन् । कानुनी राज्यको पालन गर्छन् ।

तथापि सम्पन्न मुलुकले विकासोन्मुख मुलुकसँग गरिएका व्यवहारलाई हेर्दा भने के ती मुलुक साँच्चिकै भ्रष्टाचार मुक्त छन् त ? भन्ने प्रश्न पनि उत्तिकै महत्त्वपूर्ण छ । सामाजिक जीवनमा अपनाइने व्यवहारका हिसाबले उनीहरू भ्रष्टाचारमुक्त देखिए तापनि उनले अन्य देश, जाति, समुदाय र सम्प्रदायसँग गर्ने व्यवहारमा भने प्रशस्त आलोचनाका विषय छन् ।

साथै आफ्नै पत्नीसँग वा पतिसँग वा परिवारजनसँग गरिएका व्यवहारमा पनि पनि उनी भ्रष्टाचारमुक्त छन् त ? यदि उनीहरू अनाचारमुक्त भएको भए आज पश्चिमी मुलुकमा 'टिनएजर्स प्रेग्नेन्सी' बढ्ने थिएन । 'फेमिली सिस्टम' विघटन हुने थिएन । यसैगरी डिभोर्सका मुद्दा किन बढ्यो त ? आत्महत्याका मुद्दा किन बढ्यो त ? मानसिक बिमार किन बढ्यो त ? मानसिक असन्तुलन किन बढ्यो त ? यस्ता अनेकौं प्रश्न पश्चिमी समाजबारे पनि उठाउन सकिन्छ ।

यदि भ्रष्टाचारलाई आर्थिक भ्रष्टाचारसँग मात्र जोडेर भन्ने हो भने पश्चिमी मुलुकका मान्छेले प्रशंसनीय कार्य गरेका छन् भनेर मान्न पनि हामी तयार हुनुपर्छ र सिक्नुपर्ने कुरा सिक्नुपर्छ । तर, भ्रष्टाचार भनेको फराकिलो विषय हो यसमा आर्थिक पक्ष छ, सामाजिक पक्ष छ, राष्ट्रिय पक्षहरू छन्, नीतिगत पक्ष छन्, सामाजिक आचरणका पक्ष पनि छन्, मानवीय व्यवहारका पक्ष पनि छन् । हाल भन्नुपर्छ, हामी हरेक पक्षमा

कताकता चुकेका छाँजस्तो लाग्छ । दुःख लाग्छ, हामी भ्रष्टाचारको हरेक कसीमा गिरिसकेका छौं । भ्रष्टाचारका हरेक सीमारेखालाई हामीले मिचेका छौं । व्यक्तिगत जीवन होस्, पारिवारिक जीवन होस्, सामाजिक जीवन होस्, प्रशासनिक जीवन होस्, व्यापारिक जीवन होस्, साहित्यिक जीवन होस्, आर्थिक जीवन होस्, सार्वजनिक जीवन होस्, हामीले हरेक सीमारेखा, लक्ष्मणरेखा नाघेका छौं ।

मूलतः समस्या भनेका न आकाशका वृष्टि हुन् र न त धरतीका उपज । समस्या मानवीय दुरवृत्तिका परिणाम हुन् । अतः हामीलाई शिक्षाको जति आवश्यकता छ, चेतनाको विकास पनि उत्तिकै आवश्यक छ, संस्कारको विकास पनि उत्तिकै आवश्यक छ । सूचनाको जति आवश्यकता छ, नीतिनियमको पनि उति आवश्यकता छ । आध्यात्मिक आचरणको पनि उत्तिकै आवश्यकता छ । डरत्रासको जति आवश्यकता छ, राष्ट्रभक्तिको पनि उत्तिकै आवश्यकता छ । यस तरिकाले अगाडि जान सक्थौं भने सायद हामीले भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्न सकौं अथवा केही हदसम्म भए पनि न्यूनीकरण गर्न सकौं ।

यसै सन्दर्भमा व्यक्ति निर्माण जबसम्म हुँदैन, तबसम्म राष्ट्र निर्माण पनि हुन सक्दैन । व्यक्ति निर्माण भनेको के हो त ? शारीरिक, बौद्धिक, मानसिक, भावनात्मक र आध्यात्मिकरूपेण समग्रमा गरिने निर्माण । समग्रमा व्यक्तिको निर्माण भयो भने असम्भव केही पनि छैन ।

रामायण कालमा चर्चित वानरहरू र श्री हनुमानसँग हामीले के-के सिक्ने ? र, भगवान रामको १४ वर्षको वनगमन र त्यागमय जीवनबाट के सिक्ने ? सोचौं । राजा जनकको ऋषिसमान जीवनयापनले सिकाउने कुरा यही होइन र ? राजा वर्द्धमानले राजपाट त्याग गर्नु र महावीर बन्नु, के त्यो हाम्रा लागि पर्याप्त शिक्षा होइन र ? अनेकौं साधुसन्त तपस्वी ऋषिहरूले आफ्ना सम्पूर्ण आवश्यकता र वैभवलाई त्याग गरेर मानवमात्रको कल्याणका लागि तपस्या गर्नु, ध्यान गर्नु हाम्रा लागि उत्कृष्ट आदर्श होइन र ?

संस्कारमूलक शिक्षा दिन सकिएन भने शिक्षा भन् घातक हुन्छ । उपनिषद्को भाषामा अपरा विद्या मात्र दिइयो तर पराविद्या दिइएन भने अपराविद्या मानवघाती हुन्छ, 'द्वे विद्ये वेदितव्ये परा अपरा च' गीतामा पनि पराविद्यालाई 'अध्यात्मविद्या विद्यानाम्' भनी सम्मान गरेको छ । अपराविद्यामा मात्र समाज खुम्चिएर गयो भने अन्धकार मौलाउँछ । राम्रो व्यक्ति पनि घुमिफिरी भ्रष्टाचारको दलदलमा भासिन्छ भन्ने कुरामा कतै कुनै शंका रहँदैन ।

त्यस्तो पराविद्यातर्फ प्रेरित गर्ने संस्थाहरू खै त ? पराविद्या नै जीवनको मूल आदर्श र आवश्यकता हो भनेर सचेत बन्ने-बनाउने सरकारी नीति, शिक्षासेवी, शिक्षाविद् र बुद्धिजीवीको संकल्प र समर्पण खै त ? सदाचारतर्फ लगानी भएन, अन्धकार भयो भनेर कराउने धेरै छन् तर अन्धकार मेटाउनका लागि प्रकाश चाहिन्छ भनेर प्रकाशको साधना गर्ने साधकको, पूजकको, संरक्षकको नेतृत्व खै त ?

'तमसो मा ज्योतिर्गमय' अनुसार ज्योतिको साँच्चै पूजन, संरक्षण गरौं त समाजमा भएका अनाचार, दुराचार आदि मेटाउँदै सदाचारको विकासका लागि, नीतिपरक, मूल्यपरक, संस्कारपरक, चेतनापरक शिक्षा लिने-दिने

अतः हामीलाई शिक्षाको जति आवश्यकता छ, चेतनाको विकास पनि उत्तिकै आवश्यक छ, संस्कारको विकास पनि उत्तिकै आवश्यक छ । सूचनाको जति आवश्यकता छ, नीतिनियमको पनि उत्तिकै आवश्यकता छ । आध्यात्मिक आचरणको पनि उत्तिकै आवश्यकता छ । डर त्रासको जति आवश्यकता छ, राष्ट्रभक्तिको पनि उत्तिकै आवश्यकता छ ।

वातावरण सिर्जना गरौं त; असम्भव के होला र ? यस्तो आदर्श परिवार बनाउन सकौं जहाँ बच्चा शिक्षित पनि बनेर सचेत पनि । यस्ता उत्कृष्ट विद्यालय खडा गर्न सकौं, जहाँ बालबालिका शिक्षित, सचेत र संस्कारी पनि बन्न सकून् । दुर्भाग्य ! हामी अन्धकारको यात्रा गरिरहेका छौं, रोझकराइ गरिरहेका छौं, अरण्यरोदन गरिरहेका छौं । 'अन्धेनैव नीयमाना यथान्धाः' भनेकोजस्तै आज हाम्रो जर्जर अवस्था भएको छ ।

मलाई लाग्छ, हामीले भ्रष्टाचारजस्तो भयानक महामारीविरुद्ध लड्ने हो भने केवल एउटा नीति बनाएर पुग्दैन । एउटै क्षेत्रलाई मात्र बलियो बनाएर पुग्दैन, एउटै प्रकारको सिद्धान्त र विधि मात्र अपनाएर पनि पुग्दैन । जसरी अहिले कोरोनाको महामारीदेखि बच्न हामीले हरेक संयन्त्रलाई बलियो बनाउनुपर्छ, हरेक क्षेत्र र तहबाट यसविरुद्ध लड्नुपर्छ, आवश्यक सावधानी अपनाउनु पर्छ । त्यस्तै भ्रष्टाचार पनि जरोदेखि शिरसम्म फैलिएको छ ।

प्रत्येक तह र तप्कामा यो डरलाग्दो गरी भोगिएको छ । यसको निवारणका लागि हरेक तहमा, क्षेत्रमा पहुँच

पुग्नेगरी व्यापक नीति विधि कानुन सिद्धान्त दर्शन र जीवन सूत्रहरूको हामीले निर्माण गर्नुपर्छ । हरेक व्यक्ति यसविरुद्ध उठनुपर्छ । सरकार, प्रशासन, सामाजिक अगुवा, बुद्धिजीवी र विभिन्न क्षेत्रका अभियन्तासहित प्रत्येक व्यक्ति यसविरुद्ध जुर्मुराउनुपर्छ । राजनीतिमा लागेकाहरूले मात्र यही मुद्दामा चट्टानजस्तै बन्नुपर्छ ।

‘परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम्’

भन्ने भाव अब फेरि समाजमा पुर्‍याउनु छ ।

‘योऽर्थे शुचिः स शुचिः, न मृदारि शुचिः शुचिः’ भन्ने सन्देश जनजनमा पुर्‍याउनु छ ।

वेदमा भनिएको ‘त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः’ भन्ने महान् आदर्शलाई जनजनमा ल्याउनु छ ।

‘परोपकारार्थमिदं शरीरम्’ भन्ने नीति वचनलाई अब जीवनवचन बनाउनु छ । ‘लोभः पापस्य कारणम्’ भन्ने शास्त्रीय मर्यादालाई अब जीवनमर्यादा बनाउनु छ । ‘हरेक पापीले पापको दण्ड भोग्छ र भोग्नेपर्छ, पाप धुरीबाट कराउँछ’ भन्ने कुरालाई हाम्रो शिक्षाको मूल अंग बनाउनुपर्छ । ‘घुस लिन्या र दिन्या दुवै देशका महाशत्रु हुन्’ भन्ने पृथ्वीनारायण शाहको दिव्योपदेशलाई अब दिव्य संकल्पका रूपमा लिनुपर्नेछ ।

बिहानै ४ बजे उठेर योग गर्ने र गराउने गुरुहरूले अब योगमा प्राणायामका, आसनका कुरा मात्र होइन, मुक्तिका कुरा मात्र होइन, अपरिग्रहको कुरालाई मूल मेरुदण्डका रूपमा स्वीकार गर्नु-गराउनु परेको छ । शिक्षाका नाममा अनेकौं प्रकारका सपना देख्ने-देखाउने शिक्षासेवीले अब चारित्रिक शिक्षालाई शिक्षाको प्राणका रूपमा स्वीकार गर्नु-गराउनु परेको छ । ‘आचारः परमो धर्मः’ भन्ने महावाक्यलाई अब प्रत्येक व्यक्तिले आफ्नो जीवन धर्म बनाउनुपर्नेछ ।

पहिले १२ वर्षसम्म गुरुकुलमा अध्ययन गराइन्थ्यो । १२ वर्ष अध्ययन पूरा गरेर जब स्नातक भएर गुरुसँग बिदा लिएर जान्थे त्यो बेलामा दीक्षान्त समारोहमा गुरुले १२ वर्षसम्म पढाएका आफ्ना बटुकहरूलाई, जो स्नातक भइसकेका छन् र जो अब गृहस्थ आश्रममा गएर प्रवेश गर्नेवाला छन्, तिनलाई फेरि अन्त्यमा आदेश दिन्थे, अन्त्यमा पुनः उपदेश दिन्थे, ‘सत्यं वद, धर्मं चर, स्वाध्यायान्मा प्रमद’ आदि । अर्थात् जति पढे तापनि सत्य बोल्ने साहसको विकास भयो कि भएन ? धर्माचरण सदाचरण भयो कि भएन ? स्वाध्यायपूर्वक

जीवनयापन गर्ने संकल्पको विकास भयो कि भएन ? धर्ममय जीवनका लागि जीवन समर्पण गर्ने साहसको विकास भयो कि भएन ?

स्वाध्याय भनेको एक विशिष्ट साधना हो । हामी त पढ्छौं जागिरका लागि, प्रवचन र प्रदर्शनका लागि, कमाउनका लागि, अरूलाई हराउनका लागि, दुनियाँदारी थाहा पाउनका लागि । हो, बहिर्मुखी विकास, भौतिक विकास, व्यावसायिक विकास पनि चाहिन्छ तर समग्रताको विकास चाहियो । आन्तरिक विकास पनि होस्; बाह्य विकास पनि होस् । जीविकाको विकास पनि होस् र जीवनको विकास पनि होस् । शरीरको विकास पनि होस् र मन, बुद्धि, चेतनाको विकास पनि होस् ।

मैले भ्रष्टाचार गरेको छैन र भ्रष्टाचार गर्दिनँ भन्ने मात्र होइन कि भ्रष्टाचारीलाई कुनै मान्यता पनि दिन्नँ, सम्मान पनि दिन्नँ, सुरक्षा र सहयोग पनि दिन्नँ भन्ने सम्बन्धमा स्पष्ट घोषणा प्रत्येक व्यक्तिले गर्नु-गराउनु परेको छ । असम्भव केही छैन, तर खाँचो छ संकल्पको, साधनाको, संयमको । ‘संयमः खलु जीवनम्’ भनेको पनि यही नै हो । असम्भव केही पनि छैन तर खाँचो छ प्रखर राष्ट्रभक्तिको । मेरो राष्ट्रको इज्जतमा मेरो इज्जत छ, राष्ट्रको समुन्नतिमा नै मेरो र मेरो परिवारको भविष्य छ । अब केवल ‘अहम् ब्रह्मास्मि’ होइन सामूहिकतामा ब्रह्मभाव जगाउनुपर्नेछ । ‘शिवोऽहम्’ भन्ने भावसहित अब ‘राष्ट्रोऽहम्’ भन्ने भाव जगाउनुपर्नेछ । ‘धर्मो रक्षति रक्षितः’ भन्ने सन्देशसहित ‘राष्ट्रो रक्षति रक्षितः’ भन्ने चेतना जगाउनुपर्नेछ । ‘आत्मा खलु विश्वमूलम्’ भनेजस्तै अब ‘राष्ट्रः खलु सर्वमूलम्’ भन्ने सोच जगाउनुपर्नेछ ।

यति गर्न सक्थौं, गराउन सक्थौं भने नेपाल भोलि पनि विश्वगुरु बन्न सक्नेछ । यही नै गुरु गोरखनाथको आदेश हो र पृथ्वीनारायण शाहको दिव्योपदेशको सार हो । खुकुरी शक्तिलाई सम्मान गर्दै र दैवी शक्तिलाई स्वीकार गर्दै तथा वेदलाई, बुद्धलाई, मुन्धुमलाई सम्मान गर्दै, यस राष्ट्रका सम्पूर्ण ऋषिलाई, रिम्पोछेलाई, सिद्धलाई, गुरुलाई, आचार्यलाई, लामालाई, पुर्खालाई प्रणाम गर्दै यस राष्ट्रको जयजयकार गर्न हामी सबै निःसर्त जुटनुपर्नेछ । ‘वयं राष्ट्रे जागृयामः’को शंखघोष गर्नुपर्नेछ ।

mail2cmyogi@yahoo.com



जीवित भएको प्रमाणपत्र

□ शरच्चन्द्र वस्ती

सदस्य, टीआई नेपाल

पशुपतिको दर्शन गरेर फर्कन लाग्दा हठात् श्यामलालसामु आएर कसैले भन्यो, 'तपाईं जिउँदै हुनुहुन्छ, दाइ ?'

अप्रत्याशित प्रश्नले श्यामलाल जिल्ल परे । त्यो मान्छे उनलाई देखेर स्तब्ध भएको थियो । आँखा आश्चर्यले फैलिएका, मुख विस्मयले विस्फारित भएको, हत्केला आकाशतिर फर्किएका, शरीरको माथ्लो भाग अलिकति पछाडि ढल्किएको । भन्छन् नि, 'भौचक्का' ।

'मलाई के भएको छ र ?,' श्यामलालले प्रतिप्रश्न गरे, 'तर तपाईं को ? मैले त चिनिँँ नि ?'

'म लेखनदास क्या, चारखालको । पोहोर तपाईंको जग्गा मैले नै पास गराइदिएको होइन ? कस्तो नचिन्नुभएको ?'

'ए, हो त नि । नमस्कार है भाइ,' श्यामलालले हात जोडे, 'बूढेसकाल लागेपछि सुद्धी नै हराउँदो रहेछ ।'

'सुद्धी होइन, तपाईंको जग्गा चाहिँ हराउलाजस्तो छ । तपाईंका भाइले तपाईं मरिसक्नुभो, त्यसैले त्यो जग्गा नामसारी गरिपाउँ भनेर हिजो मात्र निवेदन हाल्छु,' लेखनदास हाँस्यो, 'म त तपाईं साँच्चै मरिसक्नुभएछ भन्थान्छ । यहाँ ठमठमी हिँडिराख्या देख्छा त भन्दै ढल्छा नि !'

श्यामलाल छाँगाबाट खसे । 'हे भगवान्, के हुन लाग्यो यस्तो !' खुड्क्यो गर्दै उनले थाप्लामा हात लगाए ।

'तपाईंको आँला चाहिँ के भो नि दाइ ?,' उनको दाहिने हातमा बूढीआँलो नदेखेर लेखनदास फेरि छक्क पन्यो ।

'काटेर फ्याँक्नुपन्यो भाइ,' संक्षिप्त उत्तर दिएर श्यामलाल पिरोलिन थाले, 'अब के गर्ने होला ? जग्गा गयो भने त मेरो सर्वस्वै जान्छ । जिन्दगीभरिको कमाइ ...'

'चिन्ता नगर्नुस् दाइ, म छँदै छु नि,' खग्गू लेखनदासले ढाडस दियो, 'आज शनिबार भैगो । भोलि बिहान मकहाँ आउनुस् । म मिलाइहाल्छु नि । तपाईं जिउँदो छँदाछँदै तपाईंको जग्गा अर्कालाई कसरी हडप्न दिउँला ?'

लेखनदास मुस्कुराउँदै पशुपतितिर लाग्यो, श्यामलाल चिन्ताले डोरिँदै डेरातिर ।

सिन्धुपाल्चोकको विकट गाउँमा ६२ वर्षअघि जन्मेका श्यामलाल २० वर्षको उमेरमा मुगलान भासिएका थिए । अनेक हन्डर खाँदै ४० वर्ष उता बिताएपछि पोहोर साल स्वदेश फर्केर काठमाडौँमा चार आना जग्गा किनेका थिए । बूढेसकाल आफ्नै देशमा बिताउने उनको धोको थियो । कम्पनीको रहलपहल हिसाब टुंग्याउँ भनेर जग्गा किनेलगत्तै उता लागेका, कोरोनाको लकडाउनले उतै अडिकए । यसैबीच एउटा दुर्घटनामा परेर हातको आँलो गुमाउनुपन्यो । बल्लतल्ल काठमाडौँ फर्केका थिए, जग्गा पास गर्दा

'सुद्धी होइन, तपाईंको जग्गा चाहिँ हराउलाजस्तो छ । तपाईंका भाइले तपाईं मरिसक्नुभो, त्यसैले त्यो जग्गा नामसारी गरिपाउँ भनेर हिजो मात्र निवेदन हाल्छु,' लेखनदास हाँस्यो, 'म त तपाईं साँच्चै मरिसक्नुभएछ भन्थान्छ । यहाँ ठमठमी हिँडिराख्या देख्छा त भन्दै ढल्छा नि !'

साक्षी बसेको भाइले नै जग्गा हडप्न लागेको थाहा पाएर मर्माहत भए । भोक, प्यास सबै हरायो । 'जिन्दगीभरि त्यो असत्तीको मुख हेर्दिनँ,' मनमनै अटोट गरे र बारम्बार पशुपतिनाथलाई धन्यवाद दिइरहे, 'धन्न प्रभु, बेलैमा लेखनदाससँग भेट गराइदिनुभयो । नत्र मैले थाहै नपाई जग्गा गुमिसक्ने रहेछ !'

भोलिपल्ट १०:०० बज्दा-नबज्दै श्यामलाल चारखाल पुगे र लेखनदासलाई भेटे । उसले मालपोतको सुब्बासँग भेट गरायो । सुब्बाले फाइल खोलेर देखाइदियो, जग्गा नामसारीका लागि भाइले दिएको निवेदनमा 'श्यामलालको मृत्यु भएको' डाक्टरी-पत्र पनि नथी गरिएको रहेछ, एउटा प्राइभेट अस्पतालले बनाइदिएको ।

फाइल लिएर हाकिमकहाँ पुग्दा उसले भन्यो, 'डाक्टरले मृत्यु भएको प्रमाणित गरिसकेपछि हाम्रो केही लाग्दैन । हामीले केका आधारमा तपाईंलाई जीवित मान्ने ?'

'आफ्नै वडामा तपाईंलाई कसैले नचिनेपछि मैले के आधारमा तपाईं जीवित भएको प्रमाणित गर्ने ?' वडाको पत्र पढेर हाकिम टकटकिन खोज्यो । श्यामलालले धेरै नेहोरा गरेपछि उसले हाल नगरपालिकामा परिणत भएको उनको गाउँलाई चिठी लेखिदियो । श्यामलाल चिठी भोलामा हालेर गाउँ पुगे । तर, त्यहाँ पनि उनलाई चिन्ने कोही भेटिएनन् ।

'म तपाईंका सामुन्ने खडा छु, सर । म जीवित रहेको प्रमाण यही होइन र ?' श्यामलालको स्वर भारी थियो ।

'तपाईंले बोलेर हुँदैन । कागजले बोल्नुपर्छ,' हाकिमले भन्यो, 'तपाईंले आफू जीवित भएको लिखित प्रमाण ल्याउनुपर्छ ।'

'कहाँबाट ल्याउने त्यस्तो प्रमाणपत्र ?'

'मानिस जिउँदै भएको प्रमाणित गर्ने एउटा अफिस छ । त्यहीँ जानोस् र आफू जीवित रहेको पत्र लिएर आउनुोस् ।'

'त्यस्तो पनि अफिस हुन्छ र ?' श्यामलाललाई उदेक लाग्यो ।

'अफिसै हो । म चिठी लेखिदिउँला,' हाकिमले कुरा टुंग्यायो ।

श्यामलाल चिठी लिएर दगुरे । अफिस महानगरपालिका

कार्यालयमा रहेछ । त्यहाँको हाकिमले भन्यो, 'यसका लागि वडामा सर्जमीन गराउनुपर्छ । म चिठी लेखिदिन्छु ।'

उसको चिठी बोकेर श्यामलाल आफ्नो वडा कार्यालय पुगे । वडाध्यक्षले निर्धारित शुल्क बुझाउन लगायो र सर्जमीनको चाँजोपाँजो मिलायो । ६० हजार जनसंख्या भएको वडामा सर्जमीनका लागि २० जना जति भेला भए । तीमध्ये कसैसँग श्यामलालको परिचय थिएन । श्यामलाललाई चिन्छु भन्ने पनि कोही भएन । अधिकांशले भने, 'कहिलेकाहीँ यताहुँदि देखेको त हो तर को हुन्, के नाम हो, कहाँ बस्छन् थाहा छैन ।' बाँकीले उनलाई कहिल्यै नदेखेको बताए । वडाध्यक्षलेसोही बमोजिम पत्र तयार गन्यो ।

'आफ्नै वडामा तपाईंलाई कसैले नचिनेपछि मैले के आधारमा तपाईं जीवित भएको प्रमाणित गर्ने ?' वडाको पत्र पढेर हाकिम टकटकिन खोज्यो । श्यामलालले धेरै नेहोरा गरेपछि उसले हाल नगरपालिकामा परिणत भएको उनको गाउँलाई चिठी लेखिदियो । श्यामलाल चिठी भोलामा हालेर गाउँ पुगे । तर, त्यहाँ पनि उनलाई चिन्ने कोही भेटिएनन् ।

भेटिऊन् पनि कसरी ? ४२ वर्षअघि गाउँ छोडेर हिँडेपछि श्यामलाल एकचोटि पनि त्यहाँ पुगेका थिएनन् । उनको घर पाताल भइसकेको थियो । परिवारको कोही गाउँमा थिएन । बूढाखाडा मरिसकेका थिए । आफन्त र समवयस्कहरू गाउँ छोडेर सहरतिर लागेछन् । युवाहरू विदेशतिर । एउटी बूढी आमा भेटिइन्, जसले आँखा देख्न छोडिसकेकी थिइन् । सर्जमीनमा केहीले श्यामलालको नाम त सुनेको बताए । तर, उनलाई उनी नै हुन् भनिदिने कोही भएन । जिन्दगीमा कहिल्यै नदेखेको बूढो मान्छेलाई कसैले कसरी चिनेोस् ?

गाउँबाट पनि निराश भएर फर्केपछि श्यामलालले हाकिमसँग दुःखपुकारा गरे, 'कुनै न कुनै उपाय निकालेर म जीवित भएको प्रमाणित गरिदिनुोस्, सर । नत्र म बर्बाद हुन्छु ।'

श्यामलालको कथा सुनेर हाकिमलाई उनीप्रति सहानुभूति जागेको थियो । उसले भन्यो, 'मैले सर्जमीनका आधारमा प्रमाणित गर्ने हो । तर, त्यो आधारै बनेन । तपाईंका लागि जोखिम मोल्न पनि तयार छु । केही न केही आधार त अवश्य चाहिन्छ ।'

अर्को दिन उसले ल्याप्चे विशेषज्ञलाई बोलायो र श्यामलालको नागरिकता प्रमाणपत्र देखायो । विशेषज्ञले 'म्याग्निफाइड ग्लास' लगाएर त्यसमा भएका दुवै

ल्याप्चेको सूक्ष्म निरीक्षण गन्यो र निष्कर्ष सुनायो, 'यसमा दाहिने आँठाको छाप स्पष्ट छ तर अहिले उहाँको त्यो आँठै छैन । यो ल्याप्चे उहाँको आँठाको हो भनेर कसरी भन्ने ? उहाँको देब्रे आँठा छ तर यसमा त्यसको छाप ल्याप्प एक ढिक्का छ, रेखा छुट्याउने सकिँदैन । यो ल्याप्चे पनि उहाँको हो भनेर कसरी भन्ने ?'

विशेषज्ञलाई बिदा गरेर हाकिमले श्यामलाललाई भन्यो, 'अब एउटै उपाय छ । तपाईं आफ्नो डाक्टरबाट आँला काटिएको प्रमाणपत्र लिएर आउनुस् । त्यसका आधारमा सिडियोले नागरिकता प्रमाणपत्र सच्याइदिन्छ । बूढीआँलाको सट्टा चोरआँलाको ल्याप्चे प्रमाणित गरिदिन्छ र तपाईंको फोटो पनि नयाँ राखिदिन्छ । त्यो भएपछि म तपाईं जिउँदो रहेको प्रमाणित गरिदिन्छु ।'

श्यामलाल आँखा चिम्लेर भारततिर कुदे । लकडाउनका कारण यात्रा सहज भएन । तर, डाक्टरले बूढीआँला काटिएको पत्र सहजै तयार गरिदियो । एक हप्ताभित्रै उनी विजयी मुद्रामा हाकिमसामु उपस्थित भइसकेका थिए ।

हाकिमले खाम खोलेर पत्र हेन्यो र देब्रे हातले पुर्पुरो समात्यो, 'के लिएर आउनुभएको यो ? तपाईंको दाहिने हातको बूढीआँला काटिएको होइन ? यसमा त देब्रे हातको बूढीआँला पो काटेर फ्याँकेको भन्ने लेखेको छ त !'

श्यामलाललाई रिगटा लाग्यो र जीउ लल्याकलुलुक भयो । स्वी-स्वी गर्दै उनले एक जग पानी एकै सासमा रित्याए ।

हतास भएर लेखनदासकहाँ पुग्दा उसले भन्यो, 'हतेरी दाइ, कत्रो हन्डर खानुभएछ ! त्यति जाबो कामका लागि किन भारत गइराख्नुपर्थ्यो ? म यहीँ व्यवस्था गरिदिहाल्थेँ नि !'

नभन्दै उसले भोलिपल्टै 'श्यामलालको दाहिने हातको बूढीआँला काटेर फ्याँकेको' डाक्टरी-पत्र ल्याइदियो र श्यामलालसँगै लागेर तीन दिनमा नागरिकताको नयाँ प्रतिलिपि निकालिदियो । त्यसका आधारमा महानगरपालिकाको हाकिमले उसै दिन श्यामलाल जीवित भएको प्रमाणपत्र बनाइदियो । अर्को दिन मालपोतको हाकिमले उनको भाइको निवेदन खारेज मात्र गरेन, जालसाजीबापत उसलाई प्रहरीको जिम्मा पनि लगाइदियो ।

तमाम भमेला, तनाव र निराशाबाहेक यस काण्डमा श्यामलालको एक लाखभन्दा बढी खर्च भएको थियो । सोभै होइन, लेखनदासमार्फत । कुन बेला कसलाई कति दियो, उसैलाई थाहा थियो । ऊ खुसी देखिन्थ्यो । श्यामलाल भन्नु खुसी थिए किनभने आफू जिउँदै भएको प्रमाणित गर्न सफल भएका थिए ।

(साभार : कान्तिपुर दैनिक)

प्रकाशित : श्रावण ३, २०७७)

भ्रष्टाचारका सम्बन्धमा विभिन्न संस्थाले गरेको परिभाषा

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल भ्रष्टाचार भन्नाले सार्वजनिक क्षेत्रमा काम गर्ने पदाधिकारी र राजनीतिक वा सरकारी अधिकृतले आफूलाई सुम्पिएको अख्तियारी र शक्तिको दुस्प्रयोग गरी कुनै पनि व्यक्ति वा सम्बद्ध व्यक्तिहरूको निजी फाइदाका लागि प्रयोग गर्ने वा गैरकानूनी व्यवहारलाई जनाउँछ ।

विश्व बैंक निजी फाइदाका लागि सार्वजनिक ओहदाको दुस्प्रयोग नै भ्रष्टाचार हो ।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घ भ्रष्टाचार भन्नाले निजी लाभका लागि सार्वजनिक शक्तिको दुस्प्रयोग हो, जसले सार्वजनिक हितमा अवरोध पैदा गर्दछ । (UN Manual on Anti-Corruption Policy Vienna 2001)

एशियाली विकास बैंक भ्रष्टाचार भन्नाले सार्वजनिक र निजीक्षेत्रमा कार्यरत पदाधिकारीहरूको त्यस किसिमको व्यवहारलाई जनाउँछ, जसबाट उनीहरू आफैं तथा आफ्ना नजिकका जो-कोहीलाई पदको दुस्प्रयोग गरी अनुचित र गैरकानूनीरूपमा फाइदा पुऱ्याउने काम गरिन्छ ।

युरोपेली सङ्घ भ्रष्टाचार भन्नाले सम्बद्ध पदाधिकारीलाई आफ्नो कार्यसम्पादनको क्रममा आवश्यक हुने पदीय दायित्व र व्यवहारबाट विमुख तुल्याउने गरी प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्षरूपमा घूस वा अरु कुनै अनुचित फाइदा लिने, दिने, माग्ने, स्वीकार्ने र स्वीकार गर्न सक्ने स्थितिहरूलाई जनाउँछ ।



रौनकभन्दा बाहिर अख्तियारको 'स्टिड अपरेसन'

□ हरिबहादुर थापा

सदस्य, टीआई नेपाल

भ्रष्टाचार नियन्त्रणका सन्दर्भमा पछिल्लो समयमा 'स्टिड अपरेसन' बहुचर्चित शब्दावली बनेको छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने संवैधानिक दायित्व प्राप्त निकाय अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग बृहत् प्रकृतिका भ्रष्टाचार प्रकरणमा मौन रहँदै खुट्टे घुस नियन्त्रणमा केन्द्रित छ । जुन 'स्टिड अपरेसन'का नाममा परिचित छ । सरकारी कार्यालयमा सेवाग्राहीसँग घुस लिँदै गर्दा रंगेहात पक्राउ गर्ने क्रमको 'स्टिड अपरेसन' नामकरण भएको हो । तर, जति ठूला भ्रष्टाचार प्रकरण आउँछन्, तिनको फाइल आयोगभित्र लुकाउँदै केवल सानामै मात्र सीमित रहेपछि 'स्टिड अपरेसन'ले खासै ध्यान तान्न सकेको पाइन्छ ।

अख्तियारको तथ्यांक हेर्दा धेरैलाई लाग्दो हो, आयोग भ्रष्टाचार नियन्त्रणका कार्यमा सक्रिय छ । तर, तथ्यांकले भन्छ, 'तिनीहरू केवल 'भुरा माछा'लाई जालमा पार्नमै केन्द्रित छन् ।'

त्यसमा पनि अख्तियार आफैले रकम घुसस्वस्व उपलब्ध गराउँदै सरकारी कर्मचारीहरू पक्राउ गर्ने अभियान चलाएको विषय त विवादित पनि बनेको छ । शासकीय वृत्तमा बृहत् प्रकृतिका भ्रष्टाचारले विस्तारित रूप लिँदै गर्दा टिप्पणी पनि बाकिलेको छ, 'अख्तियार ठूला माछा होइन कि भुरा माछामा

मात्रै केन्द्रित भयो ।' रंगेहात पक्राउ अभियानलाई तीव्र पारिरहँदा पनि अख्तियारमाथि गम्भीर आरोप लागिरहेको छ, 'ठूलो माछाको संरक्षणकर्ता, साना माछाको संहारकर्ता ।'

अख्तियारमाथि लगाएको अभियोग या आरोपमा भरपूर सत्यता छ । किनभने, आयोगका पछिल्ला प्रतिवेदन केलाउने हो भने स्पष्ट देखिन्छ, ठूला प्रकरणमा अख्तियार संरक्षणकर्ता बनेकै छ । जति पनि ठूला प्रकरण आउँछन्, त्यसमा अख्तियारले सामान्य प्रश्न उठाउनुको बदला ढाकछोपमै समय बिताउँछ ।

अख्तियारमा नियुक्त पात्र र शासकीय वृत्तका पात्रबीच हिमचिम नबुझ्दा र भ्रमको भरोसामा रहँदा भ्रष्टाचार नियन्त्रण भएभै लाग्छ । तर, अख्तियारका पदाधिकारी र शासकीय वृत्तका पात्रहरू 'नसा' बुझ्नेहरू चाहिँ 'भ्रम'मा रहन सक्ने कुरै भएन । यतिखेर अख्तियार त भ्रष्टाचार नियन्त्रण होइन कि शासकीय इच्छाअनुसृत अस्त्र बन्नमै सीमित छ ।

अख्तियारका पदाधिकारी प्रधानमन्त्री निवास बालुवाटारमा सहज भेटिन्छन् । अझ अख्तियारकै पदाधिकारी उल्टो प्रश्न उठाउँछन्, 'तपाईंहरू किन सरकारको आलोचना गर्नुहुन्छ ? भ्रष्टाचारका समाचार लेखेर किन सरकारको बदनाम गर्नुहुन्छ ?' यसले स्पष्ट पार्छ, अख्तियारमा शासकीय निगाहका भरमा नियुक्त पात्रहरूको काम भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नु होइन कि शासकीय वृत्तका पात्रहरूका भ्रष्टाचार काण्डलाई कार्पेटमुनि ढाक्नु हो । हामीले तिनीहरूबाट कसरी भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुन्छ भनी ठान्ने ? लोकतन्त्रपछिको स्पष्ट दृश्य हो, अख्तियारमा त्यस्ता पात्र मात्र पुगेका छन्, जो सत्ताकै औजार हुन् र हुन्छन् ।

अख्तियारका पदाधिकारी प्रधानमन्त्री निवास बालुवाटारमा सहज भेटिन्छन् । अझ अख्तियारकै पदाधिकारी उल्टो प्रश्न उठाउँछन्, 'तपाईंहरू किन सरकारको आलोचना गर्नुहुन्छ ? भ्रष्टाचारका समाचार लेखेर किन सरकारको बदनाम गर्नुहुन्छ ?'

भुरा माछामा केन्द्रित अख्तियार

यद्यपि अख्तियारलाई भ्रष्टाचार मुद्दाका सूची लामो बनाउनुपर्ने बाध्यता छ । किनभने संख्या-सूचीमा मानिस अल्मिन्छन् । तर, कस्ता प्रकृतिका मुद्दामा कसलाई मुद्दा दायर गर्नु भन्ने तथ्य केलाउने फुर्सद धेरैलाई हुँदैन । अख्तियारका मुद्दा सूचीमा पहिला शैक्षिक प्रमाणपत्र हुन्थे भन्ने पछिल्ला समयमा 'स्टिड अपरेसन'का घुस परेका छन् ।

हुन पनि आयोगले २०७६/७७ मा इतिहासमै सबैभन्दा बढी मुद्दा दर्ता गराएको उद्घोष गरेको थियो । उसले विशेष अदालतमा ४४१ भ्रष्टाचार मुद्दा दायर गरेको थियो । जसमा २०५ वटा त घुस मुद्दा अर्थात् 'स्टिड अपरेसन' थिए । त्यसअतिरिक्त नक्कली प्रमाणपत्र ८५ वटा थिए । अलि फरक प्रकृतिका सरकारी धन हिनामिनाका ७५, गैरकानुनी लाभ-हानि ३६, राजस्व हिनामिना १२, गैरकानुनी सम्पत्ति आर्जनसम्बन्धी १८ र अन्य प्रकृतिका १२ मुद्दा विशेष अदालतमा दायर थिए । जसमा १२१२ जनाविरुद्ध भ्रष्टाचार मुद्दा चलाइएको थियो । जसमा तीन मन्त्री, नौ विशिष्ट श्रेणी, अधिकृत ३३५, सहयोगी कर्मचारी ४४०, निर्वाचित/मनोनीत ७० र बिचौलिया/मतिरार ३३५ छन् ।

खासमा ललिता निवास प्रकरणमा जोडिएका पूर्वमन्त्री र सचिव भ्रष्टाचार अभियोगमा तानिएका हुन् । त्यसबाहेक स्रोत नखुलेको र ठूला प्रकरणमा हकमा खासै मुद्दा थिएनन् । अझ आयोगको साउनयताका क्रियाकलाप हेर्ने हो भने 'स्टिड अपरेसन'मा मात्र अल्मिएको र त्यसैमा आधारित मुद्दाको तथ्यांक बढाउँदै छ । त्यसबाहेक अन्य प्रकृतिका भ्रष्टाचार मुद्दा एकाध मात्र छन् ।

त्यसमाथि अदालतमा 'स्टिड अपरेसन'मा अख्तियारको क्रियाकलापबारे मुद्दा परेको छ । केही प्रकरणमा त अख्तियारमै कार्यरत कर्मचारी/प्रहरीले नियतवश फसाउने योजनाअनुसार 'स्टिड अपरेसन' चलाएको आशंका पनि व्याप्त छ । किनभने, अख्तियारमा पनि प्रहरी/कर्मचारीतन्त्रका पात्र नै पुग्छन्, जसको उद्देश्य आफ्ना प्रतिस्पर्धी 'सिध्याउनु' हुन्छ । अख्तियारमा पुग्ने पात्रहरूले बढुवामा प्रतिस्पर्धी कम गर्न गणितीय हिसाबमा 'स्टिड अपरेसन' चालेका त छैनन् ?

विशेष अदालतले पनि अख्तियारको 'स्टिड अपरेसन'भित्र 'बदनीयत'को मात्रा देख्न थालेको छ । सर्वोच्च अदालतमै 'स्टिड अपरेसन' पक्राउ गर्न नमिल्ने जिकिरसहित मुद्दा परेको छ र जुन मुद्दा संवैधानिक इजलासमा छ । खासमा नियतवश सरकारी कर्मचारी र अधिकारी फसाउने खेल हुनसक्ने प्रशस्त सम्भावना

छ । किनभने अख्तियारकै प्रहरी र कर्मचारीसँग सघन घुलमिलमा रहेका पात्रहरूले अख्तियारलाई प्रयोग गरी आफ्नो स्वार्थ साँध्न सक्ने सम्भावना रहन्छ ।

सबभन्दा विवादित पक्ष र प्रश्न उब्जिएको छ, 'संवैधानिक अंग अख्तियार आफैले घुस उपलब्ध गराउँदै कर्मचारीका गोजी-टेबुलमा राख्दै पक्राउ गर्न मिल्छ कि मिल्दैन ?' भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ मा घुस लिने/दिने दुवै सजायका भागिदार हुने प्रावधान छ । तर, अख्तियार आफैले 'स्टिड अपरेसन' मामला घुस रकम उपलब्ध गराएपछि दिने पक्षको हकमा के हुन्छ भन्ने प्रश्न उब्जिएको छ ।

त्यसो त अख्तियारको नियमावलीमा 'कुनै सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले घुस/रिसवत माग गरेको भनी आयोगमा पर्न आएको उजुरी निवेदनको अनुसन्धानको सिलसिलामा आयोगले आफ्ना कर्मचारी वा उजुरवाला

अख्तियारमै कार्यरत कर्मचारी/प्रहरीले नियतवश फसाउने योजनाअनुसार 'स्टिड अपरेसन' चलाएको आशंका पनि व्याप्त छ । किनभने, अख्तियारमा पनि प्रहरी/कर्मचारीतन्त्रका पात्र नै पुग्छन्, जसको उद्देश्य आफ्ना प्रतिस्पर्धी 'सिध्याउनु' हुन्छ । अख्तियारमा पुग्ने पात्रहरूले बढुवामा प्रतिस्पर्धी कम गर्न गणितीय हिसाबमा 'स्टिड अपरेसन' चालेका त छैनन् ?

वा अन्य कुनै व्यक्तिमार्फत त्यस्तो सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिलाई घुस/रिसवतबापत रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछ । त्यसरी घुस/रिसवत उपलब्ध गराउने कर्मचारी वा व्यक्तिलाई कुनै किसिमको कारबाही र सजाय गरिनेछैन' भन्ने व्यवस्था छ ।

अदालतले घुस मागेको नियत देखिनुपर्छ भन्ने मान्यता बसाएको छ । विशेष अदालतले एक प्रहरी अधिकृत 'स्टिड अपरेसन'मा परेको प्रकरणमा विशेष अदालतले 'कसैको कार्यक्षमबाट रकम बरामद हुँदैमा भ्रष्टाचारजस्तो गम्भीर कसुर स्थापित हुँदैन । कसैलाई भ्रष्टाचारी ठहर गर्न घुस खाने मनसाय भएको, घुस रकम मागेको र स्वेच्छाले रकम बुझेको पुष्टि हुनुपर्छ ।'

अख्तियारभित्र घुसखोरीविरुद्ध 'स्टिड अपरेसन' र 'न्यापिड टास्क फोर्स' क्रियाशील छ । सरकारी कार्यालयमा सेवाग्राहीको भेषमै अख्तियारकै मानिस

पठाउँदै घुस असुल्ने, नियन्त्रण गर्ने प्रयत्न पनि जारी छ ।

हुन पनि उपल्ला तहका कर्मचारी विलासी र आलिशान महलको रजगजमा हुन्छन् । साना कर्मचारीका हकमा 'स्टिड अपरेसन' चलेको दृश्यले भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुन्छ भनी कसैलाई लागेको छैन । राजनीतिकर्मी र उपल्ला तहका कर्मचारीको 'आलिशान बास'मा रहने पात्रहरूमाथि 'नमस्कार गर्ने' र खरिदार-सुब्बामाथि हत्कडी लगाएको दृश्यले कसैलाई रोमाञ्चित गर्दैन । बरु धेरैको मुखमा अकस्मात् वाक्यांश आउँछ, 'बिचरा, फन्दामा परेछन् ।' अभि गएको वर्ष हजार-पाँच हजारका 'स्टिड अपरेसन'मा परेकाहरू भकाभक आत्महत्याको बाटो रोजेपछि तिनीहरूप्रति 'सहानुभूति' जाग्न पुग्यो ।

त्यसो त सानामाथि कडा कारबाही र सजाय दिलाउने हाम्रो परम्परागत शैली हो । राणा र पञ्चायतकालमा 'साना माछा'लाई हरियो बाँसमा कसिन्थ्यो र सहर घुमाइन्थ्यो । राणाकालमा आठपहरिया र पञ्चायतकालमा विशेष प्रहरी विभागले घुस्याहाहरू ठाउँका ठाउँ समाउँथ्यो । राणाकालमा घुस लिने क्रियाकलापमा संलग्न कर्मचारीलाई हरियो बाँसमा पाता फर्काउँदै कसिन्थ्यो । शरीरमा घुस्याहा पम्पलेट टाँसी सहर-बजार घुमाउँदै यसरी नै ठाउँ-ठाउँका सजाय हुन्छ भनी

हुन पनि करोड 'अफर' गर्ने शक्तिशाली पात्र मन्त्रीमाथि सामान्य प्रश्न उठाउने 'साहस'समेत प्रदर्शन हुन्छ । मन्त्रीहरू कसरी कमिसनमा संलग्न हुन्छन् भनी 'सेक्युरिटी प्रेस' खरिदमा मन्त्रीका बोलीले देखाइसक्यो । नेपाल ट्रस्टको अथाह जग्गा निजी कम्पनीलाई बिनाप्रतिस्पर्धा उपलब्ध गराइन्छ, त्यो प्रकरण के हो ? भन्ने खोजी गर्ने आँटसमेत देखाउँदैन अख्तियार ।

तर्साइन्थ्यो । सरकारी अड्डा या गौँडाका साना तहका डिउठा, बिचारी, मुखिया, बहिदार, नौसिन्दाहरू घुस्याहा ठहरिन्थे ।

राणाकालीन सरदार भीमबहादुर पाँडेले 'त्यसबखतको नेपाल'मा लेखेकै छन्, 'त्यो कालखण्डमा पोकामा काला मोहोर घुसाएर घुस दिने काम कताकति हुन्थ्यो । आठपहरियाले घुस थैलीसहित थलैमा घुस्याहालाई समाल्ने चलन थियो । हानि-नोक्सानि गर्ने र घुस खाने कर्मचारीलाई मेजै पुग्ने गरी सजाय हुन्थ्यो ।'

उतिखेर राज्यको सम्पूर्ण धन-सम्पत्ति राणा शासकको

कब्जामा हुन्थ्यो । तिनीहरू विशाल दरबारको भोगमा रहन्थे । विदेशबाट महँगा सामान भित्र्याउँदै विलासी जीवन जिउँथे । त्यसअतिरिक्त अथाह सम्पत्ति भारतदेखि बेलायतसम्मका बैंकमा पुर्‍याउँथे । तिनै विचारी-बहिदार-नौसिन्दाहरू घुस्याहा देखाउँदै राणा शासकहरू भन्थे, 'देश चुस्ने घुस्याहालाई बाँकी राख्दैनौं, घुस लिए यसरी सजाय हुन्छ ।'

राणाकालीन त्यो रूप पञ्चायतकालमा विशेष प्रहरी विभाग र दौडाहा टोलीमार्फत यथावत रह्यो । अर्कातिर पञ्चायत कालमा राज्यको स्रोत दोहोर्न गर्ने, लाइसेन्स वितरणमा शक्तिशाली पात्रहरूले अथाह धन-सम्पत्ति संकलन गर्थे ।

अनि करोड 'अफर' सम्मानित

हुन पनि करोड 'अफर' गर्ने शक्तिशाली पात्र मन्त्रीमाथि सामान्य प्रश्न उठाउने 'साहस'समेत प्रदर्शन हुन्छ । मन्त्रीहरू कसरी कमिसनमा संलग्न हुन्छन् भनी 'सेक्युरिटी प्रेस' खरिदमा मन्त्रीका बोलीले देखाइसक्यो । नेपाल ट्रस्टको अथाह जग्गा निजी कम्पनीलाई बिनाप्रतिस्पर्धा उपलब्ध गराइन्छ, त्यो प्रकरण के हो ? भन्ने खोजी गर्ने आँटसमेत देखाउँदैन अख्तियार । बहुचर्चित वाइडबडी जहाज प्रकरणमा संसद्को सार्वजनिक लेखा समितिले साढे चार अर्ब रुपैयाँ आर्थिक अनियमितता भएको तथ्यसहित थप छानबिन मुद्दा चलाउन अख्तियारलाई फाइल पढायो । अख्तियारले त्यो फाइल गायब पार्‍यो । कोराना भाइरस महामारीका बेला स्वास्थ्य उपकरण खरिदका अनगन्ती प्रकरण आए, कहाँकतै छानबिन भएन ।

मन्त्री-सचिव ठूला-ठूला भ्रष्टाचारमा संलग्न भएको तथ्य आउँछ, अख्तियारले समयमै अनुसन्धान सुरु गर्दैन । त्यसपछि तिनीहरूको अवैध र भ्रष्टाचारबाट आर्जित सम्पत्तिमाथि समयमै छानबिन नभएपछि पुर्‍ख्यौलीकरण हुने शृंखला नियमित छ, राणा र पञ्चको सम्पत्ति पुर्‍ख्यौलीकरण भएजसरी नै । भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ पछि जसरी मन्त्री, उपल्ला तहका प्रहरी-प्रशासकको सम्पत्ति छानबिन, जफत र सजाय हुँदै थियो । यद्यपि न्यायिक धरोधरमा क्रियाशील पात्रहरूसँग पनि अथाह सम्पत्ति भएको तथ्य बाहिर आएको थियो । तर, कसैमाथि छानबिन भएन ।

तल्लो तहका कर्मचारीलाई 'प्रभावशाली भ्रष्टाचारी'का रूपमा चित्रण गर्ने संस्कारजन्य कर्म निरन्तर चलिरहने देखिन्छ, मुलुकमा जुनसुकै तन्त्र आए पनि । भ्रष्टाचार आर्जित धनमा मस्ती मारिरहेका अर्थात्, बोलीचालीको भाकामा 'ठूला माछा' अख्तियारको तातो कराइमा

‘उफ्रिएको’ हेर्ने आमचाहना कहिल्यै पूरा भएको भएको छैन । एकाध ठूला माछा अख्तियारको तातो कराईमा उफ्रिएको दृश्यले भ्रष्ट मनोवृत्तिका धेरै पात्र तर्सिन्छन् । ‘एक’विरुद्ध सजाय भएको दृश्यले ‘हजार’लाई तर्साउने फर्मूला भ्रष्टाचारका हकमा लागू गर्ने हो भने भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुँदैन भन्ने मान्यता राखिन्छ ।

यदि साँच्चै भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने हो भने अख्तियार बृहत् प्रकृतिका आयोजनामा हुने भ्रष्टाचारका मामिला अनुसन्धानमा बढी केन्द्रित गर्नुपर्छ । घुसमा संलग्न सरकारी कर्मचारीलाई ‘मेजै पुग्ने’ कारबाही गर्न ‘स्ट्रिड अपरेसन’को जिम्मा राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रलाई दिइनु राम्रो हुन्छ । किनभने प्रधानमन्त्रीको प्रत्यक्ष मातहतमा क्रियाशील सतर्कता केन्द्रले आफ्नो औचित्य प्रमाणित गर्नेगरी काम पाएको छैन ।

त्यसो त आयोगलाई ‘मन्त्रिपरिषद्बाट हुने नीतिगत आर्थिक कारोबारका निर्णय’ हेर्ने अधिकार छैन । त्यसले पनि आयोग बृहत् प्रकृतिका प्रकरणमा प्रवेश गर्न डराउँछ । आयोगले ‘निहित व्यक्तिगत वा समूहगत हित वा स्वार्थ रहेका खरिद निर्णयसमेत मन्त्रिपरिषद्मा पेस गरी निर्णय गर्ने

पारिपाटी निरुत्साहित गर्न मन्त्रिपरिषद्मा पेस गरिने नीतिगत निर्णयहरूको स्पष्ट परिभाषा र व्याख्या एवं नीतिगत र प्रशासनिक निर्णयको सीमा निर्धारण’ माग पनि गर्दै आएको छ । तर, कानुनी रूपमा नीतिगत सवालमा व्याख्या हुन सकेको छैन । नीतिगत भ्रष्टाचारलाई ‘सफेद भ्रष्टाचार’ भन्ने गरिन्छ, उपल्ला तहका राजनीतिकर्मी र प्रशासकहरू नीतिगत निर्णयबाट अनुचित लाभ लिन्छन् ।

जेसुकै भए पनि भन्याड सफा गर्ने हो भने तल्लो खुट्टिकिलोबाट होइन कि माथिबाटै सुरु गर्नुपर्छ । माथि फोहोर भएसम्म तल जति सफा गरे पनि माथिबाट फोहोर खसिरहन्छ । ‘स्ट्रिड अपरेसन’ वा रंगेहात पक्राउ र नक्कली प्रमाणपत्रको छानबिन गरेर वा सानातिना मात्र भ्रष्टहरूलाई सजायको भागिदार बनाएर मात्र भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुन सक्दैन । यस्ता क्रियाकलाप भ्रष्टाचारी रूखबाट पात टिप्नु मात्रैजस्तै हुन्छ, त्यसकारण भ्रष्टाचारकै रूख काट्ने हो भने ठूला खाले भ्रष्टाचारीमाथि सजायको फन्दा चलाउनुपर्छ । त्यसो गर्नसकेको खण्डमा मात्र शक्तिशाली अख्तियारको सान्दर्भिकता प्रमाणित हुन्छ ।

सामाजिक जवाफदेहीता र सदाचारका लागि सहकार्य

गुणस्तरीय सामानको
उचित मूल्यजस्ता विषयलाई
सधैं ध्यान दिऔं ।

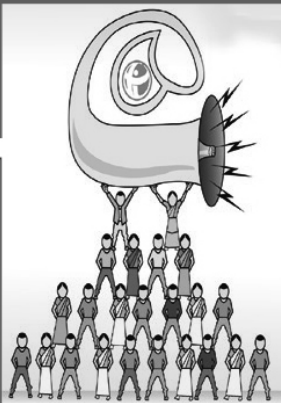
व्यावसायिक
आचारसंहिताको
पालना गरौं ।

सार्वजनिक सेवामा भ्रष्टाचार, ढिलासुस्ती,
अनियमिततासम्बन्धी उजुरीका लागि सम्पर्क गरौं

शुल्क नलाग्ने फोन नम्बर
९६६० ०९ २२ २९९

टेलिफोन ०९ ४४७५२६२ फ्याक्स ०९ ४४७५९९२

एसएमएस ९८४३२४९९०९ ई-मेल complain@tinepal.org



ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

कहाँ हुन्छ भ्रष्टाचार ? कसरी हटाउने भ्रष्टाचार ?

□ गोपीनाथ मैनाली
सचिव, नेपाल सरकार



के हो भ्रष्टाचार ?

भ्रष्टाचारलाई अर्थात् सन्दर्भमा एक जना प्रशासकले भनेका थिए, 'यो सबैले गर्ने तर गरेको देखाउन नचाहने कार्य हो।' यस अभिव्यक्तिले भ्रष्टाचार प्रणालीबद्ध र संस्कृति बनिस्केकोतर्फ संकेत गर्छ। त्यसैले भ्रष्टाचारलाई शाब्दिक रूपमा मात्र अर्थात् सकिँदैन। यसका धेरै अर्थ र आयाम छन् र पीडितहरूको अनुभूतिबाट मात्र यसको सच्चा अर्थ लगाउन सकिन्छ।

सामान्य रूपमा भन्दा भ्रष्टाचार सामाजिक मूल्य-मान्यता र नैतिकताविरुद्धको कार्य हो, सार्वजनिक दायित्व र आचरणबाट विचलन हुनु हो। व्यक्तिले नगर्नुपर्ने कार्य गर्दा वा गर्नुपर्ने कार्य नगर्दा राख्ने स्वार्थ र आशयपूर्तिदेखि अवसरको चोरी, नीति/मापदण्डको हेराफेरी, घुसखोरी तथा अधिकारको दुरुपयोगजस्ता बृहत् अर्थ बोक्ने क्रियाकलाप भ्रष्टाचार हुन्।

खराब आचरणसाथ गरिएको कार्य मात्र भ्रष्टाचार होइन, त्यसतर्फको सोच, प्रयास, व्यवहार अनि गर्नुपर्ने काम नगरे पनि ती सबै भ्रष्टाचारको बृहत् परिभाषाभित्र समेटिन्छन्। तर, नेपालको विद्यमान कानूनअनुसार आर्थिक मामिला र हानि नोक्सानीलाई मात्र भ्रष्टाचारको अर्थमा लिइन्छ, सामाजिक बुझाइ पनि यसैअनुसार छ। जेहोस् भ्रष्टाचारलाई सामाजिक मूल्यवृत्तिमा विकृति ल्याउने एउटा कारणका रूपमा भने लिइएको पाइन्छ।

भ्रष्टाचारका कारण

भ्रष्टाचारको कारण पत्ता लगाउनु साह्रै जटिल कुरा हो। किनकि भ्रष्टाचार आफैँमा सापेक्षित अर्थ

बोक्ने शब्दावली भएकाले देश, समाज, परिवेश र आर्थिक-नैतिक धरातलअनुसार यसको परिभाषा गर्ने गरिन्छ। समाजमा भ्रष्टाचारको आयतन पनि यसैअनुसार निर्धारित हुन्छ। भ्रष्टाचार कारणले भन्दा प्रवृत्तिले हुन्छ। यो शक्ति, अवसर, ओहोदा, इज्जत र सम्पत्तिको लोभमा गरिन्छ। यो मनोविज्ञान र 'प्लिजर इनरसिया'बाट पनि लक्षित हुन्छ, नैतिकता कम भएको समाजमा।

भ्रष्टाचारका अन्य कारण पनि छन्। पहिलो, आर्थिक उतारचढाव, मूल्यवृद्धि, मौद्रिक अवमूल्यनका कारण जीवन प्रणाली महेँगो भएर भ्रष्टाचारले प्रश्रय पाउन सक्छ। सार्क क्षेत्रमा भएको अध्ययनअनुसार यो पुष्टि पनि भएको छ। राजनीतिक अस्थिरता बढ्दा साथसाथै भ्रष्टाचारले पनि उर्वरभूमि पाउने गर्छ। नेतृत्व सक्षम नहुँदा पनि भ्रष्टाचार बढ्छ भने हामीकहाँ बारम्बार हुने राजनीतिक घटनाक्रम, महेँगो चुनाव प्रणाली र राजनीतिक संस्कारहीनताले यसलाई प्रणालीबद्ध गरेको छ।

सामाजिक प्रथा-परम्पराले कायम गरेको मूल्यवृत्तिअनुसार पनि भ्रष्टाचार हुन्छ समाजमा धन, सम्पत्तिको अति कदर हुन्छ भने भ्रष्टाचार बढ्छ। नैतिकताको मूल्य बढेमा भ्रष्टाचार घट्छ। भ्रष्टाचारले सामाजिक मान्यता पाएकाले हामीकहाँ छिटो-छिटो धनी हुने प्रवृत्तिलाई उकेरा मिलेको छ। दक्षिणपूर्वी एसियाका मुलुकहरूमा अनिश्चित आर्थिक वातावरणका कारण पनि नजानिँदो रूपमा भ्रष्टाचार मौलाएको छ। समाजमा विलासिताको सपना देखेले यसलाई अरु मलजल गरेका छन्।

कानुनी परम्परा वा नीति र कानूनलाई आदर गर्ने, कडा रूपमा परिपालन गर्ने समाजमा भ्रष्टाचार कम हुन्छ भने कानुनी प्रावधानको द्वैधार्थता र बढी

गोपनीय कार्यविधि हुने स्थानमा भ्रष्टाचारले मौलाउने अवसर पाउँछ । गोपनीय निर्णय कार्यविधिमा मर्का पर्ने पक्षको आवाज र अवधारणा नेदेखिने, तजबिजी अधिकारको प्रचलन बढी हुँदा सापेक्षिक रूपमा भ्रष्टाचार बढ्छ । जस्तो, आयकर ऐन २०३१ ले उचित आधारमा कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्नसक्ने अधिकार दिएको थियो । उचित वा न्यायोचित भन्ने विवेकजन्य कुराले गर्दा कर चुहावट र कर्मचारी-करदाता माखेसांग्लो खडा भई भ्रष्टाचार बढेको थियो ।

व्यक्तिको पृष्ठभूमि, शिक्षा, नैतिक आचरण, सामाजिक अभिमुखीकरण र सोचवृत्तिले पनि भ्रष्टाचारलाई आयतन घटाउने वा बढाउने गर्छ । कुनै खास समुदायका मानिसका तुलनामा अर्को समुदायको मानिस कम भ्रष्टाचारी हुने गर्छन् । भ्रष्टाचारको उदारवादी व्याख्याअनुसार यसले अकर्मण्य कर्मचारीतन्त्र र अल्छी/अस्पष्ट राजनीतिज्ञलाई उत्साह र जाँगर सिर्जना गर्ने उत्प्रेरकका रूपमा (स्पिड मनी) पनि काम गर्छ । विश्वव्यापीकरणका साथ बहुराष्ट्रिय कम्पनीको विस्तार, आर्थिक सञ्जालीकरण र गैरसरकारी क्षेत्रको क्रियाकलापको विस्तारले पनि भ्रष्टाचारलाई उत्प्रेरणा मिलिरहेको छ ।

भ्रष्टाचारका कारण विश्लेषणका सन्दर्भमा विभिन्न विद्वान् तथा बहुराष्ट्रिय नागरिक संस्थाहरूले आआफ्नै प्रकारले निष्कर्ष निकालेका छन् । जेम्स ए रविन्सनदेखि नारायण मानन्धर र ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलदेखि विश्व बैंकसम्मले खोज, अध्ययनजस्ता खास आधारबाट यसको कारण पत्ता लगाउने प्रयास गरेका छन् । किल्टगार्ड सार्वजनिक कार्यमा रहने एकाधिकार र स्वविवेक रहँदा र जवाफदेहिता भने कम हुँदा भ्रष्टाचार हुन्छ भन्ने निष्कर्ष निकाल्छन् । हुर्किँदै आएको क्रोनिज्मले आर्थिक गतिविधिलाई आफ्ना पक्षमा पार्ने प्रवृत्ति बढाउँदै लँदा किल्टोक्रेसी हुर्केको छ, भ्रष्टाचारले विस्तारित रूप पाउने गरेको छ ।

भ्रष्टाचार अधिकारसँगको सापेक्षमा नरही आदतबाट समेत प्रभावित हुँदै आएको छ । जेम्स ए रविन्सनले अफ्रिकन र क्यारिबियन मुलुकको अध्ययनबाट के निष्कर्ष निकाले भने, विकासशील मुलुकमा भ्रष्ट नेताहरू (सार्वजनिक साधन र शक्ति चोर्न पल्केका किल्टोक्रेटी) स्थापित सामाजिक संरचना र राज्य व्यवस्थालाई कमजोर पारेर भ्रष्टाचार गर्छन् । मोवुतो सेसेकोकालीन कंगो, राफिल टुजिलोकालीन डोमिनिकन गणतन्त्र, डुभालिएरकालीन हाइटी, सोमाजासकालीन नाइजेरिया, इदी अमिनकालीन युगान्डा, चार्ल्स टेलरकालीन लाइबेरिया र मार्कोसकालीन फिलिपिन्स यसका प्रतिनिधि

उदाहरण हुन्, जसलाई उनले 'किल्टोक्रेटी' भन्ने गरेका छन् । उनीहरूले राज्यका औपचारिक संस्थाहरूलाई कमजोर पारेर राजनीतिक लाभका लागि उपयोग गर्नपुगे ।

राज्यका औपचारिक संस्थाहरू कमजोर भएमा, नरम राज्यको फाइदा उठाई सीमित स्वार्थको माखेसांग्लोमा राज्यप्रक्रियालाई दोहन गर्न सकिन्छ । यस प्रकारका शासकहरूलाई दण्डित गर्ने नागरिक आवाज प्रणाली पनि हुँदैन, पैसा वा प्रभावका आधारमा पद किन्नेहरूसँग उनीहरूको नेक्ससले काम गर्छ र जनताको कर, प्राकृतिक स्रोत र वैदेशिक सहायतासमेत आफूहरूको पक्षमा उपयोग हुन पुग्छ । उनीहरू 'फुटाऊ र शासन गर'को सिद्धान्त पनि अख्तियार गर्छन् । रविन्सनको निष्कर्षलाई विकासशील देशमा अन्य विद्वान्ले गरेको निष्कर्षले पनि समर्थन गरेको छ । भारतमा पाँचपटक प्रस्तुत हुँदा पनि लामो समयसम्म लोकपाल विधेयक

भ्रष्टाचारको उदारवादी व्याख्याअनुसार यसले अकर्मण्य कर्मचारीतन्त्र र अल्छी/अस्पष्ट राजनीतिज्ञलाई उत्साह र जाँगर सिर्जना गर्ने उत्प्रेरकका रूपमा (स्पिड मनी) पनि काम गर्छ । विश्वव्यापीकरणका साथ बहुराष्ट्रिय कम्पनीको विस्तार, आर्थिक सञ्जालीकरण र गैरसरकारी क्षेत्रको क्रियाकलापको विस्तारले पनि भ्रष्टाचारलाई उत्प्रेरणा मिलिरहेको छ ।

पारित हुन सकेन । अटल विहारी बाजपेयीजस्ता स्वच्छ छवि भएका प्रधानमन्त्रीले समेत यसलाई लोक सभाबाट पारित गराउन सकेनन् । परिणामतः अन्ना हजारेजस्ता अधिकारवादी र रामदेवजस्ता योगकर्मीसमेत सदाचारको पक्षमा सत्याग्रह गर्न बाध्य भए ।

अफ्रिका मात्र होइन, सार्क मुलुककै उदाहरण लिने हो भने पनि राजनीतिक पदाधिकारीको रोजाइमा स्वच्छ र इमानदार व्यक्ति पर्दैनन् । भ्रष्ट व्यक्तिको भाषा, शैली, व्यवहार अनि अरु धेरै कुराबाट राजनीतिज्ञहरू प्रभावित हुन्छन् । निष्ठा र नैतिकता कम भएका राजनीतिज्ञ स्वच्छभन्दा भ्रष्ट र योग्यभन्दा अनुचर व्यक्तिहरूलाई जिम्मेवारी दिन रुचाउँछन् र जिम्मेवारी पाउनेले जिम्मेवारीलाई अवसरका रूपमा उपयोग गर्छन् । योग्य र इमानदारबाट भयभित हुने रोग नै हुन्छ उनीहरूमा । परिणामतः राज्यका संस्थाहरू अरु कमजोर हुन्छन् र भ्रष्टाचार अरु मौलाउने गर्छ । उनीहरूबाट हुने निगरानी कार्यमा पनि एकस्रता नभई 'सेलेक्टिभ' हुन्छ । भ्रष्टहरू

इमानदारमाथि राज गर्न थाल्छन्, उल्टो सदाचारको शिक्षा दिन पछि पर्दैनन् भन्ने रविन्सनको निष्कर्ष छ । ट्रान्सपरेन्सीले गरेको क्षेत्रगत अध्ययनले पनि घुमाउरो पाराले रविन्सनकै कुरालाई पुष्टि गरेको छ । बंगलादेश, अफगानिस्तान, हाइटीजस्ता मुलुकमा क्लिष्टोक्रेसी व्यक्तिगत तहमा मात्र नभई राजनीतिक प्रणालीमा नै संस्थागत हुन पुगेको छ ।

उल्लिखित विश्लेषण मात्र भ्रष्टाचारका कारण होइनन् तर यी कारणले अन्य कारणसमेत सिर्जना गर्नसक्ने भएकाले यिनलाई प्रमुख कारणका रूपमा राखिएको मात्र हो । भ्रष्टाचार त लोभले हुन्छ, आदतले हुन्छ, ओहोदाका लागि हुन्छ, शक्तिले हुन्छ, स्वार्थले हुन्छ अनि खास प्रकारको संस्कृतिमा अर्को संस्कृति बोक्ने समाजमा भन्दा यो घटी वा बढी हुन्छ ।

प्रवृत्ति विश्लेषण

भ्रष्टाचारका सम्बन्धमा कारण तथा निदान विश्लेषण गर्दा यसका अन्य पक्षसँग पनि सम्बद्ध रहेर सोच्नुपर्ने हुन्छ । जस्तो कि :

- ❑ भ्रष्टाचार व्यक्तिगत हो कि संस्थागत ?
- ❑ भ्रष्टाचार भित्र छ कि बाहिर पनि छ ?
- ❑ यो कहिलेकाहीँ पटक र्भ्रष्टाचार हुन्छ कि पटक-पटक भई नै रहन्छ ?
- ❑ भ्रष्टाचारको जोखिम धेरै वा कम कति छ ?

यी प्रश्नहरूको समुचित उत्तर दिएपछि मात्र भ्रष्टाचारको निदानको निर्याल गर्न सकिन्छ । यदि भ्रष्टाचार व्यक्तिगत छ भने त्यसलाई त्यति ठूलो र विस्तृत उपचार नगरी व्यवस्थापनले पनि सुधार्न सक्छ । तर, एउटा व्यक्ति मात्र संलग्न नभई कार्यालय, समूह संगठन वा प्रणाली नै भ्रष्टाचारमा उद्यत छ भने त्यहाँ ठूलो अपरेसनको साहस आवश्यक छ । यस अवस्थामा यो निकै जटिल, खतरापूर्ण पनि हुने गर्छ । बंगलादेश, अफगानिस्तान, हाइटी, पूर्व सोभियत गणराज्य आदि मुलुकमा यो स्थिति देखिएको छ । मेक्सिकोमा राजधानी वरिपरि पनि राज्यले लागूऔषध एवं लुटपाट नियन्त्रण गर्न सक्तैन । डनहरूले जेलबाटै भूमिगत अर्थतन्त्र चलाएको खबर केहीअघि बाहिरिएका थिए । नियन्त्रण गर्न खोज्ने साहसिला प्रहरी अधिकृतलाई सरुवा गरिन्छ । सरकारी स्रोत-साधनको बचाव गर्न सचिवलाई पुरस्कार होइन, हतोत्साही पारेर सरुवा गरिन्छ, जिम्मेवारीविहीन पारेर राखिन्छ । अभिव्यक्ति सत्य हो भने प्रणालीलाई बलियो बनाउन नसक्दा केही वर्षअघि सचिवले राजीनामा दिए । एक जना पूर्वसचिवले अनौपचारिक रूपमा भनेका थिए, 'सबै कुरा बाहिर आएमा

राजनीतिको माथिल्ला ओहोदामा पुग्ने जो कोहीले ठाडो शिर लगाएर हिँड्नसक्ने अवस्था सायद रहोइन ।'

दोस्रो भ्रष्टाचारको घटना यदि आक्कलभुक्कल मात्र घट्छ भने त्यो सामान्य कानुनी प्रक्रियाबाट समाधान गर्न सकिने विषय हो । तर, यदि त्यो बारम्बार घटिरहने घटना हो भने यसलाई नियन्त्रण गर्न थुप्रै समय, प्रयोग र अलि कडा रणनीति आवश्यक छ । अल्पविकसित मुलुकमा आमसञ्चारका माध्यमले आँल्याएका कुरामा आधा सत्यता छ भने पनि यो कति विकराल हुँदै छ, भनिरहन परोइन ।

तेस्रो पक्ष भनेको भ्रष्टाचारको जोखिम कति छ ? अर्को अर्थमा कानुनी निरूपण कतिको हुनसक्छ ? यदि कडा कानुनी संयन्त्र छ भने जोखिमको मात्रा बढ्छ र भ्रष्टाचार घट्छ तर कानुनी कार्यान्वयनमा उदासीनता, घुमाउरो कानुनी कारबाही र संरक्षण छ भने जोखिम घट्छ र भ्रष्टाचार बढ्छ । यो व्यापारमा नाफा जोखिमका खेलजस्तै हो । निजामती सेवा ऐनमा कर्मचारी सुरक्षाका उपायले पनि भ्रष्टाचार बढाएको छ । तर, राजनीतिक पदाधिकारीका लागि गभर्नेन्स एक्ट खोई ? उसलाई विभागीय कारबाही कसले गर्ने ? संस्थागत सबलता रविन्सनले भनेभैँ कमजोर हुने नै भयो । उपचारभन्दा संरक्षण बढी भएमा जोखिम स्वतः न्यून हुने नै भयो । टेम्पोरल डाइमेन्सन र दोहोरिने फ्रिक्वेन्सीका आधारमा यसको निदानको रणनीति तय गरिनुपर्ने हुन्छ ।

त्यस्तै राजनैतिक संरक्षण, अन्तर्राष्ट्रिय प्रवृत्ति, आर्थिक उदारीकरण जस्ता कुराले पनि भ्रष्टाचारको आयतन, प्रवृत्तिलाई प्रत्यक्ष-परोक्षरूपमा प्रभाव पारेको हुन्छ । प्रणालीभित्र अवसरको न्यायिक वितरण नभएमा पनि भ्रष्टाचार बढ्छ । राज्य प्रणालीमा योग्य र इमानदार व्यक्तिहरू प्रवेश गर्दैनन् भने पनि यसबाट अन्ततः प्रणाली बिगान नै योगदान पुग्छ ।

अल्पविकसित मुलुक, जहाँ आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक संस्कार सदाचारयुक्त हुँदैन, त्यहाँ भ्रष्टाचारले मुलुकलाई नै जकड्याएको पाइन्छ । भ्रष्टाचार आफैँमा मूल्य-मान्यता र नैतिकताविरुद्धको कार्य भएकाले लोकतान्त्रिक संस्थाहरू क्रियाशील नहुँदा भ्रष्टाचारले उर्वरभूमि पाउने गर्छ । नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रलाई भ्रष्टाचारले ग्रस्त भएको आरोप लाग्दै आएको छ । विगतको बन्द राजनीतिक व्यवस्थामा भ्रष्टाचार बढ्नु स्वाभाविक थियो, तर अहिले समाजमा पारदर्शिता र जवाफदेहिताको माग बढ्दै गएको छ, नागरिकमा चेतनाको स्तर पनि बढेको छ । निगरानी निकायको सक्रियता पनि बढेको छ तैपनि जनताले महसुस गर्ने

हदमा भ्रष्टाचार घट्न सकेको छैन । विश्व सदाचार सूचकांकमा १०० मा कुनै पनि मुलुक ६० भन्दा तल रहनु राम्रो होइन, नेपालको स्तर निकै तल छ ।

सन् २०२० मा ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलको प्रतिवेदनअनुसार नेपालको भ्रष्टाचार अनुभूति सूचकाङ्क (सीपीआई) १०० मा ३३ छ, १८३ मुलुकमध्ये नेपाल ११७औँ स्थानमा छ । कुनै पनि मुलुकको भ्रष्टाचार अनुभूति सूचकांक ५० भन्दा तल रहनु त्यहाँ गम्भीर प्रकृतिका भ्रष्टाचार जोखिम छन् भन्ने अर्थ लाग्छ । ग्लोबल करप्सन ब्यारोमिटरमा उल्लेख भएअनुसार ५७ प्रतिशत नेपालीले विगतका वर्षहरूमा भ्रष्टाचार बढिरहेको अनुभूति गरेको बताएका छन् । धेरैजसो सर्वसाधारण आफूले प्राप्त गर्ने सेवाहरू लिन अतिरिक्त मूल्य र समय चुकाउनु परेको अनुभूतिमा थिए भने केवल थोरै सर्वसाधारणले मात्र सेवा सुविधामा सन्तुष्टिको अनुभूति गरिरहेका थिए । प्रोएक्टिभ भएर सेवा प्रदायक निकायका तालुक निकायबाट गरिएको अध्ययन र सर्वसाधारणको पृष्ठपोषणले पनि सेवा व्यवस्थापनमा सुधारका प्रशस्तै गुञ्जायस देखिन्छन् ।

भ्रष्टाचारलाई तथ्यांकमा भन्दा पनि तथ्य र अनुभूतिमा हेर्नुपर्छ । सेवाग्राहीले सेवा लिन जाँदा यसका क्यू, काउन्टर र गेटमा कसरी सेवा पाए र उनीहरूमा कस्तो अनुभूति भयो, त्यसबाट मापन गरिनुपर्छ । तर, कतिपयले भन्ने गरेझैं यो गणतन्त्र आएपछि मात्र बढेको होइन, पञ्चायत र शाही कालमा बडाहरूका विषयमा प्रश्न उठाउन पाउँदैनथ्यो, न पारदर्शिता नै थियो, अहिले जनता बोल्न पाउँछन्, चेतना पनि बढेको छ पारदर्शिता पनि बढेको छ, सामाजिक सञ्जालको सक्रियता पनि धेरै बढेको छ । त्यसैले भ्रष्टाचार हुनेबित्तिकै वा हुने सम्भावना हुँदा सर्वसाधारण तत्काल प्रतिक्रिया जनाउन सक्षम भएका छन् ।

निदान, नियन्त्रण र निरोध

यी यथार्थ र निष्कर्षका आधारमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नु साह्रै साहसिक कदम र यसका लागि ठूलो जोखिम उठाउनुपर्ने पक्का छ । त्यो प्रयास र व्यवस्था समाजका सबै अंग र अवयवबाट हुनुपर्छ । यसर्थ यो साहसिक रणनीतिक अभियान नै हुनुपर्छ । यो समग्र र बृहत् रणनीतिको हुनुपर्छ, धर्मयुद्ध लडेजस्तै । किनकि भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने थुप्रै सम्भाषण, नियम कानून, संयन्त्र, संरचना र दस्तावेज प्रकाशमा आइसकेका छन् । तै पनि समाजले यसलाई पचाइरहेको छ । भ्रष्टाचार पूर्ण हटाउन सकिने विषय नभए पनि घटाउन सकिने विषय भने हो । यसका लागि प्रमुख रूपमा केही उपाय

सिफारिस गर्न सकिन्छ ।

पहिलो, समाजले मुद्रा र सम्पत्तिलाई दिने मूल्य घटाउनुपर्छ । तर, यो संस्कृति परिवर्तनको काम भएकाले समय लाग्ने खालको हुन्छ । मुद्राले बढी महत्त्व पाएपछि समाजमा आपराधिक क्रियाकलाप बढ्न गई सामाजिक परम्परा र स्थापित मान्यता भत्किन जान्छ र कमिसन, भ्रष्टाचार, अवसरको चोरी आदि उपायबाट व्यक्तिले संस्था, नियम कानून र अधिकारलाई व्यक्तिगत फाइदामा प्रयोग गर्न थाल्दछ । अनुचित आर्जन गर्ने व्यक्तिहरू नै नीति निर्माण, भ्रष्टाचारको पहरेदारी गर्ने स्थान र यी दुवै प्रक्रियालाई प्रभाव पार्ने हैसियतमा पुग्न थाल्दछन् । यसर्थ सामाजिक रूपमा भ्रष्टाचारलाई बहिष्कार गर्न समाज र यसका अंग-अवयव परिचालित हुनुपर्छ ।

दोस्रो, निर्णय गर्दा पारदर्शी रूपमा गर्ने, मर्का पर्ने पक्षलाई संलग्न गराउने र सहयोग-सल्लाह व्यवस्थापनका प्रत्येक चरण लिँदा जिम्मेवारीप्रति सचेतता बढ्न गई भ्रष्टाचार घट्न जान्छ । त्यस्तै सबै सार्वजनिक ओहोदाका पदहरूको कार्यविवरण कानूनले नै गर्ने व्यवस्था गरिनु आवश्यक छ । निर्णय गर्दा स्वविवेक र तजबिजी अधिकार प्रयोग हुन नसक्ने गरी कानूनले नै निर्दिष्ट प्रक्रिया उल्लेख गरिदिनुपर्छ ।

उच्च तहमा नियुक्ति हुने व्यक्ति उच्च नैतिक चरित्र कायम भएको हुनुपर्छ । उसका लागि सामाजिक परीक्षण पनि चाहिन्छ । नेपालको संविधानले संवैधानिक निकाय, राजदूतजस्ता राज्यको प्रतिनिधित्व गर्ने र कतिपय सन्दर्भमा राज्यका अंगमाथि मार्गदर्शन गर्ने पदाधिकारीको नियुक्तिका लागि उच्च नैतिक चरित्रको उल्लेख भएको छ । तर, यसको व्यावहारिक स्थितिका विषयमा भनिरहन परोइन ।

अर्को सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण पक्ष राजनीतिक आचरण शुद्ध हुनुपर्छ । साथै राजनीतिक सहमतिको आधारमा आचार विधि बनाई चुनाव खर्च न्यून गर्ने, राजनीतिलाई अपराधीकरण हुनबाट हटाउनेतर्फ सहमति भएमा भ्रष्टाचारले उर्वर भूमि पाउँदैन । राजनीतिमा योग्य र इमानदारको वृत्ति बढेत्तरी सुनिश्चित हुनुपर्छ । चुनावअघि उम्मेदवारहरूको आचरण परीक्षण (भेटिङ) हुनुपर्छ । यो भेटिङ सार्वजनिक मञ्च, चौर र चौताराजस्ता मानिसहरू जमघट हुने ठाउँमा हुनुपर्छ । चुनावी प्रचारप्रसार नियमन गर्ने कडा आचारसंहिता चाहिन्छ । मापदण्ड नाघेर प्रचारप्रसार गरेको पाइमा तत्काल उम्मेदवारी रद्द गरिनुपर्छ । राजनीतिक दलको खर्च पारदर्शी गर्ने, उनीहरूले लिने चन्दा चेकमार्फत बैंक ट्रान्सफर गर्ने विधिमा हुनुपर्छ, यस

विषयमा भएका पटकपटकका छलफलमा चन्दा लिने र दिने दुवै पक्ष उत्साही नहुनुमा भ्रष्टाचार निवारणमा प्रतिबद्धता नदेखिएको मान्न सकिन्छ । राजनीतिक दलको निर्वाचन पनि निर्वाचन आयोगले गर्नुपर्छ । दलभित्र आन्तरिक लोकतन्त्र नहुँदा वा दलभित्रको चुनावलाई प्रभाव पार्न, समयमा चुनाव नगरी नेतृत्वको सहजता हेर्ने प्रवृत्तिले भ्रष्टाचारलाई बढावा दिएको छ । र, दलको सबै आयव्यय महालेखा परीक्षकबाट परीक्षण गरी सार्वजनिक गर्ने विधि बसाइनुपर्छ । 'मनी इन पोलिटिक्स'को गुञ्जायस हुने स्थिति रहनै हुँदैन, जसले महिला, सीमान्तकृत, विपन्न र पार्टीभित्रका स्वच्छ छवि भएकालाई चुनावको सामना गर्न सघाउन सकोस् । निर्वाचित भएपछिको सम्पत्ति विवरण र कार्यकाल भुक्तानपछिको सम्पत्ति विवरण परीक्षण गरिनुपर्छ । निर्वाचित पदाधिकारीलाई आर्थिक कार्यकारी अधिकार नदिई नीति निर्माणमा स्तरोन्नति गरिनुपर्छ । स्थानीय सरकारको नियन्त्रण र सन्तुलनको स्वचालित प्रक्रिया स्थापित गरिनु पर्छ । अहिले कार्यपालिका नै बजेट, नीति, कार्यक्रम, खर्च, फरफारक गर्ने जिम्मेवारीमा छन् ।

आर्थिक अनुशासन कायम गर्न यी तीन निकायले परिपूरक काम गर्न सक्दछन् । २०७६ मा महालेखा नियन्त्रकको अगुवाइमा कार्य सुरुवात पनि भएको छ, यसलाई निरन्तरता दिन आवश्यक छ ।

त्यस्तै प्रशासनिक रूपमा भ्रष्टाचार उपर गरिनुपर्ने कारबाहीको मात्रा र आयतन बढाइनुपर्छ । संस्थाले स्वतन्त्र रूपमा काम गर्नका लागि आचरण शुद्ध भएका र नैतिक व्यक्तिहरू मात्र यस्ता निकायमा राखिनुपर्छ । नैतिक आधारशिला संरक्षण गर्ने व्यक्ति नै अनैतिक र राजनीतिक रूपमा आग्रही भएमा शाहीकालीन न्याय कायम हुन गई सदाचार प्रणालीको अर्को उपहास हुनपुग्छ । प्रणालीभित्र उम्दा, सदाचारी र परीक्षित कर्मचारीलाई स्थान दिने, अवसर वितरणमा निष्पक्षता दिने प्रणाली चाहिन्छ । प्रशासनभित्रको ट्रेड युनियानिज्म र राजनीतिक पदाधिकारीका सचिवालयबाट हुने हस्तक्षेपले प्रशासनभित्र स्टेनमेन इफेक्ट विकास भएको छ । यो भ्रष्टाचार र अनुशासनहीनताको ब्रिडिङ ग्राउन्ड हो । अदालती कारबाही पनि छिटो हुनुपर्छ । ढिलो भएमा चलखेलले सम्भावना बढाउँछ र भ्रष्टाचारले हौसला पाउँछ । अनैतिकहरूको सञ्जाल ठूलो हुन्छ, ठूला अनैतिकहरूको सञ्जाल भनै ठूलो

हुन्छ । आर्थिक ऐन, नियम र मानकलाई कडा रूपमा पालन गर्ने वातावरणका लागि लेखा समिति, सरकार, मलेप/मलेनिकाजस्ता संवैधानिक/कार्यकारी अंगहरूले समन्वयात्मक पाइला कार्यसञ्जाल हुनपर्छ । अधिकार क्षेत्रको लडाइँ यस बाटोमा तगारो हो ।

जनताको आवाज प्रणालीलाई बढाउन नागरिक समाज, आमसञ्चार, त्यसमा पनि खोजसञ्चार, दबाब समूह र सामाजिक सञ्जालको कानुनी हैसियत र स्वतन्त्र सक्रियता महत्त्वपूर्ण हुनसक्छ । अन्तिम तर साह्रै महत्त्वपूर्ण कुरा भनेको जनतालाई उपलब्ध गराइने सार्वजनिक सेवाका ढोकाहरू बढाउनुपर्छ ताकि उपभोक्ताहरूले आफूले प्राप्त गर्ने सेवाको उपलब्धिको निकाय, स्थान, समय र माध्यमलाई छान्न सकून् । सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापनमा सामाजिक पृष्ठपोषण, सार्वजनिक संवाद, सामाजिक परीक्षण र नागरिक अनुगमनका विधिहरू अपनाउनुपर्छ । कतिपय सेवा निजी वा सरकारबाहिरका पात्रमार्फत उपलब्ध गराउँदा विकल्प बढ्न सक्छ । तर, यस्ता संस्थाहरूको एकाधिकारमा पनि छाडिनुहुँदैन ।

करिब एक दशकको प्रयासपछि आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएको छ । सरकारी बजेट, कोष, सम्पत्ति तथा खर्च प्रणालीमा मन्त्री, सचिव, जिम्मेवार व्यक्ति र लेखा समूहका कर्मचारीको भूमिका स्पष्ट पारिएको छ । यसलाई प्रभावकारी पार्न सकिनेमा पनि खर्चसम्बन्धी धेरै अनियमितता नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । महालेखा नियन्त्रक, महालेखा परीक्षक र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका उच्च पदस्थ कर्मचारीहरू सामूहिक रूपमा साभा सोचका साथ आर्थिक अनुशासनका विषयमा सक्रिय हुनु आवश्यक छ । आर्थिक अनुशासन कायम गर्न यी तीन निकायले परिपूरक काम गर्न सक्दछन् । २०७६ मा महालेखा नियन्त्रकको अगुवाइमा कार्य सुरुवात पनि भएको छ, यसलाई निरन्तरता दिन आवश्यक छ । महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०७७ साउनदेखि प्रचलनमा ल्याएको क्रियाकलापमा आधारित लेखा प्रणाली (सिगास), सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली, विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली (ईएफटी), राजस्व प्रणालीको एप्लिकेसन (रिम्स) र स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सूत्र)ले आर्थिक कारोबारको पारदर्शिता र जवाफदेहिता एवं आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुधार गरेको छ । तर, यी प्रविधिमूलक प्रणालीहरूमा प्रविधि सञ्जालनको जोखिम र अनियमितताको अर्को पाटो खुला हुन नदिन निरन्तर निगरानी र प्रणाली परीक्षण जरूरी छ ।

भ्रष्टाचार नियन्त्रणका विषयमा एसियाली देशको अध्ययनबाट के प्रमाणित भएको छ भने राजस्व आर्जन गर्ने निकायमा भ्रष्टाचारका लागि साना कर्मचारीको संलग्नता बढी हुन्छ । त्यसैले यस्ता कार्यालयमा पारदर्शी निर्णय प्रक्रिया र निगरानीका लागि कडा कानुनी संयन्त्र आवश्यक छ भने खर्च गर्ने कार्यालयका भ्रष्टाचारका पात्रहरूमा श्वेतपोसी हाकिमदेखि राजनीतिक कार्यकारीसम्मको बाहुल्यता रहन्छ । त्यस्तै खरिद बिक्रीजस्ता कार्यमा साना ठूलाको सामूहिक संलग्नता हुनेहुँदा यहाँ ऐन-नियम, संयन्त्र र आचरण सबै पक्ष प्रयोग गरिनुपर्छ । तर, नीति तहमा केवल श्वेतपोसी अपराध हुनेहुँदा यसको प्रमाण पनि नहुने तर देश र समाजले ठूलो लागत चुकाउनुपर्ने भएकाले नैतिकता र आचरणमा शुद्धता बढी आवश्यक छ । जस्तो कि नेपालमा नीतिगत निर्णय र खास पदाधिकारी एवं संवैधानिक निकायमा हुने निर्णय र कारोबारमा यो स्थिति रहेको चर्चा छ ।

नेपाली समाजमा सकारात्मक सोच हराउँदै गएको छ । कसैले राम्रो गर्छ र कोही इमानदार छ भन्ने विश्वास अर्कोमा छैन । राम्रो कुरा कतै समाचारको विषय बन्दैन, सुन्ने संयम राख्ने प्रवृत्ति पनि देखिँदैन । सकारात्मक सोच घरपरिवार, समाज, समुदायदेखि राज्य व्यवस्थासम्म पुर्‍याउनु आवश्यक छ । कलिला बालबच्चाहरू विद्यालय तहदेखि नै नैतिक शिक्षा दिएर सकारात्मक मूल्य संस्थागत गर्न बिज रोप्नुपर्छ । घरमा चुलोचौको गर्ने गृहिणीले बिनापसिना कुनैकुरा उनको श्रीमान्ले नल्याओस् भन्ने भावना राख्नुपर्छ । बच्चाहरू चकलेटको र श्रीमतीले गहनाको स्रोत खोजेमा भ्रष्टाचार स्वतः घट्छ । सामाजिक सम्बन्ध स्थापनामा पनि सार्वजनिक निष्ठा र इमानदारीले स्थान पाउने गरी सामाजिक मूल्य संस्कृतिको अभिमुखीकरण चाहिन्छ । सबैभन्दा ठूलो अभिमुखीकरण राजनीतिक प्रणालीमा जरूरी छ । राजनीतिमा असल संस्कृति विकास गर्नसकेमा त्यसको लहरे असर समाजका अन्य अंग अवयवमा स्वतः फैलिन्छ ।

शिक्षा सबै प्रकारको विकृतिविरुद्धको दिगो रणनीति हो । विद्यालय शिक्षादेखि नै नैतिक आचरण, शिष्टाचार

वृत्ति, मानवीय मूल्यजस्ता विषयमा शिक्षा दिइनुपर्छ । कर नतिर्नु पाप हो, सार्वजनिक सम्पत्ति अपचलन अपराध हो, अरूलाई दुःख दिनु, अवसर चोर्नु अनैतिक हो, समाजमा सदाचार राखेर नै समाज असल बन्छ, त्यसका लागि प्रत्येक व्यक्ति जिम्मेवार रहन्छ भन्ने अन्तरबोध गराउन शैक्षिक पाठ्यक्रम र पाठ्यस्तु निर्धारण गरी अभिमुखीकरण गरिनुपर्छ । शिक्षा असल समाज निर्माणको नागरिक अभियान हो । यसका लागि शिक्षकहरू असल आचरणको अग्रपंक्तिमा रहनुपर्छ । कतिपय मुलुकले यो अभियान चालेका पनि छन् । जस्तो, जापानमा कर तिर्नु सबैको कर्तव्य हो, तिमीले तिरको करबाट यस्ता काम हुन्छन् भनेर इलमेन्टरी स्कूलबाट नै शिक्षा दिइन्छ । बालमतिष्कमा असल संस्कारको बीजारोपण गराउनुपर्छ ।

निष्कर्ष

इमानदारले सामाजिक प्रतिष्ठा पाउने अवस्था समाजले सिर्जना गर्नुपर्छ र राज्यप्रणाली पनि निष्पक्ष हुनुपर्छ । भ्रष्टाचारीलाई उसको विवेकको प्रायश्चित गराउन सामाजिक बहिष्कारको रणनीति अवलम्बन गरिनुपर्छ । निगरानी निकाय र संवैधानिक अंगहरूमा आदर्श र उच्च नैतिक चरित्र भएकाहरू नै हुनुपर्छ । असल पृष्ठभूमि भएका असल व्यक्तिहरू असल काम गर्न र गराउन नैतिक शक्तिमा रहन्छन् । गैरइमानदारको उपदेश र निगरानीले नैतिक वैधताको हैसियत नराखी गरिएका कामहरू औपचारिकतामा सीमित हुन्छन् । आमनागरिकको स्वयं सक्रियताले आफ्ना दैनिकीलाई प्रभाव पार्ने काममा स्वच्छता र प्रभावकारिता स्थापित गर्न बल पुग्छ । यसर्थ भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि सम्पूर्ण सामाजिक प्रयास नै आवश्यक हुन आउँछ, न कि स-साना एक-दुई कार्य मात्र । कोफी अन्नानले भनेजस्तै भ्रष्टाचारविरुद्धको युद्ध भनेको धर्मयुद्ध हो, सबैले एकसाथ आआफ्नो क्षमतामा लड्नुपर्छ । यसको अगुवाइ चाहिँ कसैले आँलो ठड्याउन नसक्ने राजनेताबाट हुनुपर्छ । तर, प्रश्न उद् नसक्छ, कोही त्यस्तो छ ? अपेक्षा गरौँ, आवश्यकताले त्यस्तो राजनेता जन्माउने छ ।

(mainaligopi@gmail.com)

**भ्रष्टाचार विरुद्ध
आजैबाट सक्रिय होऔं ।**



नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रमा अनुशासन : एक विवेचना

□ रामबाबु नेपाल

महासचिव, पूर्व कर्मचारी सेवा परिषद्

विषय प्रवेश

अनुशासन र सामूहिक कार्यप्रणाली एक सबल राष्ट्रको वास्तविक सम्पत्ति हो ।

(भारतका पूर्वप्रधानमन्त्री स्वर्गीय लाल बहादुर शास्त्री)

सार्वजनिक सेवा कुनै काम दक्षतापूर्वक र इमानदारीपूर्वक गर्नुभन्दा बढी हुनुपर्छ । यो जनता र राष्ट्रप्रति पूर्ण समर्पण हुनुपर्छ ।

(मार्गेट चेज स्मिथ, अमेरिकी राजनीतिज्ञ)

सरकार र सरकारको स्वामित्व वा/र नियन्त्रणमा रहेका साथै सञ्चालन हुने संगठनलाई समग्रमा सार्वजनिक क्षेत्र र यिनले प्रदान गर्ने सेवालाई सार्वजनिक सेवा भनिन्छ । जनजीवनको हरेक क्षेत्र र राष्ट्र निर्माणको सबै पक्षलाई असर पार्ने सार्वजनिक सेवा एक पवित्र कर्म, राष्ट्र निर्माणको प्रमुख आधार साथै सार्वजनिक अधिकारी विश्वासको पद हो । यो सेवाको माध्यमबाट जनताका आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न र राष्ट्रका स्रोत-साधनको उच्चतम उपयोग गरी समुन्नतिको दिशामा लैजान सकिन्छ । त्यसैले सार्वजनिक सेवाको स्तर, कार्यसम्पादन क्षमता र प्रभावकारिता र सार्वजनिक पदाधिकारीको सेवाभाव र तत्परताबारे व्यापक चासो रहेको देखिन्छ ।

सार्वजनिक सरोकारका विषयमा सुशासन अग्रस्थानमा रहेकाले समाजका सबै वर्गले यसको स्थितिबारे चासो राखेर सुशासन किन स्थापित हुन सकेन भन्ने प्रश्न उठिरहेको छ । सुशासनको प्रत्याभूति दिन नसक्दा उत्पन्न हुनसक्ने परिस्थिति विशेषगरी कानुनी शासनको अभाव, प्रशासनिक तथा आर्थिक अनुशासनमा ह्रास (विसङ्गति, स्वेच्छाचारिता,

कार्यसम्पादनमा लापरबाही, सार्वजनिक स्रोत-साधनको उद्देश्यमूलक ढङ्गबाट उच्चतम उपयोग गर्ने दिशामा देखिएको निष्क्रियता र सेवा प्रवाहमा गैरजिम्मेवारीपन आदि)ले राज्य प्रणालीप्रति जनताको विश्वासमा ह्रास आइरहेको छ ।

अनुशासन पालना उन्नति र विश्वसनीयताका लागि अत्यावश्यक छ । यसले जीवनशैलीलाई व्यवस्थित, प्रतिबद्ध र भ्रातृत्वपूर्ण बनाउन महत्त्वपूर्ण योगदान गर्नुका साथै सम्यता र सुसंस्कारको परिचय दिन्छ । हक-अधिकारप्रति जनतामा सचेतना बढ्दै गएको सन्दर्भमा अनुशासनप्रति उदासीनता देखापर्नु र यसको पालना गराउने दिशामा राजनीतिक र प्रशासनिक नेतृत्व तहमा निष्क्रियता, निरपेक्षता र लाचारीपन देखिनु चिन्ताजनक स्थिति हो भन्न द्विविधा मान्नुपर्दैन ।

अनुशासन : अवधारणा र आवश्यक तत्त्व

अनुशासनको चर्चा विभिन्न प्रसंगमा हुने गर्छ । कुनै व्यक्तिको स्वभाव, सफलता र प्रभावकारिताबारे कुरा गर्दा वा कुनै संस्थाले प्रगति गरेमा वा अधोगतितर्फ गएमा त्यसमा कार्यरत जनशक्तिको अनुशासनको विषय प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा जोडिएर आउँछ । बृहत् नेपाली शब्दकोशमा 'अनुशासनलाई (१) सामाजिक, नैतिक, धार्मिक, राजनीतिक आदि नियम- नियमावलीको मर्यादा वा सो मर्यादाभित्र रहने कार्य, (२) आदर्श आचरण र त्यसको पालना, (३) मान्य वस्तु र मान्यजनप्रतिको आस्था' भनिएको छ । कानुनी बन्धन, सामाजिक र व्यवहारगत मर्यादा/सीमा, आत्म-नियन्त्रण, स्थापित कार्यपद्धतिको अनुसरण गर्नु, स्वीकार्य ढङ्गमा कार्यसञ्चालन र कार्यसम्पादन गर्नु, पेसा र पद विशेषका लागि

निर्धारित आचरण गर्नु हो । यसले संयम, सामान्य स्वीकृत चालचलन वा व्यवहारको परिपालन, अरूको अधिकारको सम्मान, विधिसम्मत आचरण वा आफ्नो जिम्मेवारी बोध गरी व्यवहारलाई औचित्यपूर्ण बनाउने मानसिक अवस्था र त्यसअनुसृत्यको व्यवहारलाई जनाउँछ । सार्वजनिक क्षेत्रका लागि यसको अलग परिभाषा नभए पनि अनुशासनको बृहत् मान्यताभित्र रहेर कार्यसञ्चालन गर्नु, कार्यप्रणालीलाई परिष्कृत साथै मर्यादित बनाउनु भनेर बुझ्नुपर्छ । प्रशासन निश्चित उद्देश्य प्राप्ति गर्न स्थापित विधि र प्रक्रियाको पालना गर्नुसँग सम्बन्धित हुन्छ । स्थापित विधि र प्रक्रियाको निष्ठापूर्वक (स्वच्छ र निष्पक्ष मनले) पालना गर्नु अनुशासनको मुख्य तत्त्व हो । अनुशासनहीनताका कारण देखापर्ने निम्न लक्षणहरूले यसको महत्त्व र औचित्य स्पष्ट गर्छ :

- ❑ नैतिकता र सदाचारको ह्रास हुने,
- ❑ व्यक्तिगत लाभभन्दा सार्वजनिक हितलाई गौण ठान्ने प्रवृत्ति देखिने,
- ❑ अनियमित काम कारबाही र त्यसका कारण देखिने बेरुजुको परिणाम बढ्दै जाने,
- ❑ सार्वजनिक पदले प्रदान गर्ने अधिकारको उपयोगबाट अनुचित लाभ लिने वा दिलाउने प्रवृत्ति बढ्दै जाने,
- ❑ सार्वजनिक स्रोत साधनको उचित (मितव्ययी ढङ्गबाट, दक्षतापूर्वक र प्रभावकारी हुने किसिमले) उपयोग गर्ने गराउनेतर्फ निरपेक्ष वा निष्क्रिय रहने,
- ❑ नीतिगत र प्रक्रियागत अस्पष्टताबारे जानकारी हुँदाहुँदै पनि त्यसमा सुधार गर्न कदम नचाल्ने,
- ❑ सार्वजनिक स्रोत साधनको चुहावट रोक्ने प्रयास नगर्ने,
- ❑ सार्वजनिक निकायको काम कारबाही र त्यसको कार्य पद्धति र नतिजाबारे सूचना दिन अस्वीकार गर्ने ।

नेपालमा दण्डहीनताले प्रशासनिक अनुशासनलाई अत्यन्त कमजोर बनाएको छ । कानूनको पालना नगर्ने, नियतवश कानूनको गलत अर्थ लगाउने, सुम्पिएको दायित्वको ख्याल नराख्ने, कानूनले प्रदान गरेको अधिकारको उपयोग स्वेच्छाचारी ढंगबाट गर्ने, गुण, दोष र कार्य, कारण तथा नतिजाका आधारमा नभई दलीय आबद्धताका आधारमा निर्णय गर्ने प्रवृत्तिले गर्दा अनुशासनहीनताले प्रश्रय पाइरहेछ । समय र परिस्थिति बदलिँदै जाँदा प्रचलित ऐन नियम अव्यावहारिक भएको

महसुस गरिएको अवस्थामा तिनीहरूलाई संशोधन वा परिमार्जन गर्ने दिशामा ध्यान नदिएमा अनुशासनहीनता बढ्न जान्छ ।

अनुशासनको आधार : सार्वजनिक सेवाका मूल्य-मान्यता

सार्वजनिक क्षेत्रमा काम गर्ने अधिकारीहरूको काम-कर्तव्य र उनीहरूको पदीय अधिकार र उनीहरूबाट अपेक्षा गरिएको आचरणबारे सेवासम्बन्धी कानूनमा तोकिएको हुन्छ । सार्वजनिक सेवालाई मर्यादित र अनुशासित बनाउने उद्देश्यले यसको मूल्य-मान्यता स्थापित गरिएको हुन्छ । यसका मूलभूत कुरालाई निम्नअनुसार आँल्याउन सकिन्छ :

- (क) लोकतान्त्रिक व्यवस्थाप्रतिको सम्मान (Respect for Democracy)
- (ख) जनताप्रतिको सम्मान (Respect for People)
- (ग) नैतिकता र सदाचार (Ethics and Integrity)
- (घ) व्यावसायिकता (Professionalism)
- (ङ) जवाफदेहिता र पारदर्शिता (Accountability and Transparency)

(च) उत्कृष्टताको खोजी (Search for Excellence)

भारतमा सार्वजनिक सेवकले पालना गर्नुपर्ने मार्गदर्शनका रूपमा अपनाइएका सिद्धान्तहरूमा (१) संविधान र कानून, लोकतन्त्र, राष्ट्रियता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता र मुलुकको सुरक्षाप्रतिको निष्ठा र भक्ति, (२) राजनीतिबाट मुक्त भई काम गर्ने, (३) वस्तुनिष्ठ, निष्पक्ष, इमानदार, स्वच्छ र उचित व्यवहारपूर्वक कार्य गर्ने, (४) उच्च नैतिकता स्थापित गरी गुणस्तरीय सेवाको प्रत्याभूति, प्रभावकारी कार्यसम्पादन, शीघ्र निर्णय गर्ने र शीघ्र कार्यान्वयन गर्ने, (५) निर्णयप्रति जवाफदेहिता वहन गर्ने, (६) नियुक्ति, बढुवा र पदस्थापनमा योग्यतालाई आधार लिने, (७) विविधतालाई सम्मान गर्दै त्यहीअनुसृत्यको व्यवहार गर्ने, (८) राजनीतिक कार्यकारिणीलाई इमानदार, निष्पक्ष भई स्पष्ट रूपमा सही सल्लाह र सुझाव दिने, (९) आर्थिक मितव्ययिताका साथ सरकारी बजेट खर्च गर्नेजस्ता विषय देखिन्छन् ।^१

अनुशासनको प्रसंग चल्दा बढी चर्चा हुने आर्थिक (वित्तीय) अनुशासन आम्दानी र खर्चबीच सन्तुलन कायम गर्नुसँग सम्बन्धित छ । उपलब्ध स्रोतको उपयोग कानूनले निर्धारित प्रक्रिया अपनाई प्रमाण पुर्‍याई औचित्यपूर्ण तरिकाले मितव्ययी र दक्षतापूर्वक उपलब्ध

^१ काशीराज दाहाल -सार्वजनिक सेवाको मूल्य मान्यता र नेपालमा भएको अभ्यास, राष्ट्रसेवक रजत जयन्ती स्मारिका, चैत २०७३ पृष्ठ ११

स्रोतको उपयोग गर्नुपर्नेमा जोड दिन्छ । प्रशासकीय अनुशासन शब्दको प्रयोग कम भए पनि यसलाई प्रशासकीय सदाचार (कानूनको पालना, सेवाग्राहीप्रति नरम र शिष्ट व्यवहार, रूचिको द्वन्द्वको नियन्त्रण (Controlling Conflict of Interest), समय पालना, इमानदारी आदिजस्ता स्वच्छ प्रशासकीय प्रणालीका आवश्यक गुणहस्त्रतिको सम्मान)को रूपमा बुझ्नुपर्छ ।

देशमा सुशासन र अनुशासनहीनताको अवस्थाबारे मुख्यतः (क) सेवाग्राहीको प्रत्यक्ष अनुभव; (ख) सञ्चार माध्यमले प्रकाशमा ल्याएको घटनाको तथ्यपूर्ण विवरण र विश्लेषण; (ग) राजनीतिक (संसदीय समितिसमेत), सामाजिक तथा समुदायमा आधारित संस्था (नागरिक समाजसमेत)ले प्रकाशमा ल्याउने घटनाको विवेचना र प्रतिवेदन; (घ) सरकारले प्रकाशित गर्ने प्रतिवेदन; (ङ) संवैधानिक अंगहरूको प्रतिवेदन र (च) अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूको प्रतिवेदनबाट जानकारी पाउन सकिन्छ ।

सार्वजनिक सेवामा अनुशासनका आवश्यक तत्त्वहरूलाई निम्नअनुसार दर्शाउन सकिन्छ :

कार्यसम्पादनमा निष्ठा र निष्पक्षता (सदाचार)	नियम र प्रक्रियाको पालना
सार्वजनिक क्षेत्रमा अनुशासनका आवश्यक तत्त्वहरू	
सार्वजनिक स्रोत/साधनको कानूनसम्मत र विवेकपूर्ण उपयोग	जिम्मेवारी वहन गर्ने तत्परता

(१) कार्यसम्पादनमा निष्ठा र निष्पक्षता : सार्वजनिक अधिकारीहरूको कर्म, व्यवहार, कर्तव्य पालन र कार्यसम्पादन निष्ठापूर्ण र निष्पक्ष हुनुपर्छ । निष्पक्षता आपसी सम्पर्क, नातागोता, भनसुन, विचारधारागत समानता आदिका आधारमा नभई गुण, दोष र मूल्य-मान्यताका आधारमा कार्यसम्पादन गर्नु, कार्यसम्पादनमा निष्ठा र इमानदारीलाई मनन गरी संस्थाको उद्देश्य हासिल गर्नु, उपलब्ध साधनको उचित उपयोग गर्नु, तत्परता र त्यसका लागि आवश्यक त्याग गर्न तत्पर रहने कुरासँग सम्बन्धित हुन्छ । निश्चित प्रक्रिया पालना नगरी सार्वजनिक निकायका लागि आवश्यक पर्ने कुनै वस्तु वा सेवा आफूले चिनेको, पत्याएको वा सिफारिसका आधारमा वस्तु वा सेवा आपूर्तिको काम दिने र सो काम सही ढङ्गबाट भए/नभएको अनुगमन नहुनाले निष्पक्षता शंकास्पद हुन जान्छ । समयमै

कार्यसम्पादन गर्ने दिशामा चासो नदेखाई आर्थिक वर्षको अन्त्यतिर खर्च गर्नाले कति बढी लागत पर्न गयो यकिन गर्न नसके पनि त्यसरी भएको काम अनुशासनहीन हो भन्न हिचकिचाउनुपर्दैन । सार्वजनिक स्रोतको उच्चतम उपयोग गर्ने अवसरप्रति निरपेक्ष रहेमा अनुशासनहीनता बढ्न जान्छ ।

(२) स्थापित कानुनी आधार र प्रक्रियाको पालना

: सार्वजनिक निकायमा अनुशासनको पहिलो सर्त कानुनी प्रक्रियाको अवलम्बन हो । कानूनको पालना र यसप्रतिको संवेदनशीलताकै कारण सार्वजनिक प्रशासन निजी प्रशासनभन्दा पृथक् भएको हो । प्रशासनद्वारा सम्पादित कार्यबाट जनतामा पर्न जाने असर, त्यसप्रतिको जनचासो र जवाफदेहीको व्यापकता आदि विशेषताले गर्दा नै यसलाई कानूनद्वारा व्यवस्थित गर्नुपरेको हो । कानुनी राज्यको अवधारणाअनुसार कानूनको पालना र कानूनको अगाडि सबैलाई समान स्थानमा राख्नुपर्छ । यसबाट सार्वजनिक कारोबारमा हुनसक्ने भेदभाव नियन्त्रण गर्न, गुणस्तरयुक्त वस्तु तथा सेवा प्राप्त गर्न र समान किसिमको पेसा व्यवसायमा लाग्नेबीच स्वच्छ प्रतिस्पर्धालाई प्रोत्साहित गर्न सकिन्छ । त्यसविपरीत कानुनी मर्यादा र प्रक्रियाको पालना नगर्दा अनुशासनहीनता बढ्न जान्छ ।

(३) सार्वजनिक स्रोत-साधनको कानूनसम्मत उपयोग

गर्नु : सार्वजनिक र व्यक्तिगत सम्पत्तिबीचको भेद र त्यसप्रतिको उत्तरदायित्व बिर्सिँदा अनुशासनहीनता बढ्न जान्छ । नेपालमा पदीय प्रभावको उपयोग गरेर व्यक्तिगत स्वार्थसिद्ध गर्ने र सार्वजनिक सम्पत्ति आफ्नो इच्छा मुताबिक उपयोग गर्नसकेमा आत्मसन्तोष अनुभव गर्ने संस्कारले जरो फैलाउँदै छ । पद र प्रतिष्ठाको आकलन व्यक्तिगत लाभका लागि सार्वजनिक स्रोत अनुचित दोहन गर्ने, कानूनबेगर सरकारी कर्मचारीलाई व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि घरायसी काममा लगाउने प्रवृत्ति प्रमुख चिन्ता र चासोको विषय रहे पनि त्यसलाई रोक्न अधिकारसम्पन्न उच्च अधिकारीहरू उदासीन रहेको अवस्था छ । सार्वजनिक स्रोत साधनको परिचालन गर्दा अपनाउनुपर्ने प्रक्रिया, त्यसको प्रयोजन, कसका लागि भन्ने कुरा र कार्यसम्पादन मूल्यांकन गर्ने आधार स्रोत साधन विनियोजन गर्नुपूर्व स्पष्ट हुनुपर्नेमा विकासको गति तीव्र बनाउने र विनियोजन बढाउने धुनमा (क) सम्पादित काम वा प्रदत्त सेवाको लागत यकिन गर्ने, (ख) सम्बन्धित संस्थाको आर्थिक सक्षमता (Financial Viability)बारे स्पष्ट र विश्वसनीय सूचना प्राप्त गर्ने, (ग) आर्थिक व्यवहारका लागि निश्चित प्रक्रियाको पालना गर्ने र (घ) आर्थिक र भौतिक कार्यसम्पादनबीच तुलना गर्ने दायित्व ओभरेलमा परेको छ । अनुशासनहीनता र

सार्वजनिक पदको दुरुपयोगको नियन्त्रण गर्न बाह्य शक्तिभन्दा पनि सम्बन्धित पदाधिकारीको दृढ इच्छाशक्ति, सामाजिक नियन्त्रण र दबाव आवश्यक हुन्छ तथापि निरीक्षण एवं सुपरिवेक्षण पद्धतिमा देखापर्दै गएको

लागि निश्चित पदाधिकारी मात्र नभई हाम्रो आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक तथा प्रशासनिक संयन्त्र र जिम्मेवार पदाधिकारीको कार्यसम्पादन र चिन्तनशैली उत्तरदायी छ । यसका कारण निम्नानुसार छन् :

राजनीतिक कारण	आर्थिक कारण	सामाजिक कारण	प्रशासनिक कारण
अनुशासन कायम गराउन दृढ राजनीतिक इच्छाशक्ति र प्रतिबद्धताको अभाव, सार्वजनिक जवाफदेही, पारदर्शिता र दायित्वको बोध नहुनु, लोकतान्त्रिक संस्थाहरू सक्षम र आफ्नो सार्वजनिक दायित्वप्रति सचेत नहुनु, अनावश्यक राजनीतीकरण बढ्नु र नियन्त्रण प्रणाली प्रभावहीन हुन जानु ।	जीवन निर्वाह खर्चिलो हुँदै गएको कुरामा अधिक जोड दिनु, आर्थिक कार्यसम्पादनका आधार स्पष्ट नहुनु, बजेट प्रणाली सुदृढ र यथार्थमा आधारित नहुनु, अनुगमन प्रणाली सक्षम, निरन्तर र प्रभावकारी नहुनु ।	अनुशासनहीन काम कारबाहीले सामाजिक मान्यता पाउनु, व्यक्तिगत सम्पर्क, परिचय र नातावाद कृपावादलाई महत्त्व दिने परिपाटी कायम रहनु, उपभोगवादी जीवनशैलीप्रति अत्यधिक आकर्षण बढ्नु, सार्वजनिक सम्पत्तिको व्यक्तिगत उपयोग गर्ने आकर्षण बढ्नु ।	प्रशासनिक नियन्त्रणमा फितलोपन, कोही पनि अगाडि नसर्नु, प्रशासकीय परिपाटी र प्रक्रियालाई समय सापेक्ष नबनाइनु, प्रशासनिक जवाफदेही निर्वाहको आधार र प्रक्रिया स्पष्ट नहुनु, बढ्दो राजनीतीकरणले गर्दा प्रशासनिक दक्षता बढाउनेतर्फ ध्यान नदिनु ।

फितलोपनका कारण अनुशासनहीनताले प्रोत्साहन पाउँदैछ ।

(४) जिम्मेवारी वहन गर्ने तत्परता : सार्वजनिक अधिकारीहरू आफूलाई सुम्पिएको जिम्मेवारी निर्वाह गर्न सदा तत्पर रहनुपर्छ । यसको अभावमा सेवा प्रवाह अवरुद्ध हुन जान्छ, आर्थिक सामाजिक प्रगतिमा प्रतिकूल असर पर्छ र जनतामा निराशा छाउँछ जसले सरकारप्रतिको जनविश्वासमा नकारात्मक प्रभाव पर्छ । तर, जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुको सट्टा जिम्मेवारीबाट पन्छिने र अनेक बहाना गरी निर्णय नगर्ने प्रवृत्ति बढ्दै छ । आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा पर्ने विषयहरूमा कानुनले अधिकारको उपयोग नगर्नाले कार्यसम्पादनमा प्रतिकूल असर परेको र अनुशासनहीनतालाई प्रोत्साहन मिलेको छ ।

अनुशासनहीनताका कारण र प्रभाव

जनप्रतिनिधि एवं उच्च पदाधिकारीले आफूलाई सीमाबद्ध गर्न नचाहने, आफ्नो क्रियाकलापमा नियन्त्रण नगरी अरूले मात्र अनुशासन, विधि र प्रक्रियाको मर्यादा राख्न भन्ने प्रवृत्तिले अनुशासन कायम हुन सक्दैन । अनुशासन पालना गराउने पद्धति र प्रक्रियाले नियन्त्रण रेखदेख गर्ने अभिभारा लिनेहरूको व्यवहारको समेत सीमा निर्धारण गर्छ । तर, त्यसप्रति प्रतिबद्धता देखाई कदम नचाल्नाले अनुशासनहीनता सार्वजनिक चासोको विषयका रूपमा सीमित रहेको छ । अनुशासनहीनताका

(१) गलत काम कारबाही रोकनुपर्नेमा लोकप्रियता, अलोकप्रियताको जोड घटाउ र दलीय स्वार्थमा लागेर निर्णय लिने आँट नगर्नाले सुदृढ र न्यायपूर्ण व्यवस्था बसाल्ने लक्ष्य कागजमा सीमित भएको र सार्वजनिक अधिकारीहरूको निष्ठा र निष्पक्षता डगमगाएको छ ।

(२) जनप्रतिनिधिहरूले सार्वजनिक नीति र कार्यक्रमको उद्देश्यमूलक र निष्पक्ष ढङ्गबाट विवेचना गरेमा अनुशासनहीनता रोकन सघाउ पुग्ने भए पनि निर्वाचित कार्यकारिणी र प्रशासन यन्त्रको काम कारबाहीमा स्पष्ट सीमाङ्कन नहुनाले कारणबाट नियन्त्रण र सन्तुलन कायम गर्ने दिशामा फितलोपन देखिएको छ ।

(३) आर्थिक कार्यप्रणालीका आधार र प्रक्रिया स्पष्ट, समयसापेक्ष र सरल बनाउने दिशामा पर्याप्त ध्यान नपुगेका कारण अनुशासनको पालना हुन नसक्ने तर्कहरू पेस हुने गरेका छन् ।

(४) बजेट आर्थिक प्रशासनलाई डोऱ्याउने, औचित्यपूर्ण बनाउने, आय व्ययको सीमा निर्धारण गर्ने माध्यम हो । बजेट व्यवस्थापनमा रहेका कमजोरीका कारण सञ्चालन गरिने कार्यक्रमको औचित्य, आवश्यकता र बजेटबीच सामञ्जस्य कायम गर्न नसक्ने, बजेट विनियोजन, निकास र खर्चबीच तालमेल नहुने अवस्था छ । कार्यसम्पादनका आधारहरूको स्पष्टता मूल्यांकन, विश्लेषण र नियन्त्रणका लागि महत्त्वपूर्ण हुन्छ । कतिपय कार्यक्रम/आयोजनाको कुन आधारमा मूल्यांकन गर्ने

हो सूचक स्पष्ट नभएको कारणबाट (१) कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका कमजोरीबारे ज्ञान नहुने, (२) साधन परिचालनलाई व्यवस्थित बनाउने काम जटिल हुने, (३) साधनको चुहावट भएको सूचना समयमै प्राप्त नहुने, ढिलो प्राप्त भएका कारण असान्दर्भिक हुने र (४) त्रुटि र अव्यवस्थाका लागि जिम्मेवार पदाधिकारी यकिन गर्न कठिन हुने समस्या छन् । अवाञ्छित ढंगबाट आर्जित सम्पत्तिलाई पापको प्रतिफल मान्ने समाजमा जसको शक्ति उसको भक्ति भन्ने भनाइले प्रधानता पाउन थालेको छ । अनुशासनहीन र भ्रष्ट आचरण हुनेलाई समाजले तिरस्कार गर्नुपर्नेमा उपभोगवादी प्रवृत्तिलाई आधुनिकता भनी व्याख्या गर्ने सामाजिक संस्कारले भ्रष्ट आचरण उत्साहित भएको र अनुशासनहीनता बढेको छ ।

(५) नेपाली समाजमा केही वर्षयता भ्रष्टाचार र अनुशासनहीनताले सामाजिक मान्यता पाएको र उपभोगवादी प्रवृत्तिले जरो गाडेको छ । सार्वजनिक सम्पत्ति व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि उपयोग गर्ने गराउने कामप्रति आँखा चिम्लिदिनाले सार्वजनिक सेवा खर्चिलो हुँदै छ । सामाजिक व्यवहारमा सुधार गर्न र अनुत्पादक व्यय रोक्न सोचाइमा मूलभूत परिवर्तन ल्याउने पर्नेछ । प्रशासन सुधार आयोग, २०४८ को प्रतिवेदनमा उल्लिखित भ्रष्टाचारका सामाजिक कारणहरू (१) कर्तव्यनिष्ठ र इमानदारको तुलनामा जुनसुकै प्रकारले भए पनि अर्थोपार्जन गर्नेको सम्मान हुनु, (२) धार्मिक तथा नैतिक मान्यता हालको समाजमा कम हुँदै जानु, (३) सामाजिक रीतिरिवाजमा तडकभडक बढ्दै गएको गैरकानुनी ढङ्गले अर्थोपार्जन गर्ने प्रतिस्पर्धा बढ्नु भनी आँल्याइएको छ ।

(६) व्यक्तिगत सम्पर्क र परिचयलाई महत्त्व दिनु सामाजिक ऐक्यबद्धताको दृष्टिबाट उपयोगी भए तापनि यसले सुशासन कायम गर्न बाधा खडा गरेको छ । चिने जानेको र पारिवारिक सम्बन्धका आधारमा पदीय दायित्व निर्वाहमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष दबाब दिने परिपाटीको चाँडो देखासिकी हुने र उच्च तहमा हुनेले व्यक्तिगत सम्पर्कलाई बढावा दिनाले दुर्गुणको दरिलो जालो बुन्दैछ । यसमा नियन्त्रणका लागि बिरालोको घाँटीमा घण्टी कसले भुन्ड्याउने भनेजस्तो भई कुनै ठोस कदम चाल्न नसकेको अवस्था छ ।

(७) जनताले पाउनुपर्ने सेवाका लागि कुनै खास कारणबिना पर्खनु र अनेक मानसिक उत्पन्न सहनुपरेको कारण भनसुनको संस्कार बढेको छ । अनुचित किसिमबाट आर्जित सम्पत्ति अनुत्पादक काममा खर्च गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै जानाले समाजमा अनुचित

होडबाजी बढाइएको छ । मानिसले बौद्धिक क्षमताको औचित्यमाथि नै प्रश्न गर्न थालेका छन् । इमानदार तिरस्कृत हुनुपर्ने कटु स्थिति छ । दैनिक प्रशासनमा हुनसक्ने त्रुटि एवं चुहावटलाई समयमै नियन्त्रण गर्ने प्रयास नहुँदा भविष्यमा अनेक समस्या सिर्जना हुनेगरेको छ । प्रशासनिक जवाफदेही सार्वजनिक नीति कार्यान्वयन गराउने र त्यससम्बन्धी उत्तरदायित्व वहन गर्ने कुरासँग सम्बन्धित हुन्छ । कतिपय प्रशासनिक निकायको काम कारबाहीबारे कुन आधारमा कसरी जवाफ दिने भन्ने कुरा स्पष्ट नभएकाले नियन्त्रणमा फितलोपन बढेको छ ।

(८) वित्तीय व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली सक्षम, सबल र सान्दर्भिक नभएमा अनुशासनहीनता रोक्ने काम कठिन र दुरुह हुन्छ । सूचना राख्ने र दिने व्यवस्था समयसापेक्ष वा आवश्यकतानुकूल नभएमा वित्तीय व्यवस्थापन औपचारिकता निर्वाह गराउने काममा मात्र सीमित हुन जान्छ । वित्तीय र भौतिक कार्यसम्पादनसम्बन्धी सूचनाबीच तादात्म्य कायम गराउने र त्यसको उपयोगिता बढाउने प्रयास नहुनाले प्रशासनिक नियन्त्रण प्रभावहीन हुन गएको छ । प्रशासनिक र स्वतन्त्र निकायहरूबाट भ्रष्टाचार र अनुशासनहीनताको प्रभावकारी नियन्त्रण हुन नसकेको हो । यसका कारणउपर विचार गर्दा आवश्यक स्रोत साधन उपलब्ध नहुनु, यी निकायका काममा सहयोग नपुऱ्याउनु, निकायमा स्वच्छ छवि भएका जनशक्ति उपलब्ध नगराउनु आदि प्रमुख छन् ।

(९) अनुशासनहीन काम भयो भनी ठोस प्रमाणसहित दर्शाइएका तथ्यका आधारमा पनि कुनै नियन्त्रणात्मक कदम नचालिनाले नेतृत्व वर्गको निष्ठा, निष्पक्षता र सक्षमताप्रति प्रश्न चिह्न खडा भएको छ । प्रशासन यन्त्रको उच्च तहमा संस्थागत विकासलाई कसरी सुनिश्चित गर्ने र कर्मचारीलाई सशक्त बनाउने भन्ने कुरामा चिन्तन हुनुपर्नेमा आजभोलि धेरैजसोले अनुशासनहीन काम कारबाही कहाँ हुन्छ र कसरी हुन्छ भन्ने कुराको चर्चामा बढी समय बिताउने गरेको त्यस्तै ठाउँमा जान आफ्नो विवेक र श्रम लगाउने गर्छन् । एक दिन एक जना निजामती कर्मचारीले कुनै एक संस्थामा रहँदा हाकिमसँग भगडा गरेको कुरा उठाए । त्यसरी हाकिमसँग अभद्र व्यवहार गर्नु राम्रो हो त भनी प्रतिप्रश्न गर्दा उनले 'शाकाहारी अफिसमा पनि के डराउनु' भन्ने जवाफ दिए । निष्ठावान् सुपरिवेक्षकप्रति सहयोगीहरूको धारणा यसरी विकसित हुँदै गएमा सरकारी क्षेत्रमा अनुशासनको स्थिति के होला विचारणीय छ ।

(१०) अनुशासनहीनताबारे चिन्ता व्यक्त गरे तापनि

त्यसलाई रोक्ने दिशामा ठोस कदम चालिएको र राजनीतिक प्रणालीमा परिवर्तन आए पनि यो जटिल समस्या समाधान गर्न पर्याप्त ध्यान गएको छैन । सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने र भ्रष्टाचार रोक्ने विषयलाई आफ्नो नीतिको अग्रस्थानमा रहेको दाबी गर्नेहरूबाट यस विषयमा कुनै ठोस कदम चालिएको छैन । प्रजातान्त्रिक प्रणालीको स्थायित्व र सुदृढीकरणका लागि आर्थिक अनुशासन अपरिहार्य भने पनि त्यस दिशामा हाम्रो प्रतिबद्धता अपर्याप्त छ ।

अनुशासन कायम गर्ने उपायहरू

संयुक्त राष्ट्रसंघीय शैक्षिक, वैज्ञानिक तथा सांस्कृतिक संगठन (UNESCO)को विधानको प्रस्तावनामा युद्ध मानिसको मस्तिष्कमा प्रारम्भ हुने भएकाले यस्को प्रतिरक्षा पनि मस्तिष्कमै बन्नुपर्छ (Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed) भनिएको छ । धन, शक्ति, प्रतिष्ठा र सम्पन्नताको लोभलालचले अनुशासनहीन काम गर्ने भाव मनमा जागृत हुन्छ भने यसलाई रोक्ने उपाय पनि मूलतः मनमै जागृत हुनुपर्छ । अनुशासनहीनताको स्थिति अहिले जुन मोडमा पुगेको छ त्यसलाई मनन गर्दा सार्वजनिक क्षेत्रको कार्य प्रणालीलाई अनुशासित बनाउने काम असम्भव नभए पनि निकै जटिल छ । सार्वजनिक निकायमा काम गर्ने एक जनाले मात्र पनि संयमको ख्याल राखेन, स्वीकृत चालचलन देखाएन भने त्यसको प्रभाव धेरैमा पर्न जान्छ र क्रमशः अनुशासनको सीमा नाघ्ने क्रम थालिन्छ । अनुशासनको प्रसंग चल्दा कतिपयले आफूले मात्र गरेर के हुन्छ भन्ने प्रश्न गरिन्छ तर कुनै बिन्दुमा यसको सुरुवात कुनै व्यक्तिबाट हुनुपर्छ भन्ने कुरा सम्झनुपर्छ ।

अनुशासन कायम गर्न आर्थिक व्यवहार गर्दा पालना गरिनुपर्ने सीमा तथा त्यसका प्रक्रियाहरू स्पष्ट रूपमा निर्धारण गरी त्यसविपरीत भएको अवस्थामा जिम्मेवार व्यक्तिलाई दण्डित गर्नसक्ने अठोट हुनुपर्छ । अनुशासनहीन कामकाज रोक्न निष्क्रिय रहेमा अनुशासनहीनता बढ्दै जान्छ । अहिले प्रचलित परिपाटी हेर्दा अनुशासनहीन काम कारबाहीको नियन्त्रण गर्ने दिशामा समयमै ध्यान नदिने र स्थिति बिग्रन गएपछि पहिलेदेखि चल्दै आएको कुरालाई कसरी नियन्त्रण गर्ने भनी निरीहता देखाइन्छ । नेपालमा भ्रष्टाचार र अनुशासनहीनता रोक्न स्थापना भएका निकायहरूको व्यवस्था हुँदाहुँदै पनि अवाञ्छित क्रियाकलाप किन बढी रहेको छ भन्ने प्रश्नको सबैबाट पाइने जवाफ हो 'नेतृत्व वर्ग नै अनुशासनहीनता र भ्रष्टाचार रोक्ने दिशामा वास्तवमा तत्पर तथा प्रतिबद्ध छैन ।' नेतृत्व

वर्ग यसको नियन्त्रणका लागि पूर्ण प्रयत्नशील नरहेसम्म अनुशासन कायम गर्न सकिँदैन । नेतृत्व वर्गमा रहनेले आफू व्यक्तिगत रूपमा चोखो वा निष्कलंक छु भनेर मात्र हुँदैन, आफ्नो कार्य क्षेत्रमा अनुशासन कायम गर्न पनि सक्षम हुनुपर्छ ।

अनुशासन कायम गर्न राजनीतिक क्षेत्रको अगुवाई, प्रतिबद्धता र सार्वजनिक जवाफदेही निर्वाह गर्ने ढाँचा र आधार संस्थाको कितान गर्नु जरुरी छ । राजनीतिक नेतृत्वले राज्यको अनुहार बदल्न महत्त्वपूर्ण योगदान गर्नसक्ने भएकाले विकास र परिवर्तनको आकांक्षा राख्नेले यसको सक्षमता र प्रतिबद्धतालाई गहन ठानेका हुन्छन् । राजनीतिक क्षेत्रबाट प्रशासकीय अधिकारीको काम कर्तव्यउपर निगरानी राख्ने दायित्वलाई छाडेर आफैँले दैनिक प्रशासनिक काममा हस्तक्षेप गर्नाले नियन्त्रण पक्ष कमजोर हुन गएको छ । नेतृत्व पंक्तिमा रहनेले असल आचरण देखाएर अगुवाई गर्नुपर्नेमा प्रशासनिक अधिकारको उपभोगमा होडबाजी गर्नाले अनुशासनहीनता बढेको छ । राजनीतिक क्षेत्रले अगुवाई नलिई र आफ्नो चिन्तन, व्यवहार एवं कार्यशैलीमा परिवर्तन नल्याई अनुशासनहीनता रोक्न सक्दैन । राज्यलाई दीर्घकालीन प्रभाव पार्ने कुरालाई गुण दोषको आधारमा विवेचना गर्नुपर्नेमा हरेक कुरालाई राजनीतिक दृष्टिबाट हेरियो भने कतिपय राम्रा र मुलुकलाई हित गर्ने कुराबाट विमुख हुनुपर्ने अवस्था आउँछ ।

संसदीय समितिहरूले सार्वजनिक जवाफदेहिताको निर्वाह भए/नभएको कुराको वस्तुपरक ढंगबाट विवेचना गरी सरकारका काम कारबाहीमा अनुशासन प्रवर्द्धन गर्न महत्त्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउन सक्दछन् । सार्वजनिक जवाफदेहीको निर्वाह अनुशासन कायम गराउने दृष्टिबाट महत्त्वपूर्ण हुन्छ । सार्वजनिक निकायले देखाएको कार्यप्रगति यथार्थ हो/होइन, साधन स्रोतको परिचालन कुन किसिमबाट भएको छ, समस्याहरू के छन्, समाधानका लागि कस्ता कदम चालिए, सुपरिवेक्षण तहबाट के कस्तो सहयोग अपेक्षा राखिएको छ भन्ने कुरामा निरपेक्ष रहनाले अनुशासनहीनता बढेको हुँदा निगरानीमा सुधार गर्नु जरुरी छ ।

अनुशासनहीनता रोक्न कर्मचारीलाई जीवन धान्नुपर्ने रकम दिने कुरामा गम्भीरतापूर्वक विचार गर्नुपर्छ । कतिपय आयोजनाहरूमा क्षमताभन्दा बढी साधन विनियोजन भएर कहाँ र कसरी खर्च गरौँ भन्ने कुराले गर्दा अनावश्यक रूपमा खर्च गरिएको देखिन्छ । अनुशासनहीनता बढ्नुका कारणबारे चर्चा हुँदा विद्यमान कानुनी व्यवस्था व्यावहारिक नभएको, कतिपय ठाउँमा स्वेच्छाचारी ढंगबाट प्रयोग गर्न पाउने अधिकार बढी

दिइएको, विभिन्न निकायको कार्यक्षेत्रसँग मिल्दो किसिमको आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी नियम नभएको, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता निर्वाहको आधार स्पष्ट नभएको गुनासो छ । प्रशासनिक परिपाटीलाई सरल, पारदर्शी बनाउनु, नियन्त्रणलाई सुदृढ, क्रियाशील र प्रभावकारी बनाउनु र व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा सुधार गर्नु जरुरी छ ।

अनुशासन प्रवर्द्धन गर्न हाम्रो सामाजिक चिन्तन प्रणालीमा परिवर्तन आवश्यक छ । धेरैजसोले आफ्ना बालबालिकालाई असल र निष्ठावान् भन्दा पनि आर्थिक दृष्टि र शक्ति सम्पन्न हुन शुभकामना दिने र त्यस्तै मानिसबारे चर्चा गर्छौं । यसले बालबालिकाको अभिमुखीकरणमा प्रभाव पारेको र शक्ति संघर्ष अवसरको खोजी गर्ने ध्येय राखेर अगाडि बढेको हुन्छ । सार्वजनिक अधिकारीलाई उनीहरूको सामाजिक दायित्व र आचारको महत्त्व र त्यसले पार्ने प्रभावबारे बुझाउने दिशामा सार्थक प्रयास हुनु जरुरी छ । आचारसंहिताबारे सजग नहुँदा पनि अनुशासनहीनता बढेको छ । त्यसैले विभिन्न चरणमा हुने प्रशिक्षणमा यसबारे सचेत गराइनुपर्छ ।

निष्कर्ष

अनुशासनहीनता र सार्वजनिक पदको दुरुपयोगको नियन्त्रण गर्न बाह्य शक्तिभन्दा पनि सम्बन्धित पदाधिकारीको दृढ इच्छाशक्ति, सामाजिक नियन्त्रण र दबाव आवश्यक हुन्छ तथापि निरीक्षण, सुपरिवेक्षण पद्धतिमा देखापर्दै गएको फितलोपनका कारण अनुशासनहीनताले प्रोत्साहन पाउँदै छ । अनुशासनहीनतालाई निरुत्साहित गर्ने सामाजिक दृष्टिकोण अत्यावश्यक छ । सार्वजनिक क्षेत्रमा अनुशासनका लागि अनुकूल वातावरण सृजना गर्न राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक र प्रशासनिक संयन्त्र तयार हुनुपर्छ । राष्ट्रप्रति सच्चा प्रेम हुने व्यक्तिले राष्ट्रिय हितका लागि बन्ने बाटोघाटो, कृषि उत्पादन बढाउन बनाइने नहर, कुलो, विद्युत् उत्पादनका लागि गरिने काम कमजोर र स्तरहीन भएकामा पनि त्यसलाई आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ र लाभसँग आबद्ध गरेर निरपेक्ष रहने; राष्ट्रिय सम्पदाको संरक्षण सम्भारको काममा लापरबाह रही आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ सिद्ध भएकामा आनन्द मान्ने; भवन, सडक, पुल, खानेपानी, कुलो नहर आदि जस्ता सार्वजनिक उपयोगका साधनको निर्माणमा गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने दिशामा लापरबाही देखाइने र जिम्मेवारी वहन गर्न नचाहने; आज निर्माणमा भएको लापरबाहीले भोलि आफ्नै जिउज्यानमा हुनसक्ने खतराबारे समेत ख्याल नराख्ने र राष्ट्रिय ढुकुटीमा जानुपर्ने रकमलाई आफ्नो बगलीमा पुर्‍याएर सन्तोष र गर्वको अनुभूति गर्नेजस्ता संकीर्ण प्रवृत्ति त्याग्नैपर्छ ।

(टीआई नेपाल र पूर्वकर्मचारी सेवा परिषद्को संयुक्त छलफल कार्यक्रममा प्रस्तुत कार्यपत्र)

भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा समस्या भए हामीलाई खबर गर्नुहोस्

शुल्क नलाने फोन नम्बर

९६६० ०९ २२ २९९



टेलिफोन

०९ ४४७५२६२



फ्याक्स

०९ ४४७५९९२



एसएमएस

९८४३२४९९०९



ई-मेल

complain@tinepal.org

भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणमा सदाचार अपनाऔ

पो.ब.नं.: ९९४८६, छकुबकु मार्ग, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल

Email: trans@tinepal.org, Website: www.tinepal.org, @tinepal



ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल

भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य



अष्टाचार विरूद्धको चित्रकला २०७७, सुनिता राणा

विद्युतीय ऊर्जा पहुँचवालाहरूको सोखका साधनमात्र नभै सर्वसाधारणका लागि पनि हुनुपर्छ ।

नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल

पारदर्शी खरिद प्रक्रिया जसले जीवन बचाउँछ

ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल नेपाल
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

टी.आई. नेपाल

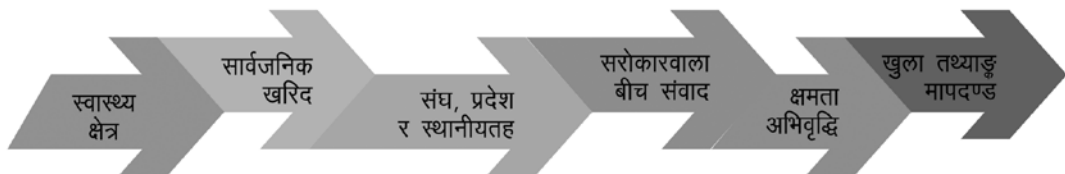
ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टी.आई.) नेपाल देशका हरेक क्षेत्रमा पारदर्शिता र जिम्मेवारीपनको पैरवीमार्फत सार्वजनिक जवाफदेही अभिवृद्धि गर्न र भ्रष्टाचार रोक्न समर्पित नागरिक संस्था हो। यो संस्था काठमाडौं जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता भई समाज कल्याण परिषद्मा आबद्ध छ। टी.आई. नेपाल विश्वभरि भ्रष्टाचारविरुद्ध अभियानको अगुवाइ गर्ने संस्था ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलको राष्ट्रिय च्याप्टर हो।

नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल (OC4H)

खरिद प्रक्रिया सही नहुँदा स्वास्थ्य सेवाको स्तर खस्कन्छ फलस्वरूप धेरै देशमा नागरिकहरू उपचार खर्च व्यहोर्ने नसक्ने अवस्थामा पुग्छन्। स्वास्थ्य क्षेत्रको खरिद प्रक्रियामा भ्रष्टाचार हुँदा औषधिको अभाव, उच्च मूल्य वृद्धि, गलत औषधिको घुसपैठ र कम गुणस्तरका औषधि भित्रिन्छन्।

खुला करार खरिद चक्रका सूचना सबै ले उपयोग गर्न सक्ने गरी प्रकाशन गर्ने

अभ्यास हो। यसले सार्वजनिक सम्पत्तिको ठूलो हिस्सा इमान्दार, स्वच्छ, र प्रभावकारी ढंगले खर्च हुने कुराको सुनिश्चितता गर्दछ। नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल (Open Contracting for Health-OC4H) टी.आई. हेल्थ इनिशिएटिभको सहयोगमा टी.आई. नेपालद्वारा सञ्चालित दुई वर्षे परियोजना हो। यसले स्वास्थ्य तथा खरिद सम्बद्ध सरकारी निकाय, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज र सरोकारवालाको संलग्नतामा नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि वकालत गर्दछ।



क्रियाकलाप

खुला करारका तथ्याङ्कको प्रवर्धन सदाचारपूर्ण खरिद प्रक्रियाका विषयमा सरोकारवालाहरूसँग सर्वपक्षीय छलफल सरोकारवालाबीच खुला करारका लागि सहकार्य ज्ञानको दायरा बढाउन टुलकिट र हाते पुस्तिकाको प्रवर्धन खुला करारका लागि निर्धारित तथ्याङ्कको ढाँचा (OCDS) बारे प्रशिक्षण

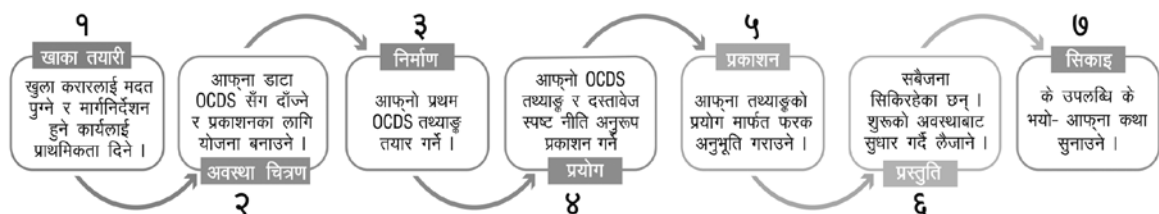
खुला तथ्याङ्क विषयक सूचना, शिक्षा र सञ्चार सामग्री तथा मिडियाको उपयोग औषधिको गुणस्तर र मूल्यबारे बजार अवलोकन खुला करारका लागि अनुसन्धान तथा पैरवी सहकर्मीहरूबीच सिकाइ आदान प्रदान गर्न क्षेत्रीय गोष्ठी करार प्रक्रियाको स्तर मूल्याङ्कन औषधि उद्योग तथा स्थानीय सरकारमा खुला करारका लागि निर्धारित ढाँचा तथ्याङ्क (OCDS) को प्रयोग गराउन पहल।

अपेक्षित प्रतिफल

खुला करारको कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकायको क्षमता अभिवृद्धि गरी दीगो र प्रभावकारी सञ्जालहरूको विकास।

स्वास्थ्य क्षेत्रमा सेवा/सामग्री आपूर्ति गर्ने व्यवसायीहरूलाई खुला करारको लाभबारे जानकारी गराई व्यवसायका लागि यसले फाइदा पुऱ्याउने तथ्यको जानकारी।

स्थानीय नागरिक समाजको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै दीगो र निरन्तर सहकार्यका माध्यमबाट सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा संलग्नता।



नेपालमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको अवस्था

□ यूएस.डी.सी.

स्वास्थ्य सेवाअन्तर्गत सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया अत्यन्त जटिल मानिन्छ । प्रभावकारी खरीद नीति निर्माण र कार्यान्वयनले उच्च गुणस्तर, लागत प्रभावकारिता, स्थानीय जनसंख्याको स्वास्थ्य आवश्यकताअनुस्र्म स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन मद्दत गर्छ । यस उद्देश्यका लागि ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालले 'ओपन कन्ट्र्याक्ट फर हेल्थ (OC4H) परियोजना सुरु गरेको छ । स्वास्थ्यका लागि खुला सम्झौता (OC4H) परियोजनाले स्वास्थ्यसम्बन्धी खरिद व्यवस्थापनलाई अझ बढी खुला र प्रभावकारी बनाउन प्रयत्न गर्नेछ ।

यस परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारको समग्र स्वास्थ्य क्षेत्रको दृष्टिकोण नेपाल स्वास्थ्य क्षेत्र रणनीति (NHSS २०१५-२०२०)मा उल्लेख गरिएको छ । स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय (MoHP)को लक्ष्य 'उत्तरदायी र न्यायपूर्ण स्वास्थ्य सेवा वितरण प्रणाली'मार्फत सबै व्यक्तिको स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्नु रहेको छ । NHSS ले यो लक्ष्य प्राप्त गर्न निम्न कार्यनीतिहरू निर्धारित गरेको छ :

- पूर्वाधार विकास, मानव संसाधन व्यवस्थापन, खरिद र आपूर्ति शृंखला व्यवस्थापन ।
- स्वास्थ्य सेवा वितरण गरिने संस्थाहरूमा गुणस्तर सुधार गर्ने ।
- स्वास्थ्य सेवाको उचित उपयोग गर्ने ।
- योजना र बजेटलाई विकेन्द्रीकृत तथा सुदृढ बनाउने ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा व्यवस्थापन सुधार र सुशासन कायम गर्ने ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रको वित्तीय अवस्थामा दिगोपना ल्याउने ।
- स्वस्थ जीवनशैली र वातावरणमा सुधार ल्याउने ।
- आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन गर्ने ।
- सबै तहका निर्णय प्रक्रियामा सुधार ल्याउने ।

उक्त परिप्रेक्ष्यमा टीआई नेपालले स्वतन्त्र अनुसन्धानकर्ता संस्थामार्फत गरिएको अध्ययनको निष्कर्ष निम्नबमोजिम छन् :

विद्यमान सार्वजनिक खरिद ऐन सम्पूर्ण सरकारी क्षेत्रका लागि बनेको हुँदा उक्त ऐनको दायरा निकै फराकिलो भएको हुँदा स्वास्थ्यसम्बन्धी छुट्टै खरिद ऐनको आवश्यकता महसुस भएको पाइयो ।

त्यसैगरी निःशुल्क औषधि निम्न आधारमा वितरण गरिएको थियो :

- नेपाल सरकारको चिकित्सा नीति
- बिरामीको आर्थिक अवस्था
- बिरामीको अवस्था
- अस्पताल र खोप शिविरमा आउने सबै बच्चाहरूलाई खोप
- नेपालको संविधान २०७२ बमोजिम ।

अस्पतालहरूले सामना गरेका समस्याहरू :

- स्टकको अभाव
- भण्डारण समस्या
- यातायात समस्या
- आपूर्ति समयमा उपलब्ध नहुनु

स्वास्थ्य सुविधा प्रदान गर्ने निकायका गुनासाहरू :

- आवश्यक निःशुल्क औषधिको अनुपलब्धता
- औषधि खरिदका लागि अपर्याप्त रकम
- निःशुल्क औषधि सबैका लागि उपयोगी नभएको
- निःशुल्क औषधि सबैलाई उपलब्ध नभएको
- बिरामीको आवश्यकताअनुसार औषधि उपलब्ध नहुनु

निःशुल्क औषधिहरू र परिवार नियोजन उपकरण र खोपको उपलब्धता र पहुँचको स्थिति :

वितरण प्रक्रिया : नेपालको संविधान (२०७२) बमोजिम संघीय संरचनाबाट केन्द्रीकृत वितरण प्रणालीको अन्त्य भएको छ । चिकित्सा वितरण प्रक्रियालाई सहज बनाउनका लागि योजनाबद्ध समन्वयात्मक प्रयासहरूको आवश्यकता छ । यद्यपि, हाल निम्न प्रक्रिया अपनाइएको छ :

- ❑ LMS ले केन्द्रीय खरिद दृष्टिकोण अनुसरण गर्दै ।
- ❑ प्रदेश र स्थानीयस्तरले निःशुल्क औषधि र आधारभूत स्वास्थ्य उपकरणहरू आफैँ किन्न सक्छन् ।

गुणस्तरको लागि LMS ले गरेको अभ्यासहरू :

- ❑ उचित प्याकेजिङ
- ❑ चिस्यान प्रक्रिया
- ❑ यातायातको सुरक्षित साधनको व्यवस्था
- ❑ निःशुल्क औषधि र आधारभूत स्वास्थ्य उपकरणहरूको आपूर्तिको गुणस्तर कायम राख्न नियमित अनुगमन ।

निःशुल्क औषधि वितरण, परिवार नियोजन र आधारभूत स्वास्थ्य उपकरणको व्यवस्थापनमा देखापरेका समस्याहरू :

- ❑ भण्डारण समस्या
- ❑ यातायात समस्या
- ❑ समयमा उपलब्ध नहुने समस्या

निःशुल्क औषधि, परिवार नियोजन र उपकरणका साधनसम्बन्धी जनताका मुख्य गुनासाहरू :

- ❑ समयमा उपलब्ध नहुनु
- ❑ निःशुल्क औषधि, परिवार नियोजन साधन र उपकरणको अपर्याप्तता
- ❑ गुणस्तरीय सेवाको अभाव
- ❑ स्थानीयस्तरमा सेवा प्रदायकको अभद्र व्यवहार ।

स्वास्थ्य सेवामा सदाचारिता (Integrity) सम्बन्धित मुद्दाहरू :

- ❑ सामान्यतया भुक्तानी १५ दिनमा हुने गरेको तर कहिलेकाहीँ प्रमाणीकरणमा लामो समय लाग्ने कारण ३० दिनमा पनि हुने गरिएको ।
- ❑ संघीय र प्रान्तीय सरकारले योजनाअनुसार समन्वयात्मक रूपमा खरिद गर्नुपर्ने ।

स्वास्थ्य सेवाग्राहीको धारणा :

- ❑ स्थानीय स्वास्थ्य सुविधाका बारेमा जानकारी रहेको
- ❑ स्वास्थ्य सूचनासम्बन्धी जानकारी स्थानीय स्वास्थ्यकर्मीबाट, सूचना सामग्री तथा नागरिक बडापत्रबाट प्राप्त गर्ने गरेको ।
- ❑ स्थानीय स्वास्थ्य सेवाग्राहीले सेवाका लागि कुनै शुल्क तिर्नु नपरेको

स्वास्थ्य सामग्री खरिद र सेवा प्रवाहबीचको अन्तर्सम्बन्ध :

समग्रमा खरिद र सेवा प्रवाहबीचको सम्बन्धलाई सुधार गर्न निम्न सुझाव प्राप्त भए :

- ❑ जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने
- ❑ स्थानीय सरकारको सशक्तीकरण
- ❑ समन्वयात्मक रूपमा योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने
- ❑ समयमै आवश्यक औषधि र चिकित्सा उपकरणको आपूर्ति गर्ने
- ❑ आपूर्ति मागसँग मिल्नुपर्ने
- ❑ स्थानीय सरकार र जिल्लास्थित स्वास्थ्य कार्यालयहरूबीच राम्रो समन्वय हुनुपर्ने
- ❑ समयमा आवश्यक औषधि आपूर्ति हुनुपर्ने
- ❑ जनस्वास्थ्य समिति (पीएचसी)को सिफारिसबमोजिम आवश्यक औषधिको परिपूर्ति गर्ने ।

अध्ययनका आधारमा गरिएका सिफारिसहरू

(क) सरकारका लागि सुझाव :

संस्थागत संरचना:

- ❑ स्वास्थ्य सामग्री खरिदका लागि छुट्टै ऐनको प्रवर्द्धन हुनुपर्ने ।
- ❑ संघीय, प्रादेशिक र स्थानीयस्तरका सरकारबीच योजना बनाउनका लागि समन्वय गर्ने कानुनी प्रावधान हुनुपर्ने ।

व्यवस्थापन सुधार :

- ❑ औषधिको म्याद समाप्त भई हुनजाने क्षति कम गर्न स्वास्थ्य सेवाको दक्षता सुधार गर्ने ।
- ❑ स्वास्थ्य सेवाको उचित योजना, खरिद र वितरण गर्न स्थानीयस्तरका सरकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❑ स्वास्थ्य सुविधाका लागि स्थानीयस्तरलाई पर्याप्त मात्रामा निःशुल्क औषधि, परिवार नियोजनका साधन र आधारभूत स्वास्थ्य उपकरण उपलब्ध गराउने ।
- ❑ ग्रामीण र सहरी नगरपालिकाहरूको स्थानीयस्तरका स्वास्थ्य एकाइहरूका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन गर्ने ।

(ख) नागरिक समाजका लागि सुझाव :

- ❑ स्वास्थ्य सामग्री खरिदका लागि छुट्टै ऐन बनाउन नीति-निर्माताहरूसँग संवादका लागि सहजीकरण गर्ने ।

- ❑ OC4H परियोजनाको प्रावधानअनुसृत योजना बनाउन र सामग्री खरिद गर्न LMS, प्रादेशिक र स्थानीयस्तरको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❑ OC4H एजेन्डाअनुसार काम गर्न सम्बन्धित एजेन्सी र व्यक्तिहरूसँग गठबन्धन गर्ने ।
- ❑ सम्बन्धित स्वास्थ्य कार्यालयहरूलाई आवश्यक सुधारका लागि सूचित गर्ने ।
- ❑ OC4H दृष्टिकोणअनुसार स्वास्थ्य समग्री खरिद, सेवा वितरणमा दक्षता र प्रभावकारिताको स्तर बुझ्नका लागि अन्य प्रदेशमा पनि स्वास्थ्य सेवाको अध्ययन गर्नुपर्ने ।

(ग) निजी क्षेत्रका लागि सुझाव :

- ❑ गुणस्तरीय गोदामहरू र चिकित्सा भण्डारण सुविधाका लागि निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्नुपर्ने ।
- ❑ ढुवानीकर्ताले गुणस्तरीय यातायातको साधनमार्फत समयमै ढुवानी गर्नुपर्ने ।
- ❑ आपूर्तिकर्ता र फर्महरूलाई सार्वजनिक खरिद ऐनको पूर्ण ज्ञान हुनुपर्ने र सोहीबमोजिम कार्य गर्नुपर्ने ।

[टीआई नेपालका लागि युनिभर्सल सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी (यूएस.डी.सी.) द्वारा सम्पन्न अध्ययनको सारांश]

अपिल

शिक्षा, स्वास्थ्यजस्ता जनसरोकारका कामसम्बन्धी योजना, बजेट र खर्चका विवरणबारे सहज तवरले सूचना पाउनु हरेक नागरिकको अधिकार हो । सरकार, नागरिक समाज र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा आम-नागरिकको स्वास्थ्य र जीवन रक्षाका लागि स्वास्थ्य क्षेत्रसम्बन्धी खरिद-बिक्री, सेवा र सूचनाप्रवाह खुला र पारदर्शी बनाऔं ।



**ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल**

भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

सम्पत्ति हाम्रो सेवक मात्र बनोस् ।

स्वास्थ्य उपचार सेवा, औषधि र सामग्रीको गुणस्तर र मूल्यको बजार मूल्यांकन

□ सी.आर.ई.एच.एस.एस.

पृष्ठभूमि

स्वास्थ्य सेवा मानव जीवनका लागि महत्त्वपूर्ण पक्ष हो । मानव जीवनमा उपचार व्यवस्था र औषधिले स्वस्थ जीवनयापनका लागि प्रत्यक्ष असर गर्छ । स्वास्थ्य सेवा र औषधि गुणस्तरयुक्त भएमा मात्र स्वास्थ्य उपचार सेवा प्रभावकारी हुन सक्छ । अर्कोतिर न्यून स्वास्थ्य सेवा र कम गुणस्तरयुक्त औषधिको प्रयोगले मानवीय स्वास्थ्यमा नराम्रो असर गर्छ । गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा मूलतः विज्ञ स्वास्थ्यकर्मीको उपलब्धता, आधुनिक स्वास्थ्य प्रणाली तथा उपकरण, र उपलब्ध औषधिको गुणस्तरमा भर पर्छ । औषधिको गुणस्तरीयता, औषधिमा प्रयोग गरिएका विभिन्न खाले तत्वका साथसाथै यसको खरिद प्रक्रियासँग पनि जोडिएको हुन्छ । यो अध्ययनले उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा, निःशुल्क वितरण गरिने औषधिको मूल्य र गुणस्तरका साथसाथै COVID-19 महामारीसँग सम्बन्धित औषधि, औषधि मूल्य र खरिद प्रक्रियासँग रहेर नेपालका स्वास्थ्य संस्थाहरू र खरिद प्रक्रियासँग सम्बन्धित विभिन्न सरकारी निकायसँग अध्ययन गरेको छ ।

विधि

यो अध्ययनमा क्रस-सेक्सनल वर्णनात्मक विधिको प्रयोग गरिएको छ । प्रदेश २ र ३ मुख्य अध्ययन क्षेत्र रहेका छन् भने प्रत्येक प्रदेशबाट चार/चारवटा गरी कुल आठवटा जिल्ला उद्देश्यअनुसार अध्ययन क्षेत्रका रूपमा छनोट गरिएको छ । कुल आठ जिल्लाबाट चार औषधि व्यवसायी, ५८ स्वास्थ्य संस्था, ३३ स्थानीय निकाय (जो स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित सामग्रीको खरिद प्रक्रियामा संलग्न रहन्छन्) र १५२ स्वास्थ्य सेवाग्राही गरी कुल २४७ जना सहभागी रहेका छन् ।

खुला प्रश्नावलीको प्रयोग गरी प्रत्यक्ष व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता विधिद्वारा सूचना संकलन गरिएको छ । संकलित सूचनालाई इडिटिङ र कोडिङपश्चात् Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) सफ्टवेयरमा

राखेर विश्लेषण गरिएको छ । उक्त विश्लेषण गरिएका सूचनाहरूलाई आवश्यकताअनुसार विभिन्न गणितीय रूपमा जस्तै: प्रतिशत, बारम्बारता, तालिका, टेबल र चार्टमा प्रस्तुत गरी व्याख्या गरिएको छ ।

परिणाम :

निःशुल्क औषधिको मूल्य र गुणस्तर

निःशुल्क औषधिको मूल्य: धेरैजसो औषधि व्यवसायीले निःशुल्क औषधिको मूल्य सरकार आफैँले निर्धारण गर्ने र उक्त मूल्य निर्धारणको तरिका अन्य औषधिको जस्तै हुने जानकारी गराएका छन् । निःशुल्क औषधिमा यो औषधि निःशुल्क वितरणका लागि वा नमुना औषधि भनेर प्रस्ट रूपमा किटान गरिएको हुन्छ । निःशुल्क औषधि खरिद प्रक्रियामा मूलतः तीनवटा खरिद प्रक्रिया : सीधा खरिद, खुला प्रतिस्पर्धा, र ई-बिडिङ धेरै मात्रामा प्रयोग भएको पाइएको छ । यी प्रयोगमा आएका खरिद प्रक्रियाका विधिहरू खरिद ऐन, नियम, तथा निर्देशिकाकाको आधारमा तय गर्ने गरेको पाइयो । उल्लिखित खरिद प्रक्रियाहरू पारदर्शी हुनुका साथै ऐनले निर्दिष्ट गरेको हुनाले छनोट गरेको पाइएको छ । स्वास्थ्य संस्थाको स्तरलाई प्रमुख आधार बनाई निःशुल्क औषधिको वितरण गर्ने गरेको पाइयो । सम्पूर्ण औषधि व्यवसायीमध्ये, आधाजसोले VAT/TAX लाग्ने कुरा उल्लेख गरे भने आधाले नलाग्ने कुरा बताए ।

निःशुल्क औषधिको गुणस्तर : निःशुल्क औषधिको गुणस्तरताको परीक्षण औषधिको प्रत्येक ब्याचको परीक्षणद्वारा गर्ने गरेको पाइएको छ । यदि औषधि कम्पनीहरूले सहमतिअनुसारको गुणस्तरीय औषधि उपलब्ध गराउन नसकेको खण्डमा कम्पनीलाई कालोसूचीमा राख्ने कुरा चार भागको तीन भाग औषधि व्यवसायीहरूले बताए । औषधिको प्रकारअनुसार यसको गुणस्तरीयताको मापन गर्न कम्तीमा दुई हप्तादेखि छ महिनासम्म लाग्ने र यो गुणस्तरीयताको मापन अन्य औषधिको जस्तै हुने उल्लेख गरे । औषधिको

गुणस्तरीयताको परीक्षण गर्ने क्रममा धेरैजसोले यसलाई सुरक्षित ठाउँमा सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने गरेको पाइयो । निःशुल्क औषधि प्रयोगकर्तामध्ये, पाँच भागमा चार भागले उक्त औषधिको प्रयोगबाट रोग पूर्ण रूपमा निको भएको बताएका छन् । त्यस्तैगरी पाँच भागमा तीन भाग निःशुल्क औषधि प्रयोगकर्ताले औषधिको प्रयोग मिति भएको औषधि प्राप्त गरेको उल्लेख गरे ।

COVID-19 सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको मूल्य र गुणस्तर :

COVID-19 सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको मूल्य : सम्पूर्ण औषधि कम्पनीहरूले COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि तथा परीक्षण सामग्रीको मूल्य निर्धारण सरकार स्वयंले गर्ने र उक्त मूल्य निर्धारण प्रक्रिया अन्य औषधिको जस्तै हुने बताए । खरिद प्रक्रियाका धेरै विधिमध्ये विशेषतः खुला विधि र ई-विधिलाई अत्याधिक रूपमा प्रयोग गरेको पाइएको छ । उक्त विधि बढी मात्रामा प्रयोग हुनुमा यिनीहरू प्रयोग हुँदा हुने पारदर्शिता र ऐन वा नियमले दिशानिर्देश गरेका कारण उल्लेख गरेका छन् । COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि तथा परीक्षण सामग्रीको मूल्यको आदानप्रदान बिलको माध्यमबाट गरिने कुरा उल्लेख गरे । धेरैजसोले यसको थोक र खुद्रा मूल्य नभएको भनेका छन् भने थोरैले थोक र खुद्रा मूल्य हुन्छ भनेका छन् । यसमा VAT/GST लागू हुन्छ, जसमा धेरैजसोले सरकारी र गैरसरकारी दुवै क्षेत्रमा लागू हुन्छ भनेका छन् भने थोरैले मात्र गैरसरकारी क्षेत्रमा मात्र लागू हुने बताएका छन् ।

अधिकांश उपभोक्ताले PCR/RDT परीक्षणको शुल्क लाग्ने बताएका छन् । उक्त शुल्क प्रत्येक तह तथा स्वास्थ्य संस्थाअनुसार पाइएको छन् । उपभोक्ताले PCR/RDT परीक्षणको शुल्कका रूपमा न्यूनतम १००० रुपियाँदेखि अधिकतम ५५०० रुपियाँसम्म लाग्ने गरेको उल्लेख गरेका छन् । स्वास्थ्य सेवा लिएका करिब-करिब आधाजतिहरूले PCR/RDT परीक्षणको नतिजाका लागि १२० घण्टाभन्दा पनि बढी समय कुर्नुपरेको बताएका छन् ।

COVID-19 सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको गुणस्तर : औषधि खरिद प्रक्रियासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सरकारी निकायले COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको गुणस्तरताको मूल्यांकन सरकार स्वयंले गर्छ । र, उक्त मूल्यांकन औषधिको प्रत्येक ब्याचमा गर्छ । यदि कुनै औषधि कम्पनीले सम्भौताअनुसारको गुणस्तरीय सामान (औषधि र सामग्री) उपलब्ध नगराएमा उक्त सम्भौता रद्द गर्ने गरेको अधिकांशले बताए । औषधिको गुणस्तर परीक्षण औषधिको प्रकारअनुसार कम्तीमा एक हप्तादेखि बढीमा

छ महिनासम्म लाग्दछ । उक्त परीक्षणको विधि अन्य औषधिको जस्तै हुन्छ । धेरैजसोले उक्त परीक्षण गर्ने क्रममा औषधिलाई उपयुक्त ठाउँमा भण्डारण गर्ने गरेको र कमैले केन्द्रीय औषधि भण्डारमा भण्डारण गर्ने गरेको बताएका छन् ।

COVID-19 महामारीको समयमा स्वास्थ्य सेवाको मूल्यांकन

COVID-19 महामारीको समयमा स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता : संघीय सरकारका तीनै तहका १०५ भन्दा पनि माथिका स्वास्थ्य संस्थाका भौतिक पूर्वाधार COVID-19 महामारीको उपचारका लागि पर्याप्त छैनन् । यसै सन्दर्भमा COVID-19 महामारीसँग सम्बन्धित बिरामीलाई करिब ८० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थाले घरमै बेग्लै (Home Isolation)मा बस्न सुझाउने गरेको पाइएको छ भने थोरै (१० प्रतिशत)ले मात्र अन्यत्र अस्पतालमा प्रेषण गर्ने गरेको पाइएको छ । तर, केही अस्पतालले नियमित बिरामीलाई अन्य वार्डमा सारेर भए पनि स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरेको पाइएको छ । करिब १० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा COVID-19 को बिरामीको लागि छुट्टै Isolation कक्ष नभएको अवस्था छ । यो अवस्थामा ७० प्रतिशतभन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थाले घरमै बेग्लै (Home Isolation) बस्न सल्लाह दिने गरेको, २० प्रतिशतले थप कोठा थपेर, ४ प्रतिशतले नियमित बिरामीलाई अन्य वार्डमा सारेर र ४ प्रतिशतले COVID-19 का बिरामीलाई भर्ना नै नगर्ने गरेको पाइएको छ । ७० प्रतिशतभन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यकर्मीको अभाव देखिएको छ । यो अवस्थामा करिब ८० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीलाई उपल्लोस्तरको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने गरेको छन् भने करिब २० प्रतिशतले कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई दुई सत्रमा विभाजन गरी स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरेका छन् भने एकदम कम प्रतिशत (४ प्रतिशत) ले COVID-19 का बिरामीलाई भर्ना नै नगरेको पाइयो ।

करिब ६५ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा व्यक्तिगत सुरक्षाका सामान प्रशस्त रहेको पाइयो भने ३५ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त नभएको र ती पर्याप्त नभएका स्वास्थ्य संस्थालाई विभिन्न दातृ निकाय तथा अन्य संस्थाबाट सहयोगमा आउने कुरा उल्लेख गरेका छन् । कुल स्वास्थ्य संस्थामध्ये १६ प्रतिशतले मात्र PCR परीक्षण सेवा, ३२ प्रतिशतले PCR/RDT सेवा दिने गरेको र आधाभन्दा बढी (५१ प्रतिशत)ले यो सेवा उपलब्ध नभएको बताएका छन् । उक्त ३२ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्था जसले PCR/RDT सेवा उपलब्ध गराएका छन् । उनीहरूमध्ये ५० प्रतिशतले परीक्षण सामग्री सधैं उपलब्ध

हुने र ५० प्रतिशतले सधैं उपलब्ध नहुने उल्लेख गरेका छन् । त्यस्तैगरी PCR/RDT सेवा नहुने स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीलाई माथिल्लो स्वास्थ्य संस्थामा जस्तो (हेल्थ पोस्टले जिल्ला अस्पताल, जिल्ला अस्पतालले प्रदेश अस्पताल र प्रदेश अस्पतालले केन्द्रीय वा COVID-19 विशेष अस्पतालमा प्रेषण गर्ने गरेको पाइयो ।

६५ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थाले COVID-19 सँग सम्बन्धित बिरामीलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरेको बताए । र, उक्त स्वास्थ्य संस्था करिब-करिब सबैले (९८ प्रतिशत) PCR/RDT को परीक्षण सेवा निःशुल्क भएको बताए तर धेरै कम (२ प्रतिशत)ले मात्र परीक्षणको शुल्क लाग्ने बताए । उक्त (२ प्रतिशत) स्वास्थ्य संस्थाले यदि बिरामीले परीक्षण शुल्क तिर्न नसकेको खण्डमा गरिब र विपन्न सेवाग्राही फर्म भर्न लगाएर निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था रहेको बताए । ९५ प्रतिशत स्वास्थ्य सेवाग्राहीले स्वास्थ्यकर्मीले व्यक्तिगत सुरक्षाका सामानहरू लगाएर उपचार प्रदान गरेको बताए ।

COVID-19 महामारीको समयमा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर :

COVID-19 महामारीको संक्रमण सँगसँगै विज्ञ स्वास्थ्यकर्मीको आवश्यकता धेरै गुणाले बढेको छ । नेपालका अधिकांश (८२ प्रतिशत) स्वास्थ्य संस्था विषयविज्ञ स्वास्थ्यकर्मी जस्तै : मेडिकलविज्ञ, छातीविज्ञ र संक्रमणविज्ञका साथसाथै परिचारिका र सहयोगी कर्मचारी नै नभएको पाइयो । यसका साथसाथै करिब ८० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा अध्ययन-अनुसन्धान र परीक्षणको निर्णय गर्ने सेवा जस्तै : Radiologist, Pathologist, Microbiologist, and Lab Technician नभएको उल्लेख गरे । उक्त विषयविज्ञ सेवा नभएका स्वास्थ्य संस्थामध्ये ७५ प्रतिशतले बिरामीलाई अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने गरेको, करिब २० प्रतिशतले भएका स्वास्थ्यकर्मीबाट नै उपचार सेवा प्रदान गरेको पाइयो । धेरैजसो (९१ प्रतिशत) स्वास्थ्य संस्थामा ICU र Ventilator खालका सेवा नभएको पाइएको छ । करिब ६० प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थाले स्वास्थ्य संस्थाबाट उत्पादन हुने फोहोर पदार्थ गाड्ने, करिब ५० प्रतिशतले Inclinator गर्ने र ४७ प्रतिशतले अन्यत्रै व्यवस्थापन गर्ने गरेको पाइएको छ ।

निःशुल्क औषधि र COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको बजेट र खर्च :

निःशुल्क औषधिको बजेट र खर्च : आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा हरेक स्थानीय तहले निःशुल्क औषधिसम्बन्धी बजेट छुट्याउने गरेको पाइयो । यसरी छुट्याउने गरेको उक्त बजेटमा एकस्मिता भने पाइएको छैन । किनकि हरेक स्थानीय निकायको

फरक प्राथमिकता र फरक आवश्यकता हुन्छ । यसरी हेर्दा स्थानीय निकायमा सबैभन्दा कम ४,५०,००० र सबैभन्दा बढी ६०,००००० रूपैयाँ छुट्याइएको पाइएको छ । खर्चतर्फ हरेक स्थानीय निकायले कम्तीमा ३,४०,००० देखि बढीमा ५०,००००० सम्म निःशुल्क औषधि खरिद गरेको उल्लेख गरेका छन् । यी तथ्यका आधारमा आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को निःशुल्क औषधिमार्फत छुट्याइएको बजेटभन्दा खर्च कम भएको देखिन्छ ।

आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा स्थानीय निकाय बजेटमा सबैभन्दा कम ३,६५,००० र सबैभन्दा बढीमा ३०,००००० छुट्याइएको पाइएको छ । सोही आर्थिक वर्षको कुल खर्च भने न्यूनतम १३,६५,००० र अधिकतम ३०,००००० देखिन आएको छ । यो आर्थिक वर्षमा छुट्याइएको कुल रकमभन्दा खर्च बढी भएको पाइएको छ । अर्कोतर्फ आर्थिक वर्ष ०७६/०७७ को तुलनामा यो वर्षको बजेट र खर्च केही कम नै छ ।

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा अन्य दुईवटा आर्थिक वर्षको तुलनामा निःशुल्क औषधिमार्फत छुट्याइएको बजेट धेरै कम छ । उक्त आर्थिक वर्षमा न्यूनतम १,१०,००० र अधिकतम १५,००,००० छुट्याइएको पाइएको छ । उक्त छुट्याइएको न्यूनतम बजेटभन्दा बढी र अधिकतम छुट्याइएको बजेटभन्दा कम बजेट निःशुल्क औषधिमार्फत खर्च भएको पाइएको छ । समग्रमा भन्नुपर्दा जे-जति बजेट छुट्याइए तापनि यसलाई परिस्थितिअनुसार थप-३६ गर्ने गरेको स्थानीय निकायका अधिकारीहरूले बताए । उक्त थप-३६ गर्ने आधार प्राकृतिक विपत्ति, Epidemic, Pandemic र यसका असरमा निर्भर गर्छ ।

COVID-19 सँग सम्बन्धित बजेट र खर्च :

COVID-19 को संक्रमण फैलिएसँगै हरेक स्थानीय तहले यसको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि यसको असर र प्रसारका आधारमा बजेट छुट्याउने गरेको पाइयो । जसमा अहिलेसम्मको उपलब्ध रेकर्डअनुसार न्यूनतम १६,६७,१३० देखि अधिकतम ८०,००,००० सम्म बजेट छुट्याइएको छ । खर्चतर्फ न्यूनतम १०,००००० देखि ७५,००००० सम्म खर्च भएको रेकर्ड पाइएको छ । अधिकांश स्थानीय निकायका अनुसार COVID-19 सँग सम्बन्धित बजेट र खर्चको बढ्दै गएको र निश्चित खर्च विवरण आउन बाँकी नै रहेको बताएका छन् ।

निष्कर्ष :

सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि स्वास्थ्य संस्थाका भौतिक पूर्वाधार र उपकरणहरू (अस्पतालको संरचना, बेड संख्या, मेडिकल उपकरण, परीक्षण

सामग्री), मानवीय जनशक्ति (विषयविज्ञ स्वास्थ्यकर्मी) र गुणस्तरीय औषधिको अभाव नै ठूलो चुनौतीका रूपमा देखापरेको छ । र, COVID-19 को संक्रमणपश्चात् यो चुनौती धेरै गुणाले बढेको छ ।

निःशुल्क वितरण गरिने औषधि र COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि तथा परीक्षण सामग्रीको मूल्यको निर्धारण स्वयं सरकारले गर्छ । निःशुल्क रूपमा प्रदान गरिने औषधिमा स्पष्ट रूपमा निःशुल्क औषधि वा नमुना औषधि भनेर उल्लेख गरिएको हुन्छ । निःशुल्क औषधि र COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको गुणस्तरता प्रत्येक ब्याचको परीक्षणविधिद्वारा गरिन्छ । उक्त परीक्षणको अवधि दुई हप्तादेखि छ महिनासम्म लाग्दछ । धेरैजसो स्वास्थ्य सेवाग्राहीले निःशुल्क औषधिसेवन गरेपश्चात् रोग निको/सन्धो भएको जानकारी गराएका छन् । कुल सेवाग्राहीमध्ये अधिकांशले निःशुल्क वितरण गरिने औषधिहरू म्याद स्पष्ट रहेको भनेर भनेका छन् भने केही थोरैले मात्र औषधि सकिने अन्तिम म्यादका बारेमा केही जानकारी नभएको बताए ।

निःशुल्क औषधिको जस्तै COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र उपकरणको पनि सरकारले नै मूल्य निर्धारण गर्ने गर्छ । समग्रमा COVID-19 सँग सम्बन्धित सामानको थोक र खुद्रा मूल्य नभएको उल्लेख गरेका छन् । सम्पूर्ण औषधि कम्पनी COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीमा VAT/GST लाग्ने कुरामा सहमत छन् भने उक्त कुरा दुवै सरकारी र निजी क्षेत्रमा लागू हुने बताएका छन् । अधिकांश सेवाग्राहीले PCR/RDT परीक्षण सशुल्क भएको भनेका छन् र उक्त रकममा एकरूपता छैन । उक्त परीक्षणका लागि सेवाग्राहीले न्यूनतम १,००० देखि अधिकतम ५,५०० रुपैयाँसम्म मूल्य तिर्नुपरेको बताएका छन् । धेरैजसो सेवाग्राहीले PCR परीक्षणको रिपोर्ट आउन १२० घन्टाभन्दा पनि बढी समय लागेको बताएका छन् ।

COVID-19 सँग सम्बन्धित औषधि र परीक्षण सामग्रीको सम्पूर्ण खरिद प्रक्रियाका साथसाथै गुणस्तरको मूल्यांकन सरकार स्वयंले गर्छ । उक्त कार्य गर्दा प्रत्येक ब्याचको नमुना छनोट गरेर गर्ने गरिन्छ । यसै क्रममा यदि कुनै औषधि कम्पनीले सम्झौताअनुसारको स्तरीय सामान (औषधि र सामग्री) उपलब्ध गराउन नसकेको खण्डमा उक्त सम्झौता रद्द गर्ने गरेको पाइयो । औषधिको गुणस्तर परीक्षणको अवधि औषधिको प्रकारअनुसार कम्तीमा एक हप्तादेखि बढीमा छ महिनासम्म लाग्दछ । COVID-19 को गुणस्तरको परीक्षणको विधि अन्य औषधिको जस्तै हुन्छ । परीक्षण गर्ने क्रममा औषधिलाई कतिपयले उपयुक्त ठाउँमा भण्डार गरेर र

कतिपयले केन्द्रीय औषधि भण्डारमा भण्डारण गरेर गर्ने गरेको पाइएको छ ।

संघीय सरकारका तीनै तहका अधिकांश स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त र उपयुक्त भौतिक पूर्वाधार छैनन् । भौतिक पूर्वाधारका साथसाथै Isolation कक्ष र बिरामी बेडको पनि अभाव देखिन्छ । यति मात्र नभएर विज्ञ स्वास्थ्यकर्मीको पनि अभाव नै देखिन्छ । यस्तो परिस्थितिमा धेरैजसो स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीलाई उनीहरूको स्वास्थ्य अवस्था हेरेर घरमै Isolation बस्ने, उपल्लो वा सुविधासम्पन्न स्वास्थ्य संस्थामा पठाउने तथा केहीले नियमित बिरामीलाई अर्को वार्डमा पठाएर सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । स्वास्थ्यकर्मीको हकमा अधिकांश स्वास्थ्य संस्थाले कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई नै विभिन्न सत्रमा विभाजन गरेर र केहीले नयाँ स्वास्थ्यकर्मी भर्ना गरेर सेवा प्रदान गरेका छन् । अर्कोतर्फ कतिपय स्वास्थ्य संस्थाले COVID-19 का बिरामीहरूलाई भर्ना नै नगरेको पनि भेटिएको छ । यसो हुनुका पछाडि स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य उपकरण र भौतिक पूर्वाधारको अभावलगायतका कारण देखिन आउँछन् ।

धेरैजसो स्वास्थ्य संस्थामा व्यक्तिगत सुरक्षाका सामानहरू (PPE) प्रशस्त छन् । प्रशस्त नभएका स्वास्थ्य संस्थालाई विभिन्न दातृनिकाय तथा अन्य व्यक्ति वा संस्थाबाट उपलब्ध हुँदै आएको छ । कुल स्वास्थ्य संस्थामध्ये एक तिहाइले मात्र PCR/RDT परीक्षण, २० प्रतिशतभन्दा कमले PCR परीक्षण गर्ने गरेको र आधाभन्दा बढीले कुनै पनि परीक्षण गरेका छैनन् । र, ती कुनै पनि परीक्षण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीहरूलाई उपल्लो स्वास्थ्य संस्थामा (हेल्थ पोस्टले जिल्ला अस्पताल, जिल्ला अस्पतालले प्रदेश अस्पताल र प्रदेश अस्पतालले केन्द्रीय वा COVID-19 विशेष अस्पतालमा) प्रेषण गर्ने गर्छन् ।

धेरैजसो स्वास्थ्य संस्थाले COVID-19 महामारीसँग सम्बन्धित बिरामीहरूलाई सेवाप्रवाह गरेको छन् । जसमध्ये करिबकरिब सबैले PCR/RDT को परीक्षण निःशुल्क हुने कुरा बताएका छन् । तर, निःशुल्क नभएको बताउनेले यदि कुनै बिरामीले खर्च बेहोर्न नसकेको खण्डमा गरिब र विपन्न सेवाग्राही फर्म भर्न लगाएर निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने गरेको पाइयो । करिबकरिब सबै स्वास्थ्यकर्मीले व्यक्तिगत सुरक्षाका सामानहरू लगाएर उपचार प्रदान गरेको पाइएको छ ।

धेरैजसो स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यकर्मीको अभाव त हुँदै थियो त्यसमामाथि COVID-19 महामारीको संक्रमण सँगसँगै विज्ञ स्वास्थ्यकर्मीको आवश्यकता धेरै गुणाले बढीको छ । प्रायः स्वास्थ्य संस्थाहरू विषयविज्ञ

स्वास्थ्यकर्मी जस्तै : मेडिकल, छाती, संक्रमणलगायतका विज्ञको चरम अभाव देखिन्छ । यसका साथसाथै विभिन्न अध्ययन अनुसन्धान र परीक्षण गर्न र परीक्षणको निर्णय गर्नका लागि विज्ञहरु जस्तो : Radiologist, Pathologist, Microbiologist र Lab Technician छैनन् । धेरैजसो १९०५० भन्दामाथि स्वास्थ्य संस्थामा ICU र Ventilator सेवा छैन । विज्ञ स्वास्थ्यकर्मी र यी उपकरणहरु नहुँदा धेरैजसो स्वास्थ्य संस्थाले बिरामीलाई उपल्लो स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्ने गरेको पाइएको छ । पाँचको तीन भाग स्वास्थ्य संस्थाले उत्पादित फोहोर पदार्थ गाड्ने, आधाजसोले Inclinator गर्ने र आधाभन्दा कमले अन्यत्रै व्यवस्थापन गर्ने गरेको पाइएको छ ।

प्रत्येक स्थानीय तहले हरेक आर्थिक वर्षमा निःशुल्क औषधिका लागि निश्चित बजेट छुट्याउने गर्छन् । उक्त बजेटमा एकस्पता भन्ने पाइँदैन । किनकि हरेक स्थानीय तहका आ-आफ्नै प्राथमिकता र आवश्यकता हुने गर्छन् । आर्थिक वर्ष २०७६/७७, २०७५/७६ र २०७४/७५ मा निःशुल्क औषधमा स्थानीय निकायले व्यवस्था गरेको बजेटमा सबैभन्दा बढी आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा छुट्याइएको पाइन्छ । त्यसैगरी सबैभन्दा कम बजेट आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ सालको निःशुल्क औषधमा छुट्याइएको बजेट दुवैमा (न्यूनतम र अधिकतम)भन्दा खर्चको परिमाण कम भएको देखिन्छ । त्यस्तैगरी आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजन गरिएको न्यूनतम बजेटभन्दा करिब चार गुणा बढी खर्च भएको छ भने अधिकतम विनियोजित बजेट र खर्च बजेट बराबर छ । अन्य दुईवटा आर्थिक

वर्षका तुलनामा यस २०७४/७५ सालको विनियोजित रकम धेरै मात्रामा कम छ । आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को अधिकतम बजेटभन्दा चार गुण कम र २०७५/७६ भन्दा दुई गुणा कम रकम विनियोजन गरिएको थियो । यसमा विनियोजन गरिएको न्यूनतम रकमभन्दा बढी र अधिकतम बजेटभन्दा कम बजेट खर्च भएको छ । सारमास प्रत्येक आर्थिक वर्षमा निःशुल्क औषधिको नाममा जे-जति बजेट विनियोजन गरिए तापनि यसलाई आवश्यकताअनुसार थपघट तथा रकमान्तरण गर्ने गरेको पाइयो । उक्त थपघट तथा रकमान्तरणका आधार प्राकृतिक विपत्ति, Epidemic, Pandemic लगायतका अन्य परिस्थितिजन्य घटना र यिनीहरूको प्रभावहरूमा निर्भर गर्छ ।

COVID-19 को संक्रमण सँगसँगै यसको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि हरेक तहमा केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकारले महामारीको असर र यसको प्रसारको आधारमा बजेट विनियोजन गरेका छन् । जसमा अहिलेसम्मको उपलब्ध तथ्यांकअनुसार न्यूनतम १६,६७,१३० देखि अधिकतम ८०,००,००० सम्म बजेट छुट्याइएको पाइन्छ । खर्चतर्फ न्यूनतम १०,००००० देखि अधिकतम ७५,००००० सम्म खर्च भएको तथ्यांक पाइएको छ । अधिकांश स्थानीय निकायका अनुसार COVID-19 सँग सम्बन्धित आर्थिक कारोबार दिनानुदिन बढ्दै गएको र निश्चित विवरण आउन बाँकी नै रहेको बताएका छन् ।

[टीआई नेपालका लागि सेन्टर फर रिसर्च अन एजुकेशन, हेल्थ एण्ड सोसियल साइन्स (सी.आर.ई.एच.एस.एस.) द्वारा सम्पन्न अध्ययनको सारांश]

पारदर्शी खरिद प्रक्रियाका लागि अपिल

शिक्षा, स्वास्थ्यजस्ता जनसरोकारका कामसम्बन्धी योजना, बजेट र खर्चका विवरणबारे सहज तवरले सूचना पाउनु हरेक नागरिकको अधिकार हो । सरकार, नागरिक समाज र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा आम-नागरिकको स्वास्थ्य र जीवन रक्षाका लागि स्वास्थ्य क्षेत्रसम्बन्धी खरिद-बिक्री, सेवा र सूचना प्रवाह खुला र पारदर्शी बनाऔं ।



**ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल**

भण्डाचार विरुद्धको सहकार्य

www.transparensi.org [/transparensi](https://www.facebook.com/transparensi.nepal)

The Excessive Election Campaign Expenses may facilitate Corruption and Criminalisation in Politics

□ **Raju Man Singh Malla**
Member, TI Nepal



1. Background

Elections are the foundation of democracy as they allow citizens to actively engage in the democratic process of choosing their government representatives from competing representatives of political parties and ideologies. Nepal being a democratic republic state follows democratic representation through mixed electoral system. In Nepal, the electoral system goes through two phases which are First-Past-The-Post (FPTP) and Proportional Representation (PR) due to which our country is known as the follower of a mixed system. Voters elect 275 members to the House of Representatives (HoR) with 60 percent of representatives chosen through an FPTP system, while the remaining 40 percent will be elected through a Proportional Representation (PR) system.

Elections require candidates to campaign in their constituency to publicly share their goals and commitments towards society at large and their constituency in particular. For the election campaign candidates and political parties either fund their campaigning on their own or raise funds from different sources, including governments, political parties, individuals, and institutions. The money used to finance campaign activities is called campaign finance. In recent decades political corruption has been a topic of study in a number of disciplines. One of the areas of interest in this field is campaign

finance. And, the corruption related to political party funding poses one of the greatest threats to democracy and economic development worldwide.

In 2017, Nepal successfully conducted the first set of elections for the three levels of government, namely the local, provincial and federal elections under the new federal system which consolidated democracy in the country. The Local bodies election, which was conducted after more than 20 years, was held in three phases for governments in the urban and rural municipalities. The legislative elections were held for the federal government and seven provincial assemblies. There is a rising concern about the high election expenditure incurred by candidates and their supporters and the Government during the elections. The high cost of the election is not only an opportunity cost for a developing country like Nepal and but also calls into question the integrity of the electoral democracy.

The money used to finance campaign activities is called campaign finance. In recent decades political corruption has been a topic of study in a number of disciplines. One of the areas of interest in this field is campaign finance. And, the corruption related to political party funding poses one of the greatest threats to democracy and economic development worldwide.

The excessive campaign expenses always create a persistent perception that the honest people can not contest the election due to lack of large amount of money needed for the election campaign.

2. Excessive Expenditure in the election

In the last election, despite the Election Commission placing a ceiling of Rs 2.5 million and Rs 1.5 million for the Federal House of Representatives and Provincial Assemblies respectively on election expenditure, parties' spending is believed to have run into the billions. Experts and anti-corruption campaigners stating a failure to ensure financial transparency facilitates corruption and criminalizes politics. If political parties and their candidates spend disproportionate amounts of money while campaigning, they are more inclined to recoup the money after winning the elections, which leads to a vicious cycle of corruption. If large amounts of cash are required to adequately contest the elections, candidates are likely to turn to criminal elements to finance their campaigns, which in turn leads to corruption later on.

A political party not being transparent or remaining silent about their financial sources. The law on political parties states that a party should ensure that the donor reveals the source of income only if the donated amount is above a certain threshold. But no one knows where the money came from, as the parties are not obligated to reveal the sources of all their income. As per the law on political parties, parties are required to conduct transactions of any amount above Rs 25,000 through banks.

One of the news articles of the daily newspaper 'The Kathmandu Post' published that The CPN-UML, one of the constituents of the Nepal Communist Party, made earnings of just Rs64.67 million in the fiscal year 2016-17, followed by the CPN (Maoist Centre), the other constituent, whose earnings were shown to be Rs 33.4 million, according to the audit reports they submitted. The Nepali Congress showed its income at Rs 30.76 million. Their candidates,

however, employed helicopters on the campaign trail and spent lavish amounts, blatantly ignoring the Election Commission threshold.¹

The Section 38 of the Act Relating to the Political Parties, 2073 made a provision for the political parties, as per that provision a party should not receive donations on the condition that the donors will benefit in return. Section 24 of the Election Commission Act, 2073 specify the ceiling of the expenses allowed to be incurred by political parties or candidates and no political parties or candidates taking part in the election shall make or cause to be made, expenses in excess of the ceiling fixed by the Commission. In accordance to the Section 25 of the Election Commission Act, the political parties or candidate having the obligation to submit details of election expenses to the Commission within thirty days of the final result of the election.

The Election Commission Act allows the commission to impose a fine on a candidate or a party that spends more than the threshold or fails to submit a report in time. The commission, however, has never imposed fines on any candidate or party. As per the law, those who do not pay the fine could be disqualified from participating in any elections for up to six years. The commission has not yet taken such a step, which anti-corruption activists say "is understandable."

With measures to prevent high spending in elections not forthcoming, the expenditure pattern is on the rise. And, the parties are also increasingly picking the wealthy, business people, and contractors to contest elections.

Similarly, Election (Offense and Punishment) Act, 2073 has restricted activities such as crossing limitations in campaign expenditure, government/NGO funding, parties funding each other, providing cash or kind to voters, distribution of alcohol, publicity materials such as poster banners, use of vehicles belonging to the government, education institution, NGO.

¹ <https://kathmandupost.com/politics/2020/03/10/parties-spend-millions-on-elections-facilitating-corruption-and-criminalisation-experts-say>.

A Study Report of Election Expenditure Survey of 2074 BS provides the following data:

S. No.	Subject Matter for Local Election of 2074 B.S.	Expenditure
1	Cost for Local Election of 2074 B.S.	Rs.6942 Crores was spent
2	The Candidates and their supporters	Rs.5096 Crores was spent
3	Government expenditure	Rs.1846 Crores was spent
4	Average Expenditure per vote	Rs.4923 was spent

S. No.	Subject Matter for State and Federal Parliamentary Election of 2074 B.S.	Expenditure
1	Expenditure for provincial and Federal Parliamentary Elections	Rs.6221 Crores was spent
2	The Candidates and their supporters	Rs.4595 Crores was spent
3	Government Expenditure	Rs.1626 Crores was spent
4	Average Expenditure per vote	Rs.4040 was spent

The Election Commission has determined the following as Election Expenditure Title:

- ☐ Nomination of candidates
- ☐ Worker operations
- ☐ Transport
- ☐ Electrical materials
- ☐ Publicity activity
- ☐ Victory Walk (Vijay Ryali)

The high spending on elections has a negative influence on the electoral integrity in Nepal. The electoral integrity is called into question because of unequal access to funds among candidates, the high influence of financiers, lack of transparency of financial accounts, and lack of accountability in the election cycle. Further, it was noted that the probability of getting elected increases with an increase in campaign expenditure.

3. Solution

A. Legislative Arrangement:

The provision mentioned under Section 25 and 26 of the Election Commission Act, 2073 restrain excessive expenditure during the election and allocates a fine if the expenditure crosses the threshold. Further, refusal to pay the fine amounts to disqualification from participating in any elections for up to six years. In practice provisions of the law is non-existent form since the Commission has not allocated or never taken the step to charge fines to any candidate despite knowing the fact that their candidates employed helicopters on the campaign trail and spent lavish amounts, blatantly ignoring the Election Commission threshold. It is a known fact that most of the office bearers' appointment is political by nature but the political influence must not overrule the law. Therefore, systematic regulation of legal provision of excessive expenditure restriction can control the vicious cycle of corruption.

Similarly, the restrictions and penalties specified by the Election (Offense and Punishment) Act, 2073 must be strictly regulated since the legal framework vividly set a ground for maintenance of the code of conduct. The Election Commission should take stronger steps to ensure that the government, political parties, and the candidates strictly adhere to the election code of conduct.

B. State Funding:

State funding and auditing by the Office of Auditor General for political parties can bring transparency. Election Commission proposed state funding to political parties based on the votes they obtained in the last elections. Auditing done by the Auditor General's Office would result in transparency. The Auditor General's Office can prepare its audit reports and findings for the public, which can then become a subject of discussion in Parliament. As per section 25 of the Election Commission Act, the political party is obliged to submit its report within thirty days but in practice, less than 50% of the political party fail to submit their audit report. The trend of receiving a donation for the political campaign

from various business personality, contractors', etc. need to be restricted to build fairness in the election system. The casting for a vote must be based on the vision and mission of the party instead of any monetary benefit to voters.

C. Technological Advancement:

Boosting up of Technological Advancement by the introduction of software and software security. With the massive mobilization of funds to contest polls, the Election Commission must proceed with the planning to introduce a special software to ensure transparency in the resource mobilization of political parties.

D. Awareness to citizens and Recruitment of Temporary Police

The recruitment and task allocation of the temporary police should be increased and clear enough to include observing and monitoring of the violation of the election codes of conduct particularly in terms of the campaign expenses in and around the area that they are deputed. Police must not be selected on the recommendation of political leaders.

An effective voter education, which makes the voters aware of their rights and responsibilities, will enable the voters to select candidates based on merits by actively participating in the electoral process.

Conclusion

Observing billions of rupees being spent for the election or rightly stated as election expenditure has failed to ensure financial transparency and has facilitated corruption. The failure of financial transparency when it comes to the political parties has not just facilitated corruption, but it also allowing the criminalization of politics. Political party remaining silent regarding financial source has criminalized politics. Therefore, state funding, auditing from the Office of Auditor General, technological advancement must be promoted. Lastly, the legal provisions enshrined in the Election Commission Act, 2073, Election (Offense and Punishment) Act, 2073 and the Act Relating to the Political Parties, 2073, which are the regulatory mechanism that must be well implemented since the Act sets the ground for fair and disciplined political culture. ◀◀

विपद् व्यवस्थापन	सबैले ध्यान दिउं
विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, योजना र पूर्व तयारीको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको हो भन्ने यहाँलाई थाहा छ ?	■ विपद्बाट हुने जोखिम र बच्ने उपायबारे जनचेतना अभिवृद्धि गरौं । ■ जोखिमयुक्त घर/बस्ती/स्थानको पहिचान गरौं । ■ विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्न सहयोग गरौं । ■ विपदमा सुरक्षित हुने स्थान र खास क्षेत्रहरू पहिचान गरौं । ■ विपद्बाट हुने क्षति न्युनिकरण गर्नेबारे पूर्व तयारी शुरू गरौं । ■ आफ्नो क्षेत्रको घर धुरी तथ्याङ्क अध्यावधिक गरौं । ■ विपद् व्यवस्थापनको काम र बजेटबारे जानकारी लिऔं । ■ साथै, विपद् व्यवस्थापनमा स्थानीय सरकारले गर्नुपर्ने कामहरू भए नभएको बारे जानकारी लिऔं । विपद् व्यवस्थापन, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा सबैले सहयोग गरौं अनि क्षति र जोखिम न्युनिकरण गरौं ।
 ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपाल भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य	छकुबकु मार्ग, नयाँबानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल, पोष्ट बक्स नं: ११४८६ फोन: ००९७७-१-४४७५२६२, ४४७५०६२, फ्याक्स: ००९७७-१-४४७५११२ टोलफ्री नं: १६६०-०१-२२-२११, नोटिस बोर्ड सेवा: १६१८-०१-४४-७५-११२ E-mail: trans@tinepal.org, Web: www.tinepal.org ००/tinepal सहयोग:  European Union

TRANSPARENCY INTERNATIONAL (TI) NEPAL

FACT SHEET DATED 01.01.2078

Registered	Bhadra 2053
TI National Chapter affiliation till	Baisakh 2079
TIN Official Chapter Representative (OCR) for TI (Berlin) AGM	President or his nominee (voting right)
Offices	1 Kathmandu
Affiliated Organizations, Baisakh 2078	14
TIN Founding members	15
TIN AGMs till Baisakh 2078	25
TIN Ex. Com. Meetings till Baisakh 2078	268
TIN Constitutional amendments till Baisakh 2078	5
Current TIN EC	8 Members with previous EC experience, Only 1 first time member, EC Gender ratio - Female 22%, Male 78%
Collective Experience of current TIN EC members as on Baisakh 2078	28 man-years
Current TIN Members, Baisakh 2078	62
TIN Membership Gender Ratio	Female 15% : Male 85%
TIN Members' Average Age	70+ years
TIN Membership fee	Rs 1000/ annum- Individual; Rs. 2000/ annum- Institutional
TIN Presidents till Baisakh 2078	12 (around 20% of membership)
Renewed TIN Member, Baisakh 2078	53 (around 86% of membership)
TIN Portfolio holders till Baisakh 2078	26 (around 42% of membership)
EC members till Baisakh 2078	11 + 26 (portfolio holders) (around 60% of membership)
Honorary Members till Baisakh 2078	5
TIN EC membership requirement	Fulfilling Bidhan Criteria, By EC invitation only, Elections, Register of Interest form, Code of Conduct
TIN EC meeting frequency	Once in 2 months as per Bidhan
TIN Management Sub Committee (MSC) meeting	Portfolio Holders (4) + ED (1). As needed. Reports to EC
TIN Membership Expansions	By EC decision only, Last expansion 3 years back. A membership sub-committee in operation.
TIN Projects as on Baisakh 2078	3

Project Donors	TI, TI-UK
Project Name/Focus	OC4H (Open Contracting for Health), CGI (Climate Governance Integrity), T-SAI (Social Accountability)
Project management	OC4H (Tumburu Gautam), T-SAI (Binod Bhattarai), CGI (Prakritishree Adhikary)
Expiry of TIN projects	OC4H - (Jestha 2078/June 2021), CGI - (Mangsir 2078/December 2021), TSAI - (Shrawan 2080/August 2023)
TIN Office operations hours/days/holidays	Compatible with Government timing/day/holiday
TIN Project operation modality	ED supervision; Coordinator/Senior Officer/ Program Officer coordination/ execution/ certification
TIN Operations Guided by	Laws, TIN Constitution, Operational Manual 2020, Agreements, Annual Plan and Budget, Project Proposal, Donor guidelines, DAO/SWC provisions, Guidelines related to - Affiliated Organization, District Office Operations and Vehicle Use
TIN Project Fund use modality	Project Fund has separate bank account (operated by President/Secretary General/ Treasurer – any 2)
TIN Daily Expenditure modality	1 Operational Account (operated by Secretary General/ Treasurer/ Executive Director /Senior Officer (Finance Person)- any two - on the basis of bulk reimbursements from Project accounts
TIN Procurement provisions	Below 1 lakh direct by ED, 1-5 lakh 3 quotations by MSC, Above 5 lakh public bids by MSC
TIN Recruitment modality	By MSC through public notice or internal transfers.
TIN Staff HR cost breakdown	Basic salary, Retirement Fund, Transport Expense, Festival Bonus, Medical and GP insurance, Gratuity, Accumulated Leave - all taxable
TIN Staff Leave provisions	Annual (16), Sick (7), Maternity (60), Paternity (15), Mourning (Min 3-max 15), Compensation
TIN Daily expenses (fooding + lodging) rate per night	For travels in TIN events; President NRs. 3000, EC member NRs. 2640, Staff NRs. 2400, Day trip NRs.1000
TIN Annual Expenditure f/y 076/077	NRs. 2.8 crore
TIN Expenditure Projection f/y 077/078	NRs. 2.6 crore
Bank Interest Rate on Fixed Deposits	6.6% - 9.6%
TIN Funds as on 1 Baisakh 2078	NRs. 1.66 crore (approx.)



Act Against Corruption Today

TRANSPARENCY INTERNATIONAL NEPAL

PRIORITIES 2021-2022

(CONCEPT NOTE)

CONTEXT

Corruption in Nepal is endemic. It is the key obstacle to socio-economic development. Corrupt practices have gained a foothold in areas of public and private life in the absence of effective deterrents. Despite proclaiming anti-corruption drive, the political establishment has been unwilling to provide adequate response to this menace. The efforts of civil society are encouraging but they too need to be more effective. Corruption hampers society as a whole, limits development, creates a popular mistrust of public officials and discourages private investment.

Corruption needs to be addressed for creating a just society and sustainable long-term human development. This imperative is magnified in the present context. The multi-dimensional quest for good governance has broadened the role of civil society in fighting corruption and promoting good governance. A PEST analysis portrays the current situation.

Political context

- ☐ Political instability
- ☐ Lack of political will and determination to fight corruption
- ☐ Impunity and Protectionism
- ☐ Political sector perceived as most corrupt
- ☐ New beginning - elected representatives, federalism

Social context

- ☐ Money matters in society
- ☐ Materialistic culture
- ☐ Acceptance of the anti-Corruption agenda
- ☐ Mutual interest to build common ground

Economic context

- ☐ Rising inflation and low income
- ☐ Fiscal indiscipline and irregularities
- ☐ Depleting donor support on governance agenda

Legal context

- ☐ Weak rule of law/enforcement
- ☐ Lengthy justice system
- ☐ Basic legal framework in existence

Technological context

- ☐ Prominence of social media
- ☐ Technology (Mobile, Internet)
- ☐ Information data exchange including open data/big data

TRANSPARENCY INTERNATIONAL NEPAL

Transparency International Nepal (TIN) is a civil society organization dedicated to increasing public accountability and curbing corruption in all walks of life. It is registered at the Kathmandu District Administration Office and affiliated with the Social Welfare Council. TIN is one of the national chapters

of Transparency International, a NGO that leads a global movement against corruption in more than 100 countries.

To curb corruption, TIN's vision is to build a transparent and accountable society towards a corruption-free Nepal. Its mission is to initiate, pursue, and promote integrity and corruption-control. Its goals are to enhance integrity and ethical standards, build coalitions against corruption and build a credible and sustainable TIN. It values Transparency Accountability, Integrity, Justice and Equity, Courage, Solidarity, Democracy, Honor and Dignity.

TIN operates with an Executive Committee and a Secretariat working closely to execute organizational policies and programs. The Executive Committee (EC) is elected by the General Assembly (GA) which meets annually. Elections of the President and EC members are held once every two years. EC produces organizational policies, and annual progress and financial reports. EC approved programs are executed by the Secretariat. A SWOT analysis presents TIN strengths and weaknesses.

SWOT ANALYSIS – TI-NEPAL

Strengths

- ☐ Neutrality/Independence
- ☐ Credibility/operational mechanism
- ☐ International Brand
- ☐ Movement/voluntarism approach
- ☐ Research based advocacy
- ☐ Media receptivity
- ☐ Acknowledgement by the state
- ☐ Public Trust

Opportunities

- ☐ New beginnings - federalism
- ☐ New laws/policies/structures being framed
- ☐ Anti-Corruption still a top global priority
- ☐ Positive perception of TIN
- ☐ Increasing awareness of the people on corruption issues

Weaknesses

- ☐ Inadequate advocacy in political sector
- ☐ Donor dependency/Resource constraints
- ☐ Less activeness in voluntarism
- ☐ Non-diversity in membership
- ☐ Less social media campaign
- ☐ Result/impact measurement difficulty

Threats

- ☐ Prolonged political transition
- ☐ Lack of implementation of laws
- ☐ Weak institutional framework
- ☐ High public expectations
- ☐ Lack of resource on governance agenda

FRAMEWORK OF THE STRATEGIC PLAN 2018-2022

TIN Strategic Plan 2018-2022 embodies collective commitment of the organization to the advancement of indicated priorities in the fight against corruption; 'Working Together against Corruption' is the motto of the Strategic Plan. The Plan is the result of a wide and inclusive consultation process across TIN and key stakeholders using surveys, meetings, interviews and written inputs. It builds on the experiences, successes and challenges of the last two decades and recognizes the immediate contextual challenges. It focuses on key areas of action and lists priorities but is not meant to cover every aspect of TIN operations. Addressing the corruption environment of today and what might unfold in the coming years, the strategy takes our mission further with greater clarity and focus.

TIN aims to pursue the Plan with passion, professionalism and innovative outlook. The Strategic Plan has identified four major directions as part of the road map for the 2018-2022 period. The directions are:

- (1) Advocacy and Intervention,
- (2) Prevention, Enforcement and Fairness,
- (3) Citizens and Grassroots Engagement
- (4) Communities, Institutions and Partners

Priorities for 2021-2022:

Based upon the TI-Nepal Strategic Plan 2018-2022, the Executive Committee, elected by the 25th Annual General Meeting of TIN, has identified the main priorities for the years 2021-2022 as under:

Direction 1: Advocacy and Intervention

Intervene to ensure accountability and financial transparency of political parties

Corruption and black money continue to influence politics and elections. The nexus between political leaders and corporate groups affects policies and plans and serve the interests of elite groups funding political parties rather than the people they are meant to represent. This lack of transparency in funding is also related to a lack of internal democracy in political parties. Both the situations challenge public and political accountability. TIN will intervene with programs and measures to be adopted to ensure improvement in transparency of political party operations and finances.

Pursue Code of Conduct and monitor Conflicts of Interest in public officials

Codes of Conduct comprise a key element in establishing an ethical regime. They specify acceptable and unacceptable behavior (misconduct) and contain provisions for contravention. Regulatory framework for the pursuance of codes of conducts exists in all governmental and professional sectors, however monitoring on their compliance is weak. Conflicts of interest in policymaking, legislations, government decisions, court verdicts, state facilities, medical allowances have become regular. Compliance of the code of conduct and addressing conflicts of interest situations in public officials at all levels and spheres will be devised and disseminated.

Advocate and intervene for transparency and accountability in private business

Lack of transparency and accountability in the private sector not only erodes trust but also jeopardizes honest business work. It is a known fact that the private sector, as a supply agent, can play a big role in reducing bribery, irregularities, misuse of state funds and eventually corruption. Ethical business practices, social responsibility and fair business principles are some areas that the private sector has to be engaged in to make it transparent and accountable as required by the United Nations Convention against Corruption (UNCAC). Efforts will be made to work with the private sector to help the sector live up to expectations with respect to social responsibility and general accountability.

Direction 2: Prevention, Enforcement and Fairness

Focus on critical sectors and suggest measures for improvements

Although corruption is rampant in all sectors, there are some specific sectors which are more challenged and prone to corruption and irregularities. Critical laxities in education, health, foreign employment, public service delivery, reconstruction, climate change, open contracting, social accountability, revenue, and budget and procurement services will be identified and corrective measures suggested. The performance will be assessed periodically

Engage with relevant institutions at all levels of the Government- federal, provincial and local

Controlling corruption is an accepted responsibility of government institutions and related agencies at all levels. However, efforts of the government alone are not sufficient. The government needs engagements of anticorruption agents and advocates from the outside. TIN will establish closer ties and working relationship with provincial and local governments by mobilizing its affiliates and district offices, to generate and support integrity-friendly measures. In addition, working relationships will also be established with anti-corruption agencies at all levels of governments.

Suggest policy and legislative reforms, and action plans for the government

The Government of Nepal has ratified the United Nations Convention against Corruption (UNCAC). To comply with UNCAC, several laws need to be revised and new laws need to be enacted. Similarly, to assess global and national commitments, action plans need to be devised and implemented. TIN will work with the Government of Nepal and the members of Parliament to proceed along these lines and seek amendments of existing laws or enactment of new ones as necessary.

Establish working relationships with state anti-corruption agencies

There are several state institutions in the country mandated to work against corruption. Some are constitutional bodies, some are Executive Offices under the Prime Minister and Council of Ministers, and some are Parliamentary Committees. They function as mandated by law. TIN will establish mutually supportive working linkages with them to focus on issues related to abuse of authority, corruption grievances, campaign finance and laws, and fiscal irregularities among others.

Direction 3: Citizens and Grassroots Engagements

Inculcate anti-corruption values in school education

Moral, ethical and civic education is an essential component of the development of a 'whole-person' education system, which aims at fostering positive values and attitudes. School education can promote values and attitudes that need to be inculcated in society. Educational authorities will therefore be approached with ideas and suggestions to inculcate anti-corruption values in the school curriculum and in informal education, and, through them, in society.

Produce and disseminate TI Annual Reports, research and other publications

TI Nepal regularly produces and publishes reports, studies and other publications on corruption and anti-corruption measures in place or under deliberation. The reports play a vital role to inform the people about the status of governance, including the weaknesses and strengths of the state mechanism. They also help to underscore public perception about government performance and outcomes. Efforts will be made to improve TIN's communication by putting reports, publications and messages on a regular basis.

Direction 4: Communities, Institutions and Partners

Develop working relations with knowledge-creating institutions (universities and research institutions)

Knowledge-creating institutions provide a variety of learning environment and educational spaces. Despite high awareness of the importance of anti-corruption education, the subject is yet to be made formal and widely accepted in universities. Course development, research, internships, voluntarism and student mobilization are areas where knowledge creating institutions can play a vital role to strengthen and support the anti-corruption drive. To facilitate such working relations, TIN will engage with universities and research institutions.

Suggest fairness in state action with collective action through national coalition stakeholders

TIN works with local NGOs affiliated with it in many districts. It has built networks with them and also with the media in earthquake-related reconstruction and climate change issues. It is necessary that working relationships with them are

enhanced, thus developing a national coalition of civil society organizations for collective and result-based action. TIN will take the lead to develop joint anti-corruption actions and execute them effectively targeting fairness in the functioning of the state.

Elicit an effective media cooperation as an indispensable partner in the anti-corruption campaign

The media, as the fourth state, is a vital partner in building a conducive environment for combating corruption. Media has been keeping the legislature, the executive, the judiciary, and the private sector on their toes by monitoring and exposing all forms of corrupt practices. Because of its wide reach it can reflect local situations and reliable public opinion than civil society organizations with a narrower focus. Productive cooperation with the media will be initiated for sharing important anti-corruption information and getting feedback from the general public.

Operational Arrangement

The main areas of the operational arrangement is internal management and includes improving governance, building capacity of the Secretariat and resource mobilization.

TIN's Executive Committee (EC) will promote the newly defined priorities 2021-2022 of the Strategic Plan with overall responsibility for implementation. The EC will ensure that the strategy remains relevant by monitoring its progress and overseeing deviations from it, if any. TIN members will contribute their knowledge, expertise and networks to achieve strategic goals. The secretariat will focus on priorities identified and work to implement the strategic plan and its activities. ◀◀

(Prioritized directions being discussed by the new Executive Committee)

**पारदर्शिता नै लोकतन्त्रको सुन्दर पक्ष हो,
भ्रष्टाचार विरुद्धको मूल अस्त्र पनि पारदर्शिता नै हो ।**

Transparency International Nepal (TIN) Project Communication Strategy 2018

Introduction: Transparency International Nepal (TIN) is an organization with a mission to work towards a corruption free Nepal guided by its core values of democracy, integrity, transparency, accountability, justice, solidarity, courage and honor.

Purpose of Communication Strategy: To conduct a coordinated and well-planned communication in TIN's functions and operations.

Principles:

The communication strategy of TIN will guide the visibility of its activities and projects. Thematic campaign with slogans using print, electronic, broadcast, theatre, social media, organizational website and publication will be used to enhance visibility. TIN will ensure that program materials and publicity is clearly co-branded with TIN and donor logos.

Modes of communication: The following modes will facilitate the communication strategy:

Audiences:

1) *General public:* TIN's primary audience is the general public. TIN strongly believes in communicating with the general public in order to disseminate the message of anticorruption. Much of the advocacy and interventions of TIN will include giving messages to the general public.

2) *Press:* TIN will use the network of journalists and media houses to ramify its advocacy and campaigns so as its messages reach a large number of audiences.

3) *Government of Nepal (GoN):* TIN also places heavy emphasis on the transparency of government offices in areas like service delivery, procurement, and administration and will continue to conduct

advocacy efforts in these areas. Much of the efforts will culminate in direct or indirect communication with the government in the form of letters, reports, publications, suggestions and recommendations provided to the GoN on better transparency and accountability.

4) *Private sector:* TIN's advocacy efforts will also target private sector players to raise the level of integrity and accountability in the private sector. Research, recommendations, suggestions on these topics will be communicated to the private sector for the sole purpose of transparency and accountability.

5) *Other organizations:* TIN maintains a wide network of organizations that is affiliated for the purpose of advocacy. TIN will continue to communicate and coordinate with this network to make its advocacy efforts even more pervasive, especially at the grass root levels.

6) *Staff:* TIN staff is engaged in advocacy efforts of TIN. Notices, plans, results, and findings regarding advocacy efforts will be communicated to internal staff.

7) *TIS:* TIN will also communicate key aspects of all advocacies and interventions undertaken to the TIS for discussion. Reporting requirements on these activities also come under this communication cycle.

Mediums of communication

1) *Print and publication:* TIN will conduct numerous researches which will then be published and disseminated to concerned stakeholders. Reports, publications, leaflets, circulars are all forms of print and publication that TIN will create for advocacy and interventions. Most of the publications will focus on the issue of corruption and transparency in the planned intervention areas.

2) *Electronic and broadcast media:* Much of the advocacy will be conducted through communication in electronic and broadcast media. Radio programs, website, email circulars, television programs, and blogs/social media will be frequently used by TIN.

3) *Traditional forms:* TIN's advocacy efforts also include a wide range of traditional forms of communication such as face to face advocacy, theater, on the spot programs and discussions etc.

4) *Press releases:* TIN has maintained an active working relation with most of the major newspapers and magazines and will continue to hold press release for the purpose of communicating with the general public as well as publishing anti-corruption adverts and articles in the newspaper.

5) *Tools of publicity:* IEC materials such as publications, brochure, hoarding boards, poster, calendar, newsletters, leaflets and pamphlets, t-shirt, caps, pen and other forms of accessories with logos of TIN and donor to increase visibility.

Sample tools:

S.N.	Media/Material Type
1.	Press Release/Advocacy Letters
2.	Information Board Placements at offices, road
3.	Citizen Charter Placements
4.	Public Service Announcement through FM Radios
5.	Dissemination of the messages through Print Media
6.	Reconstruction message Hoarding Board Placements/Repair
7.	Leaflet
8.	Brochure
9.	Newsletter
10.	Calendar
11.	Pen with message
12.	Diary with message
13.	Notebook
14.	Banner with Photos
15.	Program Banners
16.	Stickers
17.	Dissemination of message through social media/website/
18.	Visibility item such as cap, bags
19.	Audio/Video materials



सूचनाको हक के हो ?

सार्वजनिक निकायमा रहेका सार्वजनिक महत्त्वको सूचना माग्ने र पाउने हक नै सूचनाको हक हो । कुनै लिखित, सामग्री वा काम कारबाहीको अध्ययन वा अवलोकन गर्ने, प्रमाणित प्रतिलिपि लिने, भ्रमण गर्ने जस्तो हक पनि हो । यो सञ्चारकर्मीहरूको मात्र नभएर आमनागरिकले समेत चासो लिइरहनुपर्ने विषय हो । यसको उपयोगले समाजमा पारदर्शिता, उत्तरदायित्व र ज्ञानअभिवृद्धि गर्न मद्दत पुऱ्याउने निश्चित छ । सबैले उपयोग गरौं ।



भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

2020 Corruption Perceptions Index reveals widespread corruption is weakening COVID-19 response, threatening global recovery

Corruption and COVID-19 worsening democratic backsliding

Berlin, 28 January 2020 – The 2020 Corruption Perceptions Index (CPI) released today by Transparency International reveals that persistent corruption is undermining health care systems and contributing to democratic backsliding amid the COVID-19 pandemic.

www.transparency.org/research/cpi

Countries that perform well on the index invest more in health care, are better able to provide universal health coverage and are less likely to violate democratic norms and institutions or the rule of law.

“COVID-19 is not just a health and economic crisis. It is a corruption crisis. And one that we are currently failing to manage,” Delia Ferreira Rubio, Chair of Transparency International said. “The past year has tested governments like no other in memory, and those with higher levels of corruption have been less able to meet the challenge. But even those at the top of the CPI must urgently address their role in perpetuating corruption at home and abroad.”

Global highlights

The 2020 edition of the CPI ranks 180 countries and territories by their perceived levels of public sector corruption, drawing on 13 expert assessments and surveys of business executives. It uses a scale of zero (highly corrupt) to 100 (very clean).

Denmark and New Zealand top the index, with 88 points. Syria, Somalia and South Sudan come last, with 14, 12 and 12 points, respectively.

Significant changes

Since 2012, the earliest point of comparison in the current CPI methodology, 26 countries significantly

improved their CPI scores, including Ecuador (39), Greece (50), Guyana (41), Myanmar (28) and South Korea (61).

Twenty-two countries significantly decreased their scores, including Bosnia & Herzegovina (35), Guatemala (25), Lebanon (25), Malawi (30), Malta (53) and Poland (56).

Nearly half of countries have been stagnant on the index for almost a decade, indicating stalled government efforts to tackle the root causes of corruption. More than two-thirds score below 50.

COVID-19

Corruption poses a critical threat to citizens' lives and livelihoods, especially when combined with a public health emergency. Clean public sectors correlate with greater investment in health care. Uruguay, for example, has the highest CPI score in Latin America (71), invests heavily in health care and has a robust epidemiological surveillance system, which has aided its response to COVID-19 and other infectious diseases, like yellow fever and Zika.

In contrast, Bangladesh scores just 26 and invests little in health care while corruption flourishes during COVID-19, ranging from bribery in health clinics to misappropriated aid. Corruption is also pervasive in the procurement of medical supplies. Countries with higher corruption levels also tend to be the worst violators of rule of law and democratic institutions during the COVID-19 crisis. These include Philippines (34), where the response to COVID-19 has been characterised by major attacks on human rights and media freedom.

Continuing a downward trend, the United States achieves its worst score since 2012, with 67 points.

In addition to alleged conflicts of interest and abuse of office at the highest level, in 2020 weak oversight of the US\$1 trillion COVID-19 relief package raised serious concerns and marked a retreat from longstanding democratic norms promoting accountable government.

Recommendations

The past year highlighted integrity challenges among even the highest-scoring countries, proving that no country is free of corruption. To reduce corruption and better respond to future crises, Transparency International recommends that all governments:

- ❑ **Strengthen oversight institutions** to ensure resources reach those most in need. Anti-corruption authorities and oversight institutions must have sufficient funds, resources, and independence to perform their duties.
- ❑ **Ensure open and transparent contracting** to combat wrongdoing, identify conflicts of interest and ensure fair pricing.
- ❑ **Defend democracy and promote civic space** to create the enabling conditions to hold governments accountable.
- ❑ **Publish relevant data and guarantee access to information** to ensure the public receives easy, accessible, timely and meaningful information.

###

Notes to editors

Previous research by Transparency International's Global Health programme found that corruption deprives the global health sector of US\$500 billion every year.

- ❑ *The Ignored Pandemic: How corruption in healthcare service delivery threatens Universal Health Coverage (2019 report)*

Health care corruption documented in the COVID-19 pandemic includes demands for informal payments from patients, embezzlement and theft, absenteeism, overcharging, favouritism, and manipulation of data.

- ❑ *The Ignored Pandemic Behind COVID-19: The impact of corruption on healthcare service delivery (2020 supplement)*

About Transparency International

Transparency International is the global civil society organisation leading the fight against corruption for more than 25 years. Join our efforts at [transparency.org](https://www.transparency.org).

About the Corruption Perceptions Index

Since its inception in 1995, the Corruption Perceptions Index has become the leading global indicator of public sector corruption. In 2012, Transparency International revised the methodology used to construct the index to allow for comparison of scores from one year to the next. For more information, visit www.transparency.org/research/cpi





COVID-19

नोबल कोरना भाइरसबाट कसरी आफु र अरुलाई बचाउने ?





निश्चित रूपमा साबुन पानीले हातधुने



यदि फलु जस्तो लक्षण देखिएमा चिकित्सकसँग परामर्श लिने



पशुजन्य मासु/अण्डा राक्षीसँग पकाएरमात्र खाने



जंगली तथा घरेलु पशुपंक्षीहरूसँग असुरक्षित सम्पर्कबाट टाढा रहने



फलु जस्तो लक्षण देखाउने जो कोहीको सम्पर्कबाट टाढा हुने



खोब्रा र हाथसु गद्दा लाक र मुख छोप्ने

जनहितमा जारी



छकुबकु मार्ग, नयाँबानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल ।
फोन: ००९७७७-५५७७७०६२, ५७७७०६२
फेक्स नं: ५७७७६६

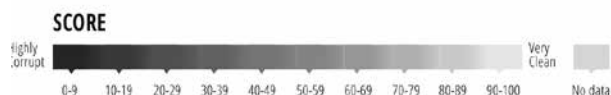
CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2020

180 COUNTRIES. 180 SCORES.

HOW DOES YOUR COUNTRY MEASURE UP?

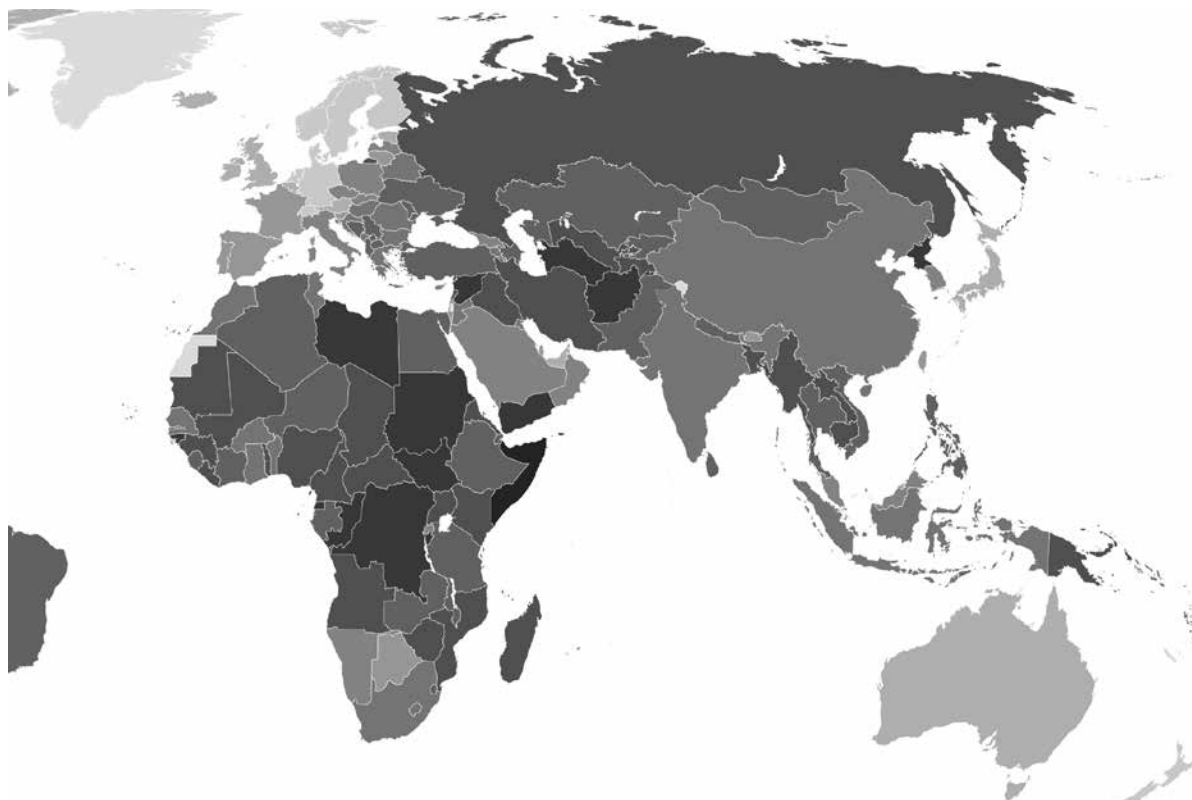


The perceived levels of public sector corruption in 180 countries/territories around the world.



SCORE	COUNTRY/TERRITORY	RANK	SCORE	COUNTRY/TERRITORY	RANK	SCORE	COUNTRY/TERRITORY	RANK	SCORE	COUNTRY/TERRITORY	RANK
88	Denmark	1	69	France	23	56	Georgia	45	45	Senegal	67
88	New Zealand	1	68	Bhutan	24	56	Poland	45	44	Bulgaria	69
85	Finland	3	67	Chile	25	56	Saint Lucia	45	44	Hungary	69
85	Singapore	3	67	United States	25	55	Dominica	48	44	Jamaica	69
85	Sweden	3	66	Seychelles	27	54	Czechia	49	44	Romania	69
85	Switzerland	3	65	Taiwan	28	54	Oman	49	44	South Africa	69
84	Norway	7	64	Barbados	29	54	Rwanda	49	44	Tunisia	69
82	Netherlands	8	63	Bahamas	30	53	Grenada	52	43	Ghana	75
80	Germany	9	63	Qatar	30	53	Italy	52	43	Maldives	75
80	Luxembourg	9	62	Spain	32	53	Malta	52	43	Vanuatu	75
77	Australia	11	61	Korea, South	33	53	Mauritius	52	42	Argentina	78
77	Canada	11	61	Portugal	33	53	Saudi Arabia	52	42	Bahrain	78
77	Hong Kong	11	60	Botswana	35	51	Malaysia	57	42	China	78
77	United Kingdom	11	60	Brunei Darussalam	35	51	Namibia	57	42	Kuwait	78
76	Austria	15	60	Israel	35	50	Greece	59	42	Solomon Islands	78
76	Belgium	15	60	Lithuania	35	49	Armenia	60	41	Benin	83
75	Estonia	17	60	Slovenia	35	49	Jordan	60	41	Guyana	83
75	Iceland	17	59	Saint Vincent and the Grenadines	40	47	Slovakia	60	41	Lesotho	83
74	Japan	19	58	Cabo Verde	41	47	Belarus	63	40	Burkina Faso	86
72	Ireland	20	57	Costa Rica	42	47	Croatia	63	40	India	86
71	United Arab Emirates	21	57	Cyprus	42	47	Cuba	63	40	Morocco	86
71	Uruguay	21	57	Latvia	42	47	Sao Tome and Principe	63	40	Timor-Leste	86
						45	Montenegro	67	40	Trinidad and Tobago	86

CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2020



40	Turkey	86	35	Panama	111	28	Dominican Republic	137	22	Nicaragua	159
39	Colombia	92	34	Moldova	115	28	Guinea	137	21	Cambodia	160
39	Ecuador	92	34	Philippines	115	28	Liberia	137	21	Chad	160
38	Brazil	94	33	Egypt	117	28	Myanmar	137	21	Comoros	160
38	Ethiopia	94	33	Eswatini	117	28	Paraguay	137	21	Eritrea	160
38	Kazakhstan	94	33	Nepal	117	28	Angola	142	21	Iraq	160
38	Peru	94	33	Sierra Leone	117	27	Djibouti	142	19	Afghanistan	165
38	Serbia	94	33	Ukraine	117	27	Papua New Guinea	142	19	Burundi	165
38	Sri Lanka	94	33	Zambia	117	27	Uganda	142	19	Congo	165
38	Suriname	94	32	Niger	123	27	Bangladesh	146	19	Guinea Bissau	165
38	Tanzania	94	31	Bolivia	124	26	Central African Republic	146	19	Turkmenistan	165
37	Gambia	102	31	Kenya	124	26	Uzbekistan	146	18	Democratic Republic of the Congo	170
37	Indonesia	102	31	Kyrgyzstan	124	26	Cameroon	149	18	Haiti	170
36	Albania	104	31	Mexico	124	25	Guatemala	149	18	Korea, North	170
36	Algeria	104	30	Pakistan	124	25	Iran	149	17	Libya	173
36	Cote d'Ivoire	104	30	Azerbaijan	129	25	Lebanon	149	16	Equatorial Guinea	174
36	El Salvador	104	30	Gabon	129	25	Madagascar	149	16	Sudan	174
36	Kosovo	104	30	Malawi	129	25	Mozambique	149	15	Venezuela	176
36	Thailand	104	30	Mali	129	25	Nigeria	149	15	Yemen	176
36	Vietnam	104	29	Russia	129	25	Tajikistan	149	14	Syria	178
35	Bosnia and Herzegovina	111	29	Laos	134	24	Honduras	157	12	Somalia	179
35	Mongolia	111	29	Mauritania	134	24	Zimbabwe	157	12	South Sudan	179
35	North Macedonia	111		Togo	134						



Corruption remains a major problem in Asia, damaging trust in government, survey finds

Nearly one in five respondents paid a bribe while accessing essential services such as health care

Berlin, 24 November 2020 – A report released today by Transparency International reveals that citizens across 17 countries in Asia report stagnant or rising levels of corruption, undermining equitable access to public services and trust in government.

www.transparency.org/en/gcb

The report, Global Corruption Barometer – Asia, finds that three-quarters of respondents believe that government corruption is a big problem in their country, with nearly one in five people (19 per cent) paying a bribe when accessing public services in the previous year. This is equivalent to about 836 million people.

Personal connections

In addition to bribery, the use of personal connections to access public services is also prevalent across Asia. The results found that more than one in five people (22 per cent) who accessed public services used their personal connections to receive the assistance they needed.

When asked why, 24 per cent of people who paid bribes said they were asked to do so, while 30 per cent of people who used personal connections said they would not have received the service otherwise. This suggests that people are paying bribes to speed up essential services, highlighting red tape and inefficient bureaucracy, while pushing those without the means at their disposal to the back of the queue

Age is another important factor. Young people aged 18 to 34 are more likely to pay a bribe or use personal connections than any other age group.

Elections, democracy under threat

The survey found corruption around elections is also prevalent. Nearly one in seven people were offered bribes in exchange for votes at a national, regional or local election in the past five years.

“Protecting the integrity of elections is critical to ensuring that corruption doesn’t undermine democracy,” said Delia Ferreira Rubio, Chair of Transparency International. “Throughout the region, election commissions and anti-corruption agencies need to work in lockstep to counter vote-buying, which weakens trust in government.”

Anti-corruption agencies, citizens offer hope

Across Asia, more than three out of four people (76 per cent) are familiar with the anti-corruption agency in their country, of which, 63 per cent think that the agency is doing a good job.

In addition, people across the region are hopeful about the future of anti-corruption. More than three in five (62 per cent) think that ordinary people can make a difference in the fight against corruption.

For more information and a full list of recommendations, visit:

www.transparency.org/en/gcb

###

Notes to editors

About Transparency International

Through chapters in more than 100 countries and an international secretariat in Berlin, Transparency International has been leading the fight against corruption for the last 27 years.

About the Global Corruption Barometer

The GCB is one of the largest, most detailed surveys of citizens' views on corruption and experiences of

bribery in 17 countries across the region. The GCB surveyed nearly 20,000 people in Asia from March 2019 – September 2020. Due to the COVID-19 outbreak, most interviews for

this survey were conducted via telephone using random digital dialling (RDD) with quota control as a sampling approach. For more details on the methodology, a full list of countries surveyed and information on the survey approach, please see [here](#).

KEY FINDINGS

01

Government corruption is a big problem

Nearly three out of four people think that government corruption is a big problem in their country.

02

Corruption is stagnating or on the rise

Thirty-eight per cent of people think corruption increased in their country in the previous 12 months, while an additional 28 per cent think it stayed the same.

03

Parliamentarians are seen as most corrupt

Nearly one in three people thinks parliamentarians are corrupt.

04

Bribery and use of personal connections are a regular occurrence

Nearly one in five citizens who accessed public services, such as health care and education, paid a bribe in the previous year. Similarly, more than one in five people used personal connections.

05

Anti-corruption agencies make positive contributions

More than three out of four people have heard of the anti-corruption agency in their country and 63 per cent think that the agency is doing a good job.

06

Sexual extortion is a major issue

Citizens from Indonesia, Thailand and Malaysia experience the highest rates of sexual extortion – or sextortion – when accessing a government service, or know someone who has.

07

Political integrity is lacking, especially around elections.

Nearly one in seven citizens has been offered bribes in exchange for votes in the past five years.

08

Despite fears of retaliation, citizens can make a difference.

More than three out of five believe that ordinary people can make a difference in the fight against corruption.



NEPAL



BRIBERY AND PERSONAL CONNECTION RATES*

*Based on people who used these public services in the previous 12 months.

	BRIBERY	PERSONAL CONNECTIONS
Overall rate	12%	29%
Public schools	7%	20%
Public clinics and health centres	3%	26%
Identity documents	13%	20%
Utilities	9%	18%
Police	12%	24%
Courts*	-	-

*The contact rate for courts was too low to generalise for the entire population.



HAVE CORRUPTION LEVELS CHANGED IN THE PREVIOUS 12 MONTHS?

Increased	58%
Decreased	18%
Stayed the same	23%
Don't know	1%



CAN ORDINARY PEOPLE MAKE A DIFFERENCE IN THE FIGHT AGAINST CORRUPTION?

Yes	68%
No	32%
Neither yes nor no	0%
Don't know / refused to answer	0%

84%

Think government corruption is a big problem

12%

Paid a bribe for public services in the previous 12 months*

29%

Used personal connections for public services in the previous 12 months*

13%

Offered bribes in exchange for votes

7%

Experienced sextortion or know someone who has

*Based on people who used these public services in the previous 12 months.



CORRUPTION BY INSTITUTION*

*Percentage who think that most or all people in these institutions are corrupt.

President / Prime Minister	50%
Members of Parliament	43%
Government officials	43%
Local government officials	40%
Police	28%
Judges and magistrates	24%
Religious leaders	23%
NGOs	27%
Business executives	35%
Bankers	13%
Army leaders	18%



IS THE GOVERNMENT DOING A GOOD OR BAD JOB OF FIGHTING CORRUPTION?

Good	62%
Bad	37%
Don't know	1%

Country in focus: Nepal

Corruption is pervasive in Nepal, where according to our survey, most citizens (58 per cent) think corruption increased in the past 12 months.

Specifically, corruption is an issue in government procurement, mainly involving politicians and bureaucrats, as well as public service delivery, with citizens facing problems even in critical sectors like health and education. People perceive corruption at all levels of government in Nepal, from the top to the local level.

Unfortunately, there are many examples where corruption pervades daily life, including a high-profile land grab case involving senior public officials and the

illegal transfer of state property.

Though Prime Minister K. P. Sharma Oli has repeatedly vowed to control corruption, his administration has done little to combat it. On the contrary, Oli has defended cabinet colleagues who have been named in such scandals, while critics raise concerns that the independent anticorruption agency has not pursued any grand corruption cases.

People's growing frustrations with government and apathy towards corruption have spurred the "Enough is Enough" campaign, COVID-19 street protests and support for Dr Govinda K.C.'s medical-sector reform agenda. To control increasing corruption, a truly committed political leadership and a strong people's movement are essential. ◀◀

Source : GCB 2020



भ्रष्टाचार विरुद्धको चित्रकला २०७७, जस्मिन राजमण्डारी

सानो माछालाई जालमा राख्न खोज्ने आफैं जालमा परे ।

भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार (आईपीईआरआर) कार्यक्रम (Integrity in Post-Earthquake Reconstruction and Rehabilitation)

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालले भूकम्पबाट अति प्रभावित जिल्लाहरूमा भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार [Integrity in Post Earthquake Reconstruction and Rehabilitation (IPERR)] कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ । भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनाको काममा सदाचार प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यकासाथ सञ्चालित यस कार्यक्रमअन्तर्गत १४ अति प्रभावित जिल्लाहरू (गोरखा, धादिङ, रसुवा, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, रामेछाप, काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर, काभ्रे, ओखलढुङ्गा, सिन्धुली र मकवानपुर) जेठ २०७७ देखि चैत २०७७ सम्म सम्पन्न भएका गतिविधिहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

क्र.सं	१४ जिल्ला गतिविधि (जेठ २०७७ - चैत २०७७)	जम्मा
सरकारको पुनर्निर्माण तथा पुनःस्थापनासम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको लागि सघाउ पुऱ्याउन तथ्य तथा तथ्यांकको माध्यमद्वारा वकालत/पहल गर्ने		
१	नीति र प्रगतिमा एनआरए र सरोकारवालाहरूसँग छलफल	१४
२	अध्ययन तथा अनुसन्धानर प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण	१४
३	निर्वाचित जनप्रतिनिधिसँगको अन्तर्क्रिया/संवाद/छलफल	२७
विद्यालय पुनर्निर्माण समयमा सम्पन्न गर्न सम्बन्धित निकायलाई सुझाव दिने		
४	निर्माणाधीन विद्यालय अवलोकन तथा छलफल	२२
५	विद्यालयहरूसँग संयुक्तरूपमा छलफल	१३
पुनर्निर्माणसम्बन्धी सामग्री खरिद/बिक्री जवाफदेही बनाउन स्थानीय/सरकारी/निजी क्षेत्रलाई विधि/प्रक्रियाबारे सुझाव दिने		
६	पुनर्निर्माण/विपद् व्यवस्थापनमा सदाचार प्रतिबद्धता	९
७	सदाचार प्रतिबद्धता कार्यान्वयन समितिको बैठक	९
८	सदाचार प्रतिबद्धताको प्रभावको बारेमा सरोकारवालाहरूसँग अन्तर्क्रिया/संवाद/छलफल	४
९	बजार अवलोकन	१३
पुनर्निर्माण प्रक्रियामा सामाजिक जवाफदेहिता बढाउन नागरिक समाजलाई संलग्न गराउने		
१०	सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरूको प्रयोगसम्बन्धी नागरिक संस्थासँग अन्तर्क्रिया तथा छलफल	१४
११	सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरूको प्रयोगसम्बन्धी सरकारी निकायसँग अन्तर्क्रिया तथा छलफल	९
१२	सामाजिक जवाफदेहिताका औजारहरूको प्रयोगको बारेमा फलोअप	१४
१३	सूचना बोर्ड	१४
पुनर्निर्माणको कार्यसम्बन्धी जानकारी/सूचना प्रवाह गर्न सञ्चारमाध्यमलाई परिचालन गर्ने		
१४	सचेतना प्रसारणको लागि एफएम रेडियोसँग सम्झौता/नवीकरण	२२
१५	सचेतना प्रसारणको लागि पत्रपत्रिकासँग सम्झौता/नवीकरण	२१
१६	पत्रकारहरूसँग भेटघाट/अन्तर्क्रिया	२७
१७	पत्रकारलाई फेलोसिप	१४
१८	सफलताका कथालेखन	१४
१९	मिडिया म्यापिङ	१४
२०	इभेन्ट न्यूज क्लिपिङ	१४
२१	पर्चा/नोटबुक/पेन/केलेन्डर/बुलेटिन/ब्रोसर वितरण	१४
२२	प्रमुख सार्वजनिक स्थान/कार्यालयमा होर्डिङ बोर्ड राख्न/मर्मत गर्ने	५४

पुनर्निर्माणसम्बन्धी आर्थिक/वित्तीय जानकारी पारदर्शी र पहुँचयोग्य बनाउन प्रयास गर्ने		
२३	वित्तीय प्रतिवेदन संकलन/छलफल	१५
व्यावसायिक क्षेत्र र गैर-सरकारी संस्थाहरूले गरेका काम र प्रयासलाई प्रभावकारी र पारदर्शी बनाउन अन्तर्क्रिया गर्ने		
२४	संघ/उद्योगी/व्यवसायी/बैंकसँग अन्तर्क्रिया/संवाद/छलफल	६
२५	गैर-सरकारी संस्थाहरूसँग छलफल	४
पुनर्निर्माणसम्बन्धी सेवाप्रवाहको कार्यमा महिला एवं युवा वर्गहरूको संलग्नता बढाउने		
२६	सहायता कक्ष सञ्चालन	३७
२७	स्वयंसेवकहरूसँग अन्तर्क्रिया	२०
२८	उत्कृष्ट स्वयंसेवकलाई पुरस्कार	४
पुनर्निर्माण हुँदै गरेका/सम्पन्न भएका भौतिक संरचनाको गुणस्तर/मापदण्ड कायम भएको/नभएको मूल्यांकन गर्ने		
२९	सरकारी भवन अवलोकन	१०
३०	निजी आवास अवलोकन	१५
३१	सम्पदा अवलोकन	३०
३२	स्वास्थ्य संस्था/खानेपानी पूर्वाधार/अन्य अवलोकन	१६
पुनर्निर्माण/पुनःस्थापनासम्बन्धी गुनासो संकलन गर्ने र सम्बोधनको लागि प्रयास गर्ने		
३३	मोबाइल एलाक (गुनासो संकलन)	२१
३४	सार्वजनिक सुनुवाइ	१०
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण		
३५	वृद्ध, महिला, कम आम्दानी तथा पिछडिएका वर्गहरूसँग अन्तर्क्रिया/भेटघाट/छलफल	२७
अन्य गतिविधि		
३६	अन्तर्राष्ट्रिय भ्रष्टाचार विरुद्धको दिवस (डिसेम्बर ९)	१४
३७	भूकम्प सुरक्षा दिवस (माघ ०२)	१४
३८	विपदसम्बन्धी विषयमा रेडक्रस र सरोकारवालाहरूसँग छलफल/अन्तर्क्रिया	११
३९	आईपीईआरआरको प्रभाव र दिगोपनाकासाथै पुनर्निर्माणसम्बन्धी कामको सिकाइको प्रतिवेदन तयारी	१२
४०	पुनर्निर्माणमा प्रगतिसम्बन्धी जिल्लास्तरीय सरोकारवालासँग छलफलसहित आईपीईआरआर धन्यवाद ज्ञापन कार्यक्रम/पत्र	१४
४१	अन्य गतिविधि	५
जम्मा गतिविधि		६५५
नोट: ७० भन्दा बढी पत्रहरू समस्या/गुनासो समाधानका लागि सम्बन्धित निकायमा पठाइएको केन्द्रबाट जारी गरिएको २ भन्दा बढी प्रेस विज्ञप्ति जिल्लाका सरोकारवाला र पत्रकारहरूलाई सर्कुलर गरिएको		

क्र.सं	काठमाडौं सचिवालय (केन्द्र) गतिविधि (जेठ २०७७ - चैत २०७७)	जम्मा
१	नीति र प्रगतिमा एनआरए, निर्वाचित जनप्रतिनिधि र सरोकारवालाहरूसँग छलफल	१
२	एनआरए/सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार	२
३	प्रेस विज्ञप्ति	१
४	अध्ययन तथा अनुसन्धान/प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण	१
५	सूचना बोर्ड	१
६	एफएम रेडियोमार्फत सचेतना प्रसारण	१
७	पत्रपत्रिकामार्फत सचेतना/सूचना प्रवाह	१
८	पत्रकारहरूसँग भेटघाट/अन्तर्क्रिया	१

९	पत्रकारलाई फेलोसिप	१
१०	पर्चा, नोटबुक, पेन, केलेन्डर प्रकाशन/वितरण/प्रतिवेदन प्रकाशन	१
११	स्वयंसेवकहरूसँग अन्तर्क्रिया	१
१२	मोबाइल एलाक (गुनासो संकलन)	१
१३	सार्वजनिक सुनुवाइ	१
१४	वृद्ध, महिला, कम आमदानी तथा पिछडिएका वर्गहरूसँग अन्तर्क्रिया/भेटघाट/छलफल	१
१५	अन्तर्राष्ट्रिय भ्रष्टाचार विरुद्धको दिवस (डिसेम्बर ०९)	१
१६	भूकम्प सुरक्षा दिवस (माघ ०२)	१
१७	जिल्लाका पत्रकारहरूसँग अन्तर्क्रिया/संवाद/छलफल	१
१८	चित्रकला प्रतियोगिता तथा चित्रकला प्रदर्शनी	१
१९	जनचेतनामूलक सामग्री प्रकाशन तथा वितरण (भिडियो/डकुमेन्ट्री)	१
२०	समीक्षा बैठक	४
जम्मा गतिविधि		२४

जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यमा सुशासन र सदाचार (सीजीआई) कार्यक्रम (Climate Governance Integrity)

जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यमा सुशासन र सदाचार (CGI) कार्यक्रम टीआई बर्लिनको सहयोगमा टीआई नेपालद्वारा सञ्चालन गरिएको कार्यक्रम हो । अक्टोबर, २०१९ देखि कार्यान्वयनमा आएको यस कार्यक्रम डिसेम्बर २०२१ मा समाप्त हुनेछ । यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी नीति, नियम, कार्यक्रम तथा खर्चहरूमा पारदर्शिता र सदाचार प्रवर्द्धन गर्नु हो । यस कार्यक्रमअन्तर्गत साउन २०७७ देखि चैत २०७७ सम्म सम्पन्न भएका गतिविधिहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

क्र.सं	गतिविधि (श्रावण २०७७ - चैत २०७७)	जम्मा
१	जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी असर न्यूनीकरण एवं अनुकूलन, जलवायु वित्तसम्बन्धी नीति तथा योजनाका बारेमा प्रदेश सरकारसँग छलफल	१
२	जलवायु परिवर्तनका कारण प्रत्यक्ष असर देखिएका क्षेत्रहरूको अवलोकन र प्रतिवेदन तयार	५
३	जलवायु परिवर्तन र वातावरण समस्या विषयमा उच्च माध्यमिक तहका विद्यार्थीबीच वादविवाद प्रतियोगिता	२
४	जिल्लामा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी योजनाका बारेमा वकालतका लागि गैर-सरकारी संस्थाहरूसँग छलफल र सहकार्य	५
५	आईपी इभेलुयसन म्यापिङ मिटिङ	२
६	मुख्य नगरपालिकाहरूको जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी असर न्यूनीकरण र अनुकूलनसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमका बारेमा अन्तर्क्रिया	७
७	जलवायुसम्बन्धी संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व प्रोत्साहनका लागि निजी क्षेत्रहरूसँग छलफल	२
८	जलवायु परिवर्तनका कारण प्रत्यक्ष असर परेका समुदाय र सम्बन्धित निकायसँग सार्वजनिक सुनुवाइ	४
९	जलवायु परिवर्तन र वातावरणसम्बन्धी गुनासो संकलन	८
१०	अन्तर्राष्ट्रिय भ्रष्टाचार विरुद्धको दिवस (डिसेम्बर ०९) कार्यक्रम	३
११	जलवायु परिवर्तन र वातावरण सम्बन्धित चित्रकला प्रतियोगिता	१
जम्मा गतिविधि		४०

नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल (ओसीफोरएच) कार्यक्रम (Open Contracting For Health)

नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारको लागि पहल (Open Contracting For Health-OC4H) कार्यक्रम टीआई हेल्थ इनिशिएटिभको सहयोगमा फेब्रुअरी २०१९ देखि जुन २०२१ सम्म सञ्चालनमा रहनेछ । यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य स्वास्थ्य तथा खरिद सम्बद्ध सरकारी निकाय, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज र सरोकारवालाको संलग्नतामा नेपालमा स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारको प्रवर्द्धन गर्नु हो । यस कार्यक्रमअन्तर्गत साउन २०७७ देखि चैत २०७७ सम्म सम्पन्न भएका गतिविधिहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

क्षेत्र	गतिविधि (श्रावण २०७७ - चैत २०७७)	जम्मा
सरकारी निकाय	स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला सार्वजनिक खरिद प्रवर्द्धन गर्न सरकारी कार्यालयमा भेटघाट, छलफल र पैरवी	३
	ओसी हव तथा सार्वजनिक खरिदबारे पुस्तिका तयारी तथा प्रकाशन	१
	छलफलको निष्कर्षको आधारमा सम्बन्धित निकायलाई पत्राचार	१
निजी क्षेत्र (स्वास्थ्य सामग्री उपलब्धकर्ता)	औषधि उद्योग, व्यवसायी, तिनका संगठनलगायतका निजी क्षेत्रसँग परामर्श, भेटघाट, छलफल	३
	स्वास्थ्य सेवासम्बन्धी सेवा सुविधाहरू, औषधि एवं स्वास्थ्य सामग्रीहरूको गुणस्तर र मूल्यको बजार मूल्याङ्कन - अध्ययन/अनुसन्धान	१
	व्यापार नैतिकता प्रवर्द्धनका लागि छलफल/फलोअप	२
	सार्वजनिक खरिद, ईजीपी र खुला करार मापदण्डबारे क्षमता अभिवृद्धि तालिम तथा फलोअप	१
नागरिक समाज	सार्वजनिक खरिद, ईजीपी र खुला करार मापदण्डबारे क्षमता अभिवृद्धि तालिम तथा फलोअप (अनलाइनमार्फत)	१
	नागरिक समाजबाट सार्वजनिक खरिदको अनुगमन तथा तथ्याङ्क संकलन	६
	संकलन गरिएको सार्वजनिक खरिदको अनुगमनको तथ्याङ्कका मुख्य निष्कर्षहरूको बारेमा नागरिक समाजबीच छलफल	६
	सरकार, निजी क्षेत्र र नागरिक समाजबीच त्रिपक्षीय छलफल र फलोअप	१
	स्वास्थ्य क्षेत्रको अनुगमन विषयमा तालिम/अभिमुखीकरण	१
	रेडियो नेपालमार्फत कार्यक्रम प्रसारण	१
	पत्रपत्रिकामार्फत सूचनाप्रवाह	२
	म्यापिङ्ग सर्भिस डेलिभरी इन हेल्थ केयर - अध्ययन	१
	अध्ययन प्रतिवेदन प्रकाशन/सार्वजनिकीकरण	१
	स्वास्थ्यचौकी अवलोकन	१
	परियोजनासम्बन्धी भिजुअल सामग्री तयारी	१
	खुला करार र ओसी हव ट्यूटोरियलसम्बन्धी आईईसी सामग्री तयारी/वितरण	१
	जम्मा गतिविधि	३५

सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य (टीसाई) कार्यक्रम

(Together for Social Accountability and Integrity)

सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य (TSAI) नामक नयाँ कार्यक्रम टीआई वर्लिनको सहयोगमा २०७७ असारदेखि २०८० भदौसम्म (३ वर्ष २ महिना) सम्म सञ्चालन हुनेछ । यस परियोजनाको बजेट रु. १,९३,९१,१८१/- रहेको छ । कार्यक्रमको मूल उद्देश्य सार्वजनिक सेवामा जवाफदेहिताको माग बढाउने र शासन पद्धति प्रभावकारी र जवाफदेही बनाउन पहल गर्ने रहेका छन् । यस कार्यक्रमअन्तर्गत २०७७ कात्तिकदेखि चैतसम्म सम्पन्न गरिएका गतिविधिहरू निम्न रहेका छन् :

क्र.सं.	गतिविधि (कात्तिक २०७७ - चैत २०७७)	जम्मा
१	सीमान्तकृत/न्यून आय भएका नागरिक/महिला समूहहरूसँग अन्तर्क्रिया/छलफल	३
२	जोखिम वर्गहरूको लागि सेवामा विशेष पहुँचका लागि स्थानीय निकायहरूसँग छलफल	१
३	उच्च माध्यमिक तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीबीच शिक्षामा सदाचार विषयक प्रस्तुति	१
४	गुनासो संकलन (मोबाइल एलाक)	३
५	सहायता कक्ष सञ्चालन	२
६	सार्वजनिक सुनुवाइ	१
७	एफ.एम रेडियोसँग सम्झौता	२
८	पत्रपत्रिकासँग सम्झौता	३
९	सार्वजनिक स्थानमा सूचनासहितको होर्डिङबोर्ड	२
१०	सूचना बोर्ड	१
११	नागरिक बडापत्र	१
१२	सरकारी विद्यालय भवन अवलोकन तथा छलफल	२
१३	विद्यालयहरूसँग संयुक्तरूपमा छलफल	२
१४	व्यावसायिक आचारसंहिताबारे छलफल	१
१५	गैर-सरकारी संस्थाहरूसँग छलफल	१
१६	सार्वजनिक खरिदमा स्वच्छता विषयमा प्रदेश सरकारसँग छलफल	१
१७	समस्या/गुनासो समाधान तथा अन्य विषयमा पत्राचार	३
१८	अन्य गतिविधि: क) नेपालमा सार्वजनिक क्षेत्रमा अनुशासन विषयक अन्तर्क्रिया कार्यक्रम ख) भ्रष्टाचार अवधारणा सूचकांक (सीपीआई) सार्वजनिकीकरण कार्यक्रम	२
जम्मा गतिविधि		३२

**नगरौं, नगराऔं, नसहौं भ्रष्टाचार
देशका लागि अति उत्तम हो सदाचार**

राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण प्रगति विवरण

२०२१/०४/१३

निजी आवास अनुदान वितरण	
कुल सर्वेक्षण घरधुरी	१०३७२९१
लाभग्राही सूचीमा परेका कुल संख्या	८५१२६०
प्रबलीकरण सूचीमा परेका लाभग्राही संख्या	६५१६२
अनुदान सम्झौता सम्पन्न	८०७७६४
पहिलो किस्ता वितरण	८१०६३५
दोस्रो किस्ता वितरण	६९९५७१
तेस्रो किस्ता वितरण	६३४०२२
निजी आवास पुनर्निर्माण	
निर्माण सम्पन्न भएका घर	५९३०८७
बन्दै गरेका घरहरू	७५२७७०
दोस्रो किस्ता भुक्तानीका लागि निवेदन दिने लाभग्राहीको संख्या	७२०८०६
दोस्रो किस्ता भुक्तानीका लागि प्रमाणीकरण गरिएका लाभग्राही संख्या	७११८१७
तेस्रो किस्ता भुक्तानीका लागि निवेदन दिने लाभग्राहीको संख्या	६५७०६९
तेस्रो किस्ता भुक्तानीका लागि प्रमाणीकरण गरिएका लाभग्राही संख्या	६५०१९१
गुनासो व्यवस्थापन	
दर्ता भएका कुल गुनासो	६३४९७३
पुनरावलोकन गरिएका गुनासो	६३४९७३
फर्छोट भएका गुनासोहरू	६३४९७३

स्रोत: राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण वेबसाइट

**भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणमा
सदाचार अपनाऔं ।**

**Transparency International Nepal
Income and Expenditure (Provisional)**

**For the period 01 Shrawan 2077 to 29 Fagun 2077
FY 2077/078**

Particulars	Amount in NPR	Grand Total in NPR
Income		
Opening balance		34,192,999
IPERR	14,629,283	
OC4H	1,588,748	
ALAC Outreach	88,518	
CGI	5,843	
T-SAI	(80,500)	
TIN	17,961,107	
Revenue from Restricted Fund		20,652,801
IPERR	13,280,812	
CGI (TI-S)	1,268,051	
OC4H (TI UK)	2,156,047	
T-SAI	3,608,794	
TIN - Bank interest	339,096	
Total Income including Opening balance (A)		54,845,800
Expenditures (B)		
Human Resources (i)		3,790,441
Salary and allowances (Central)	3,790,441	
Administration (ii)		1,665,745
Meeting & Refreshments	47,620	
Rent	778,464	
Office materials	172,494	
Repair & Maintenance	78,918	
Registration and Taxes	44,470	
Transport and conveyance	12,050	
Insurance expenses	71,672	
Communication cost	85,227	
Utility	104,756	
Miscellaneous expenses	11,321	
Audit Fee	40,000	
Overhead cost	218,753	
Program Activities (iii)		13,523,577
Human Resources (Affiliated Organizations/Districts)	4,447,821	
Consultant Cost	1,900,522	
Research & Consultancy	327,416	
Workshop and Seminar	1,116,276	
Meeting Refreshments	303,531	
Transport and conveyance	514,960	
Travel and daily expenses	142,840	
Monitoring and Evaluation	130,000	
Office Equipment	39,500	
Awareness and Publicity	3,188,763	
Printing and publication	478,154	
Contribution and Support	253,000	
Bank charges	841	
Rent - District	342,809	
Utility - District	145,134	
Office materials - District	54,656	
Resource Center	4,368	
Repair & Maintenance - District	52,299	
Insurance expenses	80,687	
Total Expenditure (i+ii+iii)		18,979,763
Balance of Funds (A-B)		35,866,037

Projects' Acronym

IPERR - Integrity in Post Earthquake Reconstruction and Rehabilitation
 ALAC - Advocacy and Legal Advice Center (ALAC) Outreach
 OC4H- Open Contrating for Health Initiative
 CGI- Climate Governance Integrity
 T-SAI- Together for Social Accountability and Integrity

Donor

European Union Delegation to Nepal
 Transparency International Secretariat
 Transparency International UK
 Transparency International Secretariat
 Transparency International Secretariat

Transparency International Nepal
Statement of Financial Position
As on 31 Ashad 2077 (15 July 2020)

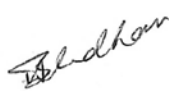
Amount in NPR

Particulars	Schedule	Current Year	Previous Year
<u>Fund & Liabilities</u>			
Donor Fund-Restricted	8	16,231,892	9,596,453
Endowment Fund	6	12,500,000	12,500,000
Capital Reserve Fund		1,386,838	1,822,890
Accumulated Fund	7	4,074,269	2,888,233
Current Liabilities		1,579,836	896,712
Total Fund & Liabilities		35,772,836	27,704,288
<u>Assets</u>			
<u>Non- Current Assets</u>			
Property Plant and Equipment	5	1,391,805	1,829,512
Endowment Fund Investment	3	12,500,000	12,500,000
<u>Current Assets</u>			
Cash and Cash Equivalent	4	21,664,635	12,804,522
Prepaid/Advance and Receivable		216,397	570,254
Total Assets		35,772,836	27,704,288

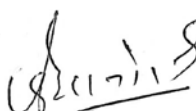
Attached Accounting Policies and Notes to accounts are an integral part of this financial statement

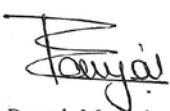
As per our report of even date


 Kiran Thapa
 Treasurer


 Mukunda Bahadur Pradhan
 Secretary General




 Khem Raj Regmi
 President


 CA Parash Mani Aryal
 P M & Associates
 Chartered Aountants



Place: Kathmandu

Date: 22 October 2020

Transparency International Nepal
Statement of Income and Expenditure
For the period from 1 Shrawan 2076 to 31 Ashad 2077
(16 July 2019 to 15 July 2020)

Amount in NPR

Particulars	Schedule	Current Year	Previous Year
<u>Income</u>			
Revenue Recognition from Restricted Fund	8	28,540,014	29,157,544
Bank Interest		1,088,515	992,871
Other Income		169,001	63,227
Total Income		29,797,530	30,213,642
<u>Expenditure</u>			
Human Resources and Activities	9	26,328,852	27,544,117
Administrative Expenses	10	2,282,642	2,101,769
Total Expenditure		28,611,494	29,645,885
Surplus/(Deficit) - Income over Expenditure		1,186,036	567,757
Balance of Accumulated Fund brought forward		2,888,233	3,820,476
Total		4,074,269	4,388,233
Fund transfer to Endowment Fund		-	1,500,000
Balance of Accumulated Fund carried forward		4,074,269	2,888,233


 Kiran Thapa
 Treasurer


 Mukunda Bahadur Pradhan
 Secretary General




 Khem Raj Regmi
 President


 CA Parash Mani Aryal
 P M & Associates
 Chartered Aountants



Place: Kathmandu

Date: 22 October 2020

Transparency International Nepal
Statement of Cash Flows

For the period from 1 Shrawan 2076 to 31 Ashad 2077
(16 July 2019 to 15 July 2020)

Amount in NPR

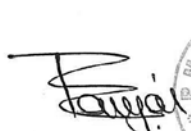
Particulars	Current Year	Previous Year
Cash from Operating Activities		
Surplus/ (Deficit)	1,186,036	567,757
Depreciation	1,655	2,206
(Increase)/Decrease in Accounts Receivable	353,857	200,088
(Decrease)/Increase in Accounts Payable	683,124	740,167
Net Cash From Operating Activities	2,224,673	1,510,219
Cash from Investing Activities		
(Increase)/Decrease in Fixed Assets	436,052	385,861
(Increase)/Decrease in term deposits	-	(1,500,000)
Net Cash from Investing Activities	436,052	(1,114,139)
Cash from Financing Activities		
Increase /(Decrease) in Donor restricted fund	6,635,439	2,031,950
Increase/ (Decrease) in Capital Reserve	(436,051)	(385,861)
Net Cash from Financing Activities	6,199,388	1,646,088
Net Increase/ (Decrease) in Cash and Cash Equivalents	8,860,113	2,042,167
Opening Cash and Cash Equivalents	12,804,521	10,762,353
Balance at the end of the year	21,664,634	12,804,521


 Kiran Thapa
 Treasurer


 Mukunda Bahadur Pradhan
 Secretary General




 Khem Raj Regmi
 President


 CA Parash Mani Aryal
 P M & Associates
 Chartered Accountants

Place: Kathmandu

Date: 22 October 2020

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल, कार्यसमिति (२०७७-०७९)



श्री पद्मिनी प्रधानाङ्ग
अध्यक्ष



श्री बुद्धि नारायण श्रेष्ठ
उपाध्यक्ष



श्री मुकुन्द बहादुर प्रधान
महासचिव



श्री किरण थापा
कोषाध्यक्ष



डा. सागर राज शर्मा
सदस्य



श्री सुरेन्द्र वीर मालाकार
राष्ट्रिय व्यावसायिक पहल, सदस्य



श्री कृष्ण ज्ञवाली
सदस्य



श्री आर्या श्रेष्ठ
सदस्य



श्री मदन कृष्ण शर्मा
सदस्य

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल, मानार्थ सदस्य

डा. देवेन्द्र राज पाण्डे
श्री अम्बिका श्रेष्ठ
श्री दामोदर प्रसाद गौतम
श्री केदार भक्त माथेमा
श्री कृष्ण प्रसाद भण्डारी

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल, सदस्य (कार्यसमिति बाहेक)

श्री खेमराज रेग्मी, सदस्य
श्री भरत बहादुर थापा, सदस्य
श्री बिष्णु बहादुर के.सी., सदस्य
डा. राम दयाल राकेश, सदस्य
श्री गीता केशरी, सदस्य
श्री महादेव प्रसाद यादव, सदस्य
श्री आनन्द राज मुल्मी, सदस्य
श्री रामकृष्ण मानन्धर, सदस्य
श्री रमेश नाथ ढुङ्गेल, सदस्य
श्री आदित्य मान श्रेष्ठ, सदस्य
श्री सविता भण्डारी बराल सदस्य
श्री कोमल बहादुर चित्रकार, सदस्य
श्री सुरेन्द्र वीर मालाकार, सदस्य
श्री सीताराम अग्रहरी, सदस्य
श्री लीलाप्रसाद सापकोटा, सदस्य
श्री सोमराज सिग्देल, सदस्य
श्री भीम बहादुर श्रेष्ठ, सदस्य
श्री चिन्तामणि योगी, सदस्य
श्री शरच्चन्द्र वस्ती, सदस्य
श्री तोया गुरुङ, सदस्य
डा. विश्व केशर मास्के, सदस्य
डा. मीना आचार्य, सदस्य
डा. पोषराज पाण्डे, सदस्य
श्री दीपकुमार उपाध्याय, सदस्य
श्री सूर्यनाथ उपाध्याय, सदस्य
श्री प्रेम राज पन्त, सदस्य
श्री कनकविक्रम थापा, सदस्य

डा. सुरेश राज चालिसे, सदस्य
डा. विजय के.सी., सदस्य
डा. अनुशुया जोशी, सदस्य
डा. ईश्वर प्रसाद उपाध्याय, सदस्य
श्री भोजराज पोखरेल, सदस्य
श्री मुकुन्द शर्मा पौडेल, सदस्य
श्री वरुण प्रसाद श्रेष्ठ, सदस्य
डा. रेवत बहादुर कार्की, सदस्य
डा. विमल प्रसाद कोइराला, सदस्य
श्री पवन कुमार ओझा, सदस्य
श्री केशव प्रसाद आचार्य, सदस्य
श्री जयराम सिंह बोहरा, सदस्य
श्री प्रकाश ए राज, सदस्य
श्री दोलख बहादुर गुरुङ, सदस्य
डा. सूर्य प्रसाद शर्मा ढुङ्गेल, सदस्य
श्री राजुमान सिंह मल्ल, सदस्य
श्री राम प्रसाद श्रेष्ठ, सदस्य
श्री गीता अर्याल, सदस्य
श्री खेमराज पाण्डेय, सदस्य
श्री विनोद प्रसाद विष्ट, सदस्य
श्री सुरेन्द्र बहादुर भारीजु, सदस्य
श्री महेन्द्र नारायण श्रेष्ठ, सदस्य
श्री राजेश्वर नेपाली, सदस्य
श्री चण्डेश्वर आचार्य, सदस्य
श्री हरिबहादुर थापा, सदस्य
श्री सुनिता गुरुङ्ग, सदस्य

टीआई नेपाल, सचिवालय कर्मचारी र आंशिक परामर्शदाता

सचिवालय कर्मचारी

आशिष थापा, कार्यकारी निर्देशक
तुम्बुरू गौतम, संयोजक
विनोद भट्टराई, वरिष्ठ अधिकृत

आंशिक परामर्शदाता

दिनानाथ भट्टराई, प्रतिवेदन निर्माण
बबिता शर्मा, वित्त व्यवस्थापन
रजिताकुमारी चौधरी, कार्यक्रम सञ्चालन
प्रकृतिश्री अधिकारी, कार्यक्रम सञ्चालन
शिशीर द्योला, कार्यालय व्यवस्थापन
श्याम महर्जन, डिजाइन
उत्तम राउत, तथ्यांक
महिमा शाह, लेखा
श्यामलाल साई, पारवहन

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल आबद्ध संस्था

क्र.स.	आबद्धता नवीकरण
१.	महिला जागरण संघ, इलाम
२.	संकल्प समुदायमा आधारित पुनःस्थापना नेपाल, सुनसरी
३.	नागरिक सरोकार मञ्च, मोरङ्ग
४.	मानव अधिकार र वातावरण विकास केन्द्र, उदयपुर
५.	मानव अधिकार सचेतन तथा विकास केन्द्र, दोलखा
६.	भ्रष्टाचार विरुद्ध अभियान, चितवन
७.	सुशासनका लागि नागरिक समाज, पोखरा
८.	पारदर्शी नेपाल, सिद्धार्थनगर
९.	पारदर्शी सरोकार समूह, बुटवल
१०.	सुशासन अभियान, गुल्मी
११.	बागेश्वरी असल शासन क्लब (बास) बाँके
१२.	नागरिक सरोकार संघ, सुर्खेत
१३.	सदाचारका लागि सामाजिक पहल, कैलाली
१४.	समाज कल्याण समाज, दार्चुला

(२०७७ चैत)

सामाजिक जवाफदेहीता र सदाचारका लागि सहकार्य

भौतिक संरचनाहरूको
स्तरीयता र गुणस्तर
कायम गर्न ध्यान दिऔं ।

खरिद नीतिअनुसार नै
खुला र पारदर्शी खरिद
प्रक्रियालाई जोड दिऔं ।

सार्वजनिक सेवामा भ्रष्टाचार, ढिलासुस्ती,
अनियमिततासम्बन्धी उजुरीका लागि सम्पर्क गरौं

शुल्क नलाग्ने फोन नम्बर
९६६० ०९ २२ २९९

टेलिफोन

०९ ४४७५२६२

एसएमएस

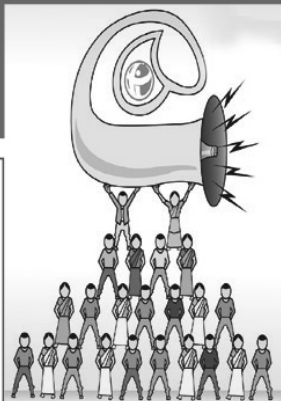
९८४३२४९९०९

फ्याक्स

०९ ४४७५९९२

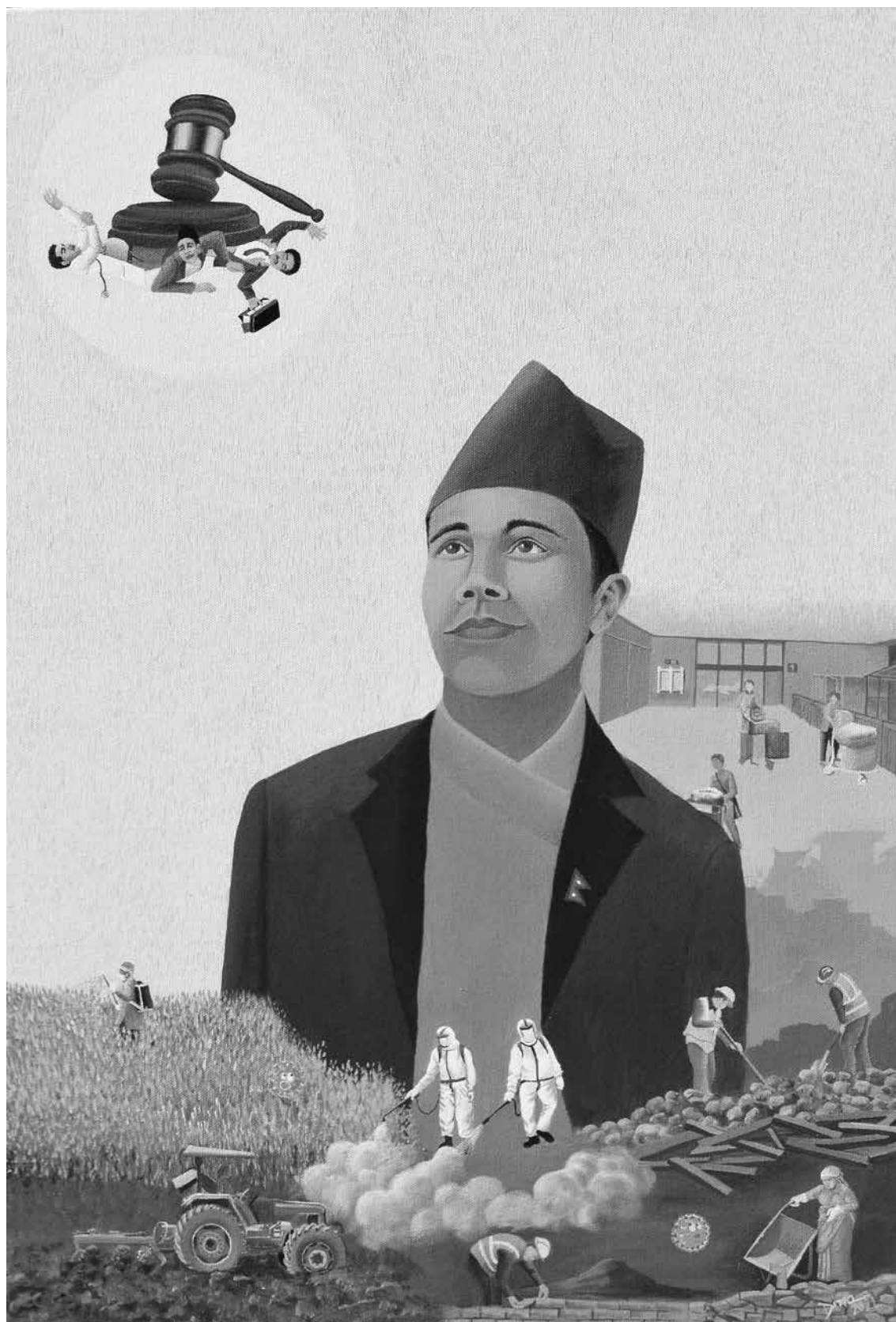
ई-मेल

complain@tinepal.org



ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल

भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य



अष्टाचार विरुद्धको चित्रकला २०७७, डिना श्रेष्ठ

स्वच्छ विचारले विकास र उन्नतिको लहर फैलाउँछ ।

Transparency International Nepal

Climate Governance Integrity (CGI)

Introduction

Transparency International Nepal (TIN) is a civil society organization dedicated to increasing public accountability and curbing corruption in all walks of life. It is registered at the Kathmandu District Administration Office and is affiliated with the Social Welfare Council Nepal.

TIN is one of the national chapters of Transparency International (TI), an NGO that leads a global movement against corruption. Transparency International is active in more than 100 countries with its secretariat in Berlin. It builds up support for the national chapters as part of a growing international movement for a transparent and corruption-free society.

Climate Governance Integrity (CGI)

The Climate Governance Integrity (CGI) project is the second phase of TI's Climate Finance Governance- CFG initiative that aims to improve the overall standard of Climate governance in Kenya, Rwanda, Peru, Mexico, Costa Rica, South Korea, Bangladesh, Maldives and Nepal. The CGI project was initiated in Nepal in October 2019. Under this project, TI-Nepal aims to promote integrity and good governance in climate change related programs and their finances. TI-Nepal work will also focus on safeguarding climate and climate finance from corruption related issues by proactively engaging with Central, Provincial and Local government of Nepal, multiple stakeholders, victims, media, and civil society representatives.

Project Detail

Expected Outcome

- ☐ Strengthened advice for Global and national policy
- ☐ Increased civil society advocacy

Project period: October, 2019-December, 2021

Budget: € 73,309

Funding Source

The German Federal Ministry of the Environment, Nature Conservation, Building and Nuclear Safety (BMU) through Transparency International (TI).

Activities

- ☐ Climate change mitigation & adaptation, climate finance related policy and plan discussions with Government
- ☐ Interactions with Municipalities on their policies/ measures for climate change mitigation and adaptation
- ☐ Climate change site observation
- ☐ Climate Integrity Pact outcome mapping
- ☐ NGO alliance meetings for a district advocacy plan
- ☐ Public hearing with concerned agencies and among climate change vulnerable communities
- ☐ Women groups' grievance collection related to climate change and environmental issues
- ☐ HS level students' debate competition on climate change and environmental issues
- ☐ Artists'/cartoonists' painting competition on climate change and environmental issues and display on Environment Day
- ☐ Anti corruption day (Dec 9) awareness interaction on climate change and environmental issues
- ☐ CSO capacity building event
- ☐ Meeting with private sector/banks to encourage on climate CSR ◀◀



**ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल**
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल

टीआई नेपाल भ्रष्टाचार विरुद्ध क्रियाशील नागरिक संस्था हो । पारदर्शिता, जवाफदेहिता, सदाचार, ऐक्यबद्धता, साहस, न्याय, प्रजातन्त्र र सम्मान यस संस्थाका आधारभूत मूल्य-मान्यता हुन् । यस संस्थाले २५ वर्षदेखि सरकार, नागरिक समाज, सञ्चार क्षेत्र र आम-नागरिकलाई लक्षित गरी सदाचार प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि विविध कार्य गर्दैआएको छ । जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौंमा दर्ता भएको यो संस्था समाज कल्याण परिषद्मा पनि आबद्ध छ ।

टीआई नेपाल विभिन्न देशमा स्थापित १०० भन्दा बढी ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलका राष्ट्रिय च्याप्टरमध्येकै एक अभिन्न अङ्ग पनि हो । भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानमा गतिशीलताका साथै सार्वजनिक कार्यमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता बढाई नागरिकको जीवन सम्मानजनक बनाउन टीआई नेपालले आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्दैआएको छ ।

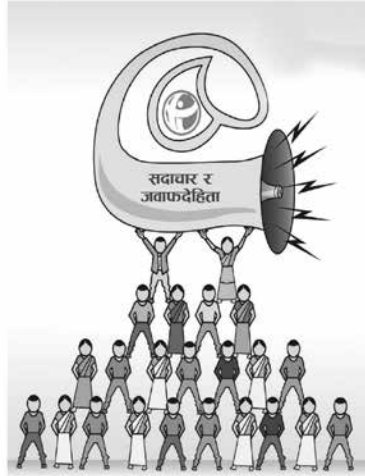
सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य

नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रमा जवाफदेहिता र सुशासनका पक्षमा भएका कार्य अझ सशक्त रूपमा अघि बढाउनुपर्ने कुरा विभिन्न अध्ययन, अनुसन्धान र जनधारणाका माध्यमबाट सार्वजनिक भएका छन् । विशेषगरी महिला, सीमान्तकृत समुदाय, गरिब, अपाङ्गता भएका जस्ता पछाडि पारिएका वर्गहरूमा जिम्मेवार निकायको पहुँच अझै पनि प्रभावकारी रूपमा पुग्न सकेको देखिँदैन । विद्यार्थी र युवा वर्गमा नैतिकता र सदाचारबारे जिज्ञासा जगाउने प्रयास पर्याप्त भएको छैन । सार्वजनिक क्षेत्रमा सामाजिक जवाफदेहिता बढाउने औजारहरूको प्रयोगलाई अझ बढाउन जरुरी छ । निजी र गैरसरकारी क्षेत्रमा मापदण्ड र आचारसंहिताजस्ता विषय पूर्णरूपमा अपनाई नसकेको स्थिति छ । सार्वजनिक खरिदमा पारदर्शिता र सदाचार कायम गर्न अझै चुनौती छ । टेक्ना-पट्टा र निर्माण कार्यमा गुणस्तर र मूल्यको

विषयमा सधैं प्रश्न उठ्ने गरेको पाइएको छ । अन्य देशले सुशासनको क्षेत्रमा गरेको अनुभव र प्रगतिलाई नेपालले पछ्याउन सकेको देखिएको छैन । प्रगति मापन गर्ने विभिन्न अध्ययनका तथ्यांकमा नेपाल सधैं पछि परिरहेको पाइएको छ । यसप्रकार जवाफदेहिता प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न आयाममा समस्या देखिएको छ । तसर्थ, सार्वजनिक क्षेत्रमा विद्यमान उल्लिखित समस्या न्यूनीकरण गर्न ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपालद्वारा जवाफदेहिता र सदाचार लक्षित एक बहु-आयामिक कार्यक्रम सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य (टी-साई) तर्जुमा गरिएको छ ।

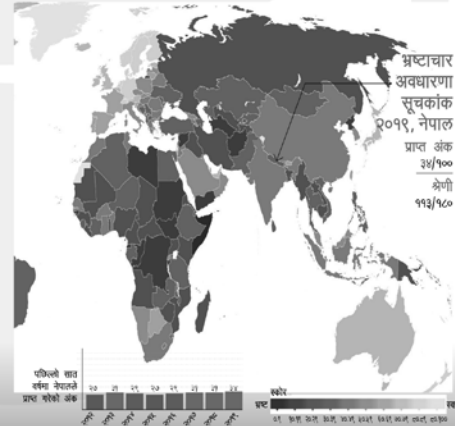
परियोजनाको नाम: सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य (टी-साई)
परियोजना अवधि: २०७७ असारदेखि २०८० मदीसम्म (३ वर्ष २ महिना)
सम्प्रीता रकम: रु. १,९३,९९,९८९/-
वैदेशिक सहयोग: ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई)
स्वीकृति: समाज कल्याण परिषद् (२०७७ साउन)

सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य



Together for Social Accountability and Integrity (T-SAI)

सहयोग TRANSPIRENCY INTERNATIONAL कार्यक्रम सम्झौता ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपाल



कार्यक्रमको मूल उद्देश्य

- ♦ सार्वजनिक सेवामा जवाफदेहिताको माग बढाउने ।
- ♦ शासन पद्धति प्रभावकारी र जवाफदेही बनाउन पहल गर्ने ।

मुख्य गतिविधि

सीमान्तकृत तथा जोखिममा रहेका वर्गसमक्ष पहुँच बढाउने

वृद्ध, एकल एवं गरिब महिला, अपाङ्गता भएका, सीमान्तकृत, महामारीबाट पीडित र कम आय भएका नागरिकका संगठित समूहसँग सार्वजनिक सेवा लिँदा भोगेका समस्याहरूको पहिचान गरी विद्यमान सरकारी नियम र प्रक्रियाहरूको जानकारी गराई सेवाग्राहीमैत्री सूचना कक्ष, पीडितहरूको विशेष पहुँच, द्रुत सेवाजस्ता विषयलाई सरकारका सम्बन्धित निकायमा ध्यानाकर्षण गराउने ।

शैक्षिक मूल्य र मान्यताको स्थापना क्याम्पस स्तरको पाठ्यक्रम तथा अनौपचारिक शिक्षामा भ्रष्टाचार नियन्त्रण तथा सदाचारका विषय समावेश गर्न जोड दिँदै यस्ता मान्यतालाई अभिवृद्धि गर्न विशेष मन्तव्य, वादविवाद आयोजना र युवा क्लबहरूको स्थापनामा अभिप्रेरित गर्ने ।

भ्रष्टाचार, अनियमितता र ढिलासुस्तीका गुनासो सम्बोधन सार्वजनिक सेवाबारे सेवाग्राही तथा सरोकारवाला नागरिकबाट गुनासो संकलन गरी सम्बन्धित निकायमा ध्यानाकर्षण गराई समाधानको पहल गर्ने युवा, विद्यार्थी तथा स्वयंसेवकहरूको सहयोगमा संयुक्त सहायता कक्ष, सार्वजनिक सुनुवाई तथा सामाजिक लेखा-परीक्षण आदिको प्रयोग गर्ने ।

सार्वजनिक जवाफदेहिताका औजारको प्रवर्द्धन सरकारी कार्यालयहरूमा सार्वजनिक जवाफदेहिताका औजारको प्रवर्द्धन गर्न होर्डिङ बोर्ड, सूचना पाटी, नागरिक बडापत्र आदिको प्रयोगको पहल गर्दै आईईसी सामग्रीहरू पर्वा, बुलेटिन, क्यालेन्डर वेबसाइट, रेडियो,

प्रिन्ट तथा डिजिटल मिडियाको समेत प्रयोग गरी सदाचार र जवाफदेहिता बढाउने ।

शिक्षामा आय र व्ययको लेखाजोखा निर्माणधीन विद्यालय भवनको प्राविधिक पक्षको अवलोकन गरी निर्माण बजेट र खर्च सम्बन्धमा सरोकारवालासँग संवादका साथै विद्यालयहरूले गरेका प्रगति र अनुभव संयुक्त रूपमा आदान-प्रदानमार्फत जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्ने पहल गर्ने ।

स्वच्छ व्यावसायिक अभ्यासमा प्रोत्साहन व्यावसायिक आचारसंहितामा जोड दिन र व्यावसायिक स्वच्छतामा अवरोध हटाउन उद्योगी तथा व्यवसायीका छाता संगठनमार्फत पहल गरी बजारमा सामानको गुणस्तर र मूल्य अनुगमन गर्न जिम्मेवार निकायसँग संयुक्त रूपमा बजार अवलोकन गर्ने ।

गैससको स्वच्छता अभिवृद्धि गैससको आन्तरिक सुशासनको विषयलाई जोड दिँदै गैसस आचारसंहिता निर्माण र सरकारी नियमन निकाय तथा स्थानीय सरकारका मापदण्ड अवलम्बनमा जोड दिने ।

टीआईका राष्ट्रिय च्याप्टरहरूको अनुभव आदान-प्रदान ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनलका अन्य देशका राष्ट्रिय च्याप्टरको भ्रष्टाचार विरोधी कार्यक्रम, नीतिगत सुधारको पहल, सफलता आदिबारे अध्ययन गर्न भ्रमण गर्ने ।

नीतिगत सुधारका लागि अनुसन्धान र वकालत दिगो विकास लक्ष्य, संयुक्त राष्ट्र संघीय भ्रष्टाचारविरोधी महासन्धि, राष्ट्रिय सदाचार प्रणाली, स्वास्थ्य, विपद् व्यवस्थापनका साथै भ्रष्टाचारबारे अध्ययन/सर्वेक्षण गरी नीतिगत सुधारका लागि सरकारसमक्ष पहल गर्ने ।

सार्वजनिक खरिदमा स्वच्छता विपद् व्यवस्थापन, सार्वजनिक खरिदबारे नीति तथा ऐनसम्बन्धी विवेचना गर्दै, संरचना निर्माणमा भएको लगानी र महामारी व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानून आदिबारे प्रदेश सरकारसँग संवाद गर्ने ।



सार्वजनिक सेवामा भ्रष्टाचार ढिलासुस्ती अनियमिततासम्बन्धी उजुरीका लागि सम्पर्क गरौं

शुल्क नलान्ने फोन नम्बर
९६६० ०९ २२ ९९

टेलिफोन
०१ ४४७५२६२
एसएमएस
९८४३२४९०९

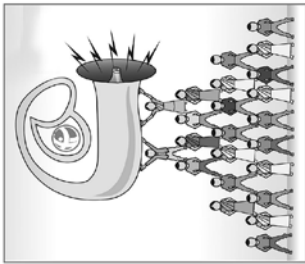
फ्याक्स
०१ ४४७५९९२
ई-मेल
complain@tinepal.org

**ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल**

भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

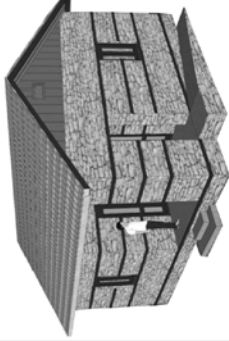
ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल
घर नं. ५७/६२, छकुबकु मार्ग, नयाँ बानेश्वर,
काठमाडौं, नेपाल
फोन: +९७७ १ ४४७५०६२, ४४७५२६२
पोस्ट बक्स नं.: ११४८६, फ्याक्स: +९७७ १ ४४७५९९२
टोल फ्री नम्बर: ९६६० ०९ २२ २९९
ईमेल: trans@tinepal.org, वेबसाइट: www.tinepal.org
tinepal

भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट होऔं



- सदाचार बढाऔं, सबैखालका भ्रष्टाचारको प्रतिवाद र प्रतिरोध गरौं ।
- सार्वजनिक स्रोत तथा साधनको दुरुपयोग गर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गरौं ।
- व्यक्तिगत लाभका लागि सार्वजनिक पद तथा अधिकारको दुरुपयोग हुन नदिऔं ।
- सार्वजनिक आचरण तथा व्यवहारलाई पारदर्शी र जवाफदेही बनाऔं ।

भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणमा सदाचार अपनाऔं



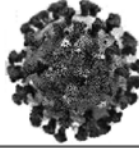
- पुनर्निर्माणसम्बन्धी कार्यमा पारदर्शिता बढाऔं ।
- पुनर्निर्माणसम्बन्धी सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया जवाफदेही बनाऔं ।
- पुनर्निर्माणमा सरोकारवाला र नागरिक समाजलाई संलग्न गराऔं ।
- भूकम्पपीडितको गुनासो सम्बोधन गरौं ।
- पुनर्निर्माण भएका संरचनाको गुणस्तर मापन गरौं ।

विपद् व्यवस्थापनमा सबैले ध्यान दिऔं

विपद् व्यवस्थापन, पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणमा सबैले सहयोग गरौं, अनि क्षति र जोखिम न्यूनीकरण गरौं ।

- विपद्बाट हुने जोखिम र बच्ने उपायबारे जनचेतना अभिवृद्धि गरौं ।
- जोखिमयुक्त घर/बस्ती/स्थानको पहिचान गरौं ।
- विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्न सहयोग गरौं ।
- विपद्मा सुरक्षित हुने स्थान र खास क्षेत्रहरू पहिचान गरौं ।
- विपद्बाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्नेबारे पूर्व तयारी सुरु गरौं ।
- विपद् व्यवस्थापनमा स्थानीय सरकारले गर्नुपर्ने कामहरू भए/नभएको बारे जानकारी लिऔं ।

कोभिड-१९ को विपद् व्यवस्थापनमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता र सदाचार कायम गरौं



- कोभिड-१९ को खोप वितरणको स्पष्ट मापदण्ड बनाई लागू गरौं ।
- रोकथाम र नियन्त्रणसम्बन्धी प्रयासमा मानवअधिकार र जनचाहनालाई केन्द्रबिन्दु बनाऔं ।
- कोभिड-१९ नियन्त्रण सम्बन्धित कार्ययोजना प्रभावकारी बनाउन सामूहिक पहल गरौं ।
- काम-कारवाहीबारे सूचना माग्न पाउने नागरिकको हकको सम्मान गरौं ।
- तिनै तहको सरकारबाट संक्रमण रोकन विनियोजित बजेट र खर्चको विवरण पारदर्शी बनाऔं ।
- उपकरण, सामग्री तथा औषधि सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया र ऐन-कानून बमोजिम किफायतीरूपमा सम्पन्न गरौं ।

सहकार्य



European Union

सार्वजनिक सेवामा गुष्टाचार, टिलासुस्ती, अनियमितता सबन्धी उजुरीका लागि सम्पर्क गरौं

शुल्क नलाग्ने फोन नम्बर
९६६० ०९ २२ २९९
टेलिकोन
०९ ८४७५९९२
फ्याक्स
०९ ८४७५९९२
ई-मेल
complain@tinepal.org

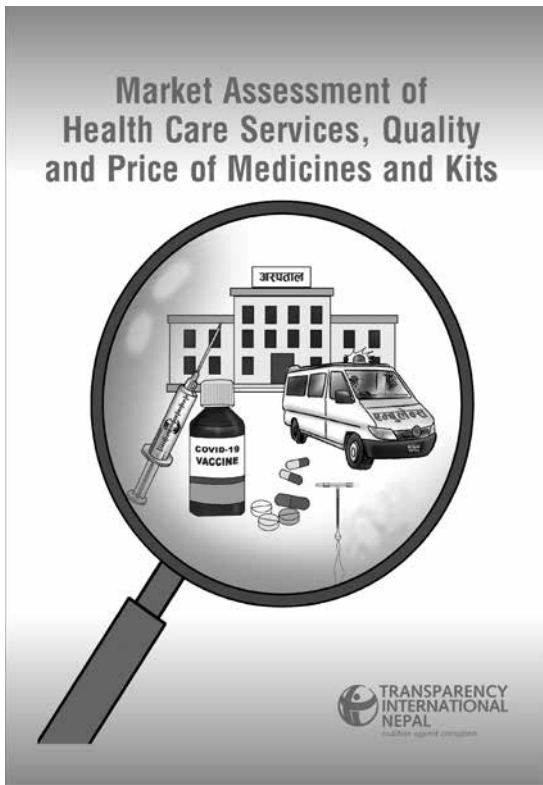


ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल

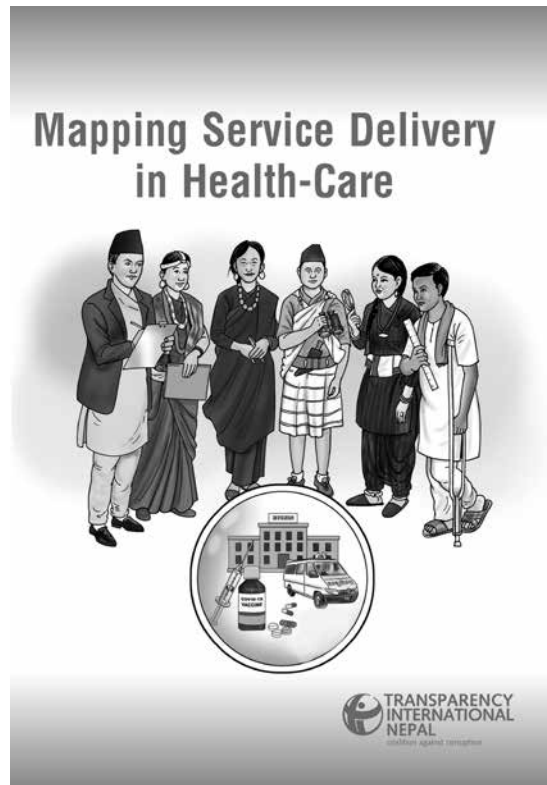
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल
घर नं. ५७/६२, छकुबकु मार्ग, नयाँबानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल
पोस्ट बक्स नं.: ९४८८६, फ्याक्स: ००९७७-९-८४७५९९२
फोन: ००९७७-९-८४७५९९२, ८४७५०६२
टोल फ्री नम्बर: ९६६०-०९-२२-२९९
Email: trans@tinepal.org, Web: www.tinepal.org, @Tinepal

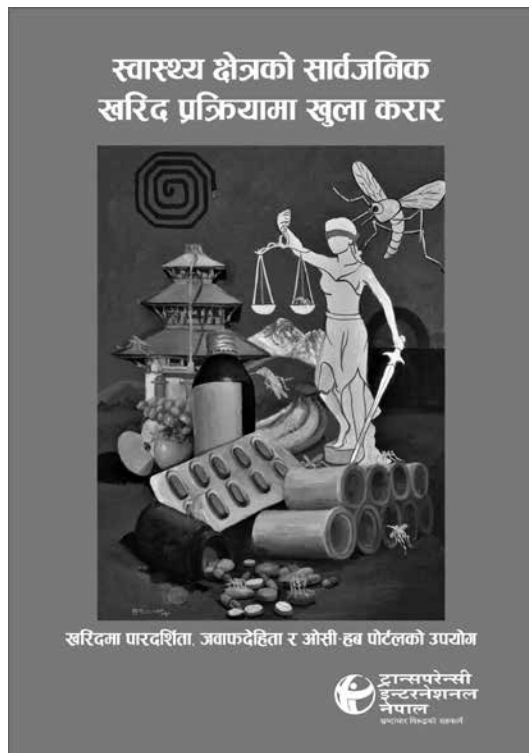
टीआई नेपालका नयाँ प्रकाशन



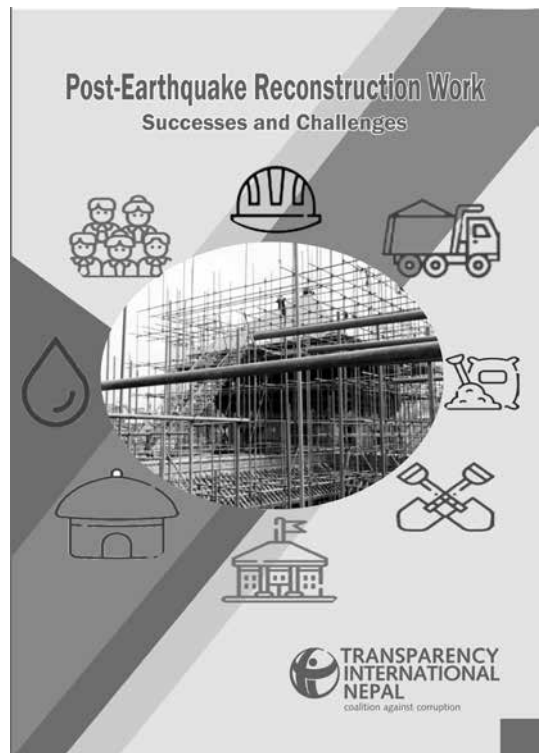
प्रतिवेदन



प्रतिवेदन



स्रोत पुस्तिका



प्रतिवेदन

टीआई नेपालका नयाँ प्रकाशन



दुष्प्रचालको जडको विरुद्ध (टीआई) नेपाल
दुष्प्रचाल विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले

भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले

भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले

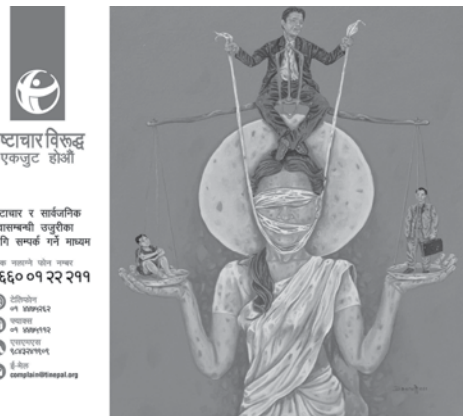
भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले

यो पुस्तकले भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले

भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले
समाजमा भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट भइरहौं। यो पुस्तकले



टीआई नेपालको २०७८ भित्तेपात्रो



वैशाख २०७८
APRIL-MAY 2021

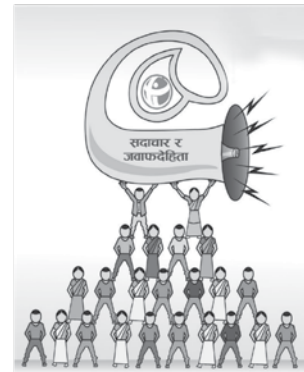
आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY
			१	२	३	४
५	६	७	८	९	१०	११
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५
२६	२७	२८	२९	३०	३१	



टीआई नेपालको २०७८ भित्तेपात्रो (वैशाख महिना)



सामाजिक जवाफदेहिता र
सदाचारका लागि सहकार्य



Together for Social Accountability
and Integrity (T-SAI)

सहयोग TRANSPIRENCY INTERNATIONAL कार्यक्रम सम्मालन

टीसाई ब्रोसियर



भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र
पुनःस्थापनामा सदाचार



Integrity in Post-Earthquake
Reconstruction and Rehabilitation (IPERR)

सहयोग TRANSPIRENCY INTERNATIONAL कार्यक्रम सम्मालन

आईपीईआरआर ब्रोसियर

आईपीईआरआर (भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार)

कार्यक्रम समापन तथा धन्यवाद ज्ञापन



रामेछाप



ओखलढुंगा



दोलखा



सिन्धुली



सिन्धुपाल्चोक



रसुवा



नुवाकोट



गोरखा



धादिङ



काभ्रेपलाञ्चोक

आईपीईआरआर (भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण र पुनःस्थापनामा सदाचार)



मकवानपुर



समीक्षा तथा प्रमाणपत्र वितरण



कार्यक्रम समापन तथा धन्यवाद ज्ञापन



पुनर्निर्माण प्रगतिबारे प्राधिकरण प्रमुखद्वारा प्रस्तुति

सीजीआई (जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यमा सुशासन र सदाचार)



सार्वजनिक सुनुवाइ, चाँगुनारायण नगरपालिका, भक्तपुर



गुनासो संकलन, छम्पी, गोदावरी



प्रदेश सरकारसँग विकासमा वातावरणीय प्रभाव विषयक अन्तर्क्रिया, पोखरा



निजी क्षेत्रको सामाजिक उत्तरदायित्व विषयक अन्तर्क्रिया, चितवन

ओसीफोरएच (नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा खुला करारका लागि पहल)



निजी क्षेत्रसँग सदाचारयुक्त व्यवसायका लागि अन्तर्क्रिया, काठमाडौं



स्वास्थ्य क्षेत्रका अनुसन्धान प्रतिवेदन सार्वजनिक समारोह, काठमाडौं



निजी क्षेत्र तथा सरकारी निकायसँग स्वास्थ्यसम्बन्धी अन्तर्क्रिया, काठमाडौं



स्वास्थ्य क्षेत्रमा सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया अनुगमनको तथ्यांक प्रमाणीकरणका लागि छलफल, बुटवल

टी-साई (सामाजिक जवाफदेहिता र सदाचारका लागि सहकार्य)



भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस डिसेम्बर ९ को अवसरमा पर्चा वितरण तथा सुभाष संकलन, काठमाडौं



सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सेवा प्रवाहमा महिला समूहसँग छलफल कार्यक्रम, काठमाडौं



सीपीआई सर्वेक्षण सार्वजनिक गरिँदै, काठमाडौं



स्वच्छ व्यावसायिक अभ्यासको प्रवर्द्धनबारे छलफल, गोदावरी, काठमाडौं

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपाल

सङ्गठनात्मक संरचना

साधारणसभा

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल (टीआई) नेपालका सबै सदस्य सम्मिलित सभा नै साधारणसभा हो, जसको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्दछन् । यो टीआई नेपाल सञ्चालन गर्ने सर्वोच्च निकाय हो । साधारणसभाले अध्यक्ष तथा कार्यसमितिका सदस्यहरू निर्वाचित गर्ने, नीतिगत मामिलामा कार्यसमितिलाई निर्देशन दिने र वार्षिक तथा आर्थिक प्रतिवेदनहरू पारित गर्ने काम गर्दछ ।

कार्यसमिति

कार्यसमितिमा हरेक दुई वर्षका लागि निर्वाचित हुने नौजना सदस्यहरू रहन्छन्, जसको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्दछन् । कार्यसमितिले नीतिगत मार्गनिर्देशन जारी गर्ने, कार्ययोजनाको तर्जुमा/कार्यान्वयन गर्ने तथा कार्ययोजना/कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने काम गर्दछ । कार्यसमिति तथा सचिवालयको समन्वय गर्ने जिम्मेवारी महासचिवको रहेको छ ।

व्यवस्थापन उपसमिति

व्यवस्थापन उपसमितिले टीआई नेपालका काम-कारबाहीको कार्यान्वयन गर्ने काम गर्दछ । व्यवस्थापन उपसमितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महासचिव, कोषाध्यक्ष तथा कार्यकारी निर्देशक रहने व्यवस्था छ ।

सचिवालय

कार्यसमिति तथा व्यवस्थापन उपसमितिले पारित साङ्गठनिक कार्ययोजना, कार्यक्रम तथा परियोजनाहरूको कार्यान्वयनका लागि एक सचिवालय रहेको छ, जसको नेतृत्व कार्यकारी निर्देशकले गर्दछन् ।

आबद्ध संस्था

नेपालका १४ स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरू हाल संस्थासँग आबद्ध रही सदाचार प्रवर्द्धनको अभियानमा सक्रिय रहेका छन् ।



भ्रष्टाचार विरुद्ध एकजुट होऔं !

भ्रष्टाचार र सार्वजनिक सेवासम्बन्धी उजुरीका लागि सम्पर्क गर्ने माध्यम

हटलाइन (निःशुल्क)

१ ६ ६ ० ० १ २ २ २ १ १

एसएमएस ९८४३२४९९०९

टेलिफोन ०१-४४७५२६२

इमेल complain@tinepal.org

फ्याक्स ०१-४४७५११२



ट्रान्सपरेन्सी
इन्टरनेशनल
नेपाल

भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य

घर नं. ५७/६२ छकुबकु मार्ग,
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल
पोष्ट बक्स नं.: ११४८६
फोन: +९७७ १ ४४७५०६२, ४४७५२६२
फ्याक्स: +९७७ १ ४४७५११२

टोलफ्री नम्बर: १६६० ०१ २२ २११
नोटिस बोर्ड : १६१८ ०१ ४४ ७५ ११२
Email: trans@tinepal.org
Website: www.tinepal.org
 /tinepal